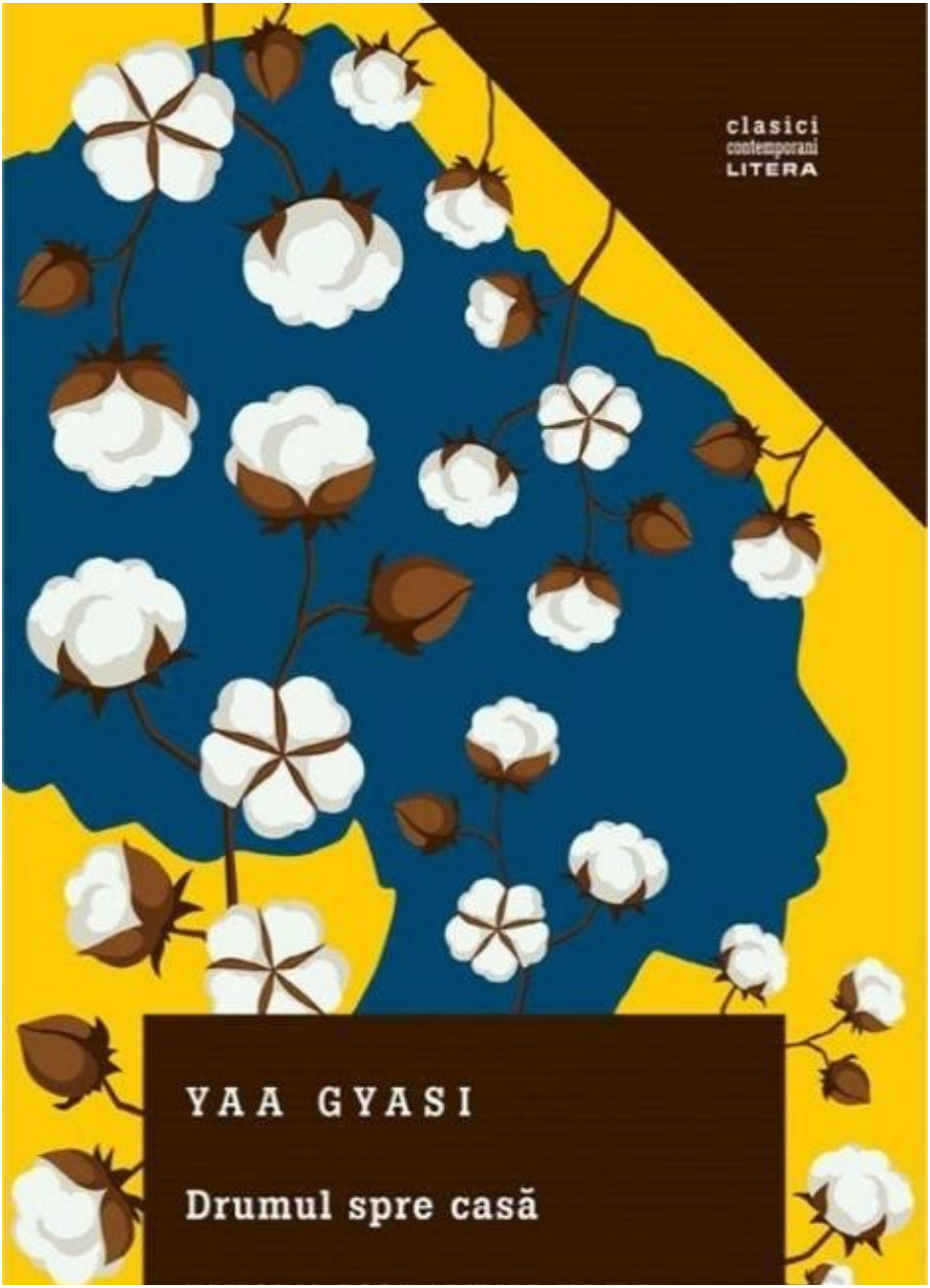
clasici
contemporani
LITERA
YAA GYASI
Drumul spre casă

Yaa Gyasi

Drumul spre casă

Traducere din limba engleză şi note de

Irina-Marina Borţoi

Editura Litera

Bucureşti, 2020

Yaa Gyasi

Homegoing

Copyright © 2016 YNG Books, Inc.

Toate drepturile rezervate

carte Pentru Toţi este parte a Grupului Editorial Litera

O.P. 53; C.P. 212, sector 4, Bucureşti, România

tel.: 021 319 63 93; 0752 101 777

Drumul spre casă

Yaa Gyasi

Copyright © 2020

Grup Media Litera

pentru prezenta ediţie

Toate drepturile rezervate

Editor: Vidraşcu şi fiii

Redactor: Florentina Nica

Corector: Ioana Patriche

Copertă: Bogdan Mitea

Tehnoredactare şi prepress: Ofelia Coşman

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României

GYASI, YAA

Drumul spre casă / Yaa Gyasi; trad. din lb. engleză şi note de Irina-Marina Borţoi. – Bucureşti: Litera, 2020

ISBN 978-606-33-6700-7

ISBN EPUB 978-606-33-6752-6

I. Borţoi, Irina-Marina (trad.)

821.111

Yaa Gyasi s-a născut în 1989 în Ghana şi a crescut în Huntsville, Alabama. Este licenţiată în limba engleză a Universităţii Stanford şi are un masterat de la Iowa Writers' Workshop, unde a obţinut bursa Dean's Graduate Research Fellowship. Primul ei roman, Drumul spre casă (Homegoing, 2016) a primit National Book Critics Circle Award pentru debut, PEN/Hemingway Award pentru debut şi American Book Award. În anul 2020, a apărut cel de-al doilea roman al autoarei, Transcendent Kingdom. Yaa Gyasi locuieşte în Berkeley, California.

Mulţumiri pline de recunoştinţă celor de la Alfred Music and Hal Leonard Corporation pentru permisiunea de a retipări fragmente din versurile „I Loves You, Porgy" (din „Porgy and Bess"). Cuvintele şi muzica le aparţin lui George Gershwin, DuBose şi Dorothy Heyward şi lui Ira Gershwin. Copyright © 1935, reînnoit de Ira Gershwin Music, DuBose and Dorothy Heyward Memorial Fund Publishing, George Gershwin Music, Nowaki Music şi Frankie G. Songs.

Toate drepturile din partea Ira Gershwin Music sunt administrate de WB Music Corp. Toate drepturile pentru Nowaki Music sunt administrate de Imagem Sounds. Toate drepturile pentru Frankie G. Songs şi DuBose and Dorothy Heyward Memorial Fund Publishing sunt administrate de Songs Music Publishing. Toate drepturile rezervate. Retipărite cu

permisiune din partea Alfred Music and Hal Leonard Corporation.

Pentru părinţii şi fraţii mei

Abusua te sɛ kwaɛ: sɛ wo wɔ akyire a wo hunu sɛ ɛbom; sɛ wo bɛn ho a na wo hunu sɛ nnua no bia sisi ne baabi nko.

Familia e ca pădurea: dacă eşti în afara ei, ţi se pare compactă; dacă eşti înăuntrul ei, vezi că fiecare copac are propria aşezare.

Proverb akan

Partea întâi

Effia

În noaptea în care se născu Effia Otcher, în căldura pătrunzătoare a ţinutului Fanti, un incendiu se dezlănţui în pădure, chiar în faţa ansamblului tatălui său. Se mişca iute, deschizând o potecă nesfârşită. Se alimentă din aer; mocni în peşteri şi se ascunse în copaci; arse, tot mai mult, nepăsător la dezastrul pe care îl lăsa în urmă, până când ajunse la un sat ashanti. Acolo dispăru, făcându-se una cu noaptea.

Tatăl Effiei, Cobbe Otcher, îşi lăsă prima nevastă, pe Baaba, cu fetiţa nou-născută ca să poată măsura pagubele asupra ignamelor, acea cultură extrem de preţioasă care

hrănea pretutindeni familii întregi. Cobbe pierduse şapte igname[1], şi simţi fiecare pierdere ca pe o lovitură împotriva familiei sale. Atunci înţelese că amintirea focului care arsese, iar apoi dispăruse, avea să-l bântuie pe el, pe copiii săi şi pe copiii copiilor săi atâta vreme cât avea să-i continue seminţia. Când se întoarse la coliba Baabei şi o găsi urlând pe Effia, copilul focului din noapte, se uită la nevasta lui şi zise: „N-o să mai vorbim vreodată despre ce s-a întâmplat azi”.

Sătenii începură să spună că fetiţa se născuse din foc, că acesta era motivul pentru care Baaba nu avea lapte. Effia fu alăptată de a doua soţie a lui Cobbe, care tocmai născuse un băiat cu trei luni în urmă. Effia nu sugea, dar când o făcea, gingiile ei ascuţite sfâşiau carnea mameloanelor femeii până când aceasta începu să se teamă a o mai hrăni. Din această cauză, Effia se făcu tot mai slabă, piele şi oase de pasăre, cu o gură mare şi neagră din care ieşea un ţipăt înfometat ce se auzea în tot satul, chiar şi în zilele în care Baaba făcea tot posibilul s-o sufoce, acoperindu-i buzele cu palma aspră a mâinii stângi.

— Iubeşte-o, îi ordona Cobbe, ca şi cum a iubi era un act la fel de simplu ca a ridica mâncarea din farfuria de fier şi a o duce la gură.

Noaptea, Baaba visa că lasă copilul în pădurea întunecată, ca zeul Nyame să-şi facă voia cu ea.

Effia crescu. În vara de după cea de-a treia aniversare a ei, Baaba născu primul băiat. Numele lui era Fiifi, şi era atât de gras că uneori, când Baaba nu se uita, Effia îl dădea de-

[1] Tuberculii acestei legume, asemănători cu cartofii dulci, pot atinge o lungime de 1,5 metri şi o greutate de 70 de kilograme.

a dura pe pământ ca pe o minge. În prima zi când Baaba o lăsă pe Effia să-l ţină în braţe, fata îl scăpă din greşeală. Bebeluşul căzu în fund, sări şi aterizâ pe burtă şi se uită la toată lumea din cameră, neştiind dacă să plângă sau nu. Hotărî să nu plângă, dar Baaba, care amesteca banku[2], ridică băţul de amestecat şi o bătu pe Effia pe spatele gol. De fiecare dată când băţul părăsea trupul fetei, lăsa în urmă bucăţi fierbinţi, lipicioase de banku, care îi ardeau carnea. Când Baaba termină, Effia era plină de răni, urla şi plângea. De pe podea, rostogolindu-se pe burtă într-o parte şi-ntr-alta, Fiifi se uită la Effia cu ochii cât cepele, dar nu făcu nici un zgomot.

Cobbe se întoarse acasă şi le găsi pe celelalte neveste îngrijindu-i rănile Effiei şi înţelese imediat ce se petrecuse. Se certă cu Baaba până târziu în noapte. Effia îi auzea prin pereţii subţiri ai colibei unde stătea întinsă pe podea, aţipind şi trezindu-se dintr-un somn febril. În visul ei, Cobbe era un leu, iar Baaba un copac. Leul smulgea copacul din pământ de unde stătea şi îl arunca înapoi. Copacul îşi întindea crengile în semn de protest, iar leul le smulgea una câte una. Copacul, orizontal, începea să plângă furnici roşii care coborau în crăpăturile subţiri din scoarţă. Furnicile se adunau pe pământul moale, în jurul vârfului copacului.

Aşa începu ciclul. Baaba o bătea pe Effia. Cobbe o bătea pe Baaba. Când Effia împlini zece ani, putea să recite povestea cicatricilor de pe trupul său. Vara lui 1764, când Baaba fărâmase igname pe spatele ei. Primăvara lui 1767, când Baaba îi zdrobise laba piciorului stâng cu o piatră,

[2] Un fel de mâncare preparată dintr-un amestec de porumb fermentat şi aluat de manioc, sub formă de bile, consumat cu supă, tocăniţă sau sosuri.

rupându-i degetul mare care stătea acum mereu şui faţă de celelalte degete. Pentru fiecare cicatrice de pe corpul Effiei era o cicatrice pereche pe corpul Baabei, dar asta nu o împiedica pe mamă s-o bată pe fiică, pe tată s-o bată pe mamă.

Frumuseţea înfloritoare a Effiei nu făcu decât să înrăutăţească situaţia. Când avea doisprezece ani, îi dădură sânii, două umflături care ţâşneau din piept, moi ca pulpa de mango. Bărbaţii satului ştiau că în curând avea să urmeze şi sângele, şi aşteptau ocazia să-i ceară mâna fetei de la Baaba şi Cobbe. Începură să sosească darurile. Un bărbat trăgea vin de palmier mai bine decât oricine altcineva din sat, dar plasele de pescuit ale altuia nu erau niciodată goale. Familia lui Cobbe se ospăta datorită feminităţii înmugurite a Effiei. Burţile şi mâinile lor nu erau niciodată goale.

În 1775, Adwoa Aidoo deveni prima fată din sat căreia i se ceru mâna de către unul dintre soldaţii britanici. Avea pielea deschisă la culoare şi limba ascuţită. Dimineaţa, după ce se îmbăia, se ungea cu unt de shea pe tot corpul, sub sâni şi între picioare. Effia nu o cunoştea bine, dar o văzuse goală într-o zi când Baaba o trimisese cu ulei de palmier la coliba fetei. Avea pielea lunecoasă şi lucioasă, şi părul regesc.

Prima dată când sosi omul alb, mama lui Adwoa îi rugă pe părinţii Effiei să-i arate satul în timp ce Adwoa se gătea pentru el.

— Pot să vin şi eu? întrebă Effia, alergând după părinţii săi în timp ce aceştia mergeau.

Îi auzi pe Baaba zicând „nu” într-o ureche şi pe Cobbe zicând „da” în cealaltă. Urechea tatei câştigă, şi curând Effia stătea în faţa primului om alb pe care îl văzuse vreodată.

— E bucuros de cunoştinţă, spuse translatorul, când omul alb întinse mâna către Effia.

Ea nu primi. În schimb, se ascunse după piciorul tatălui său şi îl privi.

Bărbatul purta o haină care avea nasturi lucioşi de aur pe mijloc; aproape plesnea peste burdihanul lui umflat. Avea faţa roşie, ca şi cum gâtul îi era o buturugă în flăcări. Era gras peste tot şi avea broboane mari de sudoare pe frunte şi deasupra buzei de sus. Effia începu să se gândească la el ca la un nor de ploaie: palid, ud şi fără formă.

— Vă rog, ar vrea să vadă satul, zise translatorul, şi merseră cu toţii mai departe.

Se opriră întâi la ansamblul Effiei.

— Aici locuim noi, îi spuse Effia omului alb, iar el zâmbi prosteşte la ea, cu ochii verzi ascunşi în ceaţă.

Nu înţelese. Chiar şi după ce îi vorbi translatorul, tot nu înţelese.

Cobbe o ţinea de mână pe Effia în timp ce el şi Baaba îl conduceau pe omul alb prin ansamblul de colibe.

— Aici, în satul ăsta, zise Cobbe, fiecare nevastă are coliba ei. Asta e coliba pe care o împarte cu copiii ei. Când e rândul soţului său să petreacă noaptea cu ea, merge la femeie în coliba ei.

Ochii omului alb se limpeziră pe măsură ce i se traducea, şi deodată Effia înţelese că el vedea cu alţi ochi. Huma pereţilor colibei sale, paiele de pe acoperiş, le vedea acum în sfârşit.

Merseră mai departe prin sat, arătându-i omului alb piaţa oraşului, bărcile mici de pescuit formate din trunchiuri scobite de copaci, pe care bărbaţii le cărau cu ei când mergeau câţiva kilometri până la coastă. Effia se forţă să vadă şi ea lucrurile cu alţi ochi. Mirosi vântul sărat când îi atinse firicelele de păr din nas, simţi scoarţa unui palmier ascuţită ca o zgârietură, văzu roşul intens, intens al argilei ce se găsea peste tot în jurul lor.

— Baaba, întrebă Effia când bărbaţii se îndepărtară de ele, de ce se mărită Adwoa cu omul ăsta?

— Fiindcă aşa spune maică-sa.

Câteva săptămâni mai târziu, omul alb veni să-şi prezinte omagiile mamei lui Adwoa, iar Effia şi toţi ceilalţi săteni se strânseră în jur să vadă ce avea să ofere. Era preţul miresei de cincisprezece lire. Erau mărfurile pe care le adusese de la Castel, purtate în spate de ashanti. Cobbe o puse pe Effia să stea în spatele său când îi priveau pe servitori cum veneau cu ţesături, mei, aur şi fier.

Când se întoarseră la ansamblul lor, Cobbe o trase pe Effia deoparte, lăsându-şi nevestele şi ceilalţi copii să meargă în faţa lor.

— Înţelegi ce s-a întâmplat adineauri? o întrebă el.

În depărtare, Baaba îl luă de mână pe Fiifi. Fratele Effiei abia împlinise unsprezece ani, dar se putea căţăra deja

într-un palmier folosindu-se doar de mâinile şi picioarele goale.

— Omul alb a venit s-o ia pe Adwoa, spuse Effia.

Tatăl ei încuviinţă din cap.

— Albii trăiesc în Castelul Cape Coast. Acolo fac schimb de mărfuri cu oamenii noştri.

— Fier şi mei?

Tatăl său îi puse mâna pe umăr şi o sărută pe frunte, dar când se retrase, privirea sa era tulburată şi distantă.

— Da, primim fier şi mei, dar trebuie să le dăm şi noi ceva în schimb. Omul ăla a venit din Cape Coast ca să se însoare cu Adwoa, şi o să fie mai mulţi ca el care o să vină să ne ia fiicele. Dar pentru tine, fata mea, pentru tine am planuri mai mari decât să trăieşti ca nevasta unui om alb. Tu ai să te măriţi cu un om din satul nostru.

Baaba se întoarse chiar atunci, iar Effia îi surprinse privirea. Baaba se încruntă. Effia se uită la tatăl său ca să vadă dacă observase, dar Cobbe nu scoase un cuvânt.

Effia ştia pe cine avea să aleagă ca soţ, şi spera din tot sufletul ca şi părinţii ei să aleagă acelaşi bărbat. Abeeku Badu era următorul la rând să fie căpetenia satului. Era înalt, cu pielea ca sâmburele de avocado şi mâini mari, cu degete lungi şi subţiri, pe care le agita ca pe nişte fulgere când vorbea. Venise în vizită la ansamblul lor de patru ori în ultima lună, şi mai târziu în acea săptămână avea să ia masa împreună cu Effia.

Abeeku aduse o capră. Servitorii săi cărau igname, şi peşte, şi vin de palmier. Baaba şi celelalte neveste aţâţau focurile şi încălzeau uleiul. În aer plutea un miros delicios.

În acea dimineaţă, Baaba îi împletise părul Effiei. Două cozi lungi de o parte şi de alta a cărării de pe mijloc. O făceau să semene cu un berbec, puternic, încăpăţânat. Effia îşi unsese cu ulei trupul gol şi îşi împodobise urechile cu aur. Stătea în faţa lui Abeeku în timp ce mâncau, mulţumită când el îi arunca priviri furişe şi apreciative.

— Ai fost la ceremonia lui Adwoa? întrebă Baaba după ce toţi bărbaţii fură serviţi, şi femeile începură în sfârşit să mănânce.

— Da, am fost, dar numai puţin. E păcat că Adwoa o să plece din sat. Ar fi fost o nevastă bună.

— Ai să lucrezi pentru britanici când ai să fii căpetenie? întrebă Effia.

Cobbe şi Baaba îi aruncară priviri tăioase, iar ea lăsă capul în jos, dar când îl ridică îl văzu pe Abeeku zâmbind.

— Lucrăm cu britanicii, Effia, nu pentru ei. Asta înseamnă negoţul. Când o să fiu căpetenie, o să continuăm ca până acum, uşurând negoţul cu ashanti şi cu britanicii.

Effia încuviinţă. Nu era prea sigură ce însemna asta, dar îşi dădea seama, după privirile părinţilor săi, că era mai bine să-şi ţină gura. Abeeku Badu era primul bărbat pe care îl aduseseră să o întâlnească. Effia îşi dorea cu disperare să o dorească, dar încă nu ştia ce fel de bărbat era, de ce fel de femeie avea nevoie. În coliba ei, Effia îi putea întreba pe tatăl său şi pe Fiifi orice voia. Baaba era cea tăcută şi

cea care voia şi de la Effia acelaşi lucru, cea care o pălmuise când întrebase de ce nu o luase să fie binecuvântată, cum făceau toate femeile cu fetele lor. Numai când Effia nu vorbea şi nu punea întrebări, când se făcea mică, simţea iubirea Baabei, sau ceva ce semăna cu iubirea. Poate asta voia şi Abeeku.

Abeeku termină de mâncat. Dădu mâna cu toţi din familie şi se opri lângă mama Effiei.

— Mă anunţaţi când e gata, zise el.

Baaba îşi duse mâna la piept şi încuviinţă cu seriozitate. Cobbe şi ceilalţi bărbaţi îl conduseră pe Abeeku afară, în timp ce restul familiei îi făcea cu mâna.

În acea noapte, Baaba o trezi pe Effia când dormea pe podeaua colibei. Effia simţi căldura respiraţiei mamei sale lângă ureche în timp ce aceasta vorbea.

— Când îţi vine sângele, Effia, trebuie să-l ascunzi. Trebuie să-mi spui mie şi nimănui altcuiva, zise ea. Înţelegi? Îi dădu Effiei nişte frunze de palmier pe care le transformase în nişte foi moi şi rulate. Pune-ţi-le înăuntru şi uită-te în fiecare zi. Când se fac roşii, trebuie să-mi spui.

Effia se uită la frunzele de palmier, ţinute de Baaba în mâinile întinse. La început nu le luă, dar când se uită din nou la ea, văzu un fel de disperare în privirea mamei. Şi fiindcă privirea îi înmuiase oarecum chipul Baabei, şi fiindcă Effia cunoştea şi ea disperarea, acel rod al dorului, făcu aşa cum i se ceru. În fiecare zi, Effia se uita după roşu, dar frunzele de palmier ieşeau verzi-alburii ca întotdeauna. În primăvară, căpetenia satului se îmbolnăvi, şi cu toţii îl urmăreau cu atenţie pe Abeeku să vadă dacă

era gata pentru sarcina dată. Se însură cu două femei în acele luni, Arekua cea Înţeleaptă, şi Millicent, fiica metisă a unei femei fanti şi a unui soldat britanic. Soldatul murise de febră, lăsându-le nevestei şi celor doi copii multă avere cu care să facă orice voiau. Effia se ruga să vină ziua când toţi sătenii aveau să-i spună Effia cea Frumoasă, aşa cum îi spunea Abeeku în rarele ocazii când i se permitea să stea de vorbă cu ea.

Mama lui Millicent primi un nume nou de la soţul ei alb. Era o femeie plinuţă, cărnoasă, cu dinţi sclipitori care contrastau cu noaptea neagră a pielii ei. Se hotărâse să plece din Castel şi să se mute în sat când îi muri soţul. Pentru că bărbaţii albi nu puteau lăsa bani prin testament soţiilor fanti şi copiilor, îi lăsau celorlalţi soldaţi şi prieteni, iar acei prieteni le plăteau pe neveste. Mama lui Millicent primise destui bani pentru un nou început şi o bucată de pământ. Ea şi Millicent veneau deseori în vizită la Effia şi Baaba, fiindcă, aşa cum spunea ea, în curând aveau să facă parte din aceeaşi familie.

Millicent era femeia cu pielea cea mai deschisă la culoare pe care o văzuse Effia. Părul ei negru îi cobora până la jumătatea spatelui, iar ochii îi erau tiviţi cu verde. Zâmbea rar şi vorbea cu un glas răguşit şi un accent fanti ciudat.

— Cum era la Castel? o întrebă Baaba pe mama lui Millicent într-o zi, când cele patru femei stăteau şi luau o gustare compusă din arahide şi banane.

— Era bine, bine. Vai, au grijă de tine oamenii ăştia! Parcă n-au mai fost niciodată cu o femeie. Nu ştiu ce făceau nevestele lor britanice. Îţi zic, bărbatu-meu se uita la mine ca şi cum eu eram apă, şi el era foc, şi în fiecare noapte trebuia stins.

Femeile râseră. Millicent îi zâmbi Effiei, iar Effia vru să o întrebe cum era cu Abeeku, dar nu îndrăzni.

Baaba se apropie de mama lui Millicent, dar Effia o putu auzi:

— Şi plătesc un preţ bun al miresei, ha?

— Hmm, îţi zic eu, bărbatu-meu i-a plătit mamei zece lire, şi asta a fost acum cinşpe ani! Sigur, soro, banii sunt buni, dar eu mă bucur că fiică-mea s-a măritat cu un fanti. Chiar dacă un soldat s-ar oferi să plătească douăzeci de lire, tot n-ar fi soţie de căpetenie. Ba mai rău, ar trebui să trăiască la Castel, departe de mine. Nu, nu, e mai bine să te măriţi cu un om din sat, ca să stea fetele aproape de tine.

Baaba încuviinţă şi se întoarse către Effia, care se uită iute în altă parte.

În acea noapte, la doar două zile după a cincisprezecea sa zi de naştere, veni sângele. Nu fu ca valurile puternice ale oceanului pe care le aştepta Effia, ci mai degrabă un picurat simplu, precum ploaia ce se scurgea, strop după strop, din acelaşi punct de pe acoperişul unei colibe. Se curăţă şi aşteptă ca tatăl său să plece de la Baaba până să-i spună mamei.

— Baaba, zise ea, arătându-i frunzele de palmier colorate cu roşu. Mi-a venit sângele.

Baaba îi puse o mână peste gură.

— Cine mai ştie?

— Nimeni, zise Effia.

— Aşa să rămână. Înţelegi? Când te întreabă cineva dacă ai devenit femeie, răspunzi că nu.

Effia dădu aprobator din cap. Se întoarse să plece, dar o întrebare îi ardea cărbuni încinşi în stomac.

— De ce? întrebă ea într-un sfârşit.

Baaba băgă degetele în gura Effiei şi îi scoase limba, ciupindu-i vârful cu unghiile ascuţite.

— Cine eşti tu să-mi pui vorbele la îndoială, eh? Dacă nu faci cum spun, am să mă asigur că nu mai vorbeşti vreodată.

Îi dădu drumul limbii, şi tot restul nopţii, Effia simţi gustul propriului sânge.

Săptămâna următoare muri căpetenia cea bătrână. Anunţurile funeraliilor ajunseră la toate satele din jur. Festivităţile aveau să dureze o lună şi aveau să se încheie cu ceremonia de învestire a lui Abeeku. Femeile din sat pregătiră mâncare din zori şi până-n seară; fură construite tobe din cel mai bun lemn, şi cei mai buni cântăreţi fură chemaţi să-şi înalţe vocile. Participanţii la funeralii începură să danseze în a patra zi a sezonului ploios, şi nu-şi odihniră tălpile până ce pământul nu se uscă de tot.

La sfârşitul primei nopţi uscate, Abeeku fu încoronat Omanhin, căpetenia satului Fanti. Era îmbrăcat în straie bogate, cu cele două neveste de o parte şi de alta. Effia şi Baaba stăteau una lângă alta privindu-l, iar Cobbe se plimba încoace şi-ncolo în mulţime. Din când în când, Effia îl auzea murmurând că şi ea, fiica lui, cea mai frumoasă femeie din sat, trebuia să fie acolo sus.

În calitatea sa de nouă căpetenie, Abeeku vru să facă un lucru însemnat, ceva care avea să atragă atenţia asupra satului lor şi să-i transforme într-o forţă redutabilă. După numai trei zile în funcţie, îi strânse pe toţi bărbaţii satului în ansamblul său. Le dădu de mâncare două zile la rând, îi îmbătă cu vin de palmier până când râsul lor gălăgios şi strigătele pătimaşe puteau fi auzite din fiecare colibă.

— Ce-o să facă? întrebă Effia.

— Nu te priveşte, zise Baaba.

În cele două luni de când Effia începuse să sângereze, Baaba încetase să o mai bată. Drept răsplată pentru tăcerea ei. În unele zile, când pregăteau masa pentru bărbaţi, sau când Effia venea cu apa pe care o adusese şi o privea pe Baaba cum băga mâinile făcute căuş în ea, credea că în sfârşit se purtau cum trebuiau să se poarte mamele şi fiicele. Dar în alte zile, încruntătura lungă îi revenea Baabei pe chip, iar Effia vedea că tăcerea nouă a mamei sale era doar temporară, că furia ei era o fiară sălbatică îmblânzită pentru moment.

Cobbe reveni de la întâlnire cu o macetă lungă. Mânerul era din aur, cu litere încrustate pe care nu le înţelegea nimeni. Era atât de beat încât toate nevestele şi toţii copiii săi stăteau în jurul său în cerc, la jumătate de metru, în timp ce el îşi târa picioarele, împungând cu arma ascuţită într-o parte şi în alta.

— O să umplem satul de sânge! urlă el.

Se năpusti asupra lui Fiifi, care intrase în cerc, iar băiatul, mai slab şi mai iute decât fusese când era doar un bebeluş

gras, îşi roti şoldul, evitând vârful macetei la doar câţiva centimetri.

Fiifi fusese cel mai tânăr de la întâlnire. Toată lumea ştia că avea să devină un războinic pe cinste. Vedeau asta în felul în care se căţăra în palmieri. În felul în care îşi purta tăcerea ca pe o coroană de aur.

După ce tatăl ei plecă, şi Effia fu sigură că mama lor adormise, se târî lângă Fiifi.

— Trezeşte-te, şuieră ea, iar el o împinse la o parte. Chiar şi pe jumătate adormit, era mai puternic decât ea. Effia căzu pe spate, dar, cu graţia unei feline, se ridică în picioare. Trezeşte-te, zise ea din nou.

Fiifi deschise brusc ochii.

— Lasă-mă-n pace, soră-mea, zise el.

— Ce-o să se întâmple? întrebă ea.

— E treabă de bărbaţi, răspunse Fiifi.

— Tu nu eşti încă bărbat, zise Effia.

— Nici nu tu eşti încă femeie, se răsti Fiifi la ea. Altfel, ai fi fost acolo cu Abeeku în seara asta ca nevastă.

Buzele Effiei începură să tremure. Se întoarse să se ducă înapoi în partea ei de colibă, dar Fiifi o prinse de braţ.

— Îi ajutăm pe britanici şi pe ashanti cu negoţul lor.

— Ah, zise Effia. Era aceeaşi poveste pe care o auzise de la tatăl său şi de la Abeeku cu doar câteva luni în urmă. Adică o să le dăm albilor aur şi ţesături ashanti?

Fiifi o strânse mai tare.

— Nu fi proastă, zise el. Abeeku a făcut o alianţă cu unul dintre cele mai puternice sate ashanti. O să-i ajutăm să le vândă sclavi britanicilor.

Astfel veniră în satul lor albii. Graşi şi slabi, roşii şi bronzaţi. Veniră în uniformă, cu sabia la şold, cu ochii privind într-o parte, mereu precauţi. Veniră să-şi dea acordul asupra mărfurilor promise lor de Abeeku.

În zilele de după ceremonia de încoronare, Cobbe deveni tot mai agitat din cauza făgăduielii încălcate a feminităţii Effiei, agitat că Abeeku avea să uite de ea în favoarea uneia dintre celelalte femei din sat. Spusese întotdeauna că voia ca fiică-sa să fie prima, cea mai importantă nevastă, dar acum, până şi a treia părea o speranţă îndepărtată.

În fiecare zi o întreba pe Baaba ce se întâmpla cu Effia, şi în fiecare zi Baaba răspundea că încă nu era gata. Disperat, decise să o lase pe fiica lui să meargă în ansamblul lui Abeeku însoţită de Baaba o dată pe săptămână, ca bărbatul s-o vadă şi să-şi aducă aminte cât de mult îi plăcuseră odată chipul şi silueta ei.

Arekua cea Înţeleaptă, prima nevastă a lui Abeeku, le întâmpină când sosiră într-o seară.

— Te rog, mamă, îi zise ea Baabei. Nu vă aşteptam în seara asta. Oamenii albi sunt aici.

— Putem să plecăm, spuse Effia, dar Baaba o strânse de braţ.

— Dacă nu te superi, am vrea să rămânem, zise Baaba. Arekua se uită ciudat la ea. Soţul meu o să se supere dacă ne întoarcem prea repede, zise Baaba, ca şi cum ar fi fost o explicaţie suficientă.

Effia ştia că minte. Cobbe nu le trimisese în seara aceea. Baaba auzise că erau acolo oamenii albi şi insistase să meargă ca să-şi prezinte omagiile. Lui Arekua i se făcu milă şi plecă să-l întrebe pe Abeeku dacă puteau să rămână.

— O să mâncaţi cu femeile, şi dacă intră bărbaţii, nu vorbiţi, zise când se întoarse.

Le conduse înăuntrul ansamblului. Effia privi colibă după colibă până când intrară într-una în care nevestele se adunaseră la masă. Se aşeză lângă Millicent, a cărei burtă de gravidă se vedea deja, cât o nucă de cocos, atârnând jos. Arekua pregătise o tocană de peşte cu ulei de palmier, şi mâncară până când degetele li se făcură portocalii.

Curând, intră în încăpere o servitoare pe care Effia nu o observase până atunci. Era o fată mărunţică, doar o copilă, a cărei privire nu se ridica din pământ.

— Te rog, mamă, îi zise ea lui Arekua. Oamenii albi ar vrea să viziteze ansamblul. Căpetenia Abeeku spune să te asiguri că sunteţi prezentabile pentru ei.

— Du-te şi adu-ne apă, repede, zise Millicent.

Când servitoarea se întoarse cu o găleată de apă, se spălară toate pe mâini şi pe buze. Effia îşi aranjă părul, lingându-şi palmele şi apoi frecându-şi degetele de-a lungul buclelor mici şi strânse care-i încadrau faţa. Când termină, Baaba o aşeză între Millicent şi Arekua, în faţa celorlalte femei, iar Effia încercă din răsputeri să pară mai mică şi să nu atragă atenţia asupra ei.

Nu după mult timp, intrară bărbaţii. Abeeku arăta cum trebuie să arate o căpetenie, se gândi Effia, voinic şi puternic, ca şi cum ar putea ridica zece femei deasupra capului, spre soare. Doi bărbaţi albi intrară în urma lui. Era unul despre care Effia se gândi că trebuia să fie căpetenia albilor din cauza felului în care ceilalţi îl priveau înainte să se mişte sau să vorbească. Această căpetenie albă purta aceleaşi haine ca restul bărbaţilor, dar avea mai mulţi nasturi aurii pe haină şi pe clapele de deasupra umerilor. Părea mai în vârstă decât Abeeku, avea părul brun-închis, cu fire cărunte, dar stătea drept, cum trebuie să stea un şef.

— Acestea sunt femeile. Nevestele şi copiii mei, mamele şi fiicele, zise Abeeku.

Cel mai mărunt şi mai timid alb îl privi cu atenţie când spunea asta şi apoi se întoarse spre căpetenia albă şi vorbi în limba lor ciudată. Căpetenia albă încuviinţă şi le zâmbi tuturor, uitându-se cu atenţie la fiecare femeie şi salutând-o în limba fanti pe care o vorbea prost.

Când salutul său ajunse la Effia, ea nu se putu abţine să nu chicotească. Celelalte femei sâsâiră la ea, şi o ruşine fierbinte începu să-i încingă obrajii.

— Încă învăţ, zise căpetenia albă, privind-o atent pe Effia, iar limba fanti vorbită de el era doar un sunet urât în urechile ei. O privi în ochi minute în şir, sau aşa i se păru, iar Effia simţi cum pielea i se înfierbântă şi mai tare pe măsură ce privirea bărbatului devenea cumva mai indecentă. Cercurile maro-închis ale irisurilor sale arătau ca nişte oale mari în care se putea îneca un copil mic, iar el o privea pe Effia chiar aşa, ca şi cum îşi dorea s-o păstreze acolo, în ochii săi adânci. Obrajii îi fură inundaţi iute de culoare. Se întoarse către ceilalţi albi şi vorbi.

— Nu, ea nu e nevasta mea, zise Abeeku după ce bărbatul îi tradusese, fără a se obosi să-şi ascundă iritarea din glas. Effia îşi lăsă capul în jos, stânjenită că făcuse ceva care să-i provoace ruşine lui Abeeku, stânjenită că el nu o putea numi nevastă. Stânjenită şi că nu îi spusese pe nume: Effia cea Frumoasă. Îşi dorea cu disperare să încalce atunci promisiunea făcută Baabei şi să anunţe că e femeie, dar înainte să poată vorbi, bărbaţii merseră mai departe, iar curajul ei se topi când căpetenia albă se uită peste umăr la ea şi zâmbi.

Numele lui era James Collins, şi tocmai fusese numit guvernatorul Castelului Cape Coast. Într-o săptămână, se întoarse în sat să-i ceară Baabei mâna Effiei. Furia lui Cobbe la auzul cererii umplu fiecare cameră ca un abur fierbinte.

— E ca şi făgăduită lui Abeeku! strigă el la Baaba când aceasta îi spuse că se gândeşte la ofertă.

— Da, dar Abeeku nu se poate însura cu ea până nu-i vine sângele, şi aşteptăm de ani buni deja. Îţi zic, bărbate, cred că a fost blestemată în foc, un demon care n-o să devină niciodată femeie. Gândeşte-te la asta. Ce creatură e atât

de frumoasă, dar nu poate fi atinsă? Toate semnele femeieşti există, şi totuşi, nimic. Omul alb o s-o ia oricum. Nu ştie ce e.

Effia îl auzise pe omul alb vorbind cu mama ei mai devreme în acea zi. Avea să-i plătească Baabei treizeci de lire în avans şi douăzeci şi cinci de şilingi pe lună sub formă de mărfuri de vânzare cu titlu de darul miresei. Mai mult decât putea oferi chiar şi Abeeku, mai mult decât fusese oferit pentru orice femeie fanti din satul lor sau din cel vecin.

Effia îl auzi pe tatăl său mergând încoace şi-ncolo, prin încăpere, toată seara. Chiar se trezi a doua zi dimineaţă în acelaşi sunet, ritmul constant al paşilor săi pe pământul tare de humă.

— Trebuie să-l facem pe Abeeku să creadă că a fost ideea lui, zise el într-un sfârşit.

Şi astfel, fu chemată căpetenia la ansamblul lor. Se aşează lângă Cobbe în timp ce Baaba îi spunea teoria sa, că focul care distrusese atât din averea familiei lor le distrusese şi copilul.

— Are corp de femeie, dar în duhul ei se ascunde ceva rău, spuse Baaba, scuipând pe jos cu emfază. Dacă o iei de nevastă, n-o să-ţi facă niciodată copii. Dacă omul alb se însoară cu ea, o să aibă o amintire plăcută din satul nostru, iar negoţul o să prospere.

Abeeku îşi frecă barba cu atenţie în timp ce se gândea.

— Adu-mi-o pe Frumoasă, zise el în sfârşit.

A doua nevastă a lui Cobbe o aduse pe Effia în cameră. Fata tremura, iar stomacul o durea atât de tare, de credea că o să-şi golească maţele chiar acolo în faţa tuturor.

Abeeku se ridică să o privească în faţă. Îşi trecu degetele peste peisajul plin al chipului fetei, peste colinele obrajilor ei, peste cavernele nărilor.

— Nu s-a născut vreodată o femeie mai frumoasă, spuse el într-un final. Se întoarse către Baaba. Dar înţeleg că ai dreptate. Dacă omul alb o vrea, poate s-o aibă. Cu atât mai bine pentru afacerile noastre. Cu atât mai bine pentru sat.

Cobbe, bărbat mare şi puternic cum era, începu să plângă fără ruşine, dar Baaba se ţinea dreaptă. Se duse la Effia după ce plecă Abeeku şi îi dădu un pandantiv din piatră neagră, care sclipea ca şi cum fusese acoperit cu praf de aur.

Îl strecură în mâinile Effiei şi apoi se aplecă spre ea până când buzele îi atinseră urechea Effiei.

— Ia asta cu tine când pleci, zise Baaba. O frântură din maică-ta.

Iar când Baaba se trase în sfârşit deoparte, Effia văzu un fel de uşurare jucându-i pe buze, sub zâmbetul afişat.

Effia mai trecuse pe lângă Castelul Cape Coast o singură dată, când ea şi Baaba se aventuraseră în afara satului şi intraseră în oraş, dar nu mai fusese înăuntru până în ziua nunţii sale. Era o capelă la parter, iar ea şi James Collins fură căsătoriţi de un cleric care o rugase pe Effia să repete cuvinte în care nu credea, într-o limbă pe care nu o

înţelegea. Nu avu parte de nici un dans, de nici un ospăţ, de culori vii, de păr netezit sau de femei în vârstă cu sâni zbârciţi şi dezgoliţi, care să arunce monede şi să fluture batiste. Nici măcar familia Effiei nu venise, fiindcă după ce Baaba îi convinsese pe toţi că fata e piază-rea, nimeni nu mai vru să aibă de-a face cu ea. În dimineaţa în care plecă la Castel, Cobbe o sărută pe creştetul capului şi îi făcu semn să plece, ştiind că premoniţia despre destrămarea şi distrugerea descendenţei familiei sale, cea pe care o avusese în noaptea cu focul, avea să înceapă aici, cu fiica sa şi omul alb.

Cât despre James, acesta făcuse tot ce îi stătea în putinţă ca Effia să se simtă în largul ei. Fata îşi dădea seama cât se străduia James. Îl pusese pe interpretul său să-l înveţe şi mai multe cuvinte în limba fanti, ca să-i poată spune cât e de frumoasă, că o să aibă grijă de ea cât de bine putea. Îi spunea cum îi zisese şi Abeeku, Effia cea Frumoasă.

După ce se căsătoriră, James îi făcu Effiei turul Castelului. La parter, pe partea dinspre miazănoapte, erau apartamente şi depozite. În mijloc, se găseau terenul pentru parade, barăcile soldaţilor şi camera santinelei. Erau acolo un ţarc de animale, un eleşteu, un spital. Un atelier de tâmplărie, o fierărie şi o bucătărie. Castelul era un sat în sine. Effia se plimba cu James complet uluită, trecându-şi degetele peste mobila delicată făcută din lemn de culoarea pielii tatălui său, cu drapaje de mătase atât de fine că păreau nişte sărutări.

Inspira totul adânc, oprindu-se la platforma armelor care adăposteau tunuri mari şi negre îndreptate spre mare. Voia să se odihnească înainte ca James s-o ducă pe scara lui privată, aşa că îşi lăsă capul pe unul dintre tunuri, doar

o clipă. Apoi simţi o adiere ce-i lovi tălpile din nişte găuri mici din podea.

— Ce e dedesubt? îl întrebă pe James, iar cuvântul stâlcit în fanti, pe care-l auzi, fu „marfă”.

Apoi, purtat în sus de adiere, se auzi un plânset slab. Atât de slab, încât Effia crezu că-şi închipuie doar, până când se lăsă în jos şi îşi puse urechea pe grilaj.

— James, acolo jos sunt oameni? întrebă ea.

James veni repede la ea. O trase iute de pe podea şi o apucă de umeri, uitându-se drept în ochii ei. „Da”, răspunse el fără nici o inflexiune. Era singurul cuvânt în fanti pe care-l stăpânea.

Effia se trase deoparte. Se uită în ochii lui pătrunzători.

— Dar cum puteţi să-i ţineţi acolo jos plângând, eh? zise ea. Voi, albii. Tata m-a avertizat cum faceţi voi. Du-mă acasă. Du-mă acasă chiar acum!

Nu îşi dădu seama că strigă până când nu simţi mâna lui James acoperindu-i gura, împingându-i buzele ca şi cum putea forţa cuvintele să intre la loc. O ţinu aşa mult timp, până când ea se linişti. Nu ştia dacă el înţelegea ce-i spusese, dar îşi dădu seama atunci, doar din felul slab în care-i împinsese buzele cu degetele, că era un bărbat capabil să facă rău, că ar trebui să fie bucuroasă că se află de o parte a răutăţii sale, şi nu de cealaltă.

— Vrei să mergi acasă? întrebă James. Vorbea ferm, deşi neclar, în fanti. Acasă nu e mai bine.

Effia îi trase mâna care-i acoperea gura şi îl privi îndelung. Îşi aminti bucuria mamei sale când o văzu că pleacă şi înţelese că James avea dreptate. Nu putea merge acasă. Încuviinţă, cu un gest abia vizibil.

El o zori în sus pe scări. La ultimul etaj, se găseau odăile lui James. De la fereastră, Effia vedea drept pe mare. Nave de marfă ca nişte pete negre de praf în ochiul albastru, ud al Atlanticului pluteau atât de departe, încât era dificil să-şi dea seama cât de departe erau de fapt de Castel. Unele erau poate la trei zile distanţă, altele numai la o oră.

Effia privi o navă ca acelea când ea şi James urcară în sfârşit în camera lui. Un licăr de lumină galbenă îi anunţă prezenţa pe apă, şi chiar şi cu lumina aceea, Effia abia zărea silueta vasului, lungă şi curbată precum coaja scobită a unei nuci de cocos. Vru să-l întrebe pe James ce transporta vasul şi dacă venea sau pleca, dar obosise să tot încerce să descifreze când el vorbea în fanti.

James îi spuse ceva. Zâmbea când vorbea, o ofrandă de pace. Colţurile buzelor sale se mişcară brusc, aproape imperceptibil. Ea scutură din cap, încercă să-i spună că nu înţelege, iar el arătă în sfârşit spre patul din colţul din stânga al camerei. Ea se aşeză. Înainte să plece la Castel în acea dimineaţă, Baaba îi explicase ce se cerea de la ea în noaptea nunţii, dar părea că nimeni nu-i explicase şi lui James. Când se apropie de ea, îi tremurau mâinile, iar ea văzu sudoarea apărându-i pe frunte. Ea fu cea care se întinse pe pat. Ea fu cea care-şi ridică fusta.

Continuară astfel săptămâni întregi până când, în sfârşit, confortul rutinei începu să tocească durerea pe care i-o lăsase dorul de familie. Effia nu ştia ce avea James de putea să o calmeze. Poate era felul în care îi răspundea

mereu la întrebări sau afecţiunea pe care i-o arăta. Poate era faptul că James nu avea şi alte neveste aici de care să se ocupe, aşa că fiecare noapte îi aparţinea ei. Plânsese prima dată când îi adusese un dar. Luase pandantivul de piatră neagră pe care i-l dăduse Baaba şi îl pusese pe un şnur, ca Effia să-l poată purta la gât. De fiecare dată când atingea piatra se simţea cuprinsă de consolare.

Effia ştia că nu trebuie să ţină la James, şi auzea mereu cuvintele tatălui său răsunându-i în minte, că îşi dorise mai mult pentru ea decât să fie nevasta fanti a unui alb. Îşi amintea şi cât de aproape ajunsese să fie cu adevărat cineva. Întreaga sa viaţă, Baaba o bătuse şi o făcuse să se simtă măruntă, iar ea contraatacase prin frumuseţe, o armă tăcută, dar puternică, care o dusese la picioarele unei căpetenii. Dar în cele din urmă, mama sa câştigase, o izgonise, nu doar din casă, ci din sat cu totul, aşa că acum singurii fanti pe care-i vedea regulat erau nevestele celorlalţi soldaţi.

Îi auzise pe englezi spunându-le „muieri”, nu neveste. „Nevastă” era un cuvânt rezervat pentru femeile albe de dincolo de Atlantic. „Muiere” era cu totul altceva, un cuvânt pe care îl foloseau soldaţii ca să nu-şi murdărească mâinile şi să nu dea de necaz cu zeul lor, o fiinţă ea însăşi treime, dar care le permitea bărbaţilor să se însoare doar cu o singură femeie.

— Cum e ea? îl întrebă Effia pe James într-o zi. Făceau schimb de limbi.

Dimineaţa devreme, înainte de a pleca să supravegheze munca la Castel, James o învăţa engleză, iar noaptea, când stăteau întinşi în pat, ea îl învăţa fanti. În noaptea aceasta, el îşi plimba degetul de-a lungul claviculei curbate a Effiei

în timp ce ea îi fredona un cântec pe care Baaba i-l cânta lui Fiifi noaptea când ea stătea într-un colţ, prefăcându-se că doarme, prefăcându-se că nu-i pasă că ea nu era chemată niciodată. Încet, James începuse să însemne mai mult pentru ea decât ar fi trebuit să însemne un soţ pentru o soţie. Primul cuvânt pe care ceruse el să-l înveţe fusese „dragoste”, şi îl rostea în fiecare zi.

— O cheamă Anne, zise el, mutându-şi degetul de pe clavicula Effiei pe buzele sale. N-am văzut-o de atâta timp. Ne-am căsătorit acum zece ani, dar am fost departe de ea atâta timp din anii ăştia. Abia dacă o cunosc.

Effia ştia de asemenea că James avea doi copii în Anglia. Emily şi Jimmy. Aveau cinci, respectiv nouă ani, zămisliţi în puţinele zile când era în permisie şi îşi putea vedea nevasta. Tatăl Effiei avea douăzeci de copii. Căpetenia cea bătrână avusese aproape o sută. Că un bărbat poate fi fericit cu atât de puţini i se părea de neînţeles. Se întreba cum arătau copiii. Se întreba şi ce îi scria Anne lui James în scrisorile acelea ale ei. Veneau la intervale imprevizibile, acum la patru luni, data viitoare la o lună. James le citea la birou noaptea, când Effia se prefăcea că doarme. Nu ştia ce scria în ele, dar de fiecare dată când James citea una, se întorcea în pat şi se întindea cât mai departe de ea.

Acum, fără forţa unei scrisori care să-l ţină deoparte, James îşi odihnea capul pe sânul ei stâng. Când vorbea, răsuflarea îi era fierbinte, o adiere ce-i cobora de-a lungul stomacului, până jos, între picioare. „Vreau copii cu tine”, zise James, iar Effia se făcu mică, îngrijorată că nu avea să-i poată împlini dorinţa, îngrijorată totodată că dacă avusese o mamă rea, şi ea avea să fie la fel. Îi spusese deja lui James despre aranjamentul Baabei, că o obligase să păstreze secretul feminităţii sale ca să nu pară aptă

pentru bărbaţii din sat, dar James râsese şi-i alungase tristeţea. „Cu atât mai bine pentru mine”, zisese el.

Şi totuşi, Effia începuse să creadă că poate Baaba avea dreptate. Îşi pierduse virginitatea în noaptea nunţii, dar trecuseră luni de zile fără nici o sarcină. Poate că blestemul îşi avea rădăcinile în minciună, dar rodea adevăr. Bătrânii din satul ei relatau povestea unei femei despre care se spunea că fusese blestemată. Trăia sub un palmier în partea de nord-vest, şi nimeni nu îi spusese vreodată pe nume. Mama ei murise ca ea să poată trăi, şi la a zecea aniversare, ducea o oală cu ulei clocotit de la o colibă la alta. Tatăl ei dormea pe pământ, iar ea, crezând că poate să treacă peste el în loc să-l ocolească, se împiedică, vărsându-i uleiul încins pe faţă şi desfigurându-l pentru tot restul vieţii, care nu mai dură decât douăzeci şi cinci de zile. Fu alungată din casă şi rătăci de-a lungul Coastei de Aur ani de zile, până când se întoarse, la vârsta de şaptesprezece ani, o frumuseţe stranie, rară. Gândindu-se că poate nu mai cocheta cu moartea la fiecare pas, un băiat care o ştia de mică se oferi să se însoare cu ea aşa cum era, săracă şi fără familie. Rămase grea într-o lună, dar când veni pe lume, bebeluşul era metis. Cu ochi albaştri şi piele deschisă la culoare, muri patru zile mai târziu. Fata părăsi casa soţului în noaptea în care muri copilul şi merse să trăiască sub palmier, pedepsindu-se pentru tot restul vieţii.

Effia ştia că bătrânii din satul său nu spuneau povestea decât ca să-i avertizeze pe copii să aibă grijă când umblă cu ulei încins, dar se întreba cum se termina povestea, ce era cu copilul metis. Cum era acest copil, şi alb, şi negru, un rău destul de puternic încât s-o trimită pe femeie în pădurea de palmieri.

Când Adwoa se măritase cu soldatul alb şi când Millicent şi mama sa intraseră în sat, Cobbe strâmbase din nas. Întotdeauna spusese că legătura dintre un bărbat şi o femeie însemna şi legătura dintre două familii. Strămoşi, istorii întregi, toate veneau odată cu nunta, dar se uneau şi păcatele şi blestemele. Copiii erau întruparea acelei uniuni, iar ei duceau greul. Ce păcate ducea cu el omul alb? Baaba spunea că blestemul Effiei era cel al feminităţii eşuate, dar Cobbe fusese cel care profeţise o descendenţă pătată. Effia nu se putea abţine să nu se gândească la faptul că lupta împotriva propriului pântec, împotriva copiilor din foc.

— Dacă nu-i oferi curând copii bărbatului, o să te ducă drept înapoi, spunea Adwoa.

Ea şi Effia nu fuseseră prietene când trăiau în sat, dar aici se vedeau cât de des puteau, fiecare bucurându-se să fie aproape de cineva care o înţelegea, să audă sunetele liniştitoare ale dialectului lor. Adwoa făcuse deja doi copii de când plecase din sat. Soţul ei, Todd Phillips, se îngrăşase şi mai mult de când îl văzuse Effia ultima oară, transpirat şi roşu în coliba veche a lui Adwoa.

— Îţi zic, vai, Todd m-a ţinut pe spate de când am ajuns aici. Cred că şi acum sunt gravidă.

Effia se cutremură.

— Dar are o burtă aşa de mare! zise ea, iar Adwoa râse până se înecă cu arahidele pe care le mânca.

— Ei, dar nu cu burta faci copii, zise ea. O să-ţi dau nişte rădăcini din pădure. Le pui sub pat când te culci cu el. În noaptea asta, trebuie să fii ca un animal când intră în

odaie. O leoaică. Ea se împerechează cu leul, iar el crede că momentul e despre el, când de fapt e doar despre ea, despre copiii ei, despre seminţia ei. Trucul ei e să-l facă să creadă că e regele pădurii, dar ce contează un rege? De fapt, ea e totul, de la rege la regină. În noaptea asta, te facem să-ţi meriţi titlul, Frumoaso.

Şi aşa, Adwoa se întoarse cu rădăcinile. Nu erau nişte rădăcini obişnuite. Erau mari şi încârligate, şi când trăgeai de o fibră, alta părea să-i ia locul. Effia le puse sub pat şi păreau să se înmulţească, întinzând picior după picior, până când părea că rădăcina avea să ia patul în spinare şi să plece, un păianjen nou şi ciudat.

— Bărbatu-tău nu trebuie să vadă nimic, spuse Adwoa, şi se chinuiră să împingă firele rădăcinii care insistau să iasă de sub pat, împingând şi trăgând până când reuşiră s-o ascundă.

Apoi, Adwoa o ajută pe Effia să se pregătească pentru James. Îi împleti şi netezi părul şi o unse pe piele cu ulei, îi întinse humă roşie pe pomeţi şi pe arcuirea buzelor. Effia se asigură că atunci când James avea să vină, în acea seară, camera avea să miroasă a pământ şi a abundenţă, a ceva ce putea rodi.

— Ce-i asta? întrebă James. Încă era în uniformă, iar Effia îşi dădu seama că avusese o zi lungă, după cum îi atârna reverul. Îl ajută să-şi scoată haina şi cămaşa şi îşi lipi trupul de al lui, aşa cum o învăţase Adwoa. Înainte ca el să se dezmeticească din uluire, ea îl apucă de braţe şi îl împinse spre pat. Nu mai fusese niciodată atât de timid de la prima lor noapte împreună, speriat de trupul ei neobişnuit, de carnea plină, atât de diferită de cum îşi descria nevasta. Excitat, se împinse în ea, iar ea închise

ochii cât de strâns putu, rotindu-şi limba peste buze. El împinse mai tare, răsuflând greu şi chinuit. Ea îl zgârie pe spate, iar el strigă. Ea îl muşcă de ureche şi-l trase de păr. El se împinse în ea ca şi cum încerca să se mişte prin ea. Iar când Effia deschise ochii să-l privească, văzu ceva ca o durere înscrisă pe chipul lui, iar urâţenia actului, sudoarea şi sângele, şi umezeala pe care o produceau, se luminară, iar ea înţelese că dacă era un animal în acea seară, atunci şi el era la fel.

Când terminară, Effia stătea cu capul pe umărul lui James.

— Ce-i asta? întrebă James, întorcând capul.

Mişcaseră patul, iar acum se vedeau trei fibre din rădăcină.

— Nimic, zise Effia.

James sări în picioare şi se uită sub pat.

— Ce-i asta, Effia? întrebă el, cu glasul mai puternic decât îl auzise ea vreodată.

— Nimic. O rădăcină pe care mi-a dat-o Adwoa. Pentru rodnicie.

Buzele lui se strânseră într-o linie subţire.

— Effia, nu vreau nici un voodoo sau magie neagră aici. Oamenii mei nu pot să audă că mi-am lăsat muierea să pună rădăcini ciudate sub pat. Nu e creştineşte.

Effia îl mai auzise spunând asta. Creştineşte. Din acest motiv îi căsătorise în capelă omul sever, îmbrăcat în negru, care scutura din cap de fiecare dată când se uita la

ea. Mai vorbise şi despre „voodoo” la care credea că iau parte toţi africanii. Ea nu-i putea spune fabulele cu păianjenul Anansi sau poveştile pe care i le spuneau bătrânii din sat fără ca el să devină circumspect. De când se mutase la Castel, descoperise că numai albii vorbeau despre „magia neagră”. Ca şi cum magia avea culoare. Effia văzuse o vrăjitoare călătoare care stătea cu un şarpe în jurul gâtului şi umerilor. Această femeie avusese un fiu. Îi fredonase cântece de leagăn seara şi îl ţinuse de mână, şi-i dăduse de mâncare, la fel ca toţi ceilalţi. Nu avea nimic întunecat în ea.

Nevoia asta de a numi un lucru „bun” şi alt lucru „rău”, un lucru „alb” şi alt lucru „negru” era un impuls pe care Effia nu îl înţelegea. În satul său, totul era otova. Toate purtau greutatea tuturor celorlalte lucruri.

A doua zi, Effia îi spuse lui Adwoa că James văzuse rădăcina.

— Asta nu-i bine, zise Adwoa. A zis că e rea? Effia încuviinţă, iar Adwoa plescăi din limbă de trei ori. Todd ar fi zis la fel. Oamenii ăştia n-ar distinge binele de rău nici dacă ar fi Nyame însuşi. Nu cred că o să mai meargă acum, Effia. Îmi pare rău.

Dar Effiei nu-i părea rău. Dacă era stearpă, atunci aşa să fie.

Curând, chiar şi James deveni prea ocupat ca să-i mai pese de copii. Castelul aştepta vizita unor ofiţeri olandezi, şi totul trebuia să se desfăşoare cât mai bine posibil. James se trezea înaintea Effiei ca să-i ajute pe bărbaţi cu mărfurile importate şi să vadă de vase. Effia petrecea tot

mai mult timp plimbându-se prin satele din jurul Castelului, umblând prin păduri şi discutând cu Adwoa.

În după-amiaza în care sosiră olandezii, Effia se întâlni cu Adwoa şi cu câteva dintre celelalte muieri în afara Castelului. Se opriră la umbra unui pâlc de copaci ca să mănânce igname cu tocană cu ulei de palmier. Erau Adwoa, apoi Sarah, muierea metisă a lui Sam York. Era şi muierea nouă, Eccoah. Înaltă şi suplă, mergea de parcă membrele sale erau făcute din crenguţe subţiri, ca şi cum vântul o putea face să pocnească şi să se prăbuşească.

În ziua aceasta, Eccoah stătea întinsă la umbra slabă a unui palmier. Effia o ajutase să-şi onduleze părul cu o zi în urmă, iar la soare părea că din cap îi creşteau milioane de şerpişori.

— Soţul meu nu-mi poate pronunţa bine numele. Vrea să-mi spună Emily, zise Eccoah.

— Dacă vrea să-ţi spună Emily, lasă-l să-ţi spună Emily, spuse Adwoa. Dintre cele patru femei, ea fusese muiere cel mai mult timp, şi întotdeauna îşi exprima opiniile tare şi liber. Cu toţii ştiau că soţul ei practic i se prosterna la picioare. Mai bine decât să-l asculţi cum îţi măcelăreşte limba iar şi iar.

Sarah îşi înfundă coatele în ţărână.

— Şi tata a fost soldat. Când a murit, mama ne-a dus înapoi în sat. Am venit să mă mărit cu Sam, dar el n-a trebuit să-şi facă griji din cauza numelui meu. Ştiţi că îl cunoştea pe tatăl meu? Au fost soldaţi împreună la Castel când eu eram doar o fetiţă.

Effia scutură din cap. Stătea întinsă pe burtă. Îi plăceau mult zilele ca aceasta, când putea vorbi fanti cât de repede voia. Nimeni n-o ruga să o ia mai încet, nimeni nu-i cerea să vorbească în engleză.

— Soţul meu vine de la temniţe puţind ca un animal pe moarte, zise Eccoah încet.

Toate se uitară în altă parte. Nimeni nu vorbea vreodată despre temniţe.

— Vine la mine mirosind a fecale şi putregai şi se uită la mine de parcă a văzut un milion de stafii, şi nu-şi dă seama dacă şi eu sunt ca ele sau nu. Îi spun că trebuie să se spele înainte să mă atingă, şi uneori aşa face, dar alteori mă pune la pământ şi se împinge în mine ca şi cum ar fi posedat.

Effia se ridică şi îşi puse o mână pe burtă. James primise încă o scrisoare de la nevastă în ziua după ce găsise rădăcina sub pat. Nu se mai culcaseră împreună de atunci.

Vântul se înteţi. Şerpii din părul lui Eccoah fluturau într-o parte şi în alta, iar ea stătea cu braţele ca nişte crenguţe ridicate.

— Sunt oameni acolo jos, să ştiţi, zise ea. Sunt femei acolo care arată ca noi, şi bărbaţii noştri trebuie să înveţe să facă diferenţa.

Toate tăcură. Eccoah se sprijini iarăşi de copac, iar Effia privi un şir de furnici care treceau peste o şuviţă din părul ei, forma acesteia părându-li-se a fi doar o altă parte a lumii naturale.

După acea primă zi la Castel, James nu-i vorbi niciodată Effiei despre sclavii pe care îi ţineau în temniţă, dar îi vorbea deseori despre animale. Asta vindeau ashanti cel mai mult aici. Animale. Maimuţe şi cimpanzei, chiar şi câţiva leoparzi. Păsări precum cocorii moţaţi şi papagalii pe care ea şi Fiifi încercau să-i prindă când erau copii, hălăduind prin păduri în căutarea unei singure păsări ciudate, pasărea cu pene atât de frumoase încât părea să iasă în evidenţă dintre celelalte. Petreceau ore în şir căutând o astfel de pasăre, şi în cele mai multe zile nu găseau nici una.

Se întreba cât ar valora o asemenea pasăre, fiindcă la Castel tuturor animalelor li se atribuia o valoare. Îl văzuse pe James uitându-se la un cocor moţat adus de unul dintre negustorii ashanti şi declarând că valora patru lire. Dar animalul uman? Cât valora el? Effia ştiuse, desigur, că erau oameni în temniţe. Oameni care vorbeau alt dialect decât ea, oameni care fuseseră capturaţi în războaie dintre triburi, chiar şi oameni care fuseseră furaţi, dar nu se gândise niciodată încotro merg de acolo. Nu se gândise niciodată la ce se gândea probabil James de fiecare dată când îi vedea. Dacă mergea în temniţe şi vedea femei care îi aminteau de ea, care arătau ca ea şi miroseau ca ea. Dacă se întorcea la ea bântuit de ceea ce vedea.

Effia îşi dădu seama curând că e însărcinată. Era primăvară, iar arborii de mango din jurul Castelului începură să se scuture de fructe. Pântecele îi ieşea în afară, moale şi cărnos, un fruct deosebit. James fu atât de fericit când îi spuse încât o luă pe sus şi dansă cu ea prin cameră. Ea îl bătu pe spate şi îi spuse s-o lase jos, ca să nu zdruncine copilul şi să-l facă bucăţi, iar el o ascultă înainte să se aplece şi să depună un sărut pe rotunjimea micuţă a pântecului ei.

Dar bucuria le fu umbrită curând de veşti din satul ei. Cobbe era bolnav. Atât de bolnav încât nu era clar dacă avea să mai trăiască până când Effia ajungea la el.

Nu era sigură cine îi trimisese scrisoarea din sat, fiindcă îi era adresată soţului ei şi scrisă într-o engleză stricată. Plecase de doi ani, şi de atunci nu mai primise veşti de la nimeni din familia sa. Ştia că aici era mâna Baabei, şi se şi mira că se gândise cineva s-o anunţe de boala tatălui său.

Călătoria înapoi în sat dură cam trei zile. James nu vru s-o lase să meargă singură în starea ei, dar nu putea s-o însoţească, aşa că trimise o slujnică. La sosire, totul părea altfel în sat. Culorile frunzişului copacilor păreau să se fi stins, nuanţele vii de maro şi verde temperate de-acum. Şi sunetele păreau diferite. Tot ce foşnea înainte acum era nemişcat. Abeeku făcuse satul atât de prosper încât aveau să fie cunoscuţi pentru totdeauna drept una dintre cele mai bune pieţe de sclavi de pe toată Coasta de Aur. Nu avu timp s-o vadă pe Effia, dar trimise daruri de vin dulce de palmier şi aur care s-o întâmpine când sosi la ansamblul tatălui său.

Baaba stătea la intrare. Părea să fi îmbătrânit o sută de ani în cei doi de când plecase Effia. Încruntătura îi era fixată de sutele de riduri fine care-i trăgeau pielea, iar unghiile îi crescuseră atât de lungi încât se încovoiau ca nişte gheare. Nu spuse nici un cuvânt, doar o conduse pe Effia în camera tatălui său muribund.

Nimeni nu ştia ce boală îl lovise pe Cobbe. Spiţerii, vracii, până şi preotul creştin de la Castel fuseseră chemaţi să-şi dea cu părerea şi să se roage pentru el, şi totuşi nici o măsură a gândurilor vindecătoare sau a leacurilor nu izbuti să-l scuipe de pe buzele morţii.

Fiifi stătea lângă el, ştergându-i cu grijă sudoarea de pe frunte. Deodată, Effia începu să plângă şi să tremure. Întinse mâna spre mâna tatălui său şi începu să-i mângâie pielea lăsată.

— Nu poate vorbi, şopti Fiifi, trăgând cu ochiul la pântecul umflat al Effiei. E prea slăbit.

Ea încuviinţă şi continuă să plângă.

Fiifi lăsă jos cârpa udă şi o luă pe Effia de mână.

— Sora mea, eu sunt cel care ţi-a trimis scrisoarea. Mama n-a vrut să vii, dar m-am gândit că trebuie să-l vezi pe tatăl nostru înainte să intre în Asamando.

Cobbe închise ochii, şi de pe buze îi scăpă un murmur slab, iar Effia văzu că într-adevăr era chemat de Tărâmul Duhurilor.

— Mulţumesc, îi spuse lui Fiifi, iar el încuviinţă din cap.

El se îndreptă spre ieşirea din cameră, dar înainte să ajungă la uşa colibei, se întoarse.

— Nu e mama ta, să ştii. Baaba. Tata te-a făcut cu o slujnică, iar ea a fugit în flăcări în noaptea când te-ai născut. Ea ţi-a lăsat piatra pe care o porţi la gât.

Fiifi păşi afară. Curând, Cobbe se stinse, iar Effia încă îl ţinea de mână. Sătenii aveau să spună că o aşteptase pe Effia să vină acasă înainte să moară, dar Effia ştia că era mai complicat decât atât. Neliniştea îl ţinuse în viaţă, iar acum neliniştea aceea îi aparţinea Effiei. Avea să hrănească viaţa ei şi viaţa copilului ei.

După ce îşi şterse lacrimile, Effia ieşi din ansamblu, la soare. Baaba şedea pe buturuga unui copac tăiat, pregătită, ţinându-se de mână cu Fiifi, care stătea lângă ea, tăcut ca un şoarece de câmp. Effia vru să-i spună ceva Baabei, să-şi ceară iertare poate pentru povara pe care tatăl său o făcuse pe Baaba s-o care în toţi acei ani, dar înainte să poată vorbi, Baaba îşi adună salivă din gât, scuipă pe pământ în faţa tălpilor Effiei, şi zise:

— Eşti nimic de nicăieri. Fără mamă şi acum fără tată. Se uită la pântecele Effiei şi zâmbi. Ce poate să crească din nimic?

Esi

Mirosul era insuportabil. În colţ, o femeie plângea atât de tare, de părea că oasele aveau să i se rupă din cauza convulsiilor. Asta voiau ei. Bebeluşul se murdărise, iar Afua, mama sa, nu avea lapte. Era goală, cu excepţia cârpei pe care negustorii i-o dăduseră să-şi şteargă sfârcurile când curgeau, dar calculaseră greşit. Dacă mama nu avea hrană însemna că nici bebeluşul nu avea hrană. Copilul avea să plângă curând, dar sunetul avea să fie absorbit de pereţii din lut, înghiţit de plânsetele sutelor de femei din jurul său.

Esi era de două săptămâni în temniţa femeilor din Castelul Cape Coast. Îşi petrecuse a cincisprezecea aniversare acolo. La a paisprezecea, se afla în inima ţinutului Ashanti, în ansamblul tatălui său, Neînfricatul. Era cel mai iscusit războinic din sat, aşa că toată lumea venise să-şi prezinte omagiile fiicei care se făcea tot mai frumoasă pe zi ce trecea. Kwasi Nnuro aduse şaizeci de igname. Mai multe

decât adusese orice alt peţitor până atunci. Esi urma să se mărite cu el în vară, când soarele se întindea îndelung şi sus pe cer, când din palmieri se putea scoate vin, când în ei se puteau căţăra cei mai sprinteni copii, cu braţele înconjurând trunchiul într-o îmbrăţişare în timp ce se urcau până în vârf ca să culeagă fructele care aşteptau acolo.

Când voia să uite Castelul, se gândea la lucrurile acestea, dar nu se aştepta la bucurie. Iadul era un loc al amintirilor, iar fiecare clipă frumoasă îi trecea prin ochiul minţii până când cădea pe pământ ca un mango putred, desăvârşit de inutil, inutil de desăvârşit.

Un soldat veni în temniţă şi începu să vorbească. Trebuia să se ţină de nas ca să nu vomite. Femeile nu-l înţelegeau. Glasul său nu părea furios, dar învăţaseră să se tragă înapoi la vederea acelei uniforme, a pielii de culoarea pulpei de cocos.

Soldatul repetă ce zisese, mai tare de astă dată, ca şi cum tonul ridicat îl putea face înţeles. Iritat, se aventură mai mult înăuntrul camerei. Călcă în fecale şi înjură. Luă bebeluşul din braţele în care-l legăna Afua, iar fata începu să plângă. El o plesni, iar ea se opri, un reflex învăţat.

Tansi şedea lângă Esi. Cele două făcuseră drumul spre Castel împreună. Acum că nu mergeau constant şi nu vorbeau cu glas şoptit, Esi avea timp s-o cunoască mai bine pe prietena sa de călătorie. Tansi era o femeie voinică şi urâtă, abia trecută de şaisprezece ani. Era îndesată, corpul ei era construit pe o fundaţie solidă. Esi spera, şi nu îndrăznea să spere, că avea să li se permită să rămână împreună şi mai mult timp.

— Unde duc copilul? întrebă Esi.

Tansi scuipă pe podeaua de humă şi învârteji scuipatul cu degetul, formând un fel de balsam.

— O să-l omoare, sunt sigură, zise ea.

Copilul fusese conceput înainte de nunta lui Afua. Drept pedeapsă, căpetenia satului o vânduse negustorilor. Afua îi spuse asta lui Esi când sosise în temniţă prima oară, când încă era sigură că se făcuse o greşeală, că părinţii ei aveau să se întoarcă după ea.

Acum, auzind-o pe Tansi vorbind, Afua începu iar să plângă, dar era ca şi cum nimeni nu auzea. Lacrimile făceau parte din rutină. Curgeau pentru toate femeile. Cădeau până când huma de sub ele se prefăcea în noroi. Noaptea, Esi visa că dacă plângeau toate la unison, noroiul avea să se transforme în râu şi avea să le ducă pe toate în Atlantic.

— Tansi, spune-mi o poveste, te rog, o imploră Esi.

Dar atunci fură întrerupte din nou. Soldaţii intrară cu acelaşi terci moale care li se dăduse de mâncare în satul Fanti unde Esi fusese prinsă. Esi învăţase să-l înghită fără să se înece. Era singura mâncare pe care o primeau vreodată, iar în cele mai multe zile stomacul le era gol. Terciul trecea drept prin ea, i se părea. Pământul era plin de mizeria lor, cu mirosul ei insuportabil.

— Ah! Eşti prea mare pentru poveşti, sora mea, zise Tansi după ce plecară soldaţii, dar Esi ştia că avea să cedeze curând. Lui Tansi îi plăcea sunetul vocii sale. Îi trase capul lui Esi în poală şi începu să se joace cu părul ei, trăgând de şuviţele acoperite de ţărână, atât de fragile încât puteau fi rupte, plesnite ca nişte rămurele.

— Ştii povestea pânzei kente? întrebă Tansi.

Esi o mai auzise de nenumărate ori, de două ori chiar de la Tansi, dar scuturã din cap. Întrebarea dacă mai auzise povestea făcea parte din povestea în sine.

Tansi începu să-i povestească.

— Doi bărbaţi ashanti merseră în pădure într-o zi. Erau ţesători de meserie, şi plecaseră la vânătoare după carne. Când ajunseră la pădure să-şi strângă capcanele, fură întâmpinaţi de Anansi, păianjenul cel răuvoitor. Acesta ţesea o pânză magnifică. Bărbaţii îl priviră, îl studiară şi curând îşi dădură seama că pânza de păianjen e un lucru unic şi frumos, şi că tehnica unui păianjen e desăvârşită. Se duseră acasă şi hotărâră să ţească o pânză aşa cum o ţesea Anansi pe a lui. Aşa a apărut kente.

— Eşti o povestitoare straşnică, spuse Esi.

Tansi râse şi îşi întinse balsamul pe care-l crease pe genunchi şi coate ca să-şi calmeze pielea crăpată. Ultima poveste pe care i-o spusese lui Esi era despre felul în care fusese prinsă de cei de la miazănoapte, luată din patul matrimonial pe când soţul ei era plecat la război. Fusese luată împreună cu alte câteva fete, dar celelalte nu supravieţuiseră.

Dimineaţă, Afua era moartă. Avea pielea violetă şi albastră, iar Esi ştiu că-şi ţinuse răsuflarea până când o luă Nyame. Aveau să fie pedepsite toate pentru asta. Soldaţii intrară, deşi Esi nu-şi mai dădea seama la ce oră. Pereţii de humă ai temniţei făceau timpul egal. Nu exista lumina soarelui. Întunericul era zi şi noapte şi tot ce se găsea între ele. Uneori erau atâtea trupuri îngrămădite în temniţa

femeilor, încât trebuiau să stea toate întinse, pe burtă, ca să poată fi aşezate alte femei deasupra lor.

Era una dintre acele zile. Esi fu lovită şi împinsă la pământ de unul dintre soldaţi, care îşi ţinea talpa la baza gâtului fetei, ca să nu-şi poată întoarce capul şi să respire altceva decât ţărâna şi rămăşiţele de pe jos. Fură aduse alte femei, iar unele se văitau atât de tare, încât soldaţii le pocniră până le lăsară inconştiente. Fură aruncate unele peste celelalte, cu trupurile grele. Când femeile bătute îşi reveneau, nu mai curgeau lacrimi. Esi o simţea pe femeia de deasupra sa urinând. Urina curgea printre picioarele ambelor femei.

Esi învăţase să-şi împartă viaţa între Înainte de Castel şi Acum. Înainte de Castel, era fiica Neînfricatului şi a celei de-a treia neveste a acestuia, Maame. Acum era ţărână. Înainte de Castel, era cea mai frumoasă fată din sat. Acum era aer lipsit de substanţă.

Esi se născuse într-un sătuc din inima naţiunii Ashanti. Neînfricatul dăduse un ospăţ în aer liber care ţinuse patru nopţi. Cinci capre fură tăiate şi fierte până ce pielea lor dură se înmuie. Se spunea că Maame nu mai contenea să plângă şi să-i mulţumească lui Nyame tot timpul ceremoniei, şi că nici n-o lăsa jos pe micuţa Esi.

— Nu ştii niciodată ce se poate întâmpla, repeta ea.

La vremea aceea, Neînfricatul era cunoscut doar drept Kwame Asare. Tatăl lui Esi nu era căpetenie, dar primea tot atât respect, fiindcă era cel mai destoinic războinic pe care îl văzuse vreodată naţiunea Ashanti, şi la vârsta de douăzeci şi cinci de ani avea deja cinci neveste şi zece copii. Toată lumea din sat ştia că avea sământa puternică.

Băieţii săi, copii mici sau care abia învăţau să meargă, erau deja bravi luptători, iar fetele sale erau nişte frumuseţi.

Esi crescuse în bucurie. Sătenii îi spuneau mango copt, fiindcă era aproape răscoaptă, dar încă dulce. Părinţii ei nu îi refuzau nimic. Se ştia că până şi războinicul puternic, care era tatăl său, o căra prin sat noaptea când fata nu putea să doarmă. Esi se ţinea de vârful degetului său, gros cât o creangă de copac pentru ea, pe când mergea împleticindu-se pe lângă colibele care formau fiecare ansamblu. Satul ei era mic, dar creştea în mod constant. În primul an al plimbărilor lor, nu le lua decât douăzeci de minute să ajungă la marginea pădurii care-i ţinea izolaţi de restul ţinutului Ashanti, dar acea pădure fusese împinsă tot mai departe până când, în al cincilea an, plimbarea până acolo dura aproape o oră. Lui Esi îi plăcea să se plimbe la pădure cu tatăl său. Îl asculta, captivată, cum îi povestea că pădurea era atât de deasă încât era ca un scut, de netrecut pentru duşmanii lor. Îi spunea că el şi ceilalţi războinici cunoşteau pădurea mai bine decât îşi cunoşteau liniile din palmă. Iar asta era bine. Dacă te luai după liniile din palmă, nu ajungeai nicăieri, dar pădurea îi ducea pe războinici către alte sate pe care le puteau cuceri ca să-şi consolideze puterea.

— Când ai să fii destul de mare, Esi, ai să înveţi cum să urci în copacii ăştia doar cu mâinile goale, îi spuse el pe când se întorceau în sat într-o zi.

Esi se uită în sus. Vârfurile copacilor arătau de parcă zgâriau cerul, iar Esi se întreba de ce frunzele erau verzi, şi nu albastre.

Când Esi avea şapte ani, tatăl ei câştigă bătălia care avea să-i dea numele de Neînfricatul. Se spunea că într-un sat aflat la miazănoapte de al lor, războinicii se întorseseră cu minunăţii din aur şi cu femei. Atacaseră până şi depozitul britanic, plecând cu praf de puşcă şi muschete. Căpetenia Nnuro, şeful satului lui Esi, întruni o adunare a tuturor bărbaţilor în putere.

— Aţi auzit vestea? îi întrebă, iar ei mormăiră, plesniră cu bastoanele în pământul tare şi strigară. Porcii din satul de la miazănoapte se plimbă ca nişte regi. Peste tot, ashanti o să spună că ăia de la miazănoapte au furat puştile de la britanici. Ăia de la miazănoapte sunt cei mai puternici războinici de pe toată Coasta de Aur. Bărbaţii bătură din picioare şi scuturară din cap. O să permitem aşa ceva? întrebă căpetenia.

— Nu! strigară ei.

Kwaku Agyei, cel mai înţelept dintre toţi, le potoli strigătele şi zise:

— Ascultaţi la noi! Poate mergem să ne luptăm cu ăia de la miazănoapte, dar ce avem noi? N-avem puşti, n-avem praf de puşcă. Şi ce-o să câştigăm? Atâţia oameni o să-i laude pe duşmanii de la miazănoapte, dar n-o să ne laude şi pe noi oricum? Suntem cel mai puternic sat de decenii întregi. Nimeni n-a putut pătrunde prin pădure ca să ne provoace.

— Deci, vrei să aşteptăm până ce şarpele de la miazănoapte se furişează în câmpurile noastre şi ne fură femeile? întrebă tatăl lui Esi.

Cei doi bărbaţi stăteau pe laturi opuse ale camerei, şi toţi ceilalţi bărbaţi, între ei, întorcându-şi capetele de la unul la altul ca să vadă ce dar avea să câştige: înţelepciunea sau puterea.

— Spun doar să nu ne grăbim prea tare. Ca nu cumva să părem slabi între timp.

— Dar cine e slab? întrebă tatăl lui Esi. Arătă spre Nana Addae, apoi spre Kojo Nyarko, apoi spre Kwabena Gyimah. Care dintre noi e slab? Tu? Sau poate tu?

Bărbaţii scuturară din cap unul câte unul, şi curând îşi scuturau trupurile într-un strigăt de adunare ce putea fi auzit în tot satul. Din ansamblul unde stătea Esi, ajutând-o pe mama ei să frigă banane verzi, îi auzi şi scăpă două felii de banane atât de iute, încât uleiul sări şi o stropi pe mama ei pe picior.

— Aii! strigă mama sa, ştergând uleiul cu palmele şi suflând peste arsură. Fată proastă! Când o să-nveţi să ai grijă pe lângă foc? muştrului Maame. Esi o auzise pe mama ei spunând asta, sau ceva asemănător de mai multe ori până atunci. Maame era speriată de moarte de foc. Ai grijă cu focul. Să ştii când să-l foloseşti şi când să stai să-ţi fie frig, spunea ea deseori.

— A fost un accident, se răsti Esi. Îşi dorea să fie afară, să prindă mai mult din discuţia războinicilor.

Mama ei se întinse şi o trase de ureche.

— Cine eşti tu de-mi vorbeşti aşa? şuieră ea. Gândeşte înainte să faci. Gândeşte înainte să vorbeşti.

Esi îi ceru scuze mamei sale, iar Maame, care nu putea niciodată să rămână supărată pe Esi mai mult de câteva secunde, o sărută pe creştetul capului în timp ce strigătele bărbaţilor deveneau tot mai zgomotoase.

Toată lumea din sat ştia povestea. Esi îl rugase pe tatăl său să i-o spună în fiecare seară, o lună întreagă. Se întindea cu capul în poala lui, ascultându-l când îi povestea cum bărbaţii porniseră pe furiş spre satul de la miazănoapte în seara când cu strigătul de adunare. Planul lor era slăbuţ: să cucerească oraşul şi să fure tot ce fusese furat. Tatăl lui Esi îi spuse cum condusese grupul prin pădure până când ajunseră la cercul războinicilor care apărau mărfurile abia dobândite. Tatăl ei şi războinicii săi se ascunseră în copaci. Tălpile li se mişcau cu uşurătatea frunzelor pe pământul din pădure. Când ajunseră la războinicii satului de la miazănoapte, se luptară vitejeşte, dar degeaba. Tatăl lui Esi şi mulţi alţii fură prinşi şi închişi în colibele transformate într-un lagăr de prizonieri.

Kwaku Agyei şi puţinii săi acoliţi avuseseră inspiraţia să aştepte în pădure până după ce războinicii nerăbdători se grăbiseră să dea năvală. Găsiră puştile pe care cei de la miazănoapte le ascundeau şi le încărcară iute şi în tăcere înainte să înainteze spre locul unde erau ţinuţi captivi ceilalţi bărbaţi. Deşi erau puţini, Kwaku Agyei şi oamenii săi reuşiră să-i ţină în frâu pe războinici spunându-le poveştile despre cât de mulţi oameni aşteptau în urma lor. Kwaku Agyei spuse că dacă misiunea dădea greş, avea să fie câte un raid în fiecare seară până la sfârşitul veacurilor. „Dacă n-o să fie vestul, o să fie albii”, explică el, iar întunericul din strungăreaţa sa sclipea când vorbea.

Cei de la miazănoapte simţiră că nu aveau de ales decât să se predea. Îi eliberară pe tatăl lui Esi şi pe ceilalţi, care

plecară cu cinci dintre puştile furate. Bărbaţii se întoarseră în sat în tăcere, iar tatăl lui Esi era măcinat de ruşine. Când ajunseră la marginea satului, îl opri pe Kwaku Agyei, se lăsă în genunchi şi îşi plecă ochii în faţa lui.

— Îmi pare rău, fratele meu. N-am să mă mai grăbesc niciodată în luptă când se poate sta de vorbă.

— Numai un neînfricat îşi poate recunoaşte nebunia, zise Kwaku Agyei, şi continuară drumul în sat, cu Neînfricatul cel spăşit şi proaspăt botezat deschizând calea.

Acesta era Neînfricatul care se întoarse la Esi, cel pe care îl cunoscu ea pe măsură ce crescu. Domol la mânie, raţional, şi tot cel mai puternic şi mai brav războinic dintre toţi. Când Esi împlini doisprezece ani, sătucul lor câştigase deja peste cincizeci şi cinci de războaie sub conducerea Neînfricatului. Prăzile acestor războaie se vedeau când luptătorii le aduceau în sat aur strălucitor şi ţesături colorate în saci mari şi cafenii, prizonieri în cuşti de fier.

Prizonierii o fascinau cel mai mult pe Esi, fiindcă după fiecare captură erau expuşi în centrul pieţei din sat. Oricine se putea plimba pe lângă ei şi-i putea privi, în general războinici tineri şi virili, deşi uneori erau şi femei cu copiii lor. Unii dintre aceşti prizonieri erau luaţi de săteni ca sclavi, servitori şi servitoare, pentru bucătărie şi curăţenie, dar curând se înmulţiră prea mult ca să-i păstreze, iar cu excedentul trebuia făcut ceva.

— Mamă, ce se întâmplă cu toţi prizonierii după ce pleacă de aici? o întrebă Esi pe Maame pe când treceau pe lângă piaţă, într-o după-amiază, cu o capră legată cu sfoară, cina lor, târându-se în urma lor.

— Asta-i treabă de băieţi, Esi. Nu trebuie să te gândeşti la asta, îi răspunse mama ei, întorcându-şi privirea.

De când îşi amintea Esi, şi poate chiar dinainte, Maame refuzase să-şi aleagă o servitoare sau un servitor dintre prizonierii care erau plimbaţi prin sat în fiecare lună; dar, fiindcă acum erau atât de mulţi, Neînfricatul începuse să insiste.

— O fată în casă te poate ajuta la gătit, spunea el.

— Esi mă ajută la gătit.

— Dar Esi e fiica mea, nu-i vreo fată simplă căreia să-i dai ordine.

Esi zâmbi. Îşi iubea mama, dar ştia cât de norocoasă era Maame că se alesese cu un soţ ca Neînfricatul când nu avea nici o familie, nici o condiţie. Neînfricatul o salvase oarecum pe Maame, de la ce nenorociri Esi nu ştia. Ştia doar că mama ei ar fi făcut aproape orice pentru tatăl său.

— Bine, zise ea. Esi şi cu mine vom alege o fată mâine.

Aşa aleseră o fată şi deciseră să-i spună Abronoma, Porumbiţa. Fata avea pielea cea mai închisă la culoare pe care o văzuse Esi. Îşi ţinea ochii în pământ, şi deşi vorbea acceptabil limba twi, nu o folosea prea des. Nu ştia ce vârstă are, dar Esi presupuse că Abronoma nu era cu mult mai mare decât ea. La început, Abronoma era groaznică la treburi. Vărsa uleiul; nu mătura sub lucruri; nu avea poveşti bune pentru copii.

— E inutilă, îi spuse Maame Neînfricatului. Trebuie s-o ducem înapoi.

Erau cu toţii afară, bucurându-se de soarele cald al prânzului. Neînfricatul dădu capul pe spate şi scoase un hohot de râs care trosni ca tunetul în sezonul ploios.

— S-o ducem înapoi unde? Odo, pe sclavi nu-i înveţi decât într-un fel. Se întoarse către Esi, care încerca să se caţăre într-un palmier în felul în care îi văzuse pe ceilalţi copii urcându-se, dar avea braţele prea mici ca să-l cuprindă. Esi, du-te şi adu-mi nuiaua.

Nuiaua în cauză era făcută din două trestii legate laolaltă. Era mai bătrână decât bunicul patern al lui Esi, şi fusese predată din generaţie în generaţie. Neînfricatul nu o bătuse niciodată pe Esi cu ea, dar ea îl văzuse bătându-şi băieţii. Auzise felul în care şuiera când se dezlipea de pe carne. Esi se ridică să intre în ansamblu, dar Maame o opri.

— Nu! zise ea.

Neînfricatul ridică mâna la nevastă, furia sclipindu-i iute în ochi ca aburul format când apa rece se izbeşte de o tigaie fierbinte.

— Nu?

— C-cred că eu ar trebui s-o fac, se bâlbâi Maame.

Neînfricatul lăsă mâna în jos. Se uită lung la ea, cu atenţie, încă o vreme, iar Esi încercă să citească privirea care trecu de la unul la altul.

— Fie, zise Neînfricatul. Dar mâine o aduc aici. O să care apă de la curtea asta până la copacul ăla de acolo, şi dacă

varsă fie şi o picătură, atunci eu o să mă ocup de ea. Mă auzi?

Maame încuviinţă, iar Neînfricatul scutură din cap. Întotdeauna îi spusese oricui îl asculta că îşi răsfăţase a treia nevastă, sedus de chipul ei frumos şi înmuiat de ochii ei trişti.

Maame şi Esi intrară în colibă şi o găsiră pe Abronoma, încovrigată într-un pat mic de bambus, cinstindu-şi parcă numele de pasăre măruntă. Maame o trezi şi o puse să stea în picioare în faţa lor. Scoase o nuia pe care i-o dăduse Neînfricatul, o nuia pe care nu o folosise niciodată. Apoi se uită la Esi cu lacrimi în ochi.

— Lasă-ne, te rog.

Esi părăsi coliba şi timp de câteva minute auzi sunetul nuielei, punctat armonios de două ţipete separate.

A doua zi, Neînfricatul chemă pe toată lumea în ansamblul său ca să vadă dacă Abronoma avea să care o găleată de apă pe cap, din curte până la copac, fără să verse o picătură. Esi şi întreaga sa familie, cele patru mame vitrege şi cei nouă fraţi după tată, se împrăştiară prin curtea largă, aşteptând ca fata să aducă mai întâi apă de la râu într-o găleată mare şi neagră. Apoi, Neînfricatul o puse să stea în faţa tuturor şi să facă o plecăciune înainte să înceapă călătoria spre copac. Avea să meargă în pas cu ea să fie sigur că nu avea să existe nici o greşeală.

Esi o vedea pe Porumbiţă tremurând când ridică găleata deasupra capului. Maame o strânse pe Esi la piept şi îi zâmbi fetei când făcu plecăciunea în faţa lor, însă privirea

Abronomei era temătoare, iar apoi goală. Când găleata îi atinse capul, familia începu să-şi bată joc de ea.

— N-o să reuşească! spuse Amma, prima soţie a Neînfricatului.

— Ia vedeţi, o s-o verse pe toată şi o să se mai şi înece, zise Kojo, fiul cel mare.

Porumbiţa făcu primul pas, iar Esi expiră, fără să-şi mai ţină răsuflarea. Ea nu fusese în stare să care nici măcar o scândură de lemn pe cap, dar o văzuse pe mama sa ducând o nucă de cocos perfect rotundă fără ca aceasta să se rostogolească, fixată în loc ca un al doilea cap.

— Unde ai învăţat să faci asta? o întrebase Esi pe Maame, iar femeia răspunse:

— Poţi să înveţi orice când trebuie să înveţi. Poţi să înveţi să zbori, dacă asta înseamnă să mai trăieşti o zi.

Abronoma îşi îndreptă picioarele şi merse mai departe, cu capul în faţă. Neînfricatul mergea lângă ea, şoptindu-i insulte la ureche. Ea ajunse la copacul de la marginea pădurii şi pivotă, întorcându-se la publicul care o aştepta. Când ajunse destul de aproape încât Esi îi putu distinge iarăşi trăsăturile, îi curgea sudoare pe puntea nasului, iar ochii îi erau scăldaţi în lacrimi. Chiar şi găleata de pe capul fetei părea să plângă, cu condensul curgând pe partea exterioară. Când ridică găleata de pe cap, începu să zâmbească triumfător. Poate fu o mică suflare de vânt, poate o insectă ce căuta o baie, sau poate mâna Porumbiţei alunecă, dar înainte ca găleata să atingă pământul, se vărsară două picături.

Esi se uită la Maame, care îşi întorsese ochii trişti şi rugători la Neînfricatul, dar deja restul familiei striga să fie pedepsită.

Kojo le dădu tonul, cântând:

Porumbiţa a greşit. Ce e de făcut? Fă-o să sufere, sau greşeşti şi tu!

Neînfricatul se întinse după nuia, şi curând cântecul îşi dobândi acompaniamentul: percuţia trestiei pe piele, şuierul trestiei în aer. De data asta, Abronoma nu ţipă.

— Dacă n-ar fi bătut-o, toată lumea l-ar fi crezut slab, zise Esi.

După întâmplare, Maame fusese de neconsolat, plângând şi spunându-i lui Esi că Neînfricatul nu ar fi trebuit s-o bată pe Porumbiţă pentru o greşeală atât de mică. Esi îşi lingea supa de pe degete, cu buzele pătate de portocaliu. Mama sa o luase pe Abronoma în coliba lor şi îi făcuse un balsam pentru răni, iar acum fata stătea întinsă într-un culcuş, dormind.

— Slab, ha? zise Maame.

O săgetă cu privirea pe fiica ei, cu o răutate pe care Esi nu o mai văzuse vreodată.

— Da, şopti Esi.

— Să trăiesc ziua în care propria-mi fiică vorbeşte aşa. Ştii ce înseamnă slăbiciunea? Slăbiciunea înseamnă să tratezi pe cineva de parcă ţi-ar aparţine. Puterea înseamnă să ştii că oricine îşi aparţine numai sieşi.

Esi se simţi jignită. Spusese doar ce ar fi spus oricine din satul ei, şi pentru asta Maame ţipase la ea. Esi voia să plângă, să-şi îmbrăţişeze mama, orice, dar Maame plecă din încăpere atunci ca să termine treburile pe care Abronoma nu le putea face în acea seară.

Tocmai când plecă, Porumbiţa începu să se mişte. Esi îi aduse apă şi o ajută să-şi dea capul pe spate ca să o poată bea. Rănile de pe spate încă îi erau proaspete, iar balsamul făcut de Maame mirosea puternic a pădure. Esi şterse colţurile gurii Abronomei cu degetele, dar fata o dădu la o parte.

— Lasă-mă, zise ea.

— Î-îmi pare rău pentru ce s-a întâmplat. E un om bun.

Abronoma scuipă în ţărâna din faţa ei.

— Tatăl tău e Neînfricatul, ha? întrebă ea, iar Esi încuviinţă, mândră în ciuda a ceea ce-l văzuse pe tatăl ei făcând. Porumbiţa scoase un hohot de râs lipsit de bucurie. Şi tatăl meu e un Neînfricat, şi acum uite ce sunt eu. Uite ce-a fost mama ta.

— Ce-a fost mama mea?

Ochii Porumbiţei se aţintiră asupra lui Esi.

— Nu ştii?

Esi, care nu petrecuse niciodată mai mult de o oră departe de privirile mamei sale, nu îşi putea imagina secrete. Ştia cum o simţea la atingere şi ştia cum mirosea. Ştia câte culori aveau ochii ei şi îi ştia fiecare dinte strâmb. Esi se

uită la Abronoma, care scuturǎ din cap şi râse în continuare.

— Mama ta a fost odată sclavă pentru o familie fanti. A fost violată de stăpânul ei, fiindcă şi el era un Neînfricat, şi neînfricaţii pot face tot ce vor, ca nu cumva să pară slabi, nu? Esi îşi feri privirea, iar Abronoma continuă în şoaptă. Nu eşti prima fiică a mamei tale. A mai fost una înaintea ta. Iar în satul meu avem o zicală despre surorile separate. Sunt ca o femeie şi reflexia ei, condamnate să rămână pe maluri opuse ale bălţii.

Esi vru să audă mai mult, dar nu era timp s-o întrebe pe Porumbiţă. Maame se întoarse în cameră, şi le văzu pe cele două fete stând una lângă alta.

— Esi, vino-ncoace şi las-o pe Abronoma să doarmă. Mâine te trezeşti devreme şi mă ajuţi la curăţenie.

Esi o lăsă pe Abronoma să se odihnească. Se uită la mama ei. Felul în care umerii păreau să-i atârne mereu, felul în care privirea îi era mereu schimbătoare. Deodată, pe Esi o cuprinse o ruşine îngrozitoare. Îşi aduse aminte când văzuse prima dată un bătrân scuipându-i pe captivii din piaţa satului. Omul spusese:

— Ăştia de la miazănoapte nu-s nici măcar oameni. Sunt ţărână ce se cere scuipată.

Esi avea cinci ani atunci. Cuvintele omului i se părură o lecţie, iar data următoare când trecu prin piaţă, îşi adună timid saliva şi îl scuipă pe un băieţel care stătea înghesuit în mama lui. Băiatul ţipase, vorbind o limbă pe care Esi nu o înţelegea, iar Esi se simţi prost, nu fiindcă scuipase, ci

pentru că ştia cât de furioasă ar fi fost mama ei dacă ar fi văzut-o.

Acum, Esi nu şi-o imagina decât pe mama ei în spatele metalului bont al cuştilor. Propria ei mamă, înghesuită lângă o soră pe care nu avea s-o cunoască vreodată.

În lunile următoare, Esi încercă să se împrietenească cu Abronoma. Inima începuse s-o doară din cauza porumbiţei care îşi desăvârşise acum rolul de servitoare. De la bătaia încasată, nu îi mai căzuse pe jos nici o firimitură, nu îi cursese nici un strop de apă. Seara, după ce Abronoma termina treburile, Esi încerca s-o convingă să-i povestească mai multe despre trecutul mamei sale.

— Nu ştiu mai mult, zicea Abronoma, luând mănunchiul de crengi de palmieri ca să mături podeaua, sau strecurând uleiul folosit prin frunze. Lasă-mă-n pace! strigă o dată, când ajunse la culmea iritării.

Totuşi, Esi încercă să o împace.

— Ce pot să fac? întrebă ea. Ce pot să fac?

După săptămâni întregi de întrebări, Esi primi în sfârşit un răspuns.

— Trimite-i vorbă tatei, zise Abronoma. Spune-i unde sunt. Spune-i unde sunt, şi n-o să mai fie nimic rău între noi.

În acea noapte, Esi nu putu să doarmă. Voia să cadă la pace cu Abronoma, dar dacă tatăl ei ar fi ştiut ce fusese rugată să facă, ar fi fost război în colibă, cu siguranţă. Parcă îl şi auzea pe tatăl ei acum, strigând la Maame, spunându-i că o creşte pe Esi să fie o femeie măruntă,

slabă. Pe podeaua colibei sale, Esi se întoarse, şi se răsuci, şi se foi, până când mama ei o rugă în sfârşit să se potolească.

— Te rog, zise Maame. Sunt obosită.

Iar în spatele pleoapelor închise, Esi nu o vedea decât pe mama ei pe post de servitoare.

Esi hotărî atunci că avea să trimită mesajul. Foarte devreme, a doua zi dimineaţă, se duse la mesagerul care trăia la marginea satului. El asculta cuvintele ei şi pe ale altora înainte să pornească în pădure în fiecare săptămână. Acele cuvinte aveau să fie purtate din sat în sat, de la mesager la mesager. Cine ştie dacă mesajul lui Esi avea să ajungă vreodată la tatăl Abronomei? Putea fi scăpat sau uitat, schimbat sau pierdut, dar cel puţin Esi putea spune că o făcuse.

Când se întoarse, Abronoma era singura persoană trează deja. Esi îi spuse ce făcuse în acea dimineaţă, iar fata bătu din palme şi apoi o luă pe Esi în braţele ei mici, strângând-o până când Esi nu mai avu aer.

— Totul e uitat? întrebă Esi după ce Porumbiţa îi dădu drumul.

— Totul e egal, zise Abronoma, şi o senzaţie de uşurare trecu prin trupul lui Esi ca sângele.

O umplu până la refuz şi îi făcu degetele să tremure. O îmbrăţişă la rândul ei pe Abronoma, iar când corpul fetei se relaxa în braţele ei, Esi îşi îngădui să-şi închipuie că trupul pe care-l îmbrăţişa era al surorii sale.

Trecură luni de zile, iar Porumbiţa deveni tot mai entuziasmată. Serile o vedeai mergând încoace şi încolo şi murmurând ca pentru sine înainte de culcare.

— Tata. Vine tata.

Neînfricatul o auzise murmurând şi le spusese tuturor să se ferească de ea, fiindcă era posibil să fie o vrăjitoare. Esi o privea cu atenţie ca să descopere vreun semn, dar în fiecare zi era la fel.

— Vine tata. Ştiu eu. Vine.

În sfârşit, Neînfricatul promise s-o pocnească pe Porumbiţă dacă mai continua, aşa că ea se opri, iar familia uită curând.

Cu toţii mergeau mai departe ca de obicei. Satul lui Esi nu fusese niciodată atacat în viaţa ei. Toate luptele se purtau departe de casă. Neînfricatul şi ceilalţi războinici mergeau în satele apropiate, prădând pământul, uneori dând foc la iarbă, ca oamenii de peste trei sate să vadă fumul şi să ştie că au venit războinicii. Dar de această dată, lucrurile se petrecură altfel.

Totul începu când familia dormea. Era noaptea Neînfricatului în coliba lui Maame, aşa că Esi trebuia să doarmă pe podea în colţ. Când auzea gemetele uşoare, răsuflarea grăbită, se întorcea cu faţa la peretele colibei. O dată, doar o dată, îi privise unde stăteau întinşi, întunericul ajutând să-i apere de curiozitatea ei. Tatăl său plutea deasupra corpului mamei ei, mişcându-se încet mai întâi, apoi cu mai multă forţă. Sunetele pe care le făceau părinţii ei împreună, sunete care mergeau de-a lungul graniţei

subţiri dintre plăcere şi durere. Esi dorea şi în acelaşi timp îi era teamă să dorească. Aşa că nu îi mai privi altă dată.

În acea noapte, după ce toată lumea din colibă adormise, se auzi chemarea. Toţi cei din sat ajunseseră să ştie semnificaţia fiecărui sunet: două gemete prelungi însemnau că duşmanul se află încă la kilometri distanţă; trei strigăte precipitate însemnau că erau deja atacaţi. Auzind cele trei strigăte, Neînfricatul sări din pat şi apucă maceta pe care o ţinea sub fiecare dintre paturile nevestelor sale.

— Ia-o pe Esi şi du-te în pădure! strigă el la Maame înainte să fugă din colibă, abia având timp să-şi acopere goliciunea.

Esi făcu ce o învăţase tatăl său, luând cuţitaşul pe care îl folosea mama sa la feliat banane verzi şi vârându-l în faldurile fustei. Maame şedea la marginea patului.

— Haide! zise Esi, dar mama ei nu se mişcă. Esi se duse iute la patul ei şi o scutură, dar mama ei tot nu se mişcă.

— Nu pot să fac asta din nou, şopti ea.

— Să faci din nou ce? întrebă Esi, dar abia asculta.

Adrenalina trecea prin ea atât de repede încât îi tremurau mâinile. Să fie asta din cauza mesajului pe care îl trimisese?

— Nu pot să fac asta din nou, şopti mama ei. Nu mai vreau păduri. Nu mai vreau foc.

Se legăna în faţă şi în spate şi îşi înconjură colacul de grăsime al burţii cu mâinile ca pe un copil.

Abronoma veni din camerele sclavilor, iar râsul ei răsună în colibă.

— Tata e aici! zise ea, dansând încoace şi încolo. V-am zis că o să vină să mă găsească, şi a venit!

Fata fugi, iar Esi nu ştiu ce avea să se întâmple cu ea. Afară, oamenii ţipau şi alergau. Copiii plângeau.

Mama lui Esi o luă de mână şi-i puse ceva în palmă. Era o piatră neagră, sclipind auriu. Netedă, ca şi cum ar fi fost frecată cu grijă ani de zile ca să i se păstreze suprafaţa perfectă.

— Am păstrat asta pentru tine, zise Maame. Voiam să ţi-o dau în ziua nunţii. Am... am lăsat una ca asta pentru sora ta. I-am dat-o Baabei după ce-am pus focul.

— Sora mea? întrebă Esi.

Aşadar, ce spusese Abronoma era adevărat.

Maame bolborosi cuvinte lipsite de sens, cuvinte pe care nu le mai rostise până atunci. Soră, Baaba, foc. Soră, Baaba, foc. Esi vru s-o întrebe mai multe, dar zarva de afară devenea tot mai puternică, iar ochii mamei sale deveneau absenţi, golindu-se cumva de ceva.

Esi se uită lung la mama sa atunci, şi era ca şi cum o vedea pentru prima oară. Maame nu era o femeie întreagă. Spiritul nu-i mai era întreg, şi oricât ar fi iubit-o pe Esi, şi oricât ar fi iubit-o Esi pe ea, amândouă ştiură în acea clipă că iubirea nu avea să-i redea niciodată ceea ce pierduse. Iar Esi ştiu şi că mama ei avea să moară mai degrabă decât să fugă iar în pădure, să moară înainte să

fie prinsă, să moară chiar dacă asta însemna că prin moartea ei, Esi avea să moştenească acea senzaţie inexprimabilă de pierdere, să înveţe ce înseamnă să fii neîntreagă.

— Du-te, zise Maame când Esi o trăgea de braţe, încercând să-i mişte picioarele. Du-te! repetă ea.

Esi se opri şi băgă piatra neagră în învelitoarea ei. O îmbrăţişă pe mama sa, luă cuţitul din faldurile fustei, îl puse în mâna mamei sale şi fugi.

Ajunse repede în pădure şi găsi un palmier pentru care avea braţele potrivite. Exersase, fără să ştie că pentru asta. Îşi înfăşură braţele în jurul trunchiului, îmbrăţişându-l în timp ce se folosea de picioare ca să ajungă sus, sus, cât de sus putea. Luna era plină, mare cât bolovanul groazei care îi stătea lui Esi în stomac. Ce ştia ea despre groază?

Timpul trecu şi trecu. Esi simţi că înconjura cu braţele flăcări, şi nu copacul, atât de tare îi ardeau. Umbrele întunecate ale frunzelor de pe pământ începuseră să arate ameninţător. Curând, sunetul oamenilor care ţipau şi cădeau din copaci precum fructele culese se auzea peste tot în jurul ei, iar apoi un războinic ajunse la poalele copacului său. Limba îi era necunoscută, dar înţelese destul cât să ştie ce avea să urmeze. El azvârli o piatră înspre ea, apoi alta, apoi alta. A patra îi lovi coastele, dar fata se ţinu în continuare. A cincea îi lovi încheieturile degetelor; braţele i se desfăcură, iar Esi căzu pe pământ.

Era legată de alţii; câţi, nu ştia. Nu vedea pe nimeni din ansamblul ei. Nici pe mamele ei vitrege sau pe fraţii ei după tată. Nici pe mama ei. Funia din jurul încheieturilor îi ţinea palmele ca într-o rugăciune. Esi studie liniile din

acele palme. Nu duceau nicăieri. Niciodată în viaţă nu se simţise atât de lipsită de speranţă.

Cu toţii mergeau. Esi mai mersese kilometri întregi cu tatăl său şi credea că poate rezista. Şi într-adevăr, primele zile nu fură atât de rele, dar în a zecea, bătăturile de pe tălpile lui Esi se deschiseră şi din ele curse sânge, vopsind frunzele pe care ea le lăsa în urmă. În faţa ei, frunzele însângerate ale altora. Atâţia plângeau, încât era greu să auzi când vorbeau războinicii, dar Esi nu i-ar fi înţeles oricum. Când putea, verifica dacă piatra pe care i-o dăduse mama sa mai era în siguranţă în învelitoarea sa. Nu ştia cât de mult avea să li se mai permită să-şi păstreze hainele. Frunzele de pe pământul pădurii erau atât de ude de sânge, şi de sudoare, şi de rouă, încât un copil din faţa lui Esi alunecă pe ele. Unul dintre războinici îl prinse, îl ajută să se ridice, iar copilul îi mulţumi.

— De ce să-i mulţumească? O să ne mănânce pe toţi, zise femeia din spatele lui Esi.

Esi trebui să se străduiască să audă prin gălăgia lacrimilor şi bâzâitul insectelor care îi înconjurau.

— Cine-o să ne mănânce? întrebă Esi.

— Oamenii albi. Asta spune sora mea. Spune că oamenii albi ne cumpără de la soldaţii ăştia şi apoi ne gătesc ca pe nişte capre în supă.

— Nu! ţipă Esi, şi unul dintre soldaţi veni repede la ea şi o împunse în coaste cu un băţ.

După ce acesta se îndepărtă, cu durere în coaste, Esi îşi imagină caprele care umblau libere în satul ei. Apoi îşi

închipui că prinde una – felul în care îi prindea picioarele cu funia şi îi lăsa corpul pe pământ. Felul în care îi tăia gâtul. Aşa aveau s-o omoare şi pe ea oamenii albi? Se cutremură.

— Cum te cheamă? întrebă Esi.

— Mi se zice Tansi.

— Mie mi se zice Esi.

Şi astfel, cele două deveniră prietene. Merseră toată ziua. Rănile din tălpile lui Esi nu aveau timp să se vindece, aşa că în curând se deschiseră din nou. Uneori, războinicii îi lăsau legaţi de copacii din pădure ca să meargă înainte şi să urmărească oamenii din alte sate. La răstimpuri, mai mulţi oameni din acele sate erau capturaţi şi alăturaţi convoiului. Funia din jurul încheieturilor lui Esi începuse să ardă. O arsură stranie, care nu semăna cu nimic din ceea ce mai simţise până atunci, ca un foc răcoros, ca zgârietura vântului sărat.

Şi curând, mirosul acelui vânt îi întâmpină simţurile lui Esi, iar ea ştia din poveştile pe care le auzise că se apropiau de ţinutul Fanti.

Negustorii îi loveau cu beţe peste picioare, făcându-i să se mişte mai repede. Aproape jumătate din acea săptămână, merseră zi şi noapte. Cei care nu puteau ţine pasul erau bătuţi cu beţele până când, ca prin magie, puteau.

În sfârşit, când şi picioarele lui Esi începură să cedeze, ajunseră la marginea unui sat fanti. Fură toţi închişi într-un beci întunecat şi umed, iar Esi avu timp să numere grupul.

Treizeci şi cinci. Treizeci şi cinci de oameni legaţi unul de altul.

Avură timp să doarmă, iar când se treziră li se dădu de mâncare. Un terci straniu din care Esi nu mai mâncase până atunci. Nu-i plăcu gustul, dar simţea că nu avea să mai primească altceva o vreme.

Curând, în încăpere intrară nişte bărbaţi. Unii erau războinicii pe care îi mai văzuse Esi, dar alţii erau noi.

— Deci, ăştia sunt sclavii pe care ni i-aţi adus? întrebă unul dintre bărbaţi în fanti.

Trecuse mult timp de când Esi mai auzise pe cineva vorbind acel dialect, dar îl înţelegea bine.

— Daţi-ne drumul! începură să strige ceilalţi legaţi de Esi, acum că exista o ureche care să-i asculte. Fanti şi ashanti, fraţi akani. Două popoare, două ramuri despicate din acelaşi copac. Daţi-ne drumul! strigară până răguşiră.

Nu li se răspunse decât cu tăcere.

— Căpetenie Abeeku, zise altul. Nu ar trebui să facem asta. Aliaţii noştri ashanti se vor mânia dacă află că am lucrat cu duşmanii lor.

Cel numit Căpetenie ridică mâinile.

— Azi, duşmanii lor plătesc mai mult, Fiifi, zise el. Mâine, dacă ei plătesc mai mult, vom lucra şi cu ei. Aşa se construieşte un sat. Înţelegi tu?

Esi îl privi pe cel numit Fiifi. Era tânăr pentru un războinic, dar îşi dădea seama deja că avea să devină şi el un

Neînfricat într-o zi. El scutură din cap, dar apoi nu mai vorbi. Ieşi din beci şi aduse alţi bărbaţi.

Erau bărbaţi albi, primii pe care îi văzuse Esi. Nu le putea compara culoarea pielii cu nici un copac, sau fruct, sau noroi, sau humă văzute vreodată.

— Oamenii ăştia nu vin din natură, zise ea.

— Ţi-am zis eu, au venit să ne mănânce, răspunse Tansi.

Oamenii albi se apropiară.

— În picioare! strigă căpetenia, şi se ridicară cu toţii. Căpetenia se întoarse către unul dintre albi. Ia uite, Guvernator James, zise el repede în fanti, atât de repede încât Esi abia îl înţelese şi se întrebă cum îl înţelegeau albii. Ashanti sunt foarte puternici. Puteţi inspecta şi voi.

Bărbaţii începură să-i dezbrace pe cei care încă mai aveau haine, inspectându-i. Pentru ce? Esi nu ştia. Îşi aduse aminte de piatra învelită în cârpa înfăşurată pe ea, iar când cel pe nume Fiifi ajunse la ea ca să-i desfacă nodul pe care Esi îl legase la capătul acesteia, lansă un şuvoi lung, plin de salivă în faţa băiatului.

El nu ţipă ca băiatul captiv pe care îl scuipase în piaţa din satul său. Nu se plânse, şi nu se făcu mic, şi nu căută alinare. Pur şi simplu se şterse pe faţă, fără a-şi lua ochii de la ea.

Căpetenia veni lângă el.

— Ce-ai să faci, Fiifi? Ai să laşi lucrul ăsta nepedepsit? întrebă căpetenia. Vorbea încet, cât să nu audă decât Esi şi Fiifi.

Apoi, sunetul loviturii. Fu atât de puternic, încât lui Esi îi trebui o clipă să-şi dea seama dacă durerea pe care o simţea era de la ureche sau dinăuntrul ei. Se făcu mică şi căzu la pământ, acoperindu-şi faţa şi plângând. Palma făcuse ca piatra să iasă din cârpă, şi o găsi acolo, pe jos. Plânse şi mai tare, încercând acum să le distragă atenţia. Apoi îşi puse capul pe piatra neagră şi netedă. Răceala ei îi uşură durerea feţei. Iar când bărbaţii întoarseră în sfârşit spatele şi o lăsară acolo, uitând pentru o clipă să o dezbrace de cârpa de pânză, Esi luă piatra de sub obraz şi o înghiţi.

Acum, mizeria de pe podeaua temniţei îi ajungea lui Esi până la glezne. Nu mai fuseseră niciodată atâtea femei în temniţă. Esi abia putea respira, dar îşi mişca umerii încoace şi-ncolo, până obţinu puţin spaţiu. Din femeia de lângă ea curgea mizerie încontinuu, de ultima dată când soldaţii le dăduseră de mâncare. Esi îşi aminti prima zi în temniţă, când i se întâmplase acelaşi lucru. În acea zi, găsise piatra mamei sale în râul de fecale. O îngropase, marcând locul pe zid ca să şi-l aducă aminte când avea să vină vremea.

— Şşş, şşş, şşş, îi şoptea Esi femeii. Şşş, şşş, şşş.

Învăţase să nu mai spună că totul avea să fie bine.

Nu după mult timp, uşa temniţei se deschise, şi prin ea pătrunse o frântură de lumină. Intrară doi soldaţi. Ceva era în neregulă cu ei. Mişcările lor erau oarecum dezordonate, lipsite de fermitate. Mai văzuse bărbaţi beţi din cauza vinului de palmier, felul în care li se înroşeau feţele şi gesturile le deveneau mai sălbatice. Felul în care mâinile li se mişcau de parcă erau gata să prindă aerul dimprejur.

Soldaţii se uitară în jur, iar femeile din temniţă începură să murmure. Unul dintre ei apucă o femeie din capătul îndepărtat şi o împinse la perete. Mâinile îi găsiră sânii şi apoi începură să coboare de-a lungul corpului ei, mai jos şi tot mai jos, până ce sunetul ce îi ieşi de pe buze fu un strigăt.

Femeile din spate începură atunci să sâsâie. Sâsâitul spunea: „Taci, proasto, sau o să ne bată pe toate!” Sâsâitul era strident şi ascuţit, ţipătul colectiv a o sută cincizeci de femei pline de furie şi teamă. Soldatul care avea mâinile pe femeie începu să transpire. Strigă la toate.

Glasurile li se prefăcură în şoapte, dar nu încetară. Murmurul vibra atât de jos, încât Esi simţea că venea parcă din propriul stomac.

— Ce fac ăştia! şuierau ele. Ce fac ăştia! Sâsâitul deveni mai tare, şi curând bărbaţii le strigau ceva la rândul lor.

Celălalt soldat încă se plimba, uitându-se cu atenţie la fiecare femeie. Când ajunse la Esi, zâmbi, şi preţ de o secundă scurtă, ea confundă gestul cu unul de bunătate, fiindcă trecuse atâta timp de când văzuse pe cineva zâmbind.

El spuse ceva, iar apoi mâinile lui erau pe braţul ei.

Încercă să se lupte cu el, dar lipsa de hrană şi rănile de la bătăi o lăsaseră prea slăbită să-şi strângă măcar saliva şi să-l scuipe. El râse de încercarea ei şi o târî de cot afară din cameră. Când ieşiră la lumină, Esi se uită la scena din urma ei. Toate acele femei care sâsâiau şi plângeau.

Bărbatul o duse în camera sa, deasupra locului în care fuseseră ţinute ea şi restul sclavelor. Esi era atât de neobişnuită cu lumina, încât acum o orbea. Nu vedea unde era dusă. Când ajunseră la camera lui, el arătă spre un pahar cu apă, dar Esi nu se mişcă.

El arătă spre biciul care stătea pe biroul său. Esi dădu aprobator din cap, luă o gură de apă şi o privi rostogolindu-se de pe buzele sale amorţite.

El o aşeză pe o prelată împăturită, îi desfăcu picioarele şi o penetră. Ea strigă, dar el îi acoperi buzele cu mâna, apoi îi băgă degetele în gură. Muşcăturile nu păreau decât să-i provoace plăcere, aşa că ea se opri. Închise ochii, forţându-se să asculte în loc să vadă, prefăcându-se că încă era fetiţa din coliba mamei sale într-o noapte în care intrase tatăl ei, prefăcându-se că încă se uita la pereţii de humă, vrând să le ofere intimitate, să se distanţeze. Vrând să înţeleagă ce împiedica plăcerea să se transforme în durere.

Când termină, el păru îngrozit, scârbit de ea. Ca şi cum ea ar fi fost cea care îi răpise ceva al său. Ca şi cum el fusese violat. Deodată, Esi înţelese că soldatul făcuse ceva ce până şi ceilalţi soldaţi ar fi considerat greşit. O privea ca şi cum trupul ei era ruşinea lui.

După căderea nopţii şi când lumina scăzu, lăsând în urmă doar întunericul pe care Esi ajunsese să-l cunoască atât de bine, soldatul o scoase pe furiş din camera sa. Ea încetase să mai plângă, dar el tot o îmboldea să tacă. Nu se uita la ea, doar o împingea jos, jos, înapoi în temniţă.

Când ajunse acolo, murmurul se potolise. Femeile nu mai plângeau şi nu mai sâsâiau. Era doar tăcere când soldatul o duse înapoi la locul ei.

Zilele trecură. Ciclul se repetă. Mâncare, apoi foame. Esi nu putea face altceva decât să-şi amintească vremea petrecută în lumină. Nu încetase să sângereze din noaptea aceea. O şuviţă subţire şi roşie se prelingea în jos pe piciorul ei, iar Esi doar o privea. Nu mai voia să vorbească cu Tansi. Nu mai voia să asculte poveşti.

Greşise când îi privise pe părinţii ei în acea noapte, când se munceau împreună în coliba mamei sale. Nu era plăcere.

Uşa temniţei se deschise. Doi soldaţi intrară, iar Esi îl recunoscu pe unul din ei din beciul din ţinutul Fanti. Era înalt, şi părul lui avea culoarea scoarţei de copac după ploaie, dar culoarea începea să se schimbe în cenuşiu. Avea mulţi nasturi aurii pe haină şi pe clapele de pe umeri. Se gândi şi se tot gândi, încercând să împingă pânzele de păianjen care i se formaseră în creier şi să-şi amintească cum îi spusese căpetenia acelui om.

Guvernatorul James. Se plimbă prin încăpere, călcând cu cizmele mâini, coapse, păr, ţinându-şi nasul cu degetele. În urma lui era un soldat mai tânăr. Omul mare şi alb arătă spre douăzeci de femei, apoi spre Esi.

Soldatul strigă ceva, dar ele nu înţeleseră. Le luară de încheieturi, le traseră de deasupra sau de dedesubtul trupurilor altor femei astfel încât să stea în picioare. Le puse una lângă alta, în linie, iar guvernatorul le inspectă. Îşi trecu palmele peste sânii lor şi între picioarele fetelor.

Prima pe care o inspectă începu să plângă, iar el o plesni imediat, trântindu-i corpul înapoi la pământ.

În sfârşit, guvernatorul James ajunse la Esi. Se uită la ea cu atenţie, apoi clipi şi scutură din cap. Se uită din nou la ea, şi apoi începu să-i inspecteze corpul cum făcuse şi cu celelalte femei. Când îi puse mâna între picioare, degetele i se pătară cu roşu.

Îi aruncă o privire plină de milă, ca şi cum înţelegea, dar Esi se întreba dacă era în stare de aşa ceva. El făcu un semn, şi înainte ca ea să poată gândi, celălalt soldat le împingea grămadă afară din temniţă.

— Nu, piatra mea! strigă Esi, amintindu-şi piatra neagră-aurie pe care i-o dăduse mama sa. Se aruncă la pământ şi începu să sape şi să sape, dar apoi soldatul îi ridică trupul, şi curând, tot ce mai simţea în loc de ţărână între degetele care i se mişcau regulat era aer, mai mult aer.

Le scoaseră la lumină. Mirosul apei oceanului îi izbi nările. Gustul salin i se lipi de gâtlej. Soldaţii le duseră la o uşă deschisă care ducea spre nisip şi apă, şi începură toate să treacă prin ea.

Înainte ca Esi să plece, cel numit Guvernatorul se uită la ea şi zâmbi. Era un zâmbet plin de bunătate, plin de milă, şi totuşi autentic. Dar tot restul vieţii când Esi avea să vadă un zâmbet pe un chip alb, avea să şi-l amintească pe cel afişat de soldatul acela înainte s-o ducă în cameră, aşa cum zâmbetul oamenilor albi însemna doar că următorul val avea să aducă mai mult rău.

Quey

Quey primise un mesaj de la vechiul său prieten, Cudjo, şi nu ştia cum să-i răspundă. În acea noapte, pretinse că nu poate dormi de căldură, o minciună nevinovată, fiindcă era leoarcă de sudoare, dar când nu asuda el? Era atât de cald şi umed în savană, încât i se părea că e copt la foc lent pentru cină. Îi era dor de Castel, de briza de pe plajă. Aici, în satul mamei sale, Effia, sudoarea i se strângea în urechi, în buric. Pielea îl mânca, şi îşi închipuia ţânţari care i se urcau pe tălpi, şi pe picioare, şi pe burtă, ca să se odihnească în gaura plină de apă a buricului său. Ţânţarii beau sudoare, sau doar sânge?

Sânge. Îşi închipuia prizonierii aduşi în beciuri câte zece, câte douăzeci, cu mâinile şi picioarele legate şi sângerânde. Nu era făcut pentru asta. Trebuia să aibă o viaţă mai uşoară, departe de mecanismele sclavagismului. Fusese crescut printre albii din Cape Coast, educat în Anglia. Trebuia să fie încă în biroul său din Castel, lucrând ca scriitor, gradul de ofiţer junior pe care tatăl său, James Collins, i-l asigurase înainte de moarte, înregistrând numere despre care se putea preface că nu reprezentau oameni cumpăraţi şi vânduţi. În schimb, noul guvernator al Castelului îl chemase şi îl trimisese aici, în savană.

— După cum bine ştii, Quey, avem o relaţie îndelungată de colaborare cu Abeeku Badu şi cu ceilalţi negri din satul său, dar în ultimul timp am auzit că au început să facă negoţ cu câteva companii private. Am vrea să stabilim un avanpost în sat, unde să locuiască unii dintre angajaţii noştri, prin care să zicem că le-am aminti prietenilor noştri că au anumite obligaţii comerciale faţă de compania noastră. Ai fost cerut în mod special pentru această funcţie, şi având în vedere istoricul părinţilor tăi în relaţia

cu satul şi confortul şi familiaritatea ta faţă de limbă şi obiceiurile locale, ne-am gândit că ai fi de mare folos pentru companie cât ai sta acolo.

Quey încuviinţase şi acceptase funcţia, ce putea să facă? Dar în sinea lui rezistă. Confortul şi familiaritatea sa faţă de obiceiurile locale? Istoricul familiei sale în relaţia cu satul? Quey era încă în pântecele Effiei ultima dată când el sau mama sa fusese acolo, atât de înspăimântată era ea de Baaba. Asta fusese în 1779, acum aproape douăzeci de ani. Quey simţea că noua lui funcţie era un fel de pedeapsă, şi nu fusese oare pedepsit îndeajuns?

Soarele se ridică în sfârşit, iar Quey se duse să-l vadă pe unchiul său, Fiifi. Când se întâlniseră pentru prima dată, cu doar o lună în urmă, lui Quey nu-i venea să creadă că un om ca Fiifi îi era rudă. Nu doar fiindcă era arătos. Effia fusese numită cea Frumoasă toată viaţa, aşa că şi Quey era obişnuit cu frumuseţea. Dar Fiifi arăta puternic, trupul lui părea o îmbinare graţioasă de muşchi. Quey semăna cu tatăl său, slăbănog şi înalt, dar nu foarte viguros. James era puternic, dar puterea i se trăgea din origini, din neamul Collins din Liverpool, care făcuse avere construind vase de sclavi. Puterea mamei sale i se trăgea din frumuseţe, dar puterea lui Fiifi venea din corpul său, din faptul că arăta ca şi cum putea lua orice voia. Quey mai cunoscuse o singură persoană ca el.

— Ah, fiule. Eşti binevenit aici, zise Fiifi când îl văzu pe Quey apropiindu-se. Aşază-te. Mănâncă!

Chemată, slujnica veni cu două castroane. Dădu să-l pună pe unul din ele în faţa lui Fiifi, dar el o opri cu o singură privire. Trebuie să-l serveşti pe fiu-meu mai întâi.

— Scuzaţi, mormăi ea, aşezând castronul în faţa lui Quey.

Quey îi mulţumi şi se uită la terci.

— Unchiule, suntem aici de o lună deja şi încă n-ai discutat aranjamentele noastre comerciale. Compania are bani să cumpere mai mult. Mult mai mult. Dar trebuie să ne laşi. Trebuie să nu mai vinzi nici unei alte companii.

Quey mai ţinuse exact acelaşi discurs, sau unul asemănător, de multe ori, însă unchiul său, Fiifi, îl ignorase întotdeauna. În prima seară acolo, Quey vru să discute imediat cu Badu despre aranjamentele comerciale. Se gândea că avea să poată pleca cu atât mai repede cu cât convingea căpetenia să fie de acord. În acea seară, Badu îi invitase pe toţi bărbaţii să bea în ansamblul său. Le adusese destul vin şi akpeteshie[3] cât să se înece în ele. Timothy Hightower, un ofiţer dornic să impresioneze căpetenia, băuse jumătate de ladă din băutura artizanală înainte să leşine sub un palmier, tremurând şi vărsând şi susţinând că vede duhuri. Curând, şi ceilalţi bărbaţi căzură în pădurea din curtea lui Badu, vărsând sau dormind, sau căutând vreo femeie din partea locului cu care să se culce. Quey îşi aşteptase rândul să vorbească cu Badu, sorbind din băutură în tot acest timp.

Băuse doar două ceşti de vin înainte să-l abordeze Fiifi.

— Ai grijă, Quey, spuse Fiifi, arătând spre spectacolul bărbaţilor din faţa lor. Prea multă băutură a doborât bărbaţi mai puternici decât ăştia.

---

[3] Băutură alcoolică artizanală obţinută prin distilarea vinului de palmier sau a sucului de trestie de zahăr.

Quey se uită la ceaşca din mâna lui Fiifi, ridicând o sprânceană.

— Apă, zise Fiifi. Unul dintre noi trebuie să fie gata de orice.

Arătă înspre Badu, care adormise în tronul său de aur, cu bărbia cuibărită în carnea rotundă a burţii.

Quey râse, iar Fiifi schiţă un zâmbet, primul pe care-l văzuse Quey de când îl cunoscuse.

Quey nu apucă să discute cu Badu în acea seară, dar pe măsură ce săptămânile trecură, învăţă că nu pe Badu trebuia să-l mulţumească. Deşi Abeeku Badu era şeful, Omanhinul care primea daruri şi de la liderii politici din Londra, şi de la cei din Olanda pentru rolul său în negoţul lor, Fiifi era autoritatea. Când el scutura din cap, tot satul se oprea.

Acum, Fiifi era tăcut, cum fusese de fiecare dată când Quey deschisese subiectul negoţului cu britanicii. Se uita în depărtare, în pădurea din faţa lor, iar Quey îi urmări privirea. În copaci, două păsări viu colorate cântau zgomotos, un tril distonant.

— Unchiule, acordul pe care Badu l-a făcut cu tatăl meu...

— Auzi? întrebă Fiifi, arătând spre păsări.

Deznădăjduit, Quey încuviinţă.

— Când o pasăre se opreşte, cealaltă începe. De fiecare dată, cântecul lor devine mai puternic, mai strident. De ce crezi?

— Unchiule, negoţul e singurul motiv pentru care suntem aici. Dacă vrei ca britanicii să plece din sat, trebuie să...

— Ce nu auzi tu, Quey, e a treia pasăre. E tăcută, tăcută, îi ascultă pe masculi cum cântă tot mai tare, şi mai tare, şi tot mai tare. Şi când aceştia au amuţit, atunci şi numai atunci are să glăsuiască. Atunci şi numai atunci are să aleagă masculul al cărui cântec i-a plăcut cel mai mult. Deocamdată, stă şi îi lasă să se certe: cine o să fie un partener mai bun, cine o să-i dea seminţe mai bune, cine o să se lupte pentru ea când or să vină vremuri grele.

— Quey, satul ăsta trebuie să facă afaceri ca pasărea asta. Vreţi să plătiţi mai mult pentru sclavi, plătiţi, dar să ştii că şi olandezii au să plătească mai mult, şi portughezii, şi până şi piraţii au să plătească mai mult. Cât timp voi toţi strigaţi că sunteţi mult mai buni decât ceilalţi, eu am să stau liniştit în ansamblul meu, mâncând fufu[4] şi aşteptând preţul pe care îl consider eu corect. Acum să nu mai vorbim despre afaceri.

Quey oftă. Deci, avea să rămână aici pentru totdeauna. Păsările încetară să mai cânte. Poate îi simţiseră exasperarea. Se uită la ele, cu aripile lor albastre, galbene, portocalii, cu ciocurile încovoiate.

— Nu erau păsări ca astea în Londra, zise Quey încet. Nu era culoare. Totul era cenuşiu. Cerul, clădirile, până şi oamenii păreau cenuşii.

Fiifi scutură din cap.

---

[4] Aliment de bază în numeroase ţări vest-africane şi din Caraibe. Este un aluat comestibil obţinut din făină de banane verzi şi manioc, griş sau mălai.

— Nu ştiu de ce Effia l-a lăsat pe James să te trimită în ţara aia idioată.

Quey încuviinţă din cap absent şi se întoarse la terciul din castron.

Quey fusese un copil singuratic. La naşterea sa, tatăl său construise o colibă aproape de Castel pentru ca el, Effia şi Quey să trăiască mai confortabil. În acele zile, negoţul era prosper. Quey nu văzuse niciodată temniţele, şi avea o idee foarte vagă despre ceea ce se petrecea mai jos, în Castel, dar ştia că afacerile mergeau bine fiindcă îşi vedea rareori tatăl.

Fiecare zi era pentru el şi Effia. Ea era cea mai răbdătoare mamă din Cape Coast, de pe toată Coasta de Aur. Vorbea încet, dar cu hotărâre. Nu-l lovea niciodată, chiar şi când celelalte mame o luau peste picior, spunându-i că îl răsfaţă şi că băiatul nu avea să înveţe niciodată.

— Să înveţe ce? răspundea Effia. Ce-am învăţat eu vreodată de la Baaba?

Şi totuşi Quey învăţă. Stătea în poală la Effia când ea îl învăţa să vorbească, repetând câte un cuvânt în fanti şi în engleză, până când Quey fu în stare să audă într-o limbă şi să răspundă în cealaltă. Ea învăţase să citească şi să scrie abia în primul an de viaţă al lui Quey şi totuşi îl învăţa cu energie, ţinându-i pumnul mic şi grăsun în mâna ei când trasau linii, şi linii, şi linii împreună.

— Cât de deştept eşti! exclamă ea când Quey învăţă să-şi scrie numele fără ajutorul ei.

În 1784, când Quey împlini cinci ani, Effia îi povesti prima oară despre copilăria ei din satul lui Badu. Băiatul învăţă toate numele – Cobbe, Baaba, Fiifi. Învăţă că mai era o mamă al cărei nume nu avea să-l cunoască vreodată, şi că piatra neagră scânteietoare pe care Effia o purta mereu la gât îi aparţinuse acestei femei, bunica sa adevărată. Când îi povesti acestea, chipul Effiei se întunecă, dar furtuna trecu atunci când Quey se întinse şi îi puse mâna pe obraz.

— Tu eşti copilul meu, zise ea. Al meu.

Iar ea era a lui. Când era mic, asta fusese de ajuns, dar pe măsură ce crescu, începu să regrete că familia lui era atât de mică, spre deosebire de toate celelalte familii de pe Coasta de Aur, unde erau fraţi peste fraţi dintr-un şuvoi constant de căsătorii pe care fiecare bărbat puternic le consuma. Îşi dorea să-i poată cunoaşte pe ceilalţi copii ai tatălui său, acei Collins albi care trăiau de cealaltă parte a Atlanticului, dar ştia că aşa ceva nu se putea întâmpla. Quey nu se avea decât pe sine, cărţile sale, plaja, Castelul, pe mama sa.

— Mă îngrijorează că nu are prieteni, îi zise Effia lui James într-o zi. Nu se joacă cu ceilalţi copii de la Castel.

Quey aproape intrase pe uşă după o zi de construit replici din nisip ale Castelului Cape Coast, când o auzi pe Effia pronunţându-i numele, aşa că rămase afară să asculte.

— Şi ce ar trebui să facem în privinţa asta? L-ai cocoloşit, Effia. Trebuie să înveţe să facă anumite lucruri şi pe cont propriu.

— Ar trebui să se joace cu ceilalţi copii fanti, cu copiii din sat, ca să mai plece de aici din când în când. Nu cunoşti pe nimeni?

— Am venit! anunţă Quey, poate puţin cam tare, nevrând să audă ce avea să spună tatăl său. Până la sfârşitul zilei, uită toată tărăşenia, dar câteva săptămâni mai târziu, când Cudjo Sackee veni cu tatăl său în vizită la Castel, Quey îşi aminti discuţia părinţilor săi.

Tatăl lui Cudjo era căpetenia unui sat fanti important. Era cel mai mare competitor al lui Abeeku Badu, şi începuse să se întâlnească cu James Collins ca să discute dezvoltarea negoţului, când guvernatorul îl întrebă dacă poate să vină cu fiul cel mare la una dintre întâlniri.

— Quey, el e Cudjo, zise James, împingându-l uşor pe Quey înspre băiat. Voi doi jucaţi-vă cât stăm noi de vorbă.

Quey şi Cudjo îi priviră pe taţii lor plecând într-o altă parte a Castelului. Când aproape nu-i mai văzură, Cudjo îşi îndreptă atenţia către Quey.

— Tu eşti alb? îl întrebase Cudjo, atingându-i părul.

Quey se retrase la atingerea lui Cudjo, deşi mulţi alţii făcuseră acelaşi lucru, îi puseseră aceeaşi întrebare.

— Nu sunt alb, zise el încet.

— Ce? Vorbeşte mai tare! zise Cudjo, iar Quey repetă, aproape strigând.

Din depărtare, taţii băieţilor se întoarseră să urmărească agitaţia.

— Nu aşa tare, Quey, zise James.

Quey simţi cum obrajii îi fură inundaţi de culoare, dar Cudjo doar se uită la el, vizibil amuzat.

— Deci, nu eşti alb. Ce eşti?

— Sunt ca tine, zise Quey.

Cudjo întinse mâna şi îl puse şi pe Quey să facă acelaşi lucru, până când stătură braţ lângă braţ, piele lipită de piele.

— Nu eşti ca mine, spuse Cudjo.

Lui Quey îi veni să plângă, dar acea dorinţă îl umplu de ruşine. Ştia că e unul dintre copiii metişi de la Castel, şi, precum ceilalţi copii metişi, nu putea revendica în totalitate nici una din jumătăţi, nici pielea albă a tatălui său, nici pielea neagră a mamei sale. Nici Anglia, nici Coasta de Aur.

Cudjo văzu pesemne lacrimile care stăteau să ţâşnească din ochii lui Quey.

— Haide, zise el, apucându-l pe Quey de mână. Tata zice că aici aveţi ditamai armele. Arată-mi unde!

Deşi îl rugase pe Quey să-i arate, Cudjo fu cel care începu să deschidă calea, alergând până când cei doi băieţi trecură pe lângă taţii lor, spre tunuri.

Astfel, Quey şi Cudjo deveniră prieteni. La două săptămâni de la ziua în care se întâlniseră prima oară, Quey primise un mesaj de la Cudjo în care îl întreba dacă vrea să-i viziteze satul.

— Pot să merg? o întrebă Quey pe mama sa, dar Effia îl împingea deja pe uşă, extrem de bucuroasă la perspectiva de a avea un prieten.

Satul lui Cudjo fu primul sat în care Quey petrecu mult timp, şi se miră cât de diferit era faţă de Castel şi de Cape Coast. Nu era nici măcar o persoană albă acolo, nu erau soldaţi care să-ţi spună ce poţi şi ce nu poţi să faci. Deşi copiii nu erau străini de bătaie, încă erau dezordonaţi, gălăgioşi şi liberi. Cudjo, care avea vârsta lui Quey, unsprezece ani, era deja cel mai mare dintr-un grup de zece copii, şi le dădea ordine fraţilor săi de parcă erau mica lui armată.

— Du-te şi adu-i ceva de mâncare prietenului meu! strigă el la sora cea mai mică atunci când îl văzu pe Quey apropiindu-se.

Fata încă de-o şchioapă, care încă nu-şi dezlipea degetul mare de gură, făcea mereu întocmai ce îi cerea Cudjo, imediat ce cerea.

— Hei, Quey, uite ce-am găsit, zise Cudjo, nerăbdător ca prietenul lui să ajungă lângă el ca să deschidă palma.

Doi melci mici erau în palmele lui, cu corpurile lor minuscule, cleioase, răsucindu-se printre degetele lui Cudjo.

— Ăsta-i al tău şi ăsta-i al meu, zise Cudjo, arătând spre fiecare. Hai să-i punem la întrecere!

Cudjo îşi închise iar palma şi o rupse la fugă. Era mai rapid, iar lui Quey îi era greu să ţină pasul. Când ajunseră într-un

luminiş din pădure, Cudjo se întinse pe burtă şi-i făcu semn lui Quey să facă la fel.

Îi dădu lui Quey melcul, apoi trasă o linie în ţărână, în chip de start. Cei doi băieţi îşi puseră melcii în spatele liniei, apoi le dădură drumul.

La început, nici unul dintre melci nu se mişcă.

— Sunt proşti? întrebă Cudjo, împungându-şi melcul cu degetul arătător. Sunteţi liberi, melci proşti. Hai! Hai!

— Poate sunt doar şocaţi, zise Quey, iar Cudjo se uită la el de parcă el era prostul.

Dar atunci, melcul lui Quey începu să treacă de linie, urmat, câteva secunde mai târziu, de melcul lui Cudjo. Melcul lui Quey nu se mişca precum un melc obişnuit, încet şi deliberat. Parcă ştia că se ia la întrecere, parcă ştia că e liber. Nu după mult timp, băieţii îl pierdură din vedere, în timp ce melcul lui Cudjo se plimba agale, chiar rotindu-se în cerc de mai multe ori.

Deodată, Quey deveni agitat. Poate Cudjo avea să se supere că pierde şi avea să-i spună să plece din sat şi să nu se mai întoarcă. Quey abia îl cunoscuse pe Cudjo, dar deja ştia că nu vrea să îl piardă. Făcu singurul lucru care îi trecu prin cap. Întinse mâna, cum îl văzuse deseori pe tatăl său după încheierea afacerilor, şi, spre mirarea lui, Cudjo i-o strânse. Băieţii dădură mâna.

— Melcul meu a fost foarte prost, dar al tău s-a descurcat bine, spuse Cudjo.

— Da, al meu s-a descurcat foarte bine, fu de acord Quey, uşurat.

— Ar trebui să le dăm nume. Pe al meu o să-l cheme Richard, pentru că e un nume britanic şi a fost prost cum sunt proşti britanicii. Pe al tău poate să-l cheme Kwame.

Quey râse.

— Da, Richard e prost ca britanicii, zise el.

Uită în acea secundă că propriul său tată era britanic, şi când îşi aduse aminte, mai târziu, înţelese că nu-i pasă. Avea un sentiment de apartenenţă deplină undeva.

Băieţii crescură. Quey se înălţă zece centimetri într-o vară, în timp ce Cudjo deveni voinic. Muşchii de pe braţele şi picioarele lui se striau, iar sudoarea care se scurgea pe ei semăna cu nişte valuri înalte. Ajunse cunoscut în lung şi-n lat pentru priceperea sa la lupte. Băieţii mai mari din satele vecine erau aduşi să-l provoace, dar tot el câştiga fiecare competiţie.

— Hei, Quey, când o să te lupţi cu mine? întrebă Cudjo.

Quey nu-l provocase niciodată. Era emoţionat, nu fiindcă ar fi pierdut, pentru că ştia că aşa se va întâmpla, ci fiindcă petrecuse ultimii trei ani urmărind cu atenţie, şi ştia mai bine ca oricine de ce era în stare corpul lui Cudjo. Eleganţa mişcărilor lui Cudjo când dădea roată adversarilor, matematica violenţei, cum un braţ plus un gât puteau să fie egale cu răsuflarea tăiată, sau cum un cot plus un nas erau egale cu sânge. Cudjo nu pierduse niciodată nici măcar un pas în acest dans, iar corpul său, puternic şi controlat, îl uluia pe Quey. În ultimul timp, Quey

se gândise la braţele puternice ale lui Cudjo înconjurându-l, târându-l la pământ, la trupul lui Cudjo deasupra sa.

— Pune-l pe Richard să se lupte cu tine, zise Quey, iar Cudjo scoase hohotul lui de râs exuberant.

După întrecerea melcilor, băieţii începuseră să numească orice, bun sau rău, Richard. Când intrau în bucluc cu mamele lor, fiindcă spuneau ceva necioplit, dădeau vina pe Richard. Când alergau cel mai repede sau câştigau o luptă, era datorită lui Richard. Richard fu acolo în ziua în care Cudjo înotase prea departe, şi mişcările lui începuseră să nu-l mai asculte. Richard fu cel care voise ca el să se înece, şi Richard fu cel care îl salvase, ajutându-l să-şi recapete ritmul.

— Bietul Richard! Aşa l-aş distruge! spuse Cudjo, flexându-şi muşchii.

Quey se întinse ca să strângă braţul lui Cudjo. Deşi muşchiul nu se lăsă, îi zise:

— Cum? Cu ăsta mic?

— Hm? întrebă Cudjo.

— Am zis că braţul ăsta e mic. Se simte moale în mână, frate.

Fără să-l avertizeze, iute ca un fulger, Cudjo îi prinse gâtul lui Quey în braţul îndoit.

— Moale? întrebă el. Glasul său nu era mai mult decât o şoaptă, o adiere în urechea lui Quey. Ai grijă, prietene. Nu-i nimic moale aici.

Deşi Quey îşi pierdea răsuflarea, simţea că obrajii îi iau foc. Corpul lui Cudjo era lipit atât de aproape de el, încât simţi, pentru o clipă, că erau un singur corp. Fiecare fir de păr de pe braţele lui Quey se ridicase, aşteptând ce avea să se petreacă. În sfârşit, Cudjo îi dădu drumul.

Quey înghiţi guri mari de aer în timp ce Cudjo se uita la el, cu un zâmbet jucându-i pe buze.

— Ţi-a fost frică, Quey? întrebă Cudjo.

— Nu.

— Nu? Nu ştii că fiecare bărbat din ţinutul Fanti se teme acum de mine?

— Nu mi-ai face rău, zise Quey. Se uită drept în ochii lui Cudjo şi simţi cum ceva în ei şovăi.

Repede, Cudjo îşi reveni.

— Eşti sigur?

— Da, zise Quey.

— Provoacă-mă, atunci. Provoacă-mă la luptă.

— Nu.

Cudjo se îndreptă spre Quey, până ce stătea la doar câţiva centimetri de chipul său.

— Provoacă-mă, spuse el, iar răsuflarea lui dansă pe buzele lui Quey.

Săptămâna următoare, Cudjo avu un meci important. Beat fiind, un soldat de la Castel se lăudase că băiatul nu avea cum să-l învingă vreodată.

— Negrii care se luptă cu alţi negri nu sunt o provocare. Pune un sălbatic lângă un alb, atunci să vezi.

Unul dintre servitori, un bărbat din satul lui Cudjo, îl auzise pe soldatul alb lăudându-se şi îi spuse tatălui lui Cudjo. A doua zi, căpetenia sosi ca să trimită mesajul personal.

— Orice alb care crede că poate să-l înfrângă pe fiul meu e binevenit să încerce. În trei zile, vom vedea cine e mai bun.

Tatăl lui Quey încercase să interzică lupta, spunând că e necivilizată, dar soldaţii erau plictisiţi şi agitaţi. Distracţie necivilizată, asta era exact ceea ce-şi doreau.

Cudjo veni la sfârşitul săptămânii. Îi aduse cu el pe tatăl său şi pe cei şapte fraţi, pe nimeni altcineva. Quey nu mai vorbise cu el de cu o săptămână în urmă, şi se trezi neliniştit în mod inexplicabil, purtând încă pe buze senzaţia răsuflării lui Cudjo.

Soldatul care se lăudase era şi el emoţionat. Se foia încoace şi-ncolo, şi mâna îi tremura, în timp ce bărbaţii de la Castel, cu toţii, priveau.

Cudjo se postă în faţa adversarului său. Îl măsură din cap până-n picioare, apoi privirea sa îl găsi pe Quey în public. Quey îi făcu un semn aprobator din cap, iar Cudjo zâmbi, un zâmbet despre care Quey ştia că înseamnă „O să câştig”.

Şi aşa se întâmplă. La doar un minut de când începu meciul, Cudjo înconjurase cu braţele burdihanul mătăhălos al soldatului, răsturnându-l şi ţintuindu-l la pământ.

Mulţimea răcnea de entuziasm. Veniră alţi adversari, soldaţi pe care Cudjo îi învinse mai anevoie sau mai uşor, până când, în sfârşit, toţi bărbaţii erau beţi şi obosiţi, şi numai Cudjo era senin.

Soldaţii începură să plece. După ce-l felicitară pe Cudjo cu voce tare şi cu multă zarvă, fraţii şi tatăl său plecară şi ei. Cudjo avea să petreacă noaptea în Cape Coast cu Quey.

— Am să mă lupt cu tine, zise Quey când păru că toată lumea plecase.

Aerul nopţii începea să intre în Castel, răcorindu-l, însă numai puţin.

— Acum că sunt prea obosit ca să câştig? întrebă Cudjo.

— N-ai fost niciodată prea obosit ca să câştigi.

— Bine. Vrei să ne luptăm? Prinde-mă mai întâi!

Şi spunând acestea, Cudjo o rupse la fugă. Quey era mai iute decât în primii ani ai prieteniei lor. Îl ajunse pe Cudjo la tunuri şi se aruncă asupra lui, prinzându-i picioarele şi trăgându-l în jos, la pământ.

În câteva secunde, Cudjo fu deasupra lui, gâfâind greoi în timp ce Quey se străduia să-l răpună.

Quey ştiu că ar fi trebuit să lovească de trei ori în pământ, semnalul de încheiere a meciului, dar nu voi. Nu voi. Nu

voia să se ridice Cudjo. Nu voia să-i ducă dorul greutăţii sale.

Încet, Quey îşi relaxă trupul, şi simţi că şi Cudjo făcu la fel. Băieţii se sorbeau din priviri; respiraţia lor încetinea; senzaţia de pe buzele lui Quey deveni tot mai puternică, o pişcătură ce ameninţa să-i ridice chipul lângă al lui Cudjo.

— Ridicaţi-vă imediat! tună James.

Quey nu ştia de cât timp stătea tatăl său acolo, privindu-i, dar recunoscu o inflexiune nouă în glasul tatălui său. Era acelaşi control măsurat de care făcea uz când vorbea cu servitorii şi – Quey ştia deşi nu văzuse niciodată – cu sclavii înainte să-i lovească, dar acum se amestecase în el o undă de teamă.

— Du-te acasă, Cudjo, zise James.

Quey îl privi pe prietenul său plecând. Cudjo nici măcar nu se uită în urmă.

Luna următoare, chiar înainte să împlinească paisprezece ani, în timp ce Effia plângea şi se lupta şi se tot lupta, ajungând chiar să-l plesnească o dată pe James peste faţă, Quey se urcă pe un vapor cu destinaţia Anglia.

„Am auzit că te-ai întors din Londra. Pot să te văd, prietene vechi?”

Quey nu se putea abţine să nu se gândească la mesajul pe care-l primise de la Cudjo. Se uită lung în castron şi văzu că abia dacă se atinsese de terci. Fiifi terminase deja un castron şi mai ceru unul.

— Poate-ar fi trebuit să rămân la Londra, zise Quey.

Unchiul său ridică privirea din castron şi se uită ciudat la el.

— Să rămâi la Londra pentru ce?

— Era mai sigur acolo, spuse Quey încet.

— Mai sigur? De ce? Pentru că britanicii nu tropăie prin păduri ca să găsească sclavi? Pentru că îşi păstrează mâinile curate în timp ce noi muncim? Să-ţi zic eu, munca pe care o fac ei e cea mai periculoasă dintre toate.

Quey încuviinţă din cap, deşi nu la asta se referise. În Anglia, ajunsese să vadă felul în care negrii trăiau în ţările albe, indieni şi africani înghesuiţi câte douăzeci sau mai mulţi într-o cameră, mâncând lăturile lăsate de porci, tuşind neîncetat, toţi deodată, într-o simfonie a bolii. Ştia pericolele care pândeau de partea cealaltă a Atlanticului, dar ştia şi pericolul din sine.

— Nu fi slab, Quey! zise Fiifi, uitându-se atent la el, şi pentru o clipă Quey se întrebă dacă unchiul său îl înţelesese până la urmă. Dar apoi, Fiifi se întoarse la terciul său şi întrebă: N-ai nimic de lucru?

Quey scutură din cap, încercând să-şi revină. Îi zâmbi unchiului său şi-i mulţumi pentru masă, apoi plecă.

Munca nu era grea. Sarcinile oficiale ale lui Quey şi ale celorlalţi oameni de la companie includeau întâlniri săptămânale cu Badu şi cu oamenii lui, pentru inventar, supravegherea băieţilor de serviciu care încărcau vapoarele cu marfă şi informarea guvernatorului Castelului cu noutăţi despre ceilalţi parteneri comerciali ai lui Badu.

Azi era rândul lui Quey să supravegheze băieţii de serviciu. Merse câţiva kilometri până la marginea satului şi-i salută pe tinerii fanti care lucrau pentru britanici, trimiţând sclavii din satele de pe coastă la Castel. În acea zi erau doar cinci sclavi, care aşteptau legaţi. Cea mai mică, o fetiţă, făcuse pe ea, dar toată lumea o ignora. Quey se obişnuise cu mirosul de fecale, dar frica era un miros care avea să iasă în evidenţă întotdeauna. Îi făcea nasul să se încreţească şi-i aducea lacrimi în ochi, dar învăţase de mult cum să se abţină să nu plângă.

De fiecare dată când vedea băieţii de serviciu pornind cu o canoe plină cu sclavi, se gândea la tatăl său, stând pe ţărmurile Castelului Cape Coast, gata să-i primească. Pe ţărmul acesta, privind canoea îndepărtându-se, Quey fu cuprins de aceeaşi ruşine care însoţea fiecare plecare a sclavilor. Ce simţise oare tatăl său pe acest ţărm? James murise la scurt timp după ce Quey sosise în Londra. Călătoria cu vaporul până acolo fusese lipsită de confort, în cel mai bun caz, înfiorătoare, în cel mai rău, Quey alternând regulat între accese de plâns şi vărsături. Pe vas, Quey nu se putea gândi decât la faptul că asta făcea tatăl său cu sclavii. Asta făcea tatăl său cu problemele sale. Le punea pe un vapor şi le trimitea departe. Cum se simţea oare James de fiecare dată când privea câte un vas îndepărtându-se? Să fi fost acelaşi melanj de frică, şi ruşine, şi ură pe care le simţea Quey faţă de propria carne, faţă de dorinţa sa răzvrătită?

În sat, Badu era deja beat. Quey îl salută, apoi încercă să treacă repede pe lângă el.

Nu fu destul de iute. Badu îl prinse de umăr şi-l întrebă:

— Ce mai face mamă-ta? Zi-i să vină să mă vadă, ha?

Quey îşi strânse buzele în ceea ce speră că aducea cu un zâmbet. Încercă să-şi reprime dezgustul. Când acceptase numirea aici, Effia strigase, îl rugase să refuze, îl rugase să fugă departe până în Ashanti, aşa cum fugise şi bunica lui necunoscută, dacă asta trebuia să facă pentru a scăpa de obligaţie.

Ea se jucase cu pandantivul din piatră de la gât în timp ce vorbise cu el.

— E ceva rău în satul ăla, Quey. Baaba...

— Baaba a murit de mult, zise Quey, iar tu şi cu mine suntem prea bătrâni să mai credem în stafii.

Mama sa scuipă în ţărâna de la picioarele lui şi scutură din cap atât de repede, încât lui i se păru că avea să se rotească şi să i se desprindă de pe umeri.

— Crezi că ştii, dar nu ştii, zise ea. Răul e ca o umbră. Te urmăreşte.

— Poate că mama o să vină curând în vizită, spuse Quey acum, ştiind că ea nu ar fi vrut să-l vadă vreodată pe Badu.

Deşi părinţii ei obişnuiau să se certe, mai cu seamă din cauza lui, era evident pentru toată lumea că ţinuseră unul la celălalt. Şi, deşi o parte din Quey îşi detesta tatăl, altă parte încă îşi dorea din răsputeri să-l mulţumească.

Quey se eliberă în sfârşit din strânsoarea lui Badu şi merse mai departe. Mesajul lui Cudjo îi răsuna încontinuu în minte.

„Am auzit că te-ai întors din Londra. Pot să te văd, prietene vechi?”

Când Quey se întoarse de la Londra, era prea agitat ca să întrebe de Cudjo, dar nu fu nevoit să o facă. Acum, Cudjo era căpetenia vechiului său sat şi încă făceau negoţ cu britanicii. Quey înscrisese numele lui Cudjo în registrele Castelului aproape în fiecare zi când încă lucra pe post de secretar. I-ar fi destul de uşor acum să meargă să-l vadă pe Cudjo, să discute ca odinioară, să-i spună că detestase Londra cum îl detestase şi pe tatăl său, că totul în acel loc – frigul, umezeala, întunericul – i se păruse o ofensă personală, pusă la cale cu unicul scop de a-l ţine departe de Cudjo.

Dar la ce bun să-l vadă? Oare o privire l-ar întoarce unde fusese acum şase ani, pe podeaua Castelului? Poate Londra făcuse ceea ce sperase tatăl său că va face, dar pe de altă parte, poate că nu.

Săptămânile trecură în pace, iar Quey tot nu-i trimise un răspuns lui Cudjo. În schimb, se dedică lucrului. Fiifi şi Badu aveau numeroase contacte în ţinutul Ashanti şi mai departe, în nord. Oameni Mari, războinici, căpetenii şi alţii asemenea, care aduceau sclavi cu zecile zi de zi. Comerţul înflorise atât de mult, iar metodele de strângere a sclavilor deveniseră atât de nesăbuite, încât multe dintre triburi ajunseseră să-şi însemneze chipurile copiilor ca să fie uşor de recunoscut. Cei de la miazănoapte, care erau cel mai frecvent prinşi, puteau să aibă chiar mai bine de douăzeci de cicatrici pe feţe, pentru a fi prea urâţi să fie vânduţi. Cei mai mulţi sclavi aduşi la avanpostul din satul lui Quey erau acei oameni capturaţi în războaiele tribale, câţiva fuseseră vânduţi de familiile lor, iar cel mai rar soi de sclav era cel

pe care Fiifi îl prindea el însuşi în misiunile sale nocturne, pe care le întreprindea în nord.

Fiifi se pregătea pentru o astfel de călătorie. Nu voia să-i spună lui Quey care era misiunea, dar Quey ştia că era ceva deosebit de trădător, fiindcă unchiul său ceruse ajutorul altui sat fanti.

— Poţi să păstrezi toţi captivii în afară de unul, îi spunea Fiifi cuiva. Du-i înapoi cu tine când ne despărţim în Dunkwa.

Quey tocmai fusese chemat în ansamblul său. Înaintea sa, războinicii se pregăteau de luptă, cu muschete, macete şi lănci în mâini.

Quey se apropie, încercând să-l vadă pe omul cu care vorbea unchiul său.

— Ah, Quey, ai venit să mă saluţi în sfârşit, ha?

Glasul său era mai profund decât îşi amintea Quey, şi totuşi îl recunoscu imediat. Mâna îi tremură când o întinse să dea mâna cu vechiul său prieten. Strânsoarea lui Cudjo era fermă, iar mâna catifelată. Strângerea de mână îl purtă pe Quey înapoi în satul lui Cudjo, la cursa de melci, la Richard.

— Ce faci aici? întrebă Quey.

Spera că glasul nu îl trăda. Spera că sună calm şi sigur.

— Unchiul tău ne-a promis o misiune bună azi. Eram dornic să accept.

Fiifi îl bătu pe Cudjo pe umăr şi se duse să le vorbească războinicilor.

— Nu mi-ai răspuns la mesaj, zise Cudjo încet.

— N-am avut timp.

— Înţeleg, zise Cudjo. Arăta la fel, mai înalt, mai lat în umeri, dar la fel. Unchiul tău mi-a zis că nu te-ai însurat.

— Nu.

— Eu m-am însurat primăvara trecută. O căpetenie trebuie să se însoare.

— Da, aşa e, zise Quey în engleză, uitând de sine.

Cudjo râse. Luă maceta şi se aplecă spre Quey.

— Vorbeşti engleza ca un britanic, ca Richard, ha? Când termin în nord cu unchiul tău, mă întorc în satul meu. Eşti mereu binevenit acolo. Vino să ne vedem.

Fiifi scoase un ultim strigăt să adune oamenii, iar Cudjo porni la fugă. Pe când se îndepărta, Cudjo se uită în urmă şi îi zâmbi lui Quey. Quey nu ştia cât timp aveau să fie plecaţi, dar ştia că nu avea să pună geană pe geană până la reîntoarcerea unchiului său. Nimeni nu-i spusese nimic despre misiune. Într-adevăr, Quey îi mai văzuse pe războinici plecând de câteva ori şi nu se întrebase niciodată nimic, dar acum inima îi bătea atât de tare, încât simţea că avea o broască în loc de gâtlej. Simţea gustul fiecărei bătăi. De ce îi spusese Fiifi lui Cudjo că nu se însurase? Oare Cudjo întrebase? Cum putea Quey să fie binevenit în satul lui Cudjo? Avea să locuiască în ansamblul căpeteniei? În propria colibă, ca o a treia

nevastă? Sau avea să stea într-o colibă la marginea satului, singur? Broasca orăcăi. Exista o cale. Nu exista nici o cale. Exista o cale. Cu fiecare bătaie, mintea lui Quey se agita în căutarea posibilităţilor.

Trecu o săptămână. Apoi două. Apoi trei. În prima zi a celei de-a patra săptămâni, Quey fu chemat în sfârşit în beciul sclavilor. Fiifi era întins lângă peretele beciului, acoperindu-şi coastele cu mâna, iar dintr-o tăietură adâncă îi curgea sânge. Unul dintre medicii companiei sosi curând cu un ac gros şi aţă şi începu să-l coasă pe Fiifi.

— Ce s-a întâmplat? întrebă Quey.

Oamenii lui Fiifi păzeau uşa beciului, vizibil afectaţi. Ţineau în mâini macetele şi muschetele, şi la cel mai mic foşnet de frunze în pădure, strângeau fiecare armă şi mai tare.

Fiifi începu să râdă, un sunet asemănător ultimului răget al unui animal pe moarte. Medicul termină de suturat rana şi turnă un lichid brun deasupra, făcându-l pe Fiifi să se oprească din râs şi să urle.

— Tăcere! zise unul dintre soldaţii lui Fiifi. Nu ştim cine ne-o fi urmărit.

Quey îngenunche pentru a ajunge la nivelul ochilor unchiului său.

— Ce s-a întâmplat?

Fiifi strângea din dinţi în mişcarea agale a vântului. Ridică un braţ şi arătă spre uşa beciului.

— Uite ce-am adus, fiule, zise el.

Quey se ridică şi se duse la uşă. Oamenii lui Fiifi îi dădură o lampă şi apoi se mişcară la o parte ca să poată intra. Când păşi înăuntru, întunericul răsună în jurul său, reverberând din el ca şi cum păşise într-o tobă goală pe dinăuntru. Ridică lampa mai sus şi văzu sclavii.

Nu se aştepta să vadă mulţi, fiindcă următorul transport nu era programat să sosească decât la începutul săptămânii următoare. Ştiu imediat că aceştia nu erau sclavii aduşi de ashanti. Aceştia erau oameni răpiţi de Fiifi. Erau doi bărbaţi legaţi laolaltă într-un colţ, războinici masivi, cărora le sângerau câteva răni minore. Când îl văzură pe Quey, începură să-l batjocorească în limba twi, zăngănindu-şi lanţurile în aşa fel încât îşi sfâşiară din nou carnea, sângerând.

La peretele opus, stătea o fată tânără care nu scotea nici un zgomot. Se uită la Quey cu nişte ochi mari precum două luni, iar el îngenunche lângă ea ca să-i studieze faţa. Pe obraz avea o cicatrice mare ovală, un semn medical pe care James i-l arătase lui Quey cu ani în urmă, înainte să-l trimită în Anglia, semnul ashanti.

Quey se ridică, încă uitându-se la fată. Încet, se trase în spate, dându-şi seama cine trebuia să fie fata. Afară, unchiul său leşinase de durere, iar soldaţii îşi slăbiseră strânsoarea cu care ţineau armele, bucuroşi că nu îi urmărise nimeni.

Quey se uită la cel postat cel mai aproape de uşă, îl apucă de umăr şi-l scuturã.

— Pentru numele lui Dumnezeu, ce faceţi cu fiica regelui ashanti?

Soldatul îşi coborî privirea, scutură din cap şi nu vorbi. Indiferent ce ar fi plănuit Fiifi, nu putea să dea greş, altminteri întreg satul avea să plătească cu viaţa.

În fiecare noapte după acea seară, Quey stătu cu Fiifi în timp ce acesta se vindeca. Auzise povestea capturării, cum Fiifi şi oamenii săi intraseră în ţinutul Ashanti în puterea nopţii, informaţi de unul dintre oamenii lor de legătură despre momentul când fata avea să aibă cele mai puţine gărzi în jurul său, auzise cum Fiifi fusese tăiat ca o nucă de cocos de vârful macetei gărzii când se întinse după ea, cum îi târâseră pe captivi la miazăzi, prin pădure, până ajunseră la Coastă.

Numele fetei era Nana Yaa şi era fiica cea mare a lui Osei Bonsu, cel mai puternic om din Regatul Ashanti, un bărbat care îi impunea respect până şi reginei Angliei graţie influenţei sale asupra rolului Coastei de Aur în negoţul cu sclavi. Nana Yaa era un instrument important de negociere politică, iar oamenii încercaseră s-o captureze încă de când era doar un bebeluş. Războaie fuseseră pornite pentru ea: s-o prindă, s-o elibereze, s-o mărite.

Quey era atât de îngrijorat, încât nu îndrăznea să întrebe cum se descurcase Cudjo. Curând, Quey ştia, informatorul lui Fiifi avea să fie prins şi torturat până când spunea cine o luase. Era doar o chestiune de timp până când consecinţele aveau îi ajungă din urmă.

— Unchiule, ashanti n-au să ierte asta. Au să...

Fiifi i-o reteză. Din noaptea capturării, de câte ori Quey încercase să abordeze subiectul fetei, să aprecieze intenţiile lui Fiifi, acesta se ţinea de coaste şi se cufunda în tăcere sau povestea una dintre fabulele lui întortocheate.

— Ashanti sunt supăraţi pe noi de ani de zile, spuse Fiifi. De când au aflat că facem negoţ şi cu alţi ashanti aduşi de nişte oameni de la miazănoapte, pe care i-a găsit Badu. Atunci mi-a spus Badu că facem negoţ cu cine plăteşte mai mult. Asta le-am spus şi eu lor când au aflat, acelaşi lucru pe care ţi l-am spus ţie. Trebuie să ne aşteptăm la furie din partea regatului ashanti, Quey, şi ai dreptate că nu trebuie s-o subestimăm. Dar ai încredere în mine, ei sunt înţelepţi, dar noi suntem vicleni. O să ne ierte.

Fiifi încetă să mai vorbească, iar Quey privi cum fiica cea mică a unchiului său, o fată de doar doi ani, se juca în curte. După o vreme, ieşi o servitoare cu o gustare de arahide şi banane. Se apropie mai întâi de Fiifi, dar el o opri. Cu un glas egal şi o privire inexpresivă, spuse:

— Trebuie să-l serveşti mai întâi pe fiul meu.

Femeia îl ascultă, înclinându-se în faţa lui Quey şi întinzând mâna dreaptă spre el. După ce amândoi îşi primiră porţiile, fata plecă, în timp ce Quey urmărea legănarea măsurată a şoldurilor sale ample.

— De ce spui mereu asta? întrebă Quey, când fu sigur că fata se îndepărtase.

— De ce spun ce?

— Că sunt fiul tău. Quey se uită în jos, vorbind atât de încet încât nădăjdui că pământul avea să-i înghită sunetul. Niciodată nu ai avut nici o pretenţie de la mine.

Fiifi sparse coaja unei arahide cu dinţii, separând-o de alună şi scuipând-o pe pământul din faţa lor. Se uită spre drumul îngust de ţărână care pleca de la ansamblul său şi

se îndrepta spre piaţa satului. Se uită ca şi cum aştepta pe cineva.

— Ai fost în Anglia prea mult, Quey. Poate ai uitat că aici, mamele, surorile şi copiii lor sunt cei mai importanţi. Dacă eşti căpetenie, fiul surorii tale e succesorul tău, fiindcă sora ta s-a născut din mama ta, iar nevasta ta, nu. Fiul surorii tale e mai important decât propriul tău fiu. Dar, Quey, mama ta nu e sora mea. Nu e fiica mamei mele, şi când s-a măritat cu un alb de la Castel, am început s-o pierd, şi fiindcă mama a urât-o întotdeauna, am ajuns şi eu s-o urăsc.

— Iar ura asta a fost bună, la început. M-a făcut să muncesc mai mult. Mă gândeam la ea şi la toţi albii din Castel şi spuneam: „Sătenii mei, vom fi mai puternici decât omul alb. Vom fi şi mai bogaţi”. Iar când Badu a devenit prea lacom şi prea gras ca să mai lupte, am început să lupt pentru el, şi chiar şi atunci i-am urât pe mama ta şi pe tatăl tău. Şi am urât-o chiar şi pe mama mea şi l-am urât chiar şi pe tatăl meu pentru că ştiam ce fel de oameni sunt. Presupun că am început să mă urăsc şi pe mine.

— Ultima dată când mama ta a venit în sat aveam cincisprezece ani. A fost la înmormântarea tatălui meu, şi după ce a plecat Effia, Baaba mi-a spus că, de vreme ce nu e sora mea bună, nu îi datorez nimic. Mulţi ani am crezut asta, dar acum sunt om bătrân, mai înţelept, dar mai slab. În tinereţea mea, nici un om nu m-ar fi atins cu maceta, acum însă...

Glasul lui Fiifi se stinse în timp ce arăta spre rană. Îşi drese vocea şi continuă:

— Curând, tot ce am ajutat să se construiască în satul ăsta nu-mi va mai aparţine. Am băieţi, dar nu am surori, aşa că tot ce-am ajutat să se construiască o să se risipească precum ţărâna în suflarea vântului.

— Eu sunt cel care i-a cerut guvernatorului să-ţi ofere slujba asta, Quey, pentru că tu eşti cel căruia trebuie să-i las toate astea. Am iubit-o odată pe Effia ca pe o soră, aşa că deşi nu eşti născut din mama mea, eşti cel mai apropiat lucru de un nepot întâi născut pe care-l am. Am să-ţi dau tot ce am. Am să ispăşesc nedreptăţile mamei mele. Mâine-seară, te vei însura cu Nana Yaa, aşa că şi dacă vine regele ashanti cu toţi oamenii lui şi ne bat în poartă, n-o să te poată renega. Nu te pot ucide pe tine sau pe altcineva din sat, fiindcă acum e satul tău după cum a fost odată al mamei tale. O să mă asigur că vei deveni un om foarte puternic, şi că până şi după ce toţi albii vor fi plecat de pe Coasta de Aur – şi crede-mă, vor pleca –, tu vei însemna ceva mult încă după ce zidurile Castelului se vor fi surpat.

Fiifi începu să-şi pregătească o pipă. Trase din ea până când fumul alb formă acoperişuri mărunte deasupra pipei. Sezonul ploios se apropia, şi curând aerul avea să se îngroaşe, iar oamenii de pe Coasta de Aur aveau să fie nevoiţi să înveţe din nou cum să se mişte într-o climă care era mereu fierbinte şi umedă, ca şi cum voia să-i gătească pe locuitorii săi la cină.

Aşa trăiau aici, în savană: Mănâncă sau eşti mâncat. Prinde sau eşti prins. Însoară-te pentru a te pune la pază. Quey nu avea să meargă în satul lui Cudjo. Nu avea să fie slab. Era implicat în afacerea cu sclavi, iar sacrificii trebuiau făcute.

Ness

Un suflet rănit nu se înzdrăvenea cu nici un Car Mare[5], cu nici un cântec, oricât de liniştitor ar fi fost. Până şi Steaua Polară era o păcăleală.

În fiecare zi, Ness culegea bumbac sub ochiul necruţător al soarelui de la miazăzi. Se afla pe plantaţia din Alabama a lui Thomas Allan Stockham de trei luni. Cu două săptămâni în urmă, era în Mississippi. Cu un an înainte, era într-un loc pe care nu avea să-l descrie decât ca pe un iad.

Oricât ar fi încercat, Ness nu îşi amintea ce vârstă are. Presupunea că douăzeci şi cinci, dar fiecare an scurs după cel în care fusese smulsă din braţele mamei sale i se păruse egal cu zece. Mama lui Ness, Esi, fusese o femeie solemnă, voinică, pe care nimeni n-o auzise spunând vreo poveste veselă. Chiar şi poveştile de culcare ale lui Ness fuseseră despre ceea ce Esi numea „Vaporul Mare”. Ness adormea cu imaginile oamenilor aruncaţi în Oceanul Atlantic precum nişte ancore legate de nimic: fără pământ, fără popor, fără valoare. În Vaporul Mare, spunea Esi, erau puşi câte zece unii peste alţii, iar când un om murea peste tine, greutatea lui strivea mormanul cum strivesc bucătarii usturoiul. Mama lui Ness, căreia celelalte sclave îi spuneau Chiondorâş, pentru că nu zâmbea niciodată, povestea cum fusese blestemată de o Porumbiţă cu mult, mult timp în urmă, blestemată şi fără soră, murmura ea în timp ce plângea, lăsată fără piatra mamei sale. Când au vândut-o pe Ness, în 1796, buzele lui Esi formau o singură linie

[5] Joc de cuvinte. Autoarea face referire la un cântec folk american („late după Caru’ Mare” – „Follow the Drinkin’ Gourd”) bazat pe legenda potrivit căreia sclavii din Statele Unite urmăreau Carul Mare ca punct de referinţă pentru a nu se pierde când fugeau de la stăpânii lor.

subţire. Ness îşi amintea cum se întinsese după mama ei, dând din braţe şi lovind cu picioarele, luptându-se cu corpul bărbatului care venise să o ia. Şi totuşi buzele lui Esi nu se mişcaseră, mâinile nu i se întinseseră. Stătu acolo, voinică şi puternică, aşa cum o cunoscuse Ness dintotdeauna. Şi deşi Ness se întâlnise cu alţi sclavi buni la suflet pe alte plantaţii, negri care zâmbeau şi îmbrăţişau şi spuneau poveşti drăguţe, avea să-i fie mereu dor de stânca sură a inimii mamei sale. Avea să asocieze mereu iubirea adevărată cu un spirit dârz.

Thomas Allan Stockham era un stăpân bun, dacă exista aşa ceva. Le dădea pauze de cinci minute o dată la trei ore, iar sclavii de pe câmp puteau veni în pridvor să primească un borcan cu apă de la sclavii din casă.

În ziua aceasta, la sfârşitul lui iunie, Ness aştepta la rând lângă TimTam. Bărbatul era un cadou pentru familia Stockham de la vecinii lor, familia Whitman, iar lui Tom Allan îi plăcea deseori să spună că TimTam e cel mai bun cadou pe care-l primise vreodată, mai bun chiar decât pisica cu coadă gri pe care i-o dăduse fratele său la cea de-a cincea aniversare sau decât căruţa roşie pe care o primise la doi ani.

— Cum ţi-a fost ziua? întrebă TimTam.

Ness se întoarse uşor spre el.

— Nu-s toate zilele la fel?

TimTam râse, un sunet care bubuia ca tunetul, scos din norul burţii sale şi scuipat prin cerul gurii.

— Cre’ c-ai dreptate, zise el.

Ness nu credea că avea să se obişnuiască vreodată să audă engleza rostogolindu-se de pe buzele negrilor. În Mississippi, Esi îi vorbise în twi până când stăpânul lor o prinse. Îi dăduse lui Esi cinci bice pentru fiecare cuvânt în twi pe care-l spunea Ness, iar când Ness, văzând-o pe mama sa bătută, devenise prea speriată să vorbească, stăpânul îi dădu lui Esi cinci bice pentru fiecare minut de tăcere al lui Ness. Înainte de bice, mama ei îi spunea Maame, după mama sa, dar stăpânul o biciuise pe Esi şi pentru asta, o biciuise până când ea strigă „Dumnezeule!” – cuvântul scăpându-i fără să se gândească, învăţat cu siguranţă de la bucătăreasă, care îl rostea ca să puncteze fiecare propoziţie. Şi fiindcă acela fusese singurul cuvânt în engleză care să-i scape lui Esi de pe buze fără să se chinuie să-l găsească, fu de părere că ceea ce spunea ea trebuie să fi fost ceva divin, precum darul unei fiice, şi că Ness venea pur şi simplu de la Dumnezeu.

— De un’ vii? întrebă TimTam.

Molfăi capătul cu pleavă al unui spic de grâu şi scuipă.

— Pui prea multe-ntrebări, zise Ness.

Se întoarse cu spatele. Era rândul ei să primească apă de la Margaret, şefa sclavelor din casă, dar femeia turnă doar cât să umple un sfert de pahar.

— Azi n-avem destul, zise ea, dar Ness vedea că găleţile de apă de pe pridvor, din spatele ei, erau suficiente pentru o săptămână.

Margaret se uită la Ness, dar Ness simţi că se uita mai degrabă prin ea, sau că se uita în trecutul lui Ness cu cinci minute în urmă, încercând să distingă dacă discuţia pe

care Ness tocmai o avusese cu TimTam însemna sau nu că bărbatul era interesat de ea.

TimTam îşi drese glasul.

— Haide, Margaret, spuse el. Nu aşa te porţi cu oamenii.

Margaret se uită urât la el şi scufundă polonicul în găleată, dar Ness nu primi oferta. Se îndepărtă, lăsându-i pe cei doi să fiarbă. Dacă exista o hârtie care declara că îi aparţinea lui Thomas Allan Stockham, nu exista nici una care s-o lege de mofturile celorlalţi sclavi.

— Nu tre' să fii aşa dură cu el, zise o femeie când Ness îşi reluă locul pe câmp. Femeia părea mai bătrână, în jur de treizeci şi cinci–patruzeci de ani, dar spatele îi rămânea încovoiat şi când stătea dreaptă. Eşti nouă aicea şi nu ştii. TimTam şi-a pierdut femeia acu' mult timp, şi are grijă singur de Pinky a mică de-atuncea.

Ness se uită la femeie. Încercă să zâmbească, dar se născuse în anii în care Esi nu zâmbea, aşa că nu învăţase niciodată cum se face. Colţurile buzelor păreau mereu să-i plece în sus, fără voie, apoi să-i cadă la loc într-o fracţiune de secundă, ca şi cum erau prinse de acea tristeţe ce ancorase odinioară inima mamei sale.

— Nu toată lumea a pierdut pe cineva? zise Ness.

Ness era prea drăguţă să fie o cioară de câmp. Asta îi spusese Tom Allan în ziua în care o luase la plantaţie. O cumpărase cu bună-credinţă de la un prieten de-ai săi din Jackson, Mississippi, care spusese că e una dintre cele mai bune lucrătoare la câmp pe care le văzuse, dar să se asigure că o foloseşte doar la câmp. Văzând-o, cu pielea

deschisă la culoare şi părul cârlionţat ce-i cobora pe spate căutând sprijinul rotund al fundului, Tom Allan gândi că prietenul său făcuse o greşeală. Scoase costumaşul alb pe care-i plăcea să-l poarte sclavele din casă, o bluză albă cu nasturi cu guler bărcuţă şi mâneci scurte, o fustă lungă şi neagră legată de un şorţ mic şi negru. Îi ceru lui Margaret s-o ia pe Ness în camera din spate şi s-o schimbe, iar Ness făcu aşa cum i se spuse. Văzând-o pe Ness împodobită, Margaret îşi duse mâna la piept şi-i spuse lui Ness să aştepte acolo. Ness trebui să-şi lipească urechea de perete ca să audă ce spunea Margaret.

— Nu-i bună pentru casă, îi spuse Margaret lui Tom Allan.

— Lasă-mă s-o văd, Margaret. Sunt sigur că pot să hotărăsc singur dacă cineva e sau nu bun să lucreze în casa mea, nu-i aşa?

— Da, domnu', zise Margaret. Cre' c-aşa-i, da' nu-i ceva ce vreţi să vedeţi, atâta zic.

Tom Allan râse. Soţia sa, Susan, intră în cameră şi întrebă care era problema.

— Ei, Margaret a închis-o pe cioara asta nouă în spate şi nu ne lasă s-o vedem. Potoleşte-te imediat şi du-te s-o aduci aici.

Dacă Susan ar fi fost ca oricare dintre nevestele celorlalţi stăpâni, ar fi ştiut că era cazul să fie atentă când soţul ei îi aduce în casă o negresă nouă. În comitatul acesta şi în toate celelalte din sud, se ştia că bărbaţilor le mai umblă ochii, dar şi alte părţi ale corpului.

— Da, Margaret, ad-o pe fată să vedem. Nu te prosti.

Margaret ridică din umeri şi se întoarse în cameră, iar Ness îşi trase urechea de pe perete.

— Hai, vino, zise Margaret.

Ness ieşi. Păşi în faţa publicului său format din două persoane, cu umerii dezgoliţi, precum şi jumătatea de jos a pulpelor, iar când Susan Stockham o văzu, leşină pe loc. Tom Allan nu putu decât s-o prindă în timp ce îi striga lui Margaret să meargă s-o schimbe imediat pe Ness.

Margaret o duse iute în camera din spate şi plecă să caute haine de câmp, iar Ness stătu în mijlocul camerei, plimbându-şi mâinile de-a lungul corpului, desfătându-se cu goliciunea sa urâtă. Ştia că pe ei îi alarmaseră cicatricile întortocheate de pe umerii ei goi, dar cicatricile nu doar existau. Nu, pielea ei cicatrizată era ca un alt corp în sine şi prin sine, de forma unui bărbat care o îmbrăţişa din spate, cu braţele atârnându-i pe după gât. Semnele urcau de pe sâni, îi înconjurau colinele umerilor şi străbăteau întreaga lungime mândră a spinării sale. I se întindeau spre partea de sus a fundului înainte să se piardă încetul cu încetul. Pielea lui Ness nu prea mai era piele, era mai degrabă stafia trecutului său devenită vizibilă, fizică. Nu o deranja să-şi amintească.

Margaret se întoarse în cameră cu o basma, o bluză maro care acoperea umerii şi o fustă roşie până în pământ. O privi pe Ness îmbrăcându-se cu ele.

— E păcat, serios. O clipă am zis că poate eşti mai drăguţă decât mine.

Plescăi din limbă de două ori şi ieşi din cameră.

Aşa ajunse Ness să lucreze pe câmp. Nu era nimic nou. Şi în iad lucrase pământul. În iad, soarele pârjolea bumbacul şi-l făcea atât de fierbinte, încât aproape te ardea palma dacă îl atingeai. Când ţineai în mână pufii aceia albi şi mici, mai că simţeai că ţii în mână flăcări, dar Doamne fereşte să fi scăpat vreunul. Diavolul privea întotdeauna. În iad învăţase să fie o bună lucrătoare la câmp, iar priceperea ei o adusese până la Tuscumbia.

Era a doua lună pe care o petrecea la plantaţia Stockham. Trăia într-una din barăcile femeilor, dar nu îşi făcuse prieteni. Cu toţii o ştiau drept femeia care îi dăduse cu tifla lui TimTam, iar fetele, furioase când se gândeau că fata era obiectul dorinţei lui şi chiar mai furioase când înţeleseră că ea nu voia să fie, o tratau de parcă nu era mai mult decât un vânt puternic, un neajuns pe care îl poţi totuşi depăşi.

Dimineaţa, Ness îşi pregătea găleata cu care pleca la câmp. Prăjituri de mălai, puţină carne sărată de porc şi, dacă avea noroc, nişte legume verzi. În iad, învăţase să mănânce în picioare. Culegând bumbacul cu mâna dreaptă, înfulecând cu stânga. Nu era ceva ce să fie nevoită să facă aici, la plantaţia lui Tom Allan, să lucreze în timp ce mânca, dar nu ştia alt mod.

— Iote, crede că-i mai brează decât noi, strigă o femeie, destul de tare cât să audă Ness.

— Şi Tom Allan crede la fel, zise alta.

— Nu-u, Tom Allan n-a băgat-o în seamă de când a dat-o afar’ din casa mare, zise prima.

Ness învăţase cum să ignore vocile. Încercă să-şi amintească limba twi pe care i-o vorbea Esi. Încercă să-şi liniştească mintea până când nu mai rămase decât linia subţire, severă a buzelor mamei sale, buze care îi şopteau vorbe de iubire într-o limbă pe care Ness n-o mai pricepea. Îi veneau expresii şi cuvinte, desperecheate sau fără sens, greşite.

Muncea toată ziua astfel, ascultând sunetele sudului. Bâzâitul insistent al ţânţarilor, ţiuitul cicadelor, murmurul bârfelor dintre sclavi. Noaptea, se întorcea în adăpostul ei, bătea salteaua improvizată până când praful urca din ea precum o şuviţă de fum, învăluind-o ca într-o îmbrăţişare. Apoi o punea iar jos şi aştepta somnul care venea rar, încercând să-şi potolească imaginile înfiorătoare care-i dansau în spatele pleoapelor închise.

Într-o noapte ca asta, când tocmai îşi scuturase salteaua în aer, începu bubuitul, pumni care băteau în uşa barăcii femeilor cu un ritm constant şi impacientat.

— Vă rog! strigă o voce. Vă rog, ajutaţi-ne.

O femeie pe nume Mavis deschise uşa. TimTam stătea acolo legănându-şi în braţe fata, pe Pinky. Intră în baracă, şi cuvintele îi rămaseră în gât, deşi nu avea lacrimi în ochi.

— Cre’ c-are ce-a avut şi maică-sa, zise el.

Femeile eliberară un loc pentru fetiţă, iar TimTam o aşeză jos înainte să înceapă să umble încoace şi-ncolo.

— O, Doamne, o, Doamne, o, Doamne! se tânguia el.

— Du-te ş-adu-l pe Tom Allan să cheme doftoru’, spuse Ruthie.

— Doftoru’ n-a fost de folos data trecută, zise TimTam.

Ness stătea în picioare în spatele unui şir de femei, cu umerii ridicaţi ca şi cum se pregăteau de luptă. Îşi făcu loc în mijloc să vadă copilul. Pinky era mică şi cu trăsături ascuţite, ca şi cum corpul ei era construit din beţe care nu se puteau îndoi. Părul îi era prins în două codiţe mari ca două pufuri. Tot timpul cât femeile o priviră, nu scoase nici un sunet, doar inspiră iute o singură dată.

— N-are nimica, spuse Ness.

Deodată, TimTam încetă să se mai plimbe, şi toată lumea se întoarse s-o privească pe Ness.

— Nu eşti aici de mult, zise TimTam. Pinky n-a zis un cuvânt de când o murit maică-sa şi acu’ nu se poate opri din sughiţat.

— Nu-i decât sughiţ, zise Ness. N-a murit nimeni din asta, din câte ştiu io.

Se uită în jur la toate femeile care scuturau din cap dezaprobator, dar nu înţelegea ce făcuse greşit.

TimTam o trase deoparte.

— Femeile astea nu ţi-au zis? şopti el, iar Ness scutură din cap.

Femeile vorbeau cu ea foarte rar, şi reuşise în sfârşit să le ignore bârfele. TimTam îşi drese glasul şi îşi lăsă capul puţin mai jos.

— Vezi tu, ştim că n-are nimica decât sughiţă, da încercăm s-o facem să vorbească, şi...

Vocea i se pierdu în timp ce Ness începu să înţeleagă că totul nu fusese decât un mic tertip ca s-o păcălească pe micuţa Pinky să glăsuiască. Ness se trase de lângă TimTam şi se uită cu atenţie la mica adunare de femei, de la una la alta şi aşa mai departe. Îşi croi drum spre mijlocul camerei, unde Pinky stătea întinsă pe o saltea, cu ochii pironiţi în tavan. Fata întoarse privirea către Ness şi mai sughiţă o dată.

Ness se adresă tuturor.

— Doamne, nuş' în ce prostia naibii am intrat aicea la plantaţia asta, dar tre' s-o lăsaţi pe fata asta în pace. Poate nu vrea să vorbească că ştie c-asta te ţicneşte sau poate că încă n-are nimica de zis, da nu cred io c-o să-nceapă în seara asta, că vă măscăriţi voi ca actorii de la circ.

Femeile îşi frânseră mâinile şi îşi mişcară picioarele, iar capul lui TimTam se lăsă mai jos.

Ness se duse înapoi la salteaua ei, termină de scuturat praful şi se întinse pe ea.

TimTam se duse la Pinky.

— Haide, zise el, întinzându-i mâna fetei, dar ea se trase la o parte. Am zis haide, repetă el, glasul căpătându-i o nuanţă sumbră din cauza ruşinii, dar fata se smuci din nou.

Se duse la locul unde stătea întinsă Ness, cu ochii strâns închişi în timp ce se ruga să-i vină somnul mai repede. Mâna lui Pinky o atinse pe umăr, iar ea deschise ochii şi o văzu pe fetiţă uitându-se la ea, cu ochii ei rotunzi ca două luni, parcă implorând-o. Şi pentru că Ness înţelegea pierderea, şi pentru că înţelegea ce înseamnă să fii fără mamă, şi înţelegea dorul şi chiar tăcerea, întinse mâna spre mâna fetei şi o trase lângă ea pe saltea.

— Du-te tu, îi zise lui TimTam, după ce Pinky îşi cuibărise deja capul în perna moale a sânilor ei. Mă ocup eu la noapte.

Începând cu acea zi, Pinky nu mai putu fi separată de Ness. Ba chiar se mutase din cealaltă baracă a femeilor în baraca lui Ness. Dormea cu Ness, mânca cu Ness, se plimba cu Ness şi gătea cu Ness. Totuşi, nu vorbea, iar Ness nu o ruga niciodată să vorbească, ştiind prea bine că Pinky avea să vorbească atunci când avea să aibă ceva de spus, avea să râdă când ceva avea să fie cu adevărat amuzant. Cât despre ea, Ness, care nu ştiuse cât de mult îi lipsise tovărăşia cuiva, găsi alinare în prezenţa tăcută a fetei.

Pinky era fata cu apa. Într-o zi obişnuită, făcea nici mai mult, nici mai puţin de patruzeci de drumuri la pârâul de la marginea plantaţiei Stockham. Căra o scândură de lemn pe umeri, cu braţele înconjurându-i capetele, de părea un om care duce o cruce, şi pe fiecare capăt al scândurii avea agăţate câte două găleţi de argint. Când ajungea la pârâu, Pinky umplea găleţile, le aducea la casa principală, şi apoi le golea în butoaiele mari cu apă care se găseau în pridvorul casei. Umplea ligheanele dinăuntru, ca să aibă copiii Stockham apă curată cu care să-şi facă baia de după-amiază. Uda florile care stăteau pe măsuţa de

toaletă a lui Susan Stockham. Apoi, se ducea în bucătărie ca să-i dea lui Margaret două găleţi pentru gătitul din ziua aceea. Mergea pe aceeaşi cărare bătută în fiecare zi, până jos la pârâu şi înapoi la casă. La sfârşitul zilei, braţele îi zvâcneau atât de tare, încât Ness îi simţea bătăile inimii în ele când fata se strecura în patul ei noaptea, iar Ness o strângea tare în braţe.

Sughiţul nu se oprise, continuând din ziua în care TimTam o adusese în cabana lui Ness, în speranţa de a speria copilul ca să vorbească. Toată lumea sugeră câte un leac.

— Ţine-o cu capu-n jos!

— Zi-i să-şi ţină răsuflarea şi să-nghită!

— Pune-i două paie în cruce pe creştet!

Ultimul leac, propus de o femeie pe nume Harriet, fu cel care păru să dea rezultate. Pinky făcu treizeci şi patru de drumuri la pârâu fără un singur sughiţ. Ness era în pridvor, luându-şi raţia de apă, când Pinky se întoarse a treizeci şi cincea oară. Cei doi copii roşcovani ai familiei Stockham umblau pe afară în acea zi. Băiatul, pe nume Tom Jr., şi fata, Mary. Alergau pe scări în jos tocmai când Pinky dădu colţul, iar Tom Jr. doborî scândura, făcând ca una din găleţi să zboare prin aer şi să-i împroaşte cu apă pe toţi cei din pridvor. Mary începu să plângă.

— Mi s-a udat rochiţa! zise ea.

Margaret, care tocmai terminase de turnat apa unuia dintre ceilalţi sclavi, puse jos polonicul.

— Gata, gata, don’şoară Mary.

Tom Jr., care nu fusese niciodată prea galant, decise să încerce tocmai atunci de dragul surorii sale.

— Hai, cere-i scuze lui Mary! îi zise el lui Pinky.

Cei doi aveau aceeaşi vârstă, deşi Pinky era cu vreo treizeci de centimetri mai înaltă.

Pinky deschise gura, dar nu ieşi nici un cuvânt.

— Îi pare rău, zise Ness repede.

— Nu vorbeam cu tine, spuse Tom Jr.

Mary se oprise din plâns şi se uita atent la Pinky.

— Tom, ştii că nu vorbeşte, spuse Mary. E-n regulă, Pinky.

— O să vorbească dacă aşa-i zic eu, răspunse Tom Jr., împingând-o pe sora sa. Cere-i scuze lui Mary, repetă el.

Soarele era sus şi fierbinte în acea zi, iar Ness vedea cum cele două pete ude de pe rochia lui Mary se uscaseră deja.

Pinky, cu ochii scăldaţi în lacrimi, deschise iar gura şi scoase un val de sughiţuri, frenetice şi zgomotoase.

Tom Jr. scutură din cap. Se duse în casă în timp ce toată lumea privea şi se întoarse cu bastonul familiei Stockham. Era de două ori cât el, făurit dintr-un lemn tocit de mesteacăn. Nu era gros, dar era atât de greu, încât Tom Jr. abia îl putea ţine cu două mâini, ce să mai vorbim să-l ţină cu una şi să mai şi lovească.

— Vorbeşte, cioară! porunci Tom Jr., iar Margaret, care se oprise de mult din împărţit apă, dădu fuga în casă strigând:

— Ooh, Tom Junior, am să-l găsesc pe tac-tu!

Pinky plângea şi sughiţa în acelaşi timp, sughiţul blocându-i ce ar fi putut să spună. Tom Jr. ridică bastonul în mâna dreaptă cu mult efort şi încercă să-şi ia avânt dându-l peste umăr, dar Ness, care stătea lângă el, prinse vârful bastonului în mână. Îi sfâşie palmele când trase atât de tare, încât Tom Jr. căzu la pământ. Îl trase după ea un centimetru.

Tom Allan apăru în pridvor împreună cu Margaret, care îşi pierduse răsuflarea şi se ţinea cu mâinile de piept.

— Ce-i asta? întrebă el.

Tom Jr. începu să plângă.

— Voia să mă bată, tati! zise el.

Margaret încercă să spună ceva:

— Domnişoru’ Tom, minţi! Tu...

Tom Allan ridică mâna s-o oprească pe Margaret din a mai vorbi şi se uită la Ness. Poate îşi aminti cicatricile de pe umerii ei, cum o ţinuseră pe soţia lui în pat tot restul acelei zile, iar lui îi tăiaseră pofta de mâncare o săptămână. Poate se întreba ce trebuie să facă o cioară ca să merite nişte vergi ca acelea, de ce necazuri poate fi în stare o cioară ca asta. Iar băiatul lui era căzut la pământ, cu ţărână pe pantaloni, şi copila mută Pinky plângea. Ness era sigură că el vedea limpede ca lumina zilei ce se

întâmplase, dar amintirea cicatricilor ei îl făcu să se îndoiască. O cioară cu asemenea cicatrici, şi fiul lui la pământ. Nu avea altceva de făcut.

— Mă ocup de tine imediat, îi zise lui Ness, şi toată lumea se întrebă ce avea să se petreacă.

În seara aceea, Ness se întoarse în adăpostul femeilor. Se băgă în pat şi închise ochii, aşteptând ca imaginile care-i jucau în fiecare seară în spatele pleoapelor să se potolească în întuneric. Lângă ea, Pinky începu să sughiţe.

— O, Doamne, iar începe! N-am avut destule belele pentru-o zi? întrebă una dintre femei. Nu te poţi hodini deloc când asta începe să sughiţă.

Ruşinată, Pinky îşi puse o mână peste gură ca şi cum, astfel, putea ridica un zid care să împiedice sunetul să mai iasă.

— Dă-le-ncolo, şopti Ness. Dacă te gândeşti, mai rău faci. Nu ştia dacă vorbea cu Pinky sau cu ea însăşi.

Pinky strânse puternic ochii în timp ce o serie de sughiţuri îi explodau de pe buze.

— Lăsaţi-o-n pace, se adresă Ness corului de vaiete, şi femeile o ascultară. Evenimentele zilei sădiseră o sămânţă măruntă de respect şi milă pentru Ness, pe care o udau cu supunerea lor. Nu ştiau ce avea să facă Tom Allan.

Noaptea, după ce în sfârşit adormiseră toate, Pinky se întoarse pe partea cealaltă şi se cuibări în pielea moale a burţii lui Ness. Ness îşi îngădui s-o ţină în braţe pe fată şi să lunece pe tărâmul amintirilor.

E înapoi în iad. E măritată cu un bărbat căruia i se zice Sam, dar care vine direct de pe continent şi nu vorbeşte engleza. Stăpânul iadului, Diavolul în persoană, cu pielea roşie şi un smoc de păr sur, preferă ca sclavii lui să fie căsătoriţi „din motive de asigurare”, şi pentru că Ness e nouă în iad şi n-a revendicat-o nimeni, îi e dată noului sclav, Sam, ca să-l potolească.

La început, nu vorbesc unul cu altul. Ness nu înţelege limba lui ciudată, şi e uluită de el, fiindcă e cel mai arătos bărbat pe care l-a văzut vreodată, cu pielea atât de neagră şi de catifelată, încât dacă te uiţi la ea e aproape ca şi cum ai gusta-o. Are trupul masiv, musculos al animalului african, şi refuză să fie închis, chiar şi cu Ness ca dar de bun-venit. Ness ştie că Diavolul a plătit o grămadă de bani pe el, aşa că se aşteaptă să muncească din greu, dar nimic nu pare să-l îmblânzească. În prima zi se luptă cu alt sclav, îl scuipă pe supraveghetor, şi e suit pe o platformă şi biciuit în faţa tuturor până ce balta de sânge de pe pământ e suficient de adâncă să îmbăiezi un copil în ea.

Sam refuză să înveţe engleza. În fiecare noapte, drept pedeapsă pentru vorba-i încă neagră, Diavolul îl trimite înapoi la patul matrimonial cu răni care se redeschid îndată ce se vindecă. Într-o noapte, înfuriat, Sam distruge adăpostul sclavilor. Camera lor e prăpădită dintr-un perete în altul, iar când Diavolul aude vestea distrugerii vine să împartă pedeapsa.

— Eu am fost, zise Ness. Şi-a petrecut noaptea ascunsă în colţul stâng al camerei, privind cum bărbatul, care i s-a spus că e soţul ei, devine animalul care i s-a spus că este.

Diavolul e nemilos, chiar dacă ştie că minte. Chiar dacă Sam încearcă iar şi iar să-şi asume vina. O bate până ce

biciul se desprinde de spinarea ei ca o caramelă topită, apoi îi dă un picior şi o lasă lată.

Când Diavolul pleacă, Sam plânge, iar Ness e mai mult moartă decât vie. Cuvintele lui Sam curg într-o litanie groasă şi febrilă, iar Ness nu înţelege ce spune. O ridică uşor şi o aşază pe saltea. Iese din casă în căutarea vraciului, la opt kilometri distanţă, care vine cu rădăcini şi frunze şi balsamuri pe care le întinde pe spatele lui Ness în timp ce ea îşi recapătă cunoştinţa şi apoi şi-o pierde iarăşi. E prima noapte în care Sam doarme pe saltea cu ea, iar dimineaţă, când se trezeşte cu o durere nouă şi cu rănile supurând, îl găseşte aşezat la picioarele ei, privindu-i chipul cu ochii lui mari şi obosiţi.

— Iartă-mă, zice el.

Sunt primele cuvinte în engleză pe care i le spune ei sau oricui.

În acea săptămână, muncesc alături pe câmp, iar Diavolul, deşi îi urmăreşte cu atenţie, nu face nimic împotriva lor. Serile, se întorc în pat, dar dorm în părţi opuse, fără să se atingă. În unele nopţi, se tem că Diavolul îi priveşte cum dorm, iar acelea sunt nopţile în care Sam o strânge în braţe, aşteptând să încetinească metronomul fricii care îi face toba inimii să bată. Vocabularul lui s-a îmbogăţit şi acum include numele ei şi al lui, „nu-ţi face griji” şi „linişte”. Într-o lună, are să înveţe „iubire”.

Într-o lună, după ce rănile de pe spatele fiecăruia se vor fi transformat în cicatrici, îşi consumă în sfârşit căsătoria. El o ridică atât de uşor, încât i se pare că s-a transformat într-una din păpuşile de cârpă pe care le face pentru copii. Nu a mai fost niciodată cu un bărbat, dar îşi închipuie că Sam

nu e bărbat. Pentru ea, a devenit ceva mult mai mare decât un bărbat, Turnul Babel însuşi, atât de aproape de Dumnezeu, că trebuie răsturnat. El îşi plimbă mâinile peste spatele ei plin de coji, iar ea face la fel cu spatele lui, şi pe măsură ce muncesc împreună, strângându-se unul pe altul, unele cicatrici se redeschid. Acum sângerează amândoi, mire şi mireasă deopotrivă, în această uniune sfântă fără nimic sfânt în ea. Răsuflarea îi iese lui din gură şi intră în a ei, şi stau amândoi întinşi împreună până cârâie cocoşii, până e vremea să se întoarcă pe câmp.

Ness se trezi cu degetul lui Pinky împungând-o în umăr.

— Ness, Ness! vorbi ea.

Ness se întoarse s-o vadă pe fată, încercând să-şi ascundă uimirea.

— Ai visat urât? întrebă ea.

— Nu, zise Ness.

— Arăta ca şi cum visai urât, spuse fata, dezamăgită, fiindcă atunci când avea noroc, Ness îi spunea poveşti.

— A fost urât, răspunse Ness. Dar n-a fost vis.

Dimineaţa îşi anunţă prezenţa cu ţipetele cocoşilor, iar femeile din adăpostul sclavelor se pregăteau pentru o nouă zi, şoptind în tot acest timp despre soarta lui Ness.

Nimeni nu îl mai văzuse pe Tom Allan biciuind în public, nu cum văzuseră sau trăiseră pe alte plantaţii. Stăpânul lor avea un stomac delicat şi detesta să vadă sânge. Nu, când Tom Allan voia să pedepsească un sclav, o făcea în privat, undeva unde putea să închidă ochii în timpul pedepsei şi

să se întindă după aceea. Dar de data asta lucrurile păreau altfel. Ness era printre puţinii sclavi pe care îi ocărâse vreodată în public, şi ea ştia că îl făcuse de ruşine, dat fiind că băiatul lui era tăvălit în ţărână, iar Pinky stătea tăcută şi nevătămată.

Ness se întoarse la acelaşi rând de bumbac la care fusese cu o zi în urmă, în timp ce toţi o priveau insistent. Se spunea că plantaţia lui Tom Allan era mai întinsă decât oricare dintre celelalte plantaţii mici din comitat, şi dura două zile întregi să termini de cules un rând de bumbac. Pe neaşteptate, TimTam apăru iar în spatele lui Ness. O atinse pe umăr, iar ea se întoarse.

— Mi-a zis că ieri a vorbit Pinky. Cre' că tre' să-ţi zic mersi pentru asta. Şi pentru ailaltă chestie.

Ness se uită la el şi îşi dădu seama că de fiecare dată când îl vedea, mesteca mereu câte ceva, iar gura i se mişca întotdeauna în cerc.

— Nu tre' să faci nimic, zise Ness, aplecându-se iar.

TimTam se uită să vadă dacă Tom Allan ieşise în pridvor.

— Mă rog, sunt recunoscător oricum, zise el, şi păru sincer. Când Ness ridică din nou privirea, văzu că rânjeşte, cu buzele late trase să le facă loc dinţilor. Pot să vorbesc cu Stăpânu' Tom. N-o să facă nimic.

— Cre' că nu mi-a trebuit nimeni să lupte pentru mine pân-acu'. N-o să-ncep acuma, spuse Ness. Du-te şi supără pe altcineva cu recunoştinţa ta. Margaret abia aşteaptă.

Lui TimTam îi căzu faţa. Încuviinţă şi apoi se întoarse la rândul său. După câteva minute, Tom Allan sosi în pridvor şi se uită în depărtare. Toată lumea o privea pe Ness cu colţul ochiului. Ea se simţea cum se simţea uneori noaptea, în întuneric, în toiul sezonului ţânţarilor, când simţea prezenţa unui lucru ameninţător, dar nu putea vedea pericolul.

Se uită la Tom Allan, nu mai mare decât un fir de praf în pridvor din locul unde se afla ea pe câmp, şi se întrebă cât timp îi trebuia ca să acţioneze, dacă avea s-o cheme chiar în acea dimineaţă sau dacă avea să lase să treacă mai multe zile, făcând-o să aştepte. Aşteptarea o deranja, asta o deranjase întotdeauna. Ea şi Sam petrecuseră atâta timp aşteptând, aşteptând, aşteptând.

Ness îi ceruse lui Sam să aştepte afară cât timp era în travaliu. Îl născuse pe Kojo într-o iarnă stranie din sud. O zăpadă nemaivăzută acoperise plantaţiile o săptămână întreagă, ameninţând culturile, înfuriindu-i pe proprietari, oprind mâinile sclavilor din cules.

Ness se adăpostise în camera de naşteri în noaptea când ninse cel mai mult, iar când sosi moaşa în sfârşit şi deschise uşa, un vânt rece pătrunse în cameră, aducând o rafală de fulgi de nea care se topeau pe mese şi scaune şi pe burta lui Ness.

În timpul sarcinii, Kojo fusese genul de bebeluş care se lupta cu pereţii pântecelui mamei sale, iar călătoria afară nu fusese deloc altfel. Ness urlase până i se irită gâtul, amintindu-şi cu fiecare împingere poveştile pe care celelalte sclave i le spuseseră despre propria naştere. Vorbeau că Esi nu zisese nimănui că Ness avea să sosească; se dusese pur şi simplu după un copac şi se

puse pe vine. Spuneau că un sunet straniu se auzise înainte de vaietul de nou-născut al lui Ness, şi ani la rând de atunci, Ness le ascultase certându-se despre ce fusese acel zgomot. O sclavă credea că era un fâlfâit de aripi de pasăre. Alta, că era un duh, care venise s-o ajute pe Ness să iasă şi apoi plecase cu o bubuitură. Încă una spunea că sunetul ieşise chiar din Esi. Că plecase să fie singură, să aibă clipa ei de fericire cu copilul până să vină cineva să-i ia şi fericirea, şi copilul. Acel sunet, spusese sclava, era râsul lui Esi, şi de asta nu-l recunoscuseră.

Ness nu îşi închipui cum cineva putea să râdă în timpul naşterii, până când moaşa nu-l scoase pe Kojo în sfârşit în lume, iar băieţelul ei ţipă, mai tare decât i-ar fi permis plămânii săi mici, iar Sam, care dădea ture afară în zăpadă, le mulţumi strămoşilor săi în yoruba şi aşteptă ocazia să-l ţină în braţe. Apoi Ness înţelese.

După naşterea fiului lor, Sam devenise tot ce voia Diavolul să devină. Blând, un muncitor bun şi silitor, care rareori se bătea sau făcea necazuri. Îşi amintea felul în care Diavolul o bătuse pe Ness pentru nebunia lui, şi când îl luă în braţe pe Kojo, căruia îi spunea Jo, pentru prima oară, îşi făgădui că băiatul nu avea să pătimească nimic din vina lui.

Apoi Ness o găsi pe Aku şi-i spuse lui Sam că avea să poată să-şi respecte promisiunea. Ness stătea în spatele bisericii în Duminica Paştelui, singura duminică în care Diavolul le dădea voie sclavilor să facă drumul de douăzeci şi patru de kilometri până la biserica baptistă pentru negri de la marginea oraşului, şi aştepta să înceapă predica. Fără să se gândească, începu să fredoneze o melodie twi pe care mama ei o cânta cu glas plin de tristeţe în nopţile în care munca sclavilor era deosebit de epuizantă, când

era bătută pentru vreo presupusă neruşinare, sau trândăveală, sau greşeală.

Porumbiţa a greşit. Ce e de făcut? Fă-o să sufere sau greşeşti şi tu!

Ness nu ştia ce cântă, fiindcă Esi nu o învăţase niciodată ce înseamnă cuvintele cântecului, dar în banca din faţa ei, o femeie se întoarse şi şopti ceva.

— Îmi pare rău. Nu înţeleg, spuse Ness.

Cuvintele pe care femeia le rostise erau în limba mamei sale.

— Deci eşti ashanti şi nici măcar nu ştii, zise femeia. Accentul său era încă puternic, cum fusese şi al lui Esi, scânteietor în uşurătatea Coastei de Aur.

Se recomandă, zicând că o cheamă Aku, şi explică faptul că venea din ţinutul Ashanti şi că fusese ţinută la Castel la fel ca mama lui Ness, înainte să fie trimisă în Caraibe şi apoi în America.

— Ştiu drumul înapoi, zise Aku.

Predica era pe cale să înceapă, iar Ness ştiu că nu avea mult timp la dispoziţie. Duminica Paştelui nu avea să mai vină încă un an de acum încolo, şi până atunci ea sau Aku, sau amândouă, puteau fi vândute, sau chiar moarte. Viaţa lor nu era genul care să garanteze că aveai să rămâi în viaţă. Trebuia să acţioneze repede.

Aku vorbi încet, îi spuse lui Ness cum dusese poporul akan la miazănoapte, spre libertate, de multe ori, de atâtea ori încât căpătase porecla Nyame nsa, sau mâna lui

Dumnezeu, mâna ajutorului, în limba twi. Ness ştia că nimeni nu fugise de pe plantaţia Diavolului, dar ascultând-o pe această femeie, care vorbea ca mama ei, care îl lăuda pe acelaşi Dumnezeu ca mama ei, Ness ştiu că voia ca familia ei să fie prima care fuge.

Jo avea un an când Ness începu să plănuiască libertatea familiei sale. Femeia o asigurase că mai luase copii la miazănoapte, copii care încă urlau şi plângeau după ţâţa mamei. Jo nu avea să fie o problemă.

Ness şi Sam vorbeau despre fugă în fiecare noapte în care erau împreună. „Nu poţi să creşti un copil în iad”, repeta Ness iar şi iar, gândindu-se cum fusese ea răpită de lângă propria mamă. Cine ştie cât timp mai avea cu bebeluşul ei perfect până când acesta avea să uite sunetul vocii sale, detaliile chipului său, aşa cum şi ea le uitase pe ale lui Esi. Iar când Sam fu în sfârşit de acord, îi trimiseră vorbă lui Aku, anunţând-o că sunt gata, că aveau să aştepte semnalul ei, un vechi cântec twi, fredonat încet în pădure, purtat parcă de frunzele măturate de vânt.

Aşa că aşteptară. Ness, şi Sam, şi Kojo, muncind pe câmp mai mult şi mai din greu decât oricare alt sclav, că până şi Diavolul începu să zâmbească atunci când le auzea numele. Aşteptară toamna şi apoi iarna, ascultând să prindă sunetul care avea să le dea de veste că a sosit vremea, rugându-se să nu fie vânduţi sau separaţi înainte să aibă şansa de a fugi.

Nu se întâmplă aşa, dar Ness se întreba deseori dacă n-ar fi fost mai bine să fi fost vânduţi. Cântecul sosi în primăvară, atât de uşor încât Ness se gândi că poate doar şi-l închipuise, însă curând Sam îi luă pe Jo cu un braţ şi pe

Ness cu celălalt, şi toţi trei ieşiră de pe pământul Diavolului pentru prima oară de când îşi puteau aminti.

În acea primă noapte, merseră atât de mult şi atât de departe, încât tălpile crăpate ale lui Ness se deschiseră. Lăsă sânge pe frunze, şi speră să plouă ca să nu-i poată prinde mirosul câinii care aveau cu siguranţă să apară. Când răsări soarele, urcară în copaci. Ness nu mai făcuse aşa ceva din copilărie, dar îşi aminti imediat cum se face. Îl înfăşură pe Jo la piept într-o cârpă şi se întinse după creanga cea mai de sus. Când plângea, îl strângea mai tare la piept. Uneori, după ce făcea asta, copilul devenea atât de liniştit încât se îngrijora, tânjind după plânsetele lui. Dar cu toţii practicau liniştea aici, o linişte precum aceea despre care vorbea Esi în poveştile ei despre Vaporul Mare. O linişte de mormânt.

Trecură zile întregi aşa, cei patru ascunzându-se în copaci în pădure sau în iarbă pe câmpii, dar curând Ness simţi o căldură urcând din pământ, şi ştiu, aşa cum ştii aerul sau dragostea doar simţindu-le, că Diavolul era pe urmele lor.

— Îl iei tu pe Kojo la noapte? o întrebă Ness pe Aku în timp ce Sam şi băiatul se îndepărtaseră să caute apă de băut. Doar la noapte. Nu mă mai ţine spatele.

Aku încuviinţă, uitându-se ciudat la ea, dar Ness ştia ce voia şi nu avea să se răzgândească.

În acea dimineaţă, veniră câinii, gâfâind greoi şi chinuit în timp ce băteau cu labele copacul în care se ascundea Ness.

Din depărtare, se auzi un fluier, un cântecel vechi pentru negri ce urca din pământ înainte ca sunetul să fie asociat unui trup.

— Ştiu că sunteţi pe-aici pe undeva, zise Diavolul. Şi tare am chef să vă aştept.

În limba twi pe care o vorbea stricat, Ness o chemă pe Aku, care era mai departe şi îl ţinea pe micuţul Jo:

— Orice, numai nu coborî, zise Ness.

Diavolul continuă să se apropie, fredonând răbdător şi cu voce gravă. Ness ştia că avea să aştepte acolo la nesfârşit şi că în curând copilul avea să plângă, să ceară de mâncare. Se uită la copacul în care stătea Sam şi speră că avea s-o ierte pentru ceea ce avea să abată asupra lor, apoi coborî din copac. Ajunse pe pământ înainte să-şi dea seama că Sam făcuse acelaşi lucru.

— Unde-i băiatul? întrebă Diavolul în timp ce oamenii săi îi legau pe cei doi.

— A murit, spuse Ness, şi speră că ochii săi aveau în ei acea privire, pe care femeile o căpătau uneori când se întorceau după ce fugeau şi îşi omorau copiii ca să-i elibereze.

Diavolul ridică o sprânceană şi râse încet.

— Ce păcat, pe cuvântu’ meu! Credeam că am pus mâna pe nişte cioroi de încredere. Ca să vezi.

Apoi îi duse pe Ness şi pe Sam înapoi în iad.

Când ajunseră acolo, toţi sclavii fură chemaţi afară, în jurul stâlpului de osândă. Îi dezbrăcă pe amândoi la pielea goală, îl legă pe Sam atât de strâns încât nu-şi putea mişca nici degetele, şi-l făcu să privească în timp ce Ness căpăta semnele care aveau s-o facă prea urâtă să mai lucreze într-o casă. La sfârşit, Ness era pe jos, cu rănile acoperite de ţărână. Nu putea să-şi ridice capul, aşa că i-l ridică Diavolul. O puse să se uite. Le porunci tuturor să se uite: funia se desfăşură, creanga se îndoi, capul se despărţi de trup.

Aşa că astăzi, în timp ce Ness se uita să vadă ce pedeapsă avea Tom Allan pentru ea, nu putea să nu-şi amintească de acea zi. Capul lui Sam. Capul lui Sam întors spre stânga, bălăngănindu-se.

Pinky duse apă la pridvorul unde stătea Tom Allen, aşteptând. Când fetiţa se întoarse, ochii ei prinseră privirea lui Ness, dar Ness nu îi susţinu privirea prea mult. Continuă să culeagă bumbac. Se gândi la acţiunea de a culege bumbacul cum o făcea din ziua în care văzuse capul lui Sam, ca la o rugăciune. Îndoia tulpina şi spunea: „Doamne, iartă-mi păcatele”. Smulgea măciulia şi spunea: „Şi păzeşte-ne de cel rău”. Şi o ridica, zicând: „Şi apără-mi băiatul, oriunde s-ar afla”.

James

Afară, copiii mici cântau Eh-say, shame-ma-mu şi dansau în jurul focului, burticile lor netede şi goale sclipind ca nişte globuri care reflectă lumina. Cântau fiindcă se auzise ceva – ashanti aveau capul Guvernatorului Charles MacCarthy. Îl ţineau înfipt într-un ţăruş în faţa palatului

regelui ashanti în chip de avertizare pentru britanici: asta se întâmplă cu aceia care ne sfidează.

— Ei, piticilor, nu ştiţi că dacă ashanti îi învinge pe britanici, urmăm noi la rând? întrebă James. Se întinse după una dintre fetiţe şi o gâdilă până când toţi copiii ajunseră să chicotească şi să ceară îndurare. O lăsă pe fetiţă şi apoi îşi luă o expresie sumbră, continuându-şi discursul. O să fiţi în siguranţă aici în sat, fiindcă familia mea are sânge albastru. Să nu uitaţi asta.

— Da, James, spuseră ei.

Pe drum, tatăl lui James se apropia cu unul dintre albii de la Castel. Îi făcu semn lui James să-i urmeze în ansamblu.

— Băiatul ar trebui să audă asta, Quey? întrebă omul alb, aruncându-i o privire fugară lui James.

— E bărbat, nu băiat. El are să-mi preia responsabilităţile aici după ce eu n-am să mai fiu. Tot ce-mi spui mie poţi să-i spui şi lui.

Omul alb încuviinţă şi îl privi pe James cu atenţie în timp ce vorbi.

— Tatăl mamei tale, Osei Bonsu, a murit. Ashanti spun că le-am omorât regele ca să răzbunăm moartea Guvernatorului MacCarthy.

— Şi aşa e? întrebă James, susţinând privirea bărbatului, furia începând să-i fiarbă în vene. Albul întoarse privirea. James ştia că britanicii aţâţau războaiele tribale de ani de zile, ştiind că toţi prizonierii luaţi în aceste războaie aveau să le fie vânduţi pentru negoţ. Coasta de Aur era ca un

cazan cu ciorbă de arahide, aşa spunea mereu mama lui James. Oamenii ei, ashanti, erau zeama, iar oamenii tatălui său, fanti, erau arahidele, şi celelalte popoare, care începeau la marginea Atlanticului şi înaintau prin pădure până la miazănoapte, erau carnea, şi piperul, şi legumele. Cazanul acesta era deja plin-ochi înainte să vină albii şi să-l pună pe foc. Acum, cei de pe Coasta de Aur nu aveau decât să fie cu grijă să nu dea în foc iar şi iar şi iar. James nu s-ar fi mirat dacă britanicii i-ar fi ucis bunicul ca să pună paie pe foc. De când maică-sa fusese răpită şi măritată cu tatăl său, satul lui era înăbuşitor de fierbinte.

— Mama ta vrea să meargă la înmormântare, zise Quey.

James îşi descleştă pumnul pe care nu-şi dăduse seama că-l ţinea strâns.

— E prea periculos, Quey, spuse omul alb. Nici măcar statutul regesc al Nanei Yaa s-ar putea să nu te apere. Ştiu că satul tău e aliatul nostru de ani de zile. E pur şi simplu prea periculos.

Tatăl lui James lăsă privirea în pământ, şi deodată James auzi din nou glasul mamei sale în ureche, spunându-i că tatăl său e un om slab, fără pic de respect faţă de pământul pe care păşeşte.

— Vom merge, spuse James, iar Quey ridică privirea. Să nu participăm la înmormântarea regelui ashanti e un păcat pe care strămoşii nu ni l-ar ierta vreodată.

Încet, Quey încuviinţă din cap. Se întoarse către omul alb.

— Măcar atât putem face, zise el.

Omul alb dădu mâna cu amândoi, iar în ziua următoare James, mama sa şi tatăl său porniră spre miazănoapte, ca să ajungă în Kumasi. Bunica sa, Effia, avea să stea acasă cu copiii mai mici.

James ţinu puşca în poală în timp ce călăreau prin pădure. Ultima dată când mai ţinuse o puşcă fusese cu cinci ani în urmă, în 1819, când împlinise doisprezece ani. Tatăl său îl luase în codru să tragă după nişte fâşii de pânză pe care le legase de mai mulţi copaci în depărtare. Îi spuse lui James că un bărbat trebuie să înveţe să ţină o puşcă la fel cum ţine o femeie, grijuliu, tandru.

Acum, privindu-şi părinţii pe când înaintau prin pădure, James se întrebă dacă tatăl său o ţinuse vreodată pe mama sa astfel, grijuliu sau tandru. Dacă războiul fusese realitatea de pe Coasta de Aur, atunci asta definise şi lumea dinăuntrul ansamblului său.

Nana Yaa plângea în timp ce ei se deplasau în căruţă.

— Am mai merge măcar dacă nu era fiu-meu? întrebă ea.

James făcuse greşeala să-i spună ce discutaseră tatăl său şi omul alb cu o zi în urmă.

— Dacă n-aş fi eu, l-ai mai avea măcar pe fiu-tău? bombăni tatăl său.

— Ce? întrebă mama sa. Nu te înţeleg când vorbeşti aşa urât în fanti.

James îşi dădu ochii peste cap. Aveau să continue aşa tot restul drumului. Încă îşi mai amintea certurile pe care le

avuseseră pe când el era doar un băieţel. Când mama sa zbiera din cauza numelui băiatului.

— James Richard Collins? striga ea. James Richard Collins! Ce fel de akan eşti tu de-i dai băiatului trei nume albe?

— Şi ce-are? răspundea tatăl său. N-o să fie el prinţ şi peste ai noştri, şi peste albi? I-am dat un nume puternic.

James ştia acum, şi o ştiuse şi atunci, că părinţii săi nu se iubiseră niciodată. Fusese o căsătorie din raţiuni politice; datoria îi ţinea împreună, deşi până şi asta abia părea să fie de ajuns. Când trecură de oraşul Edumfa, mama sa o ţinea una şi bună că de fapt Quey nici n-ar fi bărbat dacă n-ar fi fost Fiifi, răposatul străunchi al lui James. Atât de multe certuri de-ale lor duceau către Fiifi şi deciziile pe care acesta le luase pentru Quey şi familia sa.

După zile întregi de călătorie, se opriră să petreacă noaptea în Dunkwa, cu David, un prieten din vremea în care Quey fusese în Anglia, care se mutase înapoi pe Coasta de Aur, cu ani în urmă, împreună cu soţia sa britanică. Zile, chiar săptămâni aveau să treacă înainte să ajungă la încăperea în care trupul neînsufleţit al bunicului lui James era etalat la înălţime, pentru ca toţi să-i poată celebra viaţa.

— Quey, prietene, zise David când se apropie familia lui James.

Avea o burtă rotundă ca o nucă de cocos prea mare. Pentru o clipă, amintindu-şi cum crescuse tăind fructele în două şi bând zeama dinăuntru, James se întrebă ce ar curge dintr-un om ca David, dacă îi făceai o gaură.

Tatăl său şi David îşi dădură mâna şi începură să vorbească. James observa întotdeauna că glasurile le deveneau cu atât mai zgomotoase şi mai pătimaşe cu cât trecuse mai mult de când se văzuseră ultima oară, ca şi cum volumul încerca să compenseze distanţa sau să se întindă în trecut.

Nana Yaa îi făcu un semn din cap nevestei lui David, Katherine, apoi îşi drese puternic glasul.

— Soţia mea e foarte obosită, zise Quey, iar servitorii veniră s-o conducă în camera sa. James dădu să îi urmeze, sperând că şi el avea să se poată odihni, dar David îl opri.

— Ei, James, eşti om mare acum. Aşază-te. Vorbeşte.

În cele câteva ocazii în care James îl văzuse pe David, acesta îi spusese om mare. Îşi amintea când avea doar patru ani şi se împiedicase de un lucru invizibil, poate o furnică, şi căzuse pe jos, spărgându-şi buza de sus. Imediat începuse să plângă, un plâns violent ce se forma undeva înăuntrul pieptului. David îl luă cu o singură mână, îi şterse fundul de praf cu cealaltă şi îl aşeză pe o masă în faţa lui, aşa încât cei doi se priviră ochi în ochi.

— Eşti om mare de-acum, James. Nu poţi să plângi la orice lucru mărunt care îţi iese în cale.

Cei trei stăteau în jurul unui foc făcut de servitori, sorbind vin de palmier. Tatăl lui James îi părea mai bătrân, nu cu mult, ca şi cum drumul de trei zile adăugase trei ani vârstei sale. Dacă drumul ar fi durat treizeci de zile, Quey ar fi arătat aproape la fel de bătrân ca bunicul lui James înainte să moară.

— Tot îţi dă bătăi de cap, ha? Chiar dacă o duci la înmormântarea lui Osei Bonsu? întrebă David.

— Nimic nu-i ajunge nevesti-mii, zise Quey.

— Asta se întâmplă când te însori pentru putere în loc să te însori din dragoste. Biblia spune...

— N-am nevoie să ştiu ce spune Biblia. Şi eu am studiat Biblia, mai ţii minte? De fapt, îmi aduc aminte că mergeam la ora de religie mai des decât tine, spuse Quey râzând scurt. N-am ce face cu religia aia. Am ales pământul ăsta, oamenii ăştia, obiceiurile astea, şi nu pe ale britanicilor.

— Le-ai ales tu sau ţi le-au ales alţii? întrebă David încet.

Quey îl privi pe furiş pe James, apoi întoarse privirea. Era ca atunci când mama sa striga la Quey numai când era cu adevărat furioasă:

— Eşti aşa molâu, te faci bucăţi. Om slab.

— Şi tu, James? Eşti aproape destul de mare, că parcă şi aud clopote de nuntă. Să începem să-ţi căutăm mireasă, sau ai vreo femeie în minte? David îi făcu cu ochiul şi apoi, ca şi cum ar fi tras un întrerupător ce îi ajungea până în gât, începu să râdă atât de tare că se înecă cu propria salivă.

— Nana Yaa şi cu mine i-am ales o nevastă bună cu care să se însoare la timpul potrivit, spuse Quey.

David încuviinţă atent şi dădu peste cap tigva cu vin, iar mărul lui Adam îi ieşea la suprafaţă din şuvoiul de lichid ce se scurgea peste el. Privindu-l, James se crispă. Înainte ca străunchiul său Fiifi să moară, pe când James era doar un

băieţel, Fiifi conspirase cu Quey să aleagă femeia cu care James avea să se însoare. O chema Amma Atta, fiica succesorului la tron al căpeteniei Abeeku Badu. Uniunea lor avea să fie ultimul punct de pe o listă de îndreptări pe care Fiifi îşi promisese să le îndeplinească pentru Quey. Avea să fie împlinirea unei promisiuni pe care Cobbe Otcher i-o făcuse Effiei Otcher Collins cu ani în urmă: că sângele său avea să fie amestecat cu sângele regilor fanti. James avea să se însoare cu ea în ajunul celei de-a optsprezecea aniversare a sa. Fata avea să fie prima lui nevastă, cea mai importantă.

Fiindcă şi Amma crescuse în sat, James o ştiuse toată viaţa, şi când erau mici, se juca împreună cu ea în afara ansamblului căpeteniei Abeeku. Dar pe măsură ce creşteau, Amma începea să-l enerveze tot mai tare. Lucruri mărunte, precum felul în care râdea mereu cu o secundă prea târziu după ce el spunea o glumă, destul de târziu încât el să-şi dea seama că fata nu îl găsea deloc amuzant, sau cum îşi punea atât de mult ulei de cocos în păr, încât dacă îl atingea cu vreo şuviţă pe umăr, când erau împreună, umărul avea să-i miroasă a ulei şi după ce pleca. Avea doar cincisprezece ani când înţelese că nu putea să iubească vreodată cu adevărat o femeie ca ea, dar nu conta ce credea el.

Bărbaţii continuară să-şi soarbă vinul în tăcere o vreme. În copaci, păsările se chemau unele pe altele la culcare. Un păianjen se târî peste piciorul gol al lui James, şi se gândi la poveştile cu Anansi pe care mama sa i le spusese lui şi pe care le spunea încă fraţilor şi surorilor sale mai mici.

— Aţi auzit povestea cu Anansi şi pasărea adormită? îi întreba ea, cu trăsnăile jucându-i în cap, iar toţi copiii strigau: „Nu!” şi chicoteau în palme, înfioraţi de minciuna

pe care o rosteau, fiindcă mai auziseră de multe ori povestea, învăţând că o poveste nu era altceva decât o minciună cu care scăpai neprins.

David dădu iar peste cap tigva, lăsându-şi capul pe spate odată cu ea, cât să poată goli tot conţinutul acesteia. Râgâi, apoi îşi şterse gura cu dosul palmei.

— E adevărat? întrebă el. Se aude că britanicii ar aboli sclavia curând?

Quey ridică din umeri.

— În anul în care s-a născut James, le-au spus tuturor de la Castel că negoţul cu sclavi fusese abolit şi că nu mai puteam vinde sclavi în America, dar a oprit asta triburile să mai vândă? I-a făcut asta pe britanici să plece? Nu vezi războiul ăsta pe care-l poartă ashanti şi britanicii şi pe care o să-l tot poarte mai mult decât om trăi eu sau chiar James? Aici miza e mult mai mare decât sclavia, fratele meu. E vorba despre cine va fi stăpân peste pământ, peste oameni, peste putere. Nu poţi să înfigi un cuţit într-o capră şi apoi să spui: Acum o să scot cuţitul ăsta încet, ca să rezolvăm totul uşor şi curat, să nu facem mizerie. Va fi întotdeauna sânge.

James mai auzise acest discurs, sau unul asemănător, de multe ori. Britanicii nu mai vindeau sclavi în America, dar sclavia nu se încheiase, iar tatăl său nu părea să creadă că avea să se încheie. Aveau doar să schimbe un fel de lanţuri cu altele, să schimbe lanţurile fizice care li se încolăceau în jurul încheieturilor şi al gleznelor cu unele invizibile, care li se încolăceau în jurul minţii. James nu înţelesese acest lucru când era mic, când exportul legal de sclavi se încheiase şi începuse cel ilegal, dar înţelegea

acum. Britanicii nu aveau nici cea mai mică intenţie de a părăsi Africa, nici măcar după încheierea negoţului cu sclavi. Erau proprietarii Castelului şi, deşi încă nu o spuseseră cu voce tare, aveau de gând să fie proprietari şi peste pământ.

Porniră din nou la drum a doua zi dimineaţă. James se gândi că mama sa arăta ca şi cum odihna din timpul nopţii i-ar fi sporit buna dispoziţie. Chiar fredona o melodie în timp ce mergeau. Trecură pe lângă orăşele şi sate construite din noroi şi beţe şi cam atât. Se bazară pe bunătatea oamenilor cu care Quey lucrase odinioară, sau a unor veri de-ai verilor pe care Nana Yaa nu-i întâlnise vreodată, oameni care le puneau la dispoziţie podeaua şi un strop de vin de palmier. Cu cât înaintau mai mult în ţară, cu atât mai mult observa James că pielea tatălui său atrăgea atenţia în rândul oamenilor din pădure.

— Eşti alb? întrebase o fetiţă, întinzând degetul arătător şi atingând pielea maro-deschis a lui Quey ca şi cum putea să capteze puţin din culoarea sa.

— Tu ce crezi? întrebase Quey, într-o limbi twi neexersată, dar acceptabilă.

Fetiţa râse, apoi scuturăîncet din cap înainte să fugă să le dea de veste celorlalţi copii strânşi în jurul focului, care se uitau lung, prea intimidaţi să întrebe singuri.

Ajunseră în Kumasi la asfinţit şi fură întâmpinaţi de fratele cel mare al Nanei Yaa, Kofi, şi de gărzile sale.

— Akwaaba, zise el. Fiţi bineveniţi!

Fură conduşi la palatul uriaş al noului rege, unde servitorii pregătiseră o odaie în colţul clădirii. Kofi stătu cu ei cât mâncară bucatele de bun-venit şi le dădu veşti despre ce se întâmplase în oraş de când plecaseră din satul lor.

— Îmi pare rău, soră, dar n-am putut aştepta atât de mult să-l îngropăm, spuse Kofi, iar Nana Yaa încuviinţă din cap.

Ştiuse că aveau să-i îngroape trupul înainte să ajungă acolo, pentru ca noul rege să poată prelua puterea. Nu voise decât să ajungă la funeralii.

— Şi Osei Yaw? întrebă ea.

Toată lumea îşi făcea griji în privinţa noului rege. Fiindcă erau în vreme de război, fuseseră nevoiţi să-l aleagă iute, imediat după înmormântarea bunicului lui James, şi nimeni nu ştia dacă acest lucru avea să fie de rău augur pentru oameni şi războiul pe care-l duceau.

— Se descurcă bine ca Asantehene[6], zise Kofi. Nu-ţi face griji, soră. O să vegheze ca tata să fie cinstit aşa cum trebuie.

În timp ce unchiul său vorbea, James observă că acesta nu îi acorda deloc atenţie tatălui său. Privirea sa nu ajunse nici măcar o dată la ochii lui Quey, nici chiar atunci când se uita aiurea. Era precum pisica oarbă care înainta prin pădurea întunecată doar ghidată de instinct, evitând butucii şi pietrele care o ameninţau sau care îi făcuseră rău altădată.

Funeraliile începură a doua zi. Nana Yaa plecă din palat cu mult înainte ca James şi ceilalţi bărbaţi să se trezească,

[6] Monarhul absolut al grupării etnice ashanti şi al Regatului Ashanti.

pentru a boci împreună cu femeile din familie, bocete îndurerate care anunţau pentru toţi cei din oraş că ziua festivităţilor sosise într-adevăr. Până la prânz, femeile erau îmbrăcate în hainele lor roşii, cu frunze de nyanya şi rafie împletite peste frunţile unse cu argilă, şi mergeau în susul şi în josul străzilor, bocind cât să audă toţi cei din oraş.

Între timp, James, tatăl său şi toţi ceilalţi bărbaţi îşi puseră hainele cernite şi roşii de doliu. Un rând de toboşari începea la un colţ al Palatului Regal şi se termina la celălalt. Aveau să bată tobele până în zori. Bărbaţii începură să cânte, apoi să danseze kete, adowa, dansuomu. Aveau să danseze până în zori.

Membrii familiei regelui defunct stăteau în şir unul după altul ca să poată fi salutaţi de toţi cei îndoliaţi pe măsură ce intrau. Un singur rând de oameni începea de la prima soţie a bunicului lui James şi ajungea până la mijlocul pieţei oraşului. Toţi cei din rând dădură mâna cu fiecare membru al familiei şi îşi prezentară condoleanţele. James stătea lângă tatăl său. Încerca să-şi amintească să-şi ţină umerii drepţi şi să privească fiecare îndoliat direct în ochi, ca să ştie că era un bărbat al cărui sânge era la fel de important pe cât se aşteptau să fie. Îi strânseră mâna şi murmurară condoleanţe, iar James primi, deşi nu locuise niciodată în ţinutul Ashanti şi îl cunoscuse pe bunicul său doar aşa cum îţi poţi cunoaşte umbra, ca pe o siluetă care e acolo, vizibilă dar imposibil de atins, imposibil de cunoscut.

Când treceau şi ultimii dintre cei îndoliaţi, soarele era la zenit. James se întinse scurt să-şi şteargă sudoarea din ochi, şi după ce termină, îi deschise şi zări cea mai frumoasă fată pe care o văzuse vreodată.

— Fie ca vechiul rege să-şi găsească liniştea pe tărâmul duhurilor! zise fata, dar nu întinse mâna.

— Ce-i asta? întrebă James. Nu dai mâna?

— Cu tot respectul, n-o să dau mâna cu un negustor de sclavi, zise ea.

Îl privi în ochi când vorbi, iar James îi studie chipul. Purta părul prins într-un puf în vârful capului şi şuierase cuvintele prin strungăreaţa dintre dinţii din faţă. Deşi haina de doliu îi era strâns înfăşurată, alunecase puţin cam jos, aşa că James putea distinge partea de sus a sânilor fetei. Ar fi trebuit s-o plesnească pentru insolenţă, s-o pârască, dar rândul continua în urma ei şi înmormântarea trebuia să-şi urmeze şi ea cursul. James o lăsă să treacă mai departe, încercă s-o privească în timp ce înainta, dar în scurt timp o pierdu în mulţime.

O pierdu, dar nu o putu uita, chiar şi când şirul înaintă, iar restul oamenilor veniră să dea mâna cu el. James era când furios, când ruşinat din pricina vorbelor fetei. O fi dat mâna cu tatăl său? Cu unchiul său? Cine era ea să decidă ce e un negustor de sclavi? James îşi petrecuse întreaga viaţă ascultându-şi părinţii cum se ceartă despre cine era mai bun, ashanti sau fanti, dar discuţia nu ajungea niciodată la sclavi. Ashanti aveau putere fiindcă îi capturau. Fanti aveau putere fiindcă îi vindeau. Dacă fata nu putea să dea mâna cu el, atunci cu siguranţă nu putea să-i atingă nici pe ai ei.

Într-un sfârşit îl coborâră pe Osei Bonsu, răposatul rege, întru odihnă. Bătu gongul, ca locuitorii să ştie că totul se sfârşise, că se puteau întoarce cu toţii la vieţile lor obişnuite. Pentru membrii familiei nu avea să se

sfârşească timp de încă patruzeci de zile. Încă patruzeci de zile aveau să poarte haine de doliu, să sorteze şi să împartă daruri şi să-şi bată capul cu succesorul regelui.

Părinţii lui James aveau să plece în următoarele două zile, iar James ştiu că nu avea prea mult timp la dispoziţie să o găsească pe fata care refuzase să-i strângă mâna.

Se duse la vărul său, Kwame. Acesta se apropia de vârsta de douăzeci de ani şi se însurase deja de două ori. Era un bărbat gras, negru, care vorbea tare şi bea des, dar era bun şi loial. James şi familia sa îl vizitaseră o dată, pe când James avea doar şapte ani. El şi Kwame se jucau în sala Tronului de Aur a bunicului său, o sală în care alţii intraseră nepoftiţi şi fuseseră ucişi pentru asta, o sală care le fusese interzisă în mod expres. În timp ce se jucau, James răsturnase unul dintre bastoanele bunicului său. Într-una din acele coincidenţe care pot fi atribuite duhurilor rele, bastonul aterizase în lampa cu ulei de palmier, luase foc, iar cei doi băieţi se grăbiră să-l stingă. Simţind mirosul, toată familia veni să vadă ce se întâmplă.

— Cine e de vină pentru asta? tună bunicul său.

Fusese regele ashanti atâta timp, că vocea nu îi mai părea omenească, mai degrabă era ca răgetul unui leu.

James se uită imediat în jos, aşteptându-se să fie pârât de Kwame. El era străinul, care sosea în oraş doar o dată la câţiva ani. Kwame era cel care trebuia să trăiască acolo, cu leul care era bunicul lor şi cu furia lui iute şi puternică. Dar Kwame nu zise nimic. Chiar şi în timp ce mamele lor îi puseră în genunchi şi îi bătură la unison, Kwame tot nu zise nimic.

— Kwame, trebuie să găsesc o fată, spuse James.

— Eh, vere, ai venit unde trebuia, zise Kwame, râzând zgomotos. Ştiu fiecare fată care umblă în oraşul ăsta. Zi-mi cum arată.

Aşa că James îi spuse, iar când termină, vărul său îi dădu detalii despre identitatea fetei şi despre locul unde putea s-o găsească. James ieşi în oraşul pe care abia îl cunoştea, căutând-o pe fata pe care nu o văzuse decât o singură dată. Ştia că vărul său avea să-i păstreze taina.

Când James o găsi, fata căra apă cu o găleată sprijinită pe creştetul capului, întorcându-se la coliba familiei sale.

Nu păru surprinsă că îl vede, iar el fu încrezător că tot ce simţise el în timpul scurt petrecut împreună simţise şi ea.

— Pot să te ajut cu aia? întrebă James, arătând spre găleată.

Ea scutură din cap, înspăimântată.

— Nu, te rog. N-ar trebui să faci genul ăsta de munci.

— Spune-mi James.

— James, repetă ea, rostogolind în gură numele ciudat, gustându-l ca şi cum era un pepene amărui ce-i lovea rădăcina limbii. James.

— Iar tu eşti?

— Akosua Mensah, răspunse ea.

Cei doi merseră mai departe. Puţinii săteni care îl recunoşteau pe James se opreau să se încline sau să se uite lung, dar în general oamenii îşi vedeau de treabă, aducând apă şi cărând lemne de foc.

Era un drum de şaisprezece kilometri de la pârâu până la coliba lui Akosua din pădurea de la marginea oraşului, iar James era hotărât să afle tot ce era de aflat despre fată.

— De ce n-ai vrut să dăm mâna la înmormântarea regelui? întrebă James.

— Ţi-am spus. Nu dau mâna cu un negustor de sclavi fanti.

— Iar eu sunt negustor de sclavi? întrebă James, încercând să nu lase furia să i se întrevadă în glas. Dacă sunt fanti, nu sunt şi ashanti? Bunicul meu nu ţi-a fost rege?

Fata îi zâmbi.

— Sunt una din treisprezece copii. Acum am rămas zece. Când eram mică, a fost război între satul meu şi altul. Mi-au luat trei fraţi.

Mai merseră în tăcere câteva minute. James îşi exprimă regretul pentru pierderea suferită de ea, dar ştia bine că orice pierdere e doar o parte din viaţă. Până şi mama sa, importantă cum era, fusese prinsă odată, furată din familia sa şi transplantată în alta.

— Dacă satul tău ar fi câştigat acel război, n-ai fi luat şi tu trei dintre fraţii altcuiva? întrebă James, neputând să-şi reţină întrebarea.

Akosua întoarse privirea. Găleata de pe creştetul său era atât de stabilă, încât James se întrebă ce ar fi putut s-o dărâme. Poate vântul? Vreo insectă?

— Ştiu ce gândeşti, spuse ea într-un sfârşit. Cu toţii facem parte din asta. Ashanti, fanti, ga. Britanici, olandezi şi americani. Şi nu greşeşti că gândeşti aşa. Aşa suntem învăţaţi cu toţii să gândim. Dar eu nu vreau să gândesc astfel. Când au fost prinşi fraţii mei şi ceilalţi oameni, satul meu i-a plâns în timp ce ne dublam eforturile militare. Şi ce spune asta? Că răzbunăm vieţile curmate luând şi noi alte vieţi? Pentru mine, asta n-are sens.

Se opriră pentru ca fata să-şi îndrepte haina. Pentru a doua oară în acea zi, James încercă din răsputeri să nu se uite la sânii ei. Ea continuă.

— Îmi iubesc poporul, James, spuse ea, iar numele lui pe limba ei era nespus de dulce. Sunt mândră că sunt ashanti, aşa cum sunt sigură că şi tu eşti mândru că eşti fanti, dar după ce mi-am pierdut fraţii, am hotărât că doar eu, Akosua, îmi voi fi patrie.

Pe măsură ce James o asculta vorbind, simţi cum înăuntrul său creştea ceva nemaiîntâlnit. Dacă ar fi putut, ar fi ascultat-o vorbind la nesfârşit. Dacă ar fi putut, s-ar fi alăturat acelei patrii despre care vorbea fata.

Merseră mai departe. Soarele cobora şi mai mult pe cer, iar James înţelese că avea să-i fie imposibil să se întoarcă acasă până la căderea nopţii. Totuşi, încetiniră aşa încât părea că picioarele nici măcar nu li se mai mişcau, doar pluteau încet, ca şi cum trupurile lor erau ridicate şi purtate neîndemânatic prin aer de ţânţarii pe care-i simţeau bâzâind în jurul lor.

— Eşti făgăduită cuiva? întrebă James.

Akosua îi aruncă o privire timidă.

— Tata nu crede în a făgădui o fată înainte ca trupul ei să arate că e pregătită, iar mie încă nu mi-a venit sângele.

James se gândi la propria viitoare nevastă din satul său, aleasă pentru el datorită statutului. Nu avea să fie niciodată fericit cu ea, iar căsătoria lui avea să fie la fel de lipsită de iubire şi de amară precum aceea a părinţilor săi. Dar ştia că părinţii lui nu aveau să o accepte pe Akosua, nici măcar ca a treia sau a patra nevastă. Fata nu avea nimic şi venea de nicăieri.

Nimic de nicăieri. Era ceva ce bunica sa, Effia, spunea în nopţile când părea extrem de tristă. James nu îşi putea aminti o zi în care să n-o fi văzut pe Effia în negru din cap până-n picioare, nici o noapte în care să nu-i fi auzit plânsul încetişor.

Când era doar un băieţel, petrecuse un sfârşit de săptămână cu ea la casa de lângă Castel. În toiul nopţii, se trezise şi o auzise plângând în camera sa. Se dusese la ea şi o îmbrăţişase cât de strâns fu în stare cu braţele sale micuţe.

— De ce plângi, mami? întrebase el, atingând-o pe faţă cu degetele, încercând să prindă câteva dintre lacrimi ca să le sufle şi să-şi pună o dorinţă, aşa cum făcea mama sa uneori când plângea.

— Ai auzit povestea Baabei, dragul meu? întrebă ea, trăgându-l în poală şi legănându-l înainte şi înapoi.

Aceea fu prima noapte în care James auzi povestea, dar nu fu şi ultima.

Acum, James o prinse pe Akosua de mână şi n-o lăsă să se mai mişte. Găleata de pe capul ei începu să se legene, iar ea ridică mâinile s-o stabilizeze.

— Vreau să mă însor cu tine, spuse James.

Erau la doar câţiva paşi de coliba fetei. El o zărea printre tufişuri. Copii mici se luptau unul cu altul în noroi, ridicându-se cu feţe maro. Un bărbat stătea şi reteza iarba cu maceta. De fiecare dată când lama atingea pământul, acesta se zguduia. Lui James i se păru că îl simţea mişcându-i-se sub picioare.

— Cum să te însori cu mine, James? întrebă fata.

Acum părea îngrijorată, iar privirea îi fugea încotro aştepta familia ei. Dacă întârzia prea mult cu apa, mama avea s-o bată, apoi să zbiere la ea până în zori. Nimeni nu ar fi crezut-o că a fost cu nepotul regelui ashanti, şi dacă o credeau, n-ar fi presimţit decât necazuri.

— Când îţi vine sângele, trebuie să nu spui nimănui. Trebuie să-l ascunzi. Mâine plec, dar am să mă întorc după tine, şi părăsim oraşul ăsta împreună. Să începem o viaţă nouă într-un sătuc în care nu ne ştie nimeni.

Akosua încă se uita la familia ei, iar el ştia cât de nebuneşte suna, şi ştia la cât de multe îi cerea să renunţe. Ritualurile de pubertate ale triburilor ashanti erau un lucru serios. Exista o ceremonie de o săptămână prin care feminitatea fetelor era binecuvântată. Regulile ulterioare erau stricte. Femeile la menstruaţie nu puteau vizita

casele tronului, nu puteau traversa anumite râuri. Trăiau în case separate şi îşi vopseau încheieturile cu argilă albă în zilele când sângerau. Dacă ar fi descoperit cineva că o femeie sângerase şi nu spusese acest lucru, pedeapsa ar fi fost groaznică.

— Ai încredere în mine? întrebă James, ştiind că era o întrebare pe care nu avea dreptul să o pună.

— Nu, răspunse Akosua într-un sfârşit. Încrederea e un lucru ce trebuie câştigat. Nu am încredere în tine. Am văzut ce face puterea din om, iar tu vii dintr-o familie foarte puternică.

James îşi simţi capul foarte uşor. Se simţi ameţit, ca şi cum curând avea să se prăbuşească.

— Dar, continuă Akosua, dacă te întorci după mine, atunci îmi vei câştiga încrederea.

James încuviinţă încet din cap, înţelegător. Avea să se întoarcă în sat până la sfârşitul lunii, şi avea să fie la propria sa nuntă până la sfârşitul anului. Războiul avea să continue, şi nimic, nici viaţa, nici inima sa, nu era garantat. Dar ascultând-o pe Akosua, înţelese că avea să găsească o cale.

James nu-i putu explică Ammei de ce nu voia să doarmă în coliba ei. Erau însuraţi de trei luni, iar scuzele lui începeau să pară cusute cu aţă albă. În noaptea nunţii, îi spusese că e bolnav. O săptămână întreagă, corpul său îi preluase scuzele, iar penisul îi atârna flasc între picioare de fiecare dată când se ducea la ea, chiar şi în nopţile în care ea îşi împletea părul cum îi plăcea lui şi se freca pe sâni şi între picioare cu ulei de cocos. După acea săptămână,

petrecuse alte două prefăcându-se că îi e prea ruşine să meargă la ea, dar curând nici această scuză nu mai ţinu.

— Trebuie să mergi la spiţer. Există ierburi pe care să le iei ca să te ajute. Dacă nu rămân grea curând, oamenii o să înceapă să creadă că e ceva în neregulă cu mine, spuse Amma.

Îi păru rău pentru ea. Era adevărat. Întotdeauna se credea că e vina femeii dacă nu putea zămisli, pedeapsă pentru nestatornicie sau moravuri uşoare. Dar în aceste câteva luni scurte, James ajunsese s-o cunoască bine pe soţia sa. Curând, avea să le spună tuturor din sat că e ceva în neregulă cu el, iar la urechile părinţilor săi avea să ajungă vestea că nu-şi îndeplinise îndatoririle de soţ. Parcă o şi auzea pe mamă-sa:

— Oh, Nyame, ce-am făcut să merit aşa ceva? Mai întâi un soţ slab, iar acum un fiu la fel de slab!

James înţelese că trebuia să se gândească repede la ceva dacă voia să-i rămână fidel amintirii lui Akosua.

Era o amintire de care se agăţa cu putere. Trecuse aproape un an de când James îi făgăduise lui Akosua că avea să se întoarcă după ea, şi nu reuşise nici măcar să înjghebeze un plan ca să-şi îndeplinească promisiunea. Ashanti câştigau bătălie după bătălie împotriva britanicilor, iar cei din satul lui începuseră să murmure că, cine ştie, ashanti or câştiga şi împotriva albilor. Iar apoi? Aveau să vină mai mulţi albi să-i înlocuiască pe aceia care muriseră? Cine avea să-i apere dacă ashanti le ieşeau în întâmpinare, să se răzbune în sfârşit pentru nedreptăţile făcute de Abeeku Badu şi Fiifi faţă de ei? Făcuseră o alianţă cu

britanicii în urmă cu atât de mult timp, că poate că albii şi uitaseră deja.

James nu o uitase pe Akosua. O vedea în fiecare noapte când dormea, cu buzele, şi ochii, şi picioarele, şi fundul traversându-i câmpul ochilor închişi. În coliba sa de la marginea ansamblului, pe care o construise pentru sine şi Amma, şi celelalte neveste care aveau să urmeze. Nu uitase cât de mult îi plăcuse să se afle în oraşul bunicului său, printre ashanti, nu uitase căldura pe care o simţise din partea poporului mamei sale. Cu cât stătea mai mult în ţinutul Fanti, cu atât mai repede voia să fugă. Să ducă o viaţă mai simplă, de fermier, ca tatăl lui Akosua, nu de om politic ca tatăl său, a cărui muncă pentru britanici şi fanti cu atâţia ani în urmă îi oferise bani şi putere, dar cam atât.

— James, mă asculţi? întrebă Amma. Amesteca într-o oală cu supă de ardei, cu o pânză înfăşurată în jurul taliei, cu spatele aplecat în faţă, încât părea că sânii goi aveau să i se înmoaie în fiertură.

— Da, draga mea, ai dreptate, zise James. Mâine mă duc s-o văd pe Mampanyin.

Amma încuviinţă din cap, mulţumită. Mampanyin era cea mai bună femeie spiţer pe o rază de sute de kilometri împrejur. Nevestele mai tinere mergeau la ea când voiau să le ucidă în tăcere pe cele mai în vârstă. Fraţii mai mici se duceau la ea când voiau să fie aleşi succesori în defavoarea fraţilor mai mari. De la ţărmul oceanului până în pădurile din centrul ţării, oamenii mergeau la ea când aveau o problemă care nu se rezolva doar cu rugăciune.

James o văzu într-o zi de joi. Tatăl său şi mulţi alţii spuneau că femeia e un vraci, iar ea părea să întrupeze

fizic acest rol. Îi lipseau toţi dinţii, mai puţin patru din faţă, aşezaţi uniform, ca şi cum i-ar fi alungat pe toţi ceilalţi afară din gură şi apoi s-ar fi adunat în mijloc, triumfători. Spatele îi era gheboşat în permanenţă şi umbla cu un baston făcut dintr-un lemn negru preţios, sculptat în aşa fel încât să pară că un şarpe se încolăcea în jurul lui. Un ochi i se uita mereu şui, şi oricât ar fi încercat, mişcându-şi capul încolo şi încoace, James nu putu convinge acel ochi să-i dea bineţe.

— Ce face omul ăsta aici? întrebă Mampanyin aerul.

James îşi drese glasul, nesigur dacă să vorbească.

Mampanyin scuipă pe pământ, mai multă flegmă decât salivă.

— Ce vrea omul ăsta de la Mampanyin? Nu poate s-o lase în pace? El, care nici nu crede în puterile ei.

— Tuşă Mampanyin, am venit din satul meu la cererea nevestei. Ar vrea să iau nişte ierburi ca să putem zămisli un prunc.

Exersase discursul pe drum – cum voia s-o bucure pe nevastă şi să se bucure şi pe sine în acelaşi timp –, dar cuvintele îi lipseau. Auzi nesiguranţa, teama din glasul său, şi se blestemă singur pentru ele.

— Eh, şi îmi zice tuşă? El, a cărui familie îi vinde pe ai noştri albilor de peste hotare. Îndrăzneşte să-mi zică tuşă.

— Asta a fost munca tatei şi a bunicului. Nu a mea.

Nu mai adăugă şi faptul că datorită muncii lor nu era nevoit să muncească, putând trăi de pe urma numelui şi a puterii familiei.

Femeia îl privi cu ochiul cel bun.

— În mintea ta, îmi zici vrăjitoare, ha?

— Toţi îţi zic vrăjitoare.

— Ia zi, Mampanyin e cea care l-a lăsat pe omul alb să-i desfacă picioarele? Omul alb ar fi plecat dacă n-ar fi gustat femeia noastră.

— Omul alb va rămâne până ce nu mai are din ce să facă bani.

— Ah, acum vorbeşti de bani? Mampanyin a spus deja că ştie cum face banii familia ta. Îi trimite pe fraţii şi pe surorile noastre la Aburokyire să fie trataţi ca nişte dobitoace.

— America nu e singurul loc cu sclavi, zise James încet. Îl auzise pe tatăl său spunându-i acest lucru lui David, când vorbeau despre atrocităţile din sudul Americii despre care citise în ziarele britanice abolişioniste. „Cum se poartă cu sclavii în America, fratele meu”, spusese David. „E de neconceput. De neconceput. Noi nu avem aşa sclavie aici. Nu aşa.”

Pielea lui James începea să se încălzească, dar soarele scăpătase deja. Îşi dorea să se poată întoarce şi să plece. Ochiul rătăcitor al lui Mampanyin se oprise asupra unui copac din depărtare, apoi urcă spre văzduh, după care trecu pe lângă urechea stângă a lui James.

— Nu vreau să fac munca familiei mele. Nu vreau să fiu unul cu britanicii.

Femeia scuipă iar, apoi îşi fixă ochiul rătăcitor direct asupra lui, iar James începu să asude. Când termină, ochiul i se întoarse la hoinărit, mulţumit în cele din urmă de ceea ce văzuse în James.

— Penisul nu îţi merge fiindcă nu vrei să meargă. Doctoriile mele sunt doar pentru cei ce vor. Vorbeşti despre ce nu vrei, dar e totuşi ceva ce îţi doreşti.

Nu era o întrebare. James nu credea că putea avea încredere în ea, însă ştiu că îl văzuse cu ochiul bolnav. Îl văzuse cu adevărat. Şi fiindcă nu fusese în stare să facă pământul să se mişte singur, hotărî să aibă încredere în vraci să-l ajute să-l mişte.

— Vreau să-mi las familia şi să mă mut în ţinutul Ashanti. Vreau să mă însor cu Akosua Mensah şi să lucrez ca fermier sau ceva mărunt.

Mampanyin râse.

— Fiul unui Neînfricat vrea să trăiască mărunt, eh?

Îl lăsă în picioare afară şi se duse în colibă. Când se întoarse, căra două vase mici de lut în jurul cărora bâzâiau muştele. James le simţea mirosul din locul unde stătea. Se aşeză pe un scaun şi începu să-şi învârtă degetul arătător înăuntrul unuia din vase. Scoase degetul şi linse ce era pe el. Lui James îi veni să verse.

— Dacă n-o vrei pe nevastă-ta, de ce-ai mai luat-o? întrebă Mampanyin.

— Am fost nevoit s-o iau, ca familiile noastre să se poată uni în sfârşit, zise James.

Nu era evident? Chiar ea spusese asta. Era fiul unui Neînfricat. Erau lucruri pe care trebuia să le facă. Lucruri pe care alţii trebuiau să-l vadă făcându-le, ca să ştie cu toţii că familia sa era încă importantă. Ce îşi dorea el, ce îşi dorea cel mai mult, era să dispară. Tatăl său avea alţi şapte fii care puteau duce mai departe moştenirea Otcher-Collins. El voia să fie un om fără nume.

— Vreau să-mi las familia fără să ştie că am lăsat-o, zise el.

Mampanyin scuipă în vas şi apoi amestecă din nou. Ochiul său cel bun îl privi pe James.

— Şi e posibil aşa ceva?

— Tuşică, se spune că faci posibile lucruri imposibile.

Femeia râse din nou.

— Eh, dar se spune asta şi despre Anansi, şi despre Nyame, şi despre omul alb. Eu pot doar să fac posibilul tangibil. Înţelegi diferenţa?

James încuviinţă, iar ea zâmbi – primul zâmbet pe care i-l afişase de când sosise. Îi făcu semn să vină lângă ea, iar el se duse, sperând că nu avea să-i ceară să mănânce lucrurile scârboase din vas. Îi făcu semn să se aşeze în faţa ei, iar el o ascultă fără să scoată un cuvânt. Părinţilor săi nu le-ar fi plăcut că stătea ghemuit mai jos decât stătea ea pe scaun, aşa încât părea că femeia era de viţă mai nobilă decât el. Parcă o şi auzea pe maică-sa zicând:

„Ridică-te”. Dar el rămase în genunchi. Poate că Mampanyin putea să facă în aşa fel încât nici glasul mamei şi nici al tatălui să nu-i mai răsune vreodată în urechi.

— Ai venit aici să mă întrebi ce să faci, dar ştii deja cum să pleci fără să ştie nimeni că ai plecat, zise Mampanyin.

James tăcu. Era adevărat că se gândise la diverse moduri în care să-şi facă familia să creadă că a plecat la Asamando, când el de fapt călătorea altundeva. Cea mai bună idee, cea mai periculoasă, era să se alăture Războiului Anglo-Ashanti care nu se mai sfârşea. Toată lumea ştia despre război, că părea că nu se mai termină, că albii erau mai slabi decât crezuseră cu toţii odinioară, cu tot Castelul lor din piatră.

— Oamenii cred că vin la mine să ceară un sfat, zise Mampanyin, dar de fapt vin la mine să ceară voie. Dacă vrei să faci ceva, fă-o. Ashanti vor fi curând în Efutu, asta ştiu.

Nu îl mai privea. În schimb, se concentra asupra conţinutului vasului. Femeia asta nu avea cum să ştie de planurile ashanti. Aveau cea mai puternică armată din toată Africa. Se spunea că atunci când albii au dat prima dată cu ochii de războinicii ashanti cu pieptul gol şi pânzele largi în care erau înfăşuraţi, au râs şi au spus: „Astea nu sunt hainele pe care le-ar purta femeile noastre?” Se mândreau cu puştile şi cu uniformele lor: jachetele cu nasturi şi pantalonii. Apoi ashanti îi măcelăriseră cu sutele, le scoseseră inimile comandanţilor militari şi le mâncaseră ca să capete putere. După aceea, mai mulţi soldaţi britanici fură văzuţi udându-şi pantalonii de care erau atât de mândri, în timp ce se retrăgeau din faţa bărbaţilor pe care îi subestimaseră odată.

Dacă tot ce se spunea despre armata ashanti era adevărat, era imposibil să fie destul de dezorganizaţi cât să lase o femeie-şaman fanti să le afle planurile. James ştiu că ochiul ei rătăcitor se regăsise în Efutu, în viitor, şi că îl văzuse acolo, aşa cum îi văzuse şi acum dorinţa cea mai arzătoare.

Totuşi, James nu se duse în Efutu. Amma îl aştepta când se întoarse acasă.

— Ce-a zis Mampanyin? întrebă soţia sa.

— A zis că trebuie să ai răbdare cu mine, spuse el, iar soţia sa pufni, nemulţumită.

James ştiu că avea să-şi petreacă restul zilei bârfindu-l cu prietenele ei.

O săptămână, James se simţi groaznic. Începu să se îndoiască de Akosua, de dorinţa lui de a duce o viaţă măruntă. Era aşa de rea viaţa lui de acum? Putea sta în sat. Putea să continue munca tatălui său.

James aproape se hotărâse să facă asta, când veni la el bunica sa într-o seară.

Effia era bătrână, şi totuşi încă puteai vedea tinereţea de odinioară ascunsă în spatele numeroaselor riduri de pe chipul său. Insistase să trăiască în Cape Coast, în casa construită de soţul ei, chiar şi după ce Quey devenise un om important în satul ei. Spunea că nu avea să mai trăiască vreodată în satul construit de rău.

Pe când mâncau toţi afară, în ansamblul lui Quey, James simţi că bunica sa îl privea, şi după ce servitorii casei

veniră să strângă vasele, iar tatăl şi mama lui James se retraseră pentru tot restul serii, simţi că bunica sa îl privea în continuare.

— Ce se întâmplă, copilul meu? întrebă Effia când cei doi rămaseră în sfârşit singuri.

James nu răspunse. Fufu pe care îl mâncaseră îi căzuse ca o piatră în burtă, şi credea că avea să-i fie rău. Se uită la bunica lui. Se spunea că odată era atât de frumoasă încât guvernatorul de la Castel le-ar fi dat foc la tot satul doar ca să pună mâna pe ea.

Ea atinse medalionul negru de piatră pe care îl purta la gât şi apoi se întinse după mâna lui James.

— Nu eşti mulţumit? întrebă ea.

Iar James simţi cum presiunea îi urcă îndărătul ochilor în timp ce lacrimile ameninţau să iasă la iveală. Strânse mâna bunicii sale.

— Am auzit-o toată viaţa mea pe mama zicând de tata că e slab, dar dacă şi eu sunt ca el? spuse James. Se aşteptă reacţia bunicii, dar femeia rămase tăcută. Vreau să fiu propria mea patrie.

Ştia că ea nu avea cum să înţeleagă ce spunea, însă păru că îl auzise. Chiar dacă şoptise numai, ea îl auzise.

Bunica sa nu vorbi la început, doar îl privi.

— Cu toţii suntem slabi de cele mai multe ori, zise ea în sfârşit. Uită-te la un bebeluş. Născut din maică-sa, învaţă să mănânce de la ea, să meargă, să vorbească, să vâneze, să alerge. Nu inventează feluri noi. Doar merge mai

departe cu cele vechi. Aşa venim cu toţii pe lume, James. Slabi şi nevoiaşi, disperaţi să învăţăm cum să fim oameni. Îi zâmbi. Dar dacă nu ne place omul care am învăţat să fim, trebuie oare să stăm în faţa castronului cu fufu şi să nu facem nimic? Cred, James, că e posibil să găsim o cale nouă.

Zâmbea în continuare. Soarele apunea în spatele lor, iar James se lăsă în sfârşit pradă lacrimilor în faţa bunicii sale.

Astfel, a doua zi, James îşi anunţă familia că se întoarce la Cape Coast cu Effia, însă se duse în schimb în Efutu. Găsi de lucru la un doctor pe care-l cunoştea bunica sa, care lucrase pentru britanici pe când ea locuia la Castel. James nu trebui decât să-i spună că e nepotul lui James Collins, şi primi imediat de lucru şi un loc unde să doarmă.

Doctorul era scoţian şi atât de bătrân, că abia mai mergea în picioare, ce să mai vorbim de vindecat boli fără ca acestea să se prindă de el. Se mutase în Efutu după ce lucrase pentru companie doar un an. Vorbea fluent limba fanti, îşi construise ansamblul de la zero şi rămăsese neînsurat, deşi multe dintre femeile din partea locului îi aduseseră fetele tinere drept ofrande. Pentru cei din oraş era un mister, însă îi prinsese dragul de el şi îi spuneau cu afecţiune Doctorul Alb.

Treaba lui James era să păstreze curăţenia în camera cu doctorii. Coliba medicală a Doctorului Alb era lângă cea în care dormea, şi era destul de mică încât să nu aibă de fapt nevoie de ajutorul lui James deloc. James mătura, organiza doctoriile, spăla cârpele. Uneori, seara, gătea un fel simplu pentru amândoi, iar apoi stăteau în curte, cu faţa la drumul întins de ţărână, în timp ce Doctorul Alb spunea poveşti din vremea în care fusese la Castel.

— Semeni leit cu bunică-ta. Cum îi ziceau localnicii? Se scărpină în părul fin şi alb. Cea Frumoasă. Effia cea Frumoasă, aşa-i?

James încuviinţă din cap, încercând să vadă prin ochii doctorului.

— Bunicul tău a fost aşa de fericit că a luat-o de nevastă. Îmi amintesc că în seara dinainte să vină la Castel, l-am dus pe James la magazinul companiei, când soarele scăpăta, şi am băut aproape tot transportul nou de băutură. James a trebuit să le spună şefilor din Anglia că vasul care transportase băutura s-a scufundat sau a fost capturat de piraţi. Cam aşa ceva. A fost o noapte de pomină pentru toţi. Puţină agitaţie în Africa.

Pe chip i se aşternu o privire visătoare, iar James se întrebă dacă bătrânul căpătase aventura pe care o căutase pe Coasta de Aur.

După o lună, James avea să capete ceea ce căuta. Chemarea veni în toiul nopţii. Gâfâieli şi chiote iuţi, ascuţite, în timp ce santinelele din Efutu mergeau din colibă în colibă, strigând că veneau ashanti. Armatele britanică şi fanti staţionate acolo trimiseră vorbă să primească întăriri, însă panica din privirea santinelelor îi spuse lui James că ashanti erau mai aproape decât orice întăriri. Deja sate întregi din ţinutul Fanti, ţinutul Ga şi Denkyira trăiau cu frica raidurilor ashanti. Soldaţii britanici fuseseră staţionaţi intermitent în satele şi oraşele din jurul Cape Coast. Obiectivul lor era să nu-i lase pe ashanti să dea buzna la Castel, să nu reuşească, însă Efutu, la doar o săptămână de mers de la Coastă, era mult prea aproape ca să stea liniştiţi.

— Trebuie să fugi! îi strigă James Doctorului Alb. Bătrânul aprinsese o lampă cu ulei de palmier lângă pat şi scosese o carte legată în piele, citind cu ochelarii aşezaţi pe vârful nasului. O să te omoare când o să te vadă. N-o să le pese că eşti bătrân.

Doctorul Alb întoarse pagina. Nu se uită la James în timp ce îşi luă rămas bun.

James scutură din cap şi plecă din colibă. Mampanyin îi spusese că avea să ştie ce să facă la momentul potrivit, şi totuşi iată-l, atât de panicat, că abia putea să respire. Simţea cum lichidul cald îi cobora în jos pe picioare în timp ce fugea. Nu putea gândi. Nu putea gândi destul de rapid cât să încropească un plan, şi până să-şi dea seama, se trăgea peste tot în jurul lui. Păsările îşi luară zborul, un nor de aripi negru, şi roşu, şi albastru, şi verde, ce urca în văzduh. James voia să se ascundă. Nu-şi mai amintea ce era atât de rău la viaţa sa dinainte. Putea să înveţe s-o iubească pe Amma. Petrecuse atâta timp văzând lucrurile rele din căsătoria părinţilor săi, că presupuse că trebuia să fie şi ceva mai bun. Dar dacă nu era? Îşi dăduse fericirea pe mâna unei farmazoane. Fericirea şi viaţa. Acum avea să moară cu siguranţă.

James se trezi în tufişurile dintr-o pădure necunoscută. Îl dureau braţele şi picioarele, şi îşi simţea capul de parcă l-ar fi bătut cineva cu o piatră. Stătu acolo, dezorientat, minute în şir. Apoi, veni un războinic ashanti lângă el, atât de tăcut că James nu-l observă până nu se postă lângă el.

— N-ai murit? întrebă războinicul. Eşti rănit?

Cum putea să-i spună James unui războinic precum acesta că îl durea capul? Zise că nu.

— Eşti nepotul lui Osei Bonsu, nu-i aşa? Îmi amintesc de tine de la înmormântare. N-am uitat niciodată un chip.

James îşi dori ca războinicul să coboare glasul, dar nu zise nimic.

— Ce făceai în Efutu? întrebă războinicul.

— Ştie cineva că trăiesc? întrebă James, ignorând întrebarea omului.

— Nu, te-a lovit un războinic în cap cu o piatră. Nu te-ai mişcat, aşa că te-au aruncat în mormanul cu morţi. Nu trebuie să ne atingem de morman, dar ţi-am recunoscut chipul şi te-am scos ca să-ţi trimit corpul înapoi la ai tăi. Te-am ascuns ca să nu ştie nimeni că am pus mâna pe morţi. Nu ştiam că mai trăieşti.

— Ascultă-mă. Am murit în războiul ăsta, zise James.

Omul făcu ochii atât de mari, de păreau nişte ecouri ale lunii.

— Ce?

— Trebuie să le spui tuturor că am murit în războiul ăsta. Faci asta?

Războinicul scutură din cap. O ţinu pe-a lui, dar până la urmă avea s-o facă. James ştia că avea s-o facă. Şi atunci, avea să fie ultima dată când James avea să-şi mai folosească puterea ca să-l convingă pe altul să-i facă voia.

Tot restul lunii, James călători spre ţinutul Ashanti. Dormi în peşteri şi se ascunse în copaci. Ceru ajutor când văzu oameni în pădure, spunându-le că e un păstor mărunt care

s-a rătăcit. Când ajunse în sfârşit la Akosua, în a patruzecea zi a călătoriei sale, o găsi aşteptându-l.

Kojo

Cineva dăduse o spargere la Alice, ceea ce însemna că poliţia avea să vină să adulmece în jurul vasului, întrebându-i pe toţi muncitorii dacă ştiu ceva. Jo avea reputaţia nepătată. Lucra la vapoarele din Fell's Point şi nu făcuse niciodată vreun necaz. Totuşi, de fiecare dată când un vas era prădat, toţi docherii negri erau adunaţi şi chestionaţi. Jo se plictisise de aşa ceva. Mereu era agitat în preajma poliţiei, sau a oricărui om în uniformă. Până şi apariţia poştaşului îl făcuse o dată să se ascundă după o perdea de dantelă. Ma Aku spunea că era aşa din zilele petrecute în pădure, fugind de vânători, din oraş în oraş, până ajunseră la casa cea sigură din Maryland.

— Acoperă-mă tu, Poot, bine? îl rugă Jo pe amicul său, dar acesta ştia că poliţiştii nu aveau să-şi dea seama.

Nu deosebeau un chip negru de altul. Poot avea să răspundă când îi strigau numele şi apoi când aveau să-i strige numele lui Jo, iar poliţiştii nu şi-ar fi dat seama de diferenţă.

Jo sări de pe vas şi se uită în urma lui la frumosul golf Chesapeake, la vapoarele mari, impunătoare, care căptuşeau şantierele navale din Fell's Point. Îi plăcea cum arătau vapoarele acelea, îi plăcea că mâinile lui ajutau la construcţia şi întreţinerea lor, dar Ma Aku spunea mereu că nu-i a bună ca el şi ceilalţi negri eliberaţi să muncească la vapoare. Spunea că era ceva malefic în faptul că aceştia

construiau lucrurile care-i aduseseră în America de la bun început, lucrurile care încercaseră să-i tragă la fund.

Jo coborî pe Market Street şi cumpără nişte picioare de porc de la magazinul din colţ al lui Jim, aproape de muzeu. Când să plece, un cal scăpă de la căruţă şi o luă la goană ca bezmeticul, mai-mai să dea peste o bătrânică albă care îşi ridicase poalele fustei, gata să păşească în stradă.

— Sunteţi bine, doamnă? întrebă Jo, grăbindu-se spre ea şi oferindu-i braţul.

Femeia păru confuză o clipă, apoi îi zâmbi lui Jo.

— Sunt bine, mulţumesc, zise ea.

Jo merse mai departe. Probabil, Anna încă făcea curăţenie în casă cu Ma Aku. Ştia că ar fi trebuit să meargă şi să le ajute pe cele două femei, mai ales că Anna era iar gravidă şi Ma Aku era atât de bătrână, încât se instalaseră deja tusea şi durerile nesfârşite, dar trecuse prea mult timp de când îşi acordase răgaz să se bucure de Baltimore, de briza răcoroasă a mării, de negri, unii sclavi, dar alţii liberi ca pasărea cerului, care munceau, şi trăiau, şi se jucau în jurul lui. Şi Jo fusese sclav odată. Era doar un bebeluş pe atunci, şi totuşi, de fiecare dată când vedea un sclav în Baltimore, simţea că îşi aduce aminte. De fiecare dată când Jo vedea un sclav în Baltimore, se vedea pe sine, vedea cum ar fi fost viaţa lui dacă Ma Aku nu l-ar fi dus în libertate. Hârtiile lui de om liber ziceau că îl cheamă Kojo Freeman. Asta însemna om liber. Jumătate din foştii sclavi din Baltimore se numeau aşa. Spune o minciună de destule ori, şi se va transforma în adevăr.

Jo cunoştea sudul doar din poveştile pe care i le spunea Ma Aku, la fel cum îi cunoştea pe părinţii săi, Ness şi Sam. Ca pe nişte poveşti, şi nimic mai mult. Nu-i era dor de ce nu cunoştea, de ce nu putea simţi în palme sau în suflet. Baltimore era tangibil. Nu însemna câmpuri nesfârşite şi bătăi cu biciul. Însemna portul, prelucrarea fierului, căile ferate. Însemna picioarele de porc pe care le consuma Kojo, zâmbetele celor şapte copii ai săi, cu al optulea pe drum. Însemna Anna, care se măritase cu el pe când avea doar şaisprezece ani, iar el nouăsprezece, şi muncise în fiecare zi din cei nouăsprezece ani care trecuseră de atunci.

Gândindu-se din nou la Anna, Jo hotărî să treacă pe la casa Mathison, unde ea şi Ma făceau curat în ziua respectivă. Cumpără o floare de la tanti Bess de la colţul dintre străzile North şi Sixteenth şi, ţinând-o în mână, se simţi de parcă putea uita în sfârşit de gândul poliţiei pe vasul său.

— Cin’ să fie, dacă nu chiar Jo, al meu soţ, zise Anna când îl văzu.

Mătura pridvorul cu o mătură nouă, după câte se pare. Mânerul era de un maro frumos, doar cu câteva tonuri mai închis decât pielea femeii, iar toţi perii erau drepţi. Lui Ma Aku îi plăcea mereu să le spună că pe Coasta de Aur măturile nu aveau mâner. Corpul era mânerul, şi se mişca şi se îndoia mult mai uşor decât ar fi putut un băţ.

— Ţi-am adus ceva, zise Jo, dându-i floarea.

Anna o luă, o mirosi şi zâmbi. Tulpina îi atingea pântecul exact în locul în care începea să-i împungă prin rochie. Jo puse mâna acolo şi frecă.

— Unde-i Ma? întrebă el.

— Înăuntru, face bucătăria.

Jo îşi sărută nevasta şi îi luă mătura din mâini.

— Hai, du-te şi ajut-o, spuse el, strângând-o de fund şi împingând-o uşor în timp ce o trimitea înăuntru.

Fundul ei îl atrăsese cu nouăsprezece ani în urmă, şi îl atrăgea şi azi. Îl văzuse cotind pe Strawberry Alley şi-l urmărise preţ de patru cvartale. Era fermecător, felul în care se mişca, independent de restul corpului, ca şi cum funcţiona sub influenţa unui cu totul alt creier, o bucă lovindu-se de cealaltă, astfel încât trebuia să se legene într-o parte înainte să se întâlnească.

Când avea şapte ani, Jo o întrebase pe Ma Aku ce trebuia să facă un bărbat când plăcea o femeie, iar ea râse. Mama sa nu fusese ca alte mame. Era puţin ciudată, puţin ţicnită, încă visa la ţara din care fusese smulsă cu ani şi ani în urmă. Deseori, o găseau privind apa, dând impresia că ar vrea să sară, să încerce să-şi găsească drumul spre casă.

— Kojo, pe Coasta de Aur, se zice că dacă îţi place de o femeie trebuie să te duci la tatăl ei cu o ofrandă. Pe vremea aceea, Jo era îndrăgostit de o fată pe nume Mirabel, iar duminica următoare, la biserică, îi aduse tatălui ei o broască pe care o prinsese lângă apă cu o seară în urmă, iar Ma Aku nu se mai putu opri din râs, până ce pastorul şi tatăl fetei spuseră că îl învăţa pe Jo calea magiei africane vechi şi îi dădură afară din parohie.

Cu Anna, Jo pur şi simplu se luase pe urmele legănatul fundului ei, până ce acesta se opri. Se dusese la ea şi îi

văzuse chipul. Pielea ei dulce de caramel şi părul negru-închis şi lung cât o coadă de cal, pe care îl purta mereu într-o coadă împletită. Îi spusese că îl cheamă Jo şi o întrebase dacă putea să o însoţească o bucată de drum. Ea acceptase, şi parcurseseră tot oraşul de la un capăt la altul. Abia câteva luni mai târziu află Jo că Anna dăduse de necaz cu maică-sa în seara aceea, după ce sărise peste toate treburile pe care făgăduise să le facă.

Familia Mathison era o familie de albi bătrâni. Casa tatălui domnului Mathison fusese odinioară o haltă pe Calea Ferată Subterană[7], şi îl învăţase pe fiul său să îşi ofere mereu ajutorul. Doamna Mathison era cea care avea banii familiei, şi când cei doi se căsătoriră, cumpărară o casă mare şi îi angajară pe Anna, pe Ma Aku şi pe mulţi alţi negri din Baltimore şi din împrejurimile oraşului.

Casa avea două etaje şi zece camere. Dura ore întregi să faci curat, iar familiei Mathison îi plăcea să fie imaculată. Kojo dădu şi el o mână de ajutor în acea zi, şi în timp ce spăla ferestrele din salon, îl auzi pe Mathison discutând cu ceilalţi aboliţionişti.

— Dacă şi California intră în Uniune ca stat liber, preşedintele Taylor o să aibă de tras cu secesioniştii din sud, zise Mathison.

— Iar Maryland are să fie prinsă la mijloc, spuse altă voce.

---

[7] Underground Railroad, o reţea secretă de drumuri şi case sigure, folosită de sclavii negri pentru a evada în statele libere şi Canada cu ajutorul aboliţioniştilor şi al altor oameni, la mijlocul secolului al XIX-lea.

— De-asta trebuie să facem tot ce putem ca să ne asigurăm că mai mulţi sclavi se emancipează chiar aici în Baltimore.

Puteau s-o ţină aşa ore întregi. La început, lui Jo îi plăcuse să-i asculte. Îi dădea speranţă să-i vadă pe toţi acei albi puternici care îi luau partea lui şi alor săi, dar cu cât treceau mai mulţi ani, cu atât îşi dădea seama că nici măcar oamenii cu suflet bun ca aceia din casa familiei Mathison nu puteau face prea multe.

Când terminară de făcut curat în casă, Jo, Anna şi Ma Aku se întoarseră la micul lor apartament de pe Twenty-Fourth Street.

— Spatele meu... ah, spatele, zise Ma, ţinându-se de partea corpului care o durea de ani de zile. Se întoarse către Jo şi întrebă în twi: N-am ostenit?

Era o expresie veche, obosită pentru un sentiment vechi şi obosit. Jo încuviinţă şi îi dădu mâna femeii ca s-o ajute să urce scările.

Înăuntru, copiii se jucau. Agnes, Beulah, Cato, Daly, Eurias, Felicity şi Gracie. El şi Anna păreau să aibă câte un copil pentru fiecare literă a alfabetului. Aveau să-i înveţe pe copii să citească literele, aveau să-i crească să fie genul de oameni care puteau să-i înveţe literele pe alţii. Acum, toţi din casă îi spuneau bebeluşului „H”, ca un spaţiu rezervat până când avea să vină pe lume cu tot cu nume.

Să fie un tată bun era o datorie pe care Jo o simţea faţă de părinţii săi, care nu se putuseră elibera. Petrecuse nopţi întregi încercând să vizualizeze chipul tatălui său. Era

curajos? Înalt? Blând? Isteţ? Era un om bun şi corect? Ce fel de tată ar fi fost dacă ar fi avut şansa să fie tată, liber?

Acum, Jo îşi petrecea cele mai multe nopţi cu urechea lipită de pântecul abia umflat al nevestei sale, încercând să-l cunoască puţin pe Bebe H înainte să sosească. Îi promisese Annei că avea să fie alături de ei, aşa cum tatăl său nu putuse să fie alături de el. Iar Anna, care nu voise ca tatăl ei să-i fie vreodată alături, ştiind ce fel de om era şi ce fel de necazuri ar fi adus prezenţa sa, zâmbise numai şi îl bătuse pe spate.

Dar Jo vorbea serios. Îşi cerceta copiii, în puţinele ore în care îi vedea seara, înainte ca aceştia să meargă la culcare, sau dimineaţa, înainte ca el să plece la docuri. Agnes era ajutorul de nădejde. Nu cunoscuse vreodată un suflet mai blând şi mai bun. Nici pe Anna şi cu siguranţă nici pe mama lui obosită de viaţă. Beulah era o frumuseţe, dar încă nu ştia asta. Cato era moale pentru un băiat, iar Jo încerca în fiecare zi să-l oţelească. Daly era un luptător, iar Eurias era prea adesea ţinta loviturilor lui. Felicity era atât de timidă, încât nu-ţi spunea nici cum o cheamă dacă o întrebai, iar Gracie era plină de iubire. Viaţa cu ei, cu Anna, şi cu Ma, şi copiii, era tot ce îşi dorea în acele zile din copilărie pe care le petrecuse în singurătate, trecând dintr-o casă sigură în alta, de la o slujbă la alta, încercând s-o ajute pe femeia căreia îi spunea mamă să-şi facă treaba pe care n-o ceruse, dar din pricina căreia nici nu se plângea vreodată.

Ma Aku începu să tuşească, iar Agnes veni îndată s-o ajute să urce în pat. Apartamentul avea două camere: una pentru Jo şi Anna, separată cu o perdea, şi una pentru celelalte lucruri şi pentru toţi ceilalţi. Ma Aku se aşează pe

saltea cu un oftat greu, şi după câteva minute tuşea şi sforăia în egală măsură.

Gracie, încă în scutece, se agăţa de pantalonii lui Jo.

— Tati, tati!

Jo se aplecă şi o ridică într-o mână, la fel de uşor cum ar fi ridicat trusa cu scule pe care o lăsase pe vas. Curând, avea să fie prea mare s-o mai trateze ca pe un bebeluş. Probabil la timp înainte să sosească următorul copil.

Curând, Agnes şi Anna îi culcară pe toţi copiii, iar Agnes adormise şi ea în sfârşit. Jo stătea în dormitor cu perdeaua trasă când intră Anna, frecându-şi pântecele atât de mic încât abia dacă era mai mult decât o senzaţie.

— Azi a venit poliţia la vas. A zis că s-a dat o spargere, spuse Jo.

Anna îşi scotea hainele şi le împăturea, apoi le aşeză pe scaunul de lângă salteaua lor. Avea să le poarte şi mâine. Nu avusese timp să spele săptămâna aceea, şi nici bani să o facă săptămâna dinainte. Tot ce putea spera era să nu miroasă cei mici când se duceau la şcoala creştină.

— Te-ai speriat? întrebă ea, iar Jo se ridică, iute ca fulgerul, şi o luă în braţe, trăgând-o pe saltea împreună cu el.

— Nu mă sperie nimica, femeie, spuse el în timp ce ea râdea şi se zbătea, prefăcându-se că îl respinge.

Se sărutară, iar hainele, pe care Anna nu apucase să le dea jos, i le scoase Jo îndată. O gustă şi simţi mai mult decât auzi plăcerea pe care i-o trimitea prin corp ca pe un curent, felul în care îşi înăbuşea gemetele ca să nu îi

trezească pe copii, expertă deja după numeroase nopţi şi şapte copii. Munciră amândoi repede şi în tăcere, sperând că întunericul avea să le acopere mişcările dacă se întâmpla ca vreunul dintre copii să tragă cu ochiul pe după perdea, neputând să doarmă. Jo o apucă pe Anna de fund cu amândouă mâinile lacome. Cât avea să trăiască, avea să fie mereu o plăcere şi un dar să-şi umple palmele cu greutatea cărnii ei.

A doua zi dimineaţă, Jo se întoarse la lucru pe vasul Alice. Poot veni să-şi împartă micul dejun cu el: puţină pâine cu mălai şi nişte peşte.

— Au venit pe-aici? întrebă Jo.

În dimineaţa aceea pregătise calafatul pentru punte, îmbibând cânepa în catran de pin. Îl răsucise ca pe o funie, umplând cu el spaţiile dintre scânduri. Jo lucra cu aceleaşi unelte de când începuse să călăfătuiască. Ciocanul şi fierul său. Îi plăcea nespus sunetul pe care acestea două le făceau împreună când împingea calafatul printre spaţii, bătând uşor fierul ca să forţeze calafatul să stea la loc, spaţiile să se umple, vasul să nu ia apă.

— Da, au venit. Au întrebat doar chestiile obişnuite. N-a fost rău. Aud că l-au găsit pe ăla de-a făcut-o.

Poot era născut liber, locuise în Baltimore toată viaţa. Lucra pe Alice cam de un an, şi înainte de asta lucrase pe aproape toate vasele din port. Era unul dintre cei mai buni călăfătuitori din zonă. Se spunea că poate să-şi lipească urechea de un vapor şi să-şi dea seama unde are nevoie de reparaţii. Jo ajunsese să lucreze cu el, şi din această cauză ştia cam tot ce era de ştiut despre vapoare.

Cătrănea coca, întinzând smoală încinsă peste tot, acoperind-o apoi cu plăci de cupru. Când era la început, Jo aproape murise încălzind smoala. Focul era magnific, şi atât de fierbinte încât părea răsuflarea infernului, şi până ca Jo să se dezmeticească, începuse să înghită lemnul din care era făcută puntea. Se uitase la toată apa aceea care umplea golful, apoi din nou la focul ce ameninţa să înfulece tot vaporul, şi ceruse o minune. Acea minune fu Poot. Cât de repede fu în stare, Poot stinse focul şi-l linişti pe şef spunându-i că dacă Jo nu putea rămâne, atunci şi el avea să plece. Acum, de fiecare dată când Jo aprindea un foc pe vas, ştia cum să aibă grijă de el.

Jo tocmai terminase coca şi îşi ştergea sudoarea din ochi când o văzu pe Anna pe chei, făcându-i cu mâna. Nu venea prea des la el după o zi de muncă, fiindcă de obicei el termina înaintea ei, dar se bucură să o vadă.

Când îşi luă uneltele şi se îndreptă spre ea, îşi dădu seama că nu era totul în regulă.

— Domnu’ Mathison zice că să vii acasă cât de repede poţi, spuse ea.

Îşi răsucea batista în mâini, un tic nervos pe care el îl detesta, fiindcă avea mereu darul să-l facă să se simtă agitat.

— Ma e bine? întrebă el, apucându-i mâinile în ale sale şi scuturându-le până ce într-un sfârşit se opriră.

— Da.

— Atunci ce-i?

— Nu ştiu, răspunse ea.

O privi cu atenţie, dar văzu că spunea adevărul. Era agitată, fiindcă Mathison nu mai ceruse să-l vadă pe Jo până atunci, niciodată în cei şapte ani de când ea şi Ma îi făceau curat în casă, şi nu ştia ce putea să însemne de i-o cerea de această dată.

Merseră cei câţiva kilometri până la casa Mathison atât de iute încât sculele din trusa lui Jo zornăiau neplăcut când se loveau de pereţii cutiei. Jo mergea puţin înaintea Annei şi auzea tropotul picioruşelor ei care încercau să ţină pasul cu picioarele lui lungi.

Când ajunseră la casă, Ma Aku aştepta în pridvor, tuşind doar în semn de bun-venit. Ea şi Anna îl duseră pe Jo în salon, unde Mathison şi alţi câţiva bărbaţi albi şedeau pe canapelele albe de pluş, cu perne atât de umflate încât păreau nişte dealuri, sau spinări de elefanţi.

— Kojo! zise Mathison, ridicându-se să-i strângă mâna. Auzise că Ma Aku îi spusese aşa o dată lui Jo, şi îi întrebase ce înseamnă. Când Ma explicase că era numele ashanti dat unui băiat născut într-o zi de luni, bătuse din palme ca şi cum auzea un cântec plăcut, şi insista să-i spună lui Jo pe numele întreg de fiecare dată când îl vedea. Să-ţi pună stăpânire pe nume e primul pas, spusese el cu glas sumbru, într-atât, încât Jo simţi că nu era înţelept să întrebe la ce se gândea – primul pas către ce?

— Domnule Mathison.

— Te rog, ia loc, spuse domnul Mathison, arătându-i un scaun alb gol.

Jo se simţi deodată neliniştit. Pantalonii săi erau acoperiţi cu smoală întărită, atât de neagră, încât păreau ciuruiţi de găuri. Lui Jo îi era teamă ca smoala să nu păteze scaunul, dându-le mai mult de lucru Annei şi lui Ma Aku data viitoare când aveau să vină. Dacă mai aveau să vină.

— Îmi pare aşa de rău să te aduc tocmai până aici, dar colegii mei m-au informat că sunt veşti foarte îngrijorătoare.

Un bărbat alb mai gras îşi drese vocea, iar Jo privi cum i se scutura gâtlejul când vorbea.

— Am auzit că sudul şi partidul Pământul Liber pregătesc o nouă lege, şi dacă trece, poliţia va trebui să aresteze orice sclav presupus fugar din nord şi să-l trimită înapoi în sud, indiferent cât de mult timp a trecut de când a fugit.

Bărbaţii îl priveau cu toţii, aşteptând să reacţioneze, aşa că el încuviinţă din cap.

— Îmi fac griji pentru tine şi mama ta, spuse domnul Mathison, iar Jo se uită la uşă, unde Anna stătuse cu doar câteva clipe în urmă. Probabil, acum îşi vedea în continuare de dereticat, îngrijorată de ceea ce avea să-i spună Mathison lui Jo. Ca fugari, s-ar putea să aveţi mai multe necazuri decât Anna şi copiii, care sunt liberi de drept.

Jo dădu aprobator din cap. Nu îşi închipuia cine ar fi putut să-l caute pe el sau pe Ma Aku după toţi anii aceia. Jo nici măcar nu ştia numele sau chipul fostului său stăpân. Ma îşi amintea doar că Ness îi spunea Diavolul.

— Ar trebui să-ţi iei familia şi să pleci mai la nord, sugeră domnul Mathison. New York, Canada chiar. Dacă trece legea asta, nu se ştie ce debandadă o să provoace.

— Mă dau afară? întrebă Anna.

Cei doi stăteau pe saltea, mai târziu în acea seară, după ce toţi copiii se duseseră la culcare, iar Jo putu în sfârşit să-i explice motivul pentru care îl chemase Mathison.

— Nu, doar vor să ne avertizeze, atâta tot.

— Dar stăpânu' maică-tii a murit. Ne-a zis Ruthie, mai ţii minte?

Jo ţinea minte. Ruthie, verişoara Annei, le trimisese vorbă dintr-o plantaţie la alta, apoi la o casă sigură, şi în sfârşit lui Ma Aku că omul care îi fusese stăpân murise. Cu toţii răsuflară uşuraţi în acea seară.

— Domnu' Mathison zice că nu contează. Că oamenii lui tot pot s-o prindă dacă vor.

— Şi cu mine şi cu copiii cum rămâne?

Jo ridică din umeri. Stăpânul Annei o lăsase gravidă pe maică-sa cu ea, apoi le eliberase pe amândouă. Ea avea hârtii adevărate că era liberă, nu unele contrafăcute, ca Jo şi Ma Aku. Copiii se născuseră cu toţii chiar în Baltimore, liberi. Nimeni nu avea să-i caute.

— Doar eu şi Ma avem de ce să ne facem griji. Nu te mai gândi la asta.

Cât despre Ma Aku, Jo ştia că nu avea să plece vreodată din Baltimore. Dacă nu se putea întoarce pe Coasta de

Aur, nu existau ţări noi pentru ea – nici Canada, nici măcar raiul, dacă exista pe pământ. Odată ce femeia hotărâse să se elibereze, avea de gând să rămână liberă. Când era mic, Jo se mira întotdeauna de cuţitul pe care Ma Aku îl ţinea mereu vârât în pânza cu care se îmbrăca; îl ţinea acolo din vremea când fusese sclavă ashanti, apoi sclavă americană, apoi după ce deveni, în sfârşit, liberă. Cu cât Jo înainta în vârstă, cu atât înţelegea mai multe despre femeia căreia îi spunea Ma. Cu atât înţelegea mai bine că, uneori, să rămâi liber presupunea nişte sacrificii de neînchipuit.

În cealaltă cameră, Beulah începu să scâncească în somn. Copilul suferea de spaime noaptea. Veneau la intervale imprevizibile: acum, la o lună, data viitoare, la două zile. Uneori era atât de rău, că se trezea singură de ţipetele pe care le scotea sau se trezea cu zgârieturi pe braţe din locul unde dusese lupte nevăzute. Alteori, dormea dusă, cu lacrimile curgându-i pe faţă, iar a doua zi, când era întrebată ce visase, ridica mereu din umeri şi răspundea: „Nimic”.

Azi, Jo se uită şi văzu cum picioarele fetiţei începură să se mişte: genunchi îndoit, lovit în faţă, apoi iar de la capăt. Beulah fugea. Poate de aici începuse totul, se gândi Jo. Poate că Beulah vedea ceva mai limpede în nopţile în care avea aceste vise, un copil mic şi negru care se lupta în somn cu un duşman pe care nu-l putea numi a doua zi dimineaţă, fiindcă la lumină, acel duşman arăta ca lumea din jurul ei. Un rău de neatins. O nedreptate de nedescris. Beulah fugea în somn, fugea de parcă ar fi furat ceva, când de fapt nu făcuse altceva decât să aştepte liniştea, luciditatea care veneau odată cu visarea. Da, se gândi Jo, de aici începea, dar când, unde, avea să se termine?

Jo hotărî să-şi ţină familia în Baltimore. Sarcina Annei era prea avansată ca femeia să fie luată din oraşul în care prinseseră cu toţii rădăcini, iar Baltimore încă părea sigur. Oamenii şuşoteau despre noua lege. Câteva familii plecaseră, îşi făcuseră bagajele şi se îndreptaseră spre nord de teamă să nu treacă legea. Tanti Bess, care vindea flori pe North Street, plecase. La fel şi Everett, John şi Dothan, care munceau pe vasul Alice.

— Mare păcat, zise Poot în ziua în care trei irlandezi urcară pe vas ca să-i înlocuiască.

— Te gândeşti vr'odată să pleci, Poot? întrebă Jo.

Poot pufni pe nas.

— În Baltimore or să mă-ngroape, Jo. Într-un fel sau altu'. În golfu' Chesapeake or să-mi arunce hoitu'.

Jo ştia că vorbea serios. Poot spunea mereu că Baltimore e un oraş grozav în care să fii negru. Negrii erau portari şi profesori, preoţi şi negustori ambulanţi. Un om liber nu trebuia să fie servitor sau birjar. Putea să facă ceva cu mâinile lui. Putea să repare ceva, să vândă ceva. Putea să construiască ceva de la zero, apoi să trimită lucrul respectiv pe mare. Poot se apucase de călăfătuit pe când era doar un adolescent, şi glumea deseori că singurul lucru care îi plăcea mai mult decât să ţină în mână un ciocan era să ţină în braţe o femeie. Era însurat, dar nu avea copii, nici un fiu pe care să-l înveţe meserie. Vapoarele erau mândria lui. Nu avea să plece vreodată din Baltimore.

În general, toţi ceilalţi din Baltimore rămaseră la locurile lor. Erau obosiţi de fugă şi obişnuiţi să aştepte. Aşa că aşteptară să vadă ce avea să vină.

Pântecul Annei continuă să se umfle. Bebe H îşi făcea simţită prezenţa în fiecare zi cu lovituri feroce de pumni şi picioare înăuntrul burţii Annei.

— H o să fie boxer, zise Cato, care avea zece ani, odihnindu-şi urechea pe pântecul mamei sale.

— Ba nu, zise Anna. N-o să fie violenţă în casa asta. După cinci minute, Daly îl lovi pe Eurias în fluierul piciorului, iar Anna îl plesni atât de tare, încât se crispă tot restul zilei de fiecare dată când se aşează.

Agnes împlini şaisprezece ani şi se angajă la Biserica Metodistă de pe Caroline Street, unde făcea curat, iar Beulah se bucura de noul său rol de copilul cel mare din casă timp de o oră în fiecare seară, înainte ca Agnes să se întoarcă de la muncă.

— Timmy a zis că el şi pastorul John nu pleacă nicăieri, dădu raportul Agnes într-o seară.

Era august 1850, iar peste Baltimore se pogorâse o căldură lipicioasă. Agnes venea acasă în fiecare seară cu sudoarea întinsă pe buza de sus, pe gât, pe frunte. Timmy era băiatul pastorului, şi în fiecare seară Jo şi restul familiei erau informaţi de Agnes despre ce gândise, făcuse sau zisese Timmy în ziua aceea.

— Să-nţeleg că asta înseamnă că nici tu nu pleci nicăieri? zise Anna cu un rânjet, iar Agnes ieşi din casă pufnind.

Spuse că se duce să caute ciocolată pentru copii, dar ştiau cu toţii că Anna o atinsese la coarda sensibilă.

Ma Aku râse când se trânti uşa.

— Copilu’ ăsta nu ştie ce-i aia dragoste, zise ea.

Râsul i se transformă în tuse, şi trebui să se aplece ca să lase tusea să iasă.

Jo o sărută pe Anna pe frunte şi se uită la Ma.

— Da’ tu ce ştiai despre dragoste, Ma? întrebă el, continuând să râdă în locul femeii.

Ma îl amenință cu degetul.

— Nu mă-ntreba tu ce ştiu io şi ce nu ştiu, zise ea. N-oi fi tu singuru’ care a pus mâna pe cineva sau pe care a pus careva mâna.

Fu rândul Annei să râdă, iar Jo îi dădu drumul mâinii pe care o strângea, simţindu-se puţin trădat.

— Cine, Ma?

Ma scutură din cap, încet.

— Nu contează.

Peste două săptămâni, Timmy veni la docuri să-i ceară lui Jo mâna lui Agnes.

— Ştii vreo meserie, băiete? întrebă Jo.

— O să fiu preot ca tata, zise Timmy.

Jo mârâi. Se dusese la biserică doar o singură dată din ziua în care el şi Ma Aku fuseseră daţi afară pentru vrăjitorie, şi acea ocazie fusese în ziua nunţii. Dacă Agnes se mărita cu

băiatul preotului, trebuia să intre iar în biserică la nunta ei, şi apoi cine ştie de câte ori.

În ziua în care merseră cei opt kilometri spre casă de la biserica baptistă, după ce Jo îi dăduse broasca tatălui lui Mirabel, Jo nu se oprise din plâns. Ma Aku îl lăsase să mai continue câteva minute, apoi îl apucase de ureche cu o mână, îl trăsese pe o alee, se uitase la el cu atenţie şi îl întrebase:

— Pen’ ce plângi, băiete?

— Pastoru’ a zis că facem magie africană.

Nu era destul de mare cât să ştie ce însemna asta, dar era destul de mare să cunoască ruşinea, iar în acea zi ruşinea îl cuprinsese până în vârful urechilor.

Ma Aku scuipă peste umărul stâng, un gest pe care nu-l făcea decât atunci când era cu adevărat scârbită.

— Cin’ ţi-a zis să plângi pen’ aşa ceva? întrebă ea, iar el ridică din umeri, încercă să-şi tragă nasul, fiindcă asta părea s-o înfurie şi mai rău. Îţi zic io, dacă n-alegeau zeul omului alb în loc de zeii ashanti, nu-mi ziceau mie aşa ceva.

Jo ştia că trebuia să încuviinţeze, aşa că încuviinţă. Ea continuă.

— Zeul omului alb e la fel ca omul alb. Crede că e singurul zeu, aşa cum omul alb crede că e singurul om. Dar singurul motiv pen’ care e zeu el în loc de Nyame sau Chukwu, sau cine-o fi e fi’ncă îl lăsăm noi să fie. Nu ne luptăm cu el. Nici măcar nu ne-ndoim de el. Omul alb ne-a

zis că el e calea, şi noi am zis că da, dar când ne-a zis omul alb ceva care era bun pentru noi, şi lucru' ăla chiar a fost bun? Zic că eşti vrăjitoare africană, şi ce? Şi ce? Cine le-a zis lor ce-i aia o vrăjitoare?

Jo nu mai plângea, iar Ma Aku îi freca petele albe de sare de pe obraz cu tivul rochiei. Îl trase înapoi pe stradă, apucându-l de braţ şi bombănind tot drumul.

Lui Timmy îi tremurau mâinile, iar Jo le privi cum se scuturau. Era un băiat deşirat, slăbănog, cu mâini moi, nearse de smoală fierbinte sau nebătute de fierul de călăfătuit. Timmy provenea dintr-un neam de oameni liberi: născuţi şi crescuţi în Baltimore din părinţi născuţi şi crescuţi la rândul lor în Baltimore.

— Dacă asta vrea Aggie, zise Jo în sfârşit.

Perechea se căsători luna următoare, în dimineaţa în care trecu Legea sclavilor fugari. Anna cusu rochia lui Agnes noaptea, la lumina lumânării. Dimineaţa, Jo o găsea cu ochii roşii, clipind să se trezească, în timp ce se pregătea să meargă la casa Mathison. Bebe H era atât de mare în pântecul ei că nu mai putea merge fără să se legene, şi avea picioarele atât de umflate încât atunci când le îndesa în papucii de lucru dădeau pe dinafară, ca o pâine în care s-a pus prea multă drojdie şi nu mai încape în tavă.

Nunta avu loc la biserica tatălui lui Timmy, şi toate enoriaşele gătiseră o masă potrivită pentru un rege, deşi se auzeau şoapte că Timmy se însura cu o fată ai cărei părinţi nu se duceau la biserică, nici măcar la cea metodistă rivală, de peste stradă.

Beulah stătea lângă Agnes, într-o rochie mov, iar fratele lui Timmy, John Jr., stătea lângă el. Tatăl lui Timmy, pastorul John, îi căsătoriră. Nu încheie ca de obicei, anunţându-i pe domnul şi pe doamna şi spunându-le să se sărute, în schimb îi rugă pe credincioşi să-şi întindă mâinile spre Timmy şi Agnes în timp ce el rostea o binecuvântare. Şi tocmai când rosti cuvintele „Şi toţi oamenii Domnului ziseră”, un băiat fugi prin faţa uşii bisericii, strigând: „A trecut legea! A trecut legea!”

Iar răspunsul: „Amin” veni înăbuşit şi lipsit de sinceritate de la unii. De la alţii, nu veni deloc. Câţiva începură să se foiască la locurile lor, iar unul chiar plecă, ridicându-se atât de brusc, încât strana întreagă se mişcă, dezechilibrându-se.

Agnes se uită la Jo cu o umbră de nelinişte îndărătul ochilor, iar el o privi cât de statornic fu în stare. Apoi frica ei se topi pe măsură ce frica colectivă creştea. Pastorul John încheie ceremonia pentru cei doi tineri, şi toată lumea se ospătă cu toate bucatele pregătite de Anna, Ma şi de celelalte femei.

După două săptămâni, se auzi că James Hamlet, un fugar din Baltimore, fusese răpit şi condamnat în New York City. Albii scriseseră despre asta în New York Herald şi în ediţia din Baltimore a ziarului Sun. El fu primul, dar toată lumea ştia că aveau să fie mai mulţi. Oamenii începură să se mute în Canada cu sutele. Jo se duse la Fell’s Point într-o săptămână, şi ceea ce fusese odată o mare de chipuri negre profilându-se pe verdele-albăstrui al golfului se transformase în nimic. Mathison se asigură că toată familia lui Jo avea aranjate hârtiile de oameni liberi, dar cunoştea şi alţi oameni care aveau hârtii, şi chiar şi aceştia fugiseră.

Mathison îi vorbi din nou lui Jo.

— Vreau să mă asigur că ştii care-i miza aici, Jo. Dacă te prind, o să te ducă la proces, dar nu o să ai nici un cuvânt de spus. O să fie cuvântul omului alb împotriva nici unui cuvânt. Aveţi grijă cu toţii să aveţi mereu hârtiile asupra voastră, ai înţeles?

Jo încuviinţă din cap.

Peste tot în nord aveau loc manifestaţii şi proteste, şi nu doar în rândul negrilor. Şi albii li se alăturau acestora, cum Jo nu îi mai văzuse vreodată alăturându-se nici unui lucru. Sudul adusese această luptă pe covoraşul din faţa casei celor din nord, unde mulţi dintre ei nu voiau să aibă nimic de-a face cu asta. Acum, albii puteau fi amendaţi dacă îi dădeau unui negru de mâncare, sau de lucru, sau un loc unde să stea, dacă, potrivit legii, negrul acela era fugar. Şi cum puteau să ştie care era fugar şi care nu? Se crease o situaţie imposibilă, şi cei care erau convinşi că vor să rămână neutri descoperiră că nu mai aveau cum.

Dimineaţa, înainte ca Jo şi Anna să plece la lucru, Jo îi punea pe copii să exerseze cum să arate hârtiile. El juca rolul poliţistului federal, cu mâinile în şolduri, venind la fiecare dintre ei, chiar şi la micuţa Gracie, şi zicând, cât de sever era în stare: „Unde mergi?” Iar copiii băgau mâinile în buzunarele pe care Anna le cususe pe rochii şi pantaloni, şi fără să răspundă, întotdeauna în tăcere, întindeau hârtiile în mâinile lui Jo.

Când începuse prima dată să facă asta, copiii izbucneau în râs, crezând că era doar un joc. Nu ştiau despre frica lui Jo faţă de oamenii în uniformă, nu ştiau ce înseamnă să stai tăcut şi abia respirând sub scândurile dintr-o casă de

quaker, ascultând cum cizma unui căutător calcă deasupra ta. Jo muncise din greu pentru ca urmaşii săi să nu fie nevoiţi să-i moştenească frica, dar acum îşi dorea ca aceştia să fi simţit măcar un strop din ea.

— Îţi faci prea multe griji, zise Anna. Nu-i caută nimeni pe copii. Nu ne caută nimeni nici pe noi.

Copilul trebuia să se nască în orice clipă, iar Jo observase că soţia lui devenise mai iritată ca oricând, răstindu-se la el pentru cele mai mărunte lucruri. Îi era poftă de peşte şi lămâi. Mergea ţinându-se cu mâinile de zona lombară şi uita lucruri. Cheile într-o zi, mătura a doua zi. Jo se temea că avea să-şi uite hârtiile data viitoare. O văzuse lăsându-le, mototolite, pe partea ei de saltea într-o zi când se duse la piaţă, şi ţipase la ea pentru asta. Ţipase la ea până când femeia plânse. Oricât de rău se simţi el în ziua aceea, ştia că ea nu avea să le mai uite altă dată.

Apoi, într-o zi, Anna nu veni acasă. Jo fugi în cameră să vadă dacă îşi uitase iar hârtiile, dar nu le găsi nicăieri, şi auzi în ureche glasul dulce al Annei zicând: „Îţi faci prea multe griji. Îţi faci prea multe griji”. Beulah sosi acasă cu restul copiilor după ea, iar Jo întrebă dacă o văzuseră pe mama lor.

— Vine bebe H, tati? întrebă Eurias.

— Poate, zise Jo absent.

Apoi sosi acasă Ma Aku, masându-şi ceafa cu mâinile. Nu dură mult să inspecteze camera.

— Unde-i Anna? A zis că se duce să ia nişte sardine înainte să vin-acasă, zise Ma, dar Jo ieşise deja pe uşă.

Se duse la băcan, la magazinul din colţ, la magazinul de ţesături. Se duse la piaţa de peşte, la cizmar, la spital. La şantierele navale, la muzeu, la bancă.

— Anna? N-a trecut azi pe aici, spuneau unul după altul.

Apoi, pentru prima dată în viaţa lui, Jo bătu la uşa unui alb, noaptea. Mathison însuşi deschise uşa.

— N-a venit acasă de azi-dimineaţă, spuse Jo, poticnindu-se în cuvinte.

Nu mai plânsese de mult timp, şi nu voia să o facă în faţa unui alb, indiferent în ce fel îl ajutase acesta.

— Du-te acasă la copiii tăi, Kojo. Mă apuc s-o caut chiar acum. Tu du-te acasă.

Jo încuviinţă, şi pe drumul său confuz spre casă, începu să se gândească ce fel de viaţă avea să fie viaţa fără soţia lui, femeia pe care o iubea mult şi de mult timp. Toată lumea era la curent cu ceea ce era cunoscută acum drept „Legea copoilor”. Auziseră despre câini, despre răpiri, despre procese. Auziseră totul, dar nu îşi câştigaseră ei oare libertatea? Zilele de alergat prin păduri şi de trăit sub scândurile din podea. Nu era acesta preţul pe care îl plătiseră deja? Jo nu voia să accepte ceea ce începea deja să ştie în sufletul său. Anna şi bebe H nu mai erau.

Jo nu putu să stea degeaba şi să aştepte ca Mathison s-o caute pe Anna. Poate că Mathison avea toate legăturile printre albii bogaţi, pe care ţi le-ai fi putut dori, dar Jo îi ştia pe negri şi pe imigranţii albi săraci din Baltimore, iar noaptea, după ce termina lucrul pe vase, se ducea să vorbească cu ei, încercând să adune informaţii.

Dar peste tot pe unde mergea, răspunsul era acelaşi. O văzuseră pe Anna în dimineaţa aceea, în ziua dinainte, cu trei nopţi în urmă. În ziua în care dispăruse, fusese la Mathison până la ora şase. După aceea, nimic. Nimeni nu o văzuse.

Soţul lui Agnes, Timmy, era un bun artist. Desenă din memorie un portret al Annei, care arăta ca ea, cel mai bun din câte văzuse Jo. Dimineaţă, Jo luă portretul cu el la Fell's Point. Se urcă pe fiecare vas din şantier, până la ultimul, arătându-le oamenilor chipul Annei desenat cu cărbune gros.

— Îmi pare rău, Jo, spuneau toţi.

Luă desenul cu el pe Alice, şi deşi toţi ceilalţi bărbaţi ştiau cum arată Anna, îi făcură pe plac, studiind desenul cu atenţie înainte să-i spună lui Jo ceea ce el ştia deja. Nici ei nu o văzuseră.

Jo se obişnuise să aibă desenul în buzunar când lucra. Se pierdea în sunetul ciocanului care izbea fierul, acel ritm egal pe care îl cunoştea atât de bine. Îl liniştea. Apoi, într-o zi, când pregătea calafatul, desenul îi căzu din buzunar, şi când Jo îl prinse, marginile de jos erau înmuiate în catran de pin. Pe când se chinuia să-l şteargă, catranul i se lipi de degete, şi când ridică mâna să-şi şteargă sudoarea din ochi, faţa îi sclipea neagră.

— Tre' să plec, îi zise Jo lui Poot, fluturând frenetic desenul, sperând că vântul avea să-l usuce.

— Nu mai poţi să pierzi alte zile, Jo, spuse Poot. O să-ţi dea slujba unui irlandez d-ăsta, şi atunci ce mai faci? Cine-o să le dea de mâncare ălora mici, Jo?

Jo fugea deja înspre uscat.

Când Jo ajunse la magazinul de mobilă de pe Aliceanna Street, arătă desenul fiecărei persoane pe lângă care trecea. Nu ştia la ce se gândea când îl vârî sub ochii unei femei albe care ieşea din magazin.

— Vă rog, doamnă, zise el. Aţi văzut-o pe soţia mea? O caut pe soţia mea.

Femeia se dădu încet în spate, căscând ochii de frică, aţintiţi în ochii lui, ca şi cum dacă se întorcea, el ar fi fost liber s-o atace.

— Stai departe de mine, zise femeia, întinzând mâna în faţa sa.

— O caut pe soţia mea. Vă rog, doamnă, uitaţi-vă la desen. Aţi văzut-o pe soţia mea?

Ea scutură din cap şi din mâna întinsă. Nici măcar nu se uită la desen.

— Am copii, zise ea. Nu-mi face rău, te rog.

Asculta măcar vreun cuvânt din ce-i spunea el? Deodată, Jo simţi două braţe puternice apucându-l din spate.

— Vă supără cioroiul ăsta? întrebă o voce.

— Nu, dom’ poliţist. Mulţumesc, dom’ poliţist, zise femeia, răsuflând uşurată, apoi plecă.

Poliţistul îl întoarse pe Jo cu faţa la el. Jo era atât de speriat, încât nu putea ridica privirea, aşa că ridică, în schimb, desenul.

— Vă rog, soţia mea, domnule. E gravidă în opt luni şi n-am văzut-o de mai multe zile.

— Soţia ta, hă? zise poliţistul, smulgând desenul din mâinile lui Jo. Ce cioară frumoasă, nu?

Jo tot nu se putea uita la el.

— Ce-ar fi să iau eu desenul ăsta cu mine?

Jo scutură din cap. Aproape pierduse desenul o dată în ziua aceea, şi nu ştia ce avea să facă dacă îl mai pierdea o dată.

— Vă rog, domnule. E singurul pe care-l am.

Apoi, Jo auzi sunetul de hârtie ruptă. Ridică ochii şi văzu nasul, şi urechile, şi şuviţele Annei, şi bucăţile sfâşiate de hârtie zburând prin aer.

— M-am săturat de toate ciorile astea fugare, care cred că-s mai tari ca legea. Dacă nevastă-ta era o cioară fugară, atunci a primit ce merita. Şi tu? Şi tu eşti un cioroi fugar? Te trimit eu după nevastă-ta.

Jo îl privi în ochi pe poliţist. Simţea cum îi tremură tot corpul. Nu-l vedea, dar simţea asta înăuntrul său, un tremur de neoprit.

— Nu, domnule, zise el.

— Mai tare, spuse poliţistul.

— Nu, domnule. M-am născut liber, chiar aici în Baltimore.

Poliţistul rânji.

— Du-te acasă, zise el.

Poliţistul se întoarse şi plecă, iar tremurul care fusese ţinut undeva în oasele lui Jo începu să iasă la suprafaţă, până ajunse să se aşeze pe pământul tare, încercând să-şi revină.

— Spune-i şi lui ce mi-ai spus mie, zise Mathison. Jo stătea în pridvorul familiei Mathison, trei săptămâni mai târziu. Ma Aku se îmbolnăvise şi nu mai putea merge la lucru, dar Jo încă se mai oprea pe la casa Mathison când se întorcea acasă, pentru a vedea dacă avea veşti despre Anna.

De data asta, Mathison ţinea pe după umeri un copil negru speriat. Băiatul nu era probabil mai mare decât Daly, şi dacă ar fi fost mai speriat de faptul că îl chemase un alb în casă, pielea lui s-ar fi făcut gri în locul acestei nuanţe reci de negru precum catranul.

Stătea cu mâini tremurânde şi se uită în sus la Jo.

— Am văzut un om alb care-a luat o femeie gravidă în trăsură. A zis că-i prea gravidă să meargă singură acasă, aşa c-a luat-o cu el.

Jo se aplecă până când privirea sa ajunse la acelaşi nivel cu a copilului speriat. Luă bărbia copilului în mână şi-l făcu să se uite la el, şi se uită îndelung în ochii copilului, parcă zile în şir, trei săptămâni întregi mai exact, de căutări ale Annei.

— Au vândut-o, îi spuse Jo lui Mathison, ridicându-se la loc.

— Nu ştim asta, Jo. Poate au dus-o la spital de urgenţă. Anna era liberă de drept, şi era însărcinată, răspunse Mathison, dar glasul său era nesigur.

Verificaseră fiecare spital, fiecare moaşă, chiar şi vracii. Nimeni nu o văzuse pe Anna sau pe bebe H.

— Au vândut-o şi pe ea, şi pe copil, spuse Jo, şi înainte ca el sau Mathison să poată să-l oprească sau să-i mulţumească, băiatul se smulse şi fugi din casa Mathison mai iute ca fulgerul.

Probabil avea să le spună prietenilor săi totul, cum a fost în conacul unui om alb care îi pusese întrebări despre o femeie neagră. Avea să pară mai puternic în povestirea sa. Avea să spună că a stat drept şi a vorbit ferm, că omul i-a strâns mâna apoi şi i-a oferit o monedă de douăzeci şi cinci de cenţi.

— Mai căutăm, Jo, spuse Mathison, observând spaţiul gol lăsat de copil în urmă. Nu s-a terminat. O s-o găsim. O să mă duc la tribunal, dacă e nevoie, Jo. Îţi făgăduiesc.

Jo nu îl mai auzea. Vântul intra prin uşa pe care copilul o lăsase întredeschisă. Se mişca în jurul pilonilor mari şi albi care ţineau casa, se învârtejea în jurul lor, se îndoia până ce intră în spaţiul subţire al canalului auditiv al lui Jo. Intrase acolo să-i dea de veste că venise toamna în Baltimore şi că trebuia s-o petreacă singur, având grijă de Ma, care era bolnavă, şi de cei şapte copii ai săi, fără Anna lui.

Când ajunse acasă, copiii aşteptau cu toţii. Agnes venise cu Timmy. Fata era însărcinată, Jo îşi dădea seama, dar ştia că îi era teamă să-i spună, să-l rănească pe el sau

amintirea de trei săptămâni a mamei sale, îi era teamă ca fărâma ei de bucurie să nu fie o ruşine.

— Jo? îl strigă Ma Aku.

Jo îi oferise dormitorul când durerile începură să i se înteţească.

Se duse la ea. Ma Aku stătea pe spate, uitându-se în tavan, cu mâinile încrucişate pe piept. Întoarse capul spre el şi vorbi în twi, ceva ce făcea deseori când el era copil, dar încetase aproape complet de când el se însurase cu Anna.

— Nu mai e? întrebă Ma, iar Jo încuviinţă din cap. Femeia oftă. O să treci peste asta, Jo. Nyame nu a făcut ashanti slabi, şi asta eşti şi tu, indiferent ce om de aici, alb sau negru, vrea să şteargă partea asta din tine. Mama ta e din neam de oameni puternici şi zdraveni. Oameni care nu se frâng.

— Tu eşti mama mea, spuse Jo, iar Ma Aku, făcând un efort, îşi întoarse tot corpul către el şi îşi desfăcu braţele. Jo se strecură în pat lângă ea şi plânse, odihnindu-şi capul pe pieptul ei, cum nu o mai făcuse de când era copil mic. Pe vremea aceea, plângea după Sam şi Ness. Singurul lucru care îl potolea erau poveştile despre ei, chiar dacă poveştile erau neplăcute. Aşa că Ma Aku îi spunea că Sam nu prea vorbea, dar când o făcea, era iubitor şi înţelept, şi că Ness avea unele dintre cele mai înfiorătoare cicatrici de bice pe care le văzuse vreodată. Jo se îngrijora uneori că descendenţa sa se oprise, se pierduse pentru totdeauna. Nu avea să ştie cu adevărat cine erau ai săi, şi cine fuseseră ai lor înainte, şi dacă existau poveşti despre locul de unde venise, el nu avea să le audă vreodată. Când se

simţea aşa, Ma Aku îl ţinea la piept, şi în locul poveştilor despre familie îi spunea poveşti despre naţiuni. Fanti de pe Coastă, ashanti din interiorul continentului, akanii.

Acum, stând întins lângă femeia aceasta, înţelese că aparţinea cuiva, şi că asta fusese odinioară suficient pentru el.

Se scurseră zece ani. Ma Aku trecu la cele veşnice. Agnes avea trei copii, Beulah era însărcinată, iar Cato şi Felicity se căsătoriseră. Eurias şi Gracie, cei mai mici, îşi găsiseră amândoi de lucru şi locuinţă, imediat ce fură în stare. Spuneau că astfel mai uşurau povara, dar Jo ştia adevărul. Copiii săi nu mai suportau să stea în preajma lui, şi, deşi detesta să recunoască acest lucru, nici el nu mai suporta să stea în preajma lor.

Problema era Anna. Faptul că o vedea pretutindeni în Baltimore, în fiecare magazin, pe fiecare drum. Uneori, vedea câte un fund bombat venind de după colţ şi îl urmărea străzi la rând. O dată, încasase o palmă făcând asta. Era iarnă, iar femeia, cu pielea atât de deschisă la culoare încât arăta ca smântâna cu doar un strop de cafea, cotise şi îl aşteptase acolo. Îl plesni atât de iute, încât el nici nu observă cine a fost până când ea nu se întoarse, iar el văzu unduiala generoasă a şoldurilor sale.

Se duse la New York. Nu conta că devenise unul dintre cei mai buni călăfătuitori de vase din zona golfului Chesapeake care se pomeniseră vreodată; nu mai putea privi nici un vas. Nu mai putea lua în mână o daltă, nu mai putea mirosi calafatul, sau cânepa, sau catranul fără să se gândească la viaţa pe care o avusese odată, la femeia şi la copiii pe care-i avusese odată, iar gândul acela era prea mult.

În New York, făcea orice muncă de care era în stare. În general tâmplărie, instalaţii când prindea câte ceva, deşi era adesea plătit prea puţin. Închirie un dormitor de la o negresă în vârstă, care îi făcea mâncare şi îi spăla rufele, fără să i-o ceară. Cele mai multe nopţi le petrecea la un bar de negri.

Într-o zi vijelioasă de decembrie, veni şi se aşeză la locul său obişnuit, trecându-şi mâna peste lemnul neted al barului. Lucrul era impecabil, şi mereu bănuise că fusese făcut de vreun negru, poate în primele sale zile de libertate în New York, atât de fericit că putea să facă un lucru pentru sine, şi nu pentru altcineva, încât îşi pusese tot sufletul în muncă.

Barmanul, un bărbat care şchiopăta aproape imperceptibil, îi turnă lui Jo băutura înainte ca acesta s-o ceară, şi i-o aşeză în faţă. Omul de lângă el scutura ziarul de dimineaţă, mototolit, ud de la umezeala de pe bar sau de la câteva picături care curgeau de pe paharul omului.

— Carolina de Sud a declarat secesiunea azi, spuse omul, fără a se adresa cuiva anume. Şi, fără să primească un răspuns anume, ridică privirea din ziar şi se uită la cei câţiva oameni care se aflau în bar. Vine războiul.

Barmanul începu să şteargă barul cu o cârpă care îi părea lui Jo mai murdară chiar decât barul.

— N-o să fie nici un război, spuse el calm.

Jo auzise discuţii despre război de ani de zile. Nu însemna prea mult pentru el, şi încerca să evite discuţiile ori de câte ori putea, suspicios faţă de simpatizanţii sudişti din nord, sau, mai rău, faţă de nordicii albi mult prea

entuziaşti, care ar fi vrut ca el să fie mai furios şi mai gălăgios, să se apere pe sine şi dreptul său la libertate.

Dar Jo nu era furios. Nu mai era furios. Nu îşi dădea prea bine seama dacă furie era ceea ce simţise înainte. Era o emoţie căreia nu îi găsea nici un folos, care nu rezolva nimic şi care însemna chiar mai puţin de atât. Dacă Jo simţea ceva, atunci era oboseală.

— Vă zic eu, e semn rău. Un stat din sud declară secesiunea, şi restul o să se ia după el. Nu mai poţi să zici că suntem Statele Unite ale Americii, dacă jumătate din state s-au dus. Luaţi aminte ce vă spun, vine războiul.

Barmanul îşi dădu ochii peste cap.

— Nu iau aminte la nimic. Şi dacă nu mai ai bani de băutură, cred că e timpul să iei tu aminte şi să pleci.

Bărbatul pufni zgomotos în timp ce rulă ziarul în mână. Când trecu pe lângă el, îl lovi uşor pe Jo pe umăr cu ziarul, iar când Jo se întoarse să-l privească, bărbatul îi făcu cu ochiul, ca şi cum el şi Jo ştiau de vreun plan, ceva ce restul lumii nu ştia, dar Jo nu îşi dădea seama ce putea fi acel lucru.

Abena

Pe când Abena se întorcea în sat, cu seminţe noi în mână, se gândi iarăşi la vârsta pe care o avea. O femeie nemăritată la douăzeci şi cinci de ani era ceva nemaiauzit, în satul ei sau în orice alt sat de pe continentul său ori cel vecin. Dar în satul ei erau doar câţiva bărbaţi, şi nici unul

dintre ei nu voia să rişte cu fata lui Păgubosu’. Plantele tatălui Abenei nu crescuseră niciodată. An după an, anotimp după anotimp, pământul scuipa plante putrede sau uneori absolut nimic. Cine ştie de unde s-o fi trăgând tot ghinionul ăla?

Abena pipăi seminţele din palmă – mici, rotunde şi tari. Cine ar fi crezut că se puteau transforma într-un câmp întreg? Se întreba dacă anul acesta aveau să se transforme pentru tatăl său. Abena era sigură că moştenise lucrul care îi câştigase porecla tatălui său. Îi spuneau omul fără nume. Îi spuneau Păgubosu’. Iar acum, necazurile lui o urmăreau pe ea. Nici măcar prietenul ei cel mai bun din copilărie, Ohene Nyarko, nu voia s-o ia de soţie a doua. Deşi el nu o spunea niciodată, ea ştia ce gândea: că fata nu merita risipa de igname şi vin, ca el să-i plătească preţul miresei. Uneori, când dormea în coliba privată pe care i-o construise tatăl său, se întreba dacă ea însăşi nu era cumva un blestem, nu pământul nelucrat care zăcea în jurul lor, ci tocmai ea.

— Bătrâne, ţi-am adus seminţele pe care le-ai cerut, anunţă Abena când intră în coliba părinţilor săi.

Se dusese până în satul vecin, fiindcă tatăl său se gândise, încă o dată, că dacă schimba seminţele, poate avea să i se schimbe şi norocul.

— Mulţumesc, zise el.

Înăuntrul colibei, mama Abenei mătura podeaua, aplecată, cu o mână ţinându-se de spate, cu cealaltă ţinând strâns perii de palmier, legănându-se în ritmul unei muzici pe care doar ea o auzea.

Abena îşi drese glasul.

— Aş vrea să vizitez Kumasi, spuse ea. Aş vrea să-l văd o dată înainte să mor.

Tatăl ei ridică ochii şi o privi tăios. Cercetase seminţele în palme, învârtindu-le de pe o parte pe alta, ducându-le la ureche de parcă le putea auzi, ducându-le la buze de parcă le putea gusta.

— Nu, zise el cu fermitate.

Mama sa nu se ridică, dar se opri din măturat. Abena nu mai auzea perii pe argila tare.

— E timpul să fac călătoria asta, zise Abena, privindu-l în ochi. E timpul să întâlnesc oamenii din alte sate. Curând, o să fiu o fată bătrână fără copii, şi n-o să cunosc altceva decât satul ăsta şi satul vecin. Vreau să vizitez Kumasi. Să văd cum arată un oraş mare, să merg pe lângă palatul regelui ashanti.

Auzind cuvintele „regele ashanti”, tatăl său îşi încleştă pumnii, zdrobind seminţele în palmă până când se făcură un praf subţire care i se strecură prin spaţiile mici dintre degete.

— Să vezi palatul regelui ashanti pentru ce? strigă el.

— Nu sunt şi eu ashanti? întrebă ea, provocându-l să-i spună adevărul, să-i explice cum de accentul său avea ceva din fanti, cum de pielea sa avea şi ceva alb. Neamul meu nu se trage din Kumasi? M-ai ţinut aici captivă cu ghinionul tău. Păgubosu’, aşa ţi se zice, dar ar trebui să-ţi zică Ruşine, sau Fricosu’, sau Mincinosu’. Cum e, Bătrâne?

Auzind acestea, tatăl său o pocni drept peste obrazul stâng, iar seminţele din palmă îi pudrară faţa. Abena duse mâna la locul de unde venea durerea. Nu o mai lovise până atunci. Toţi copiii din satul lor fuseseră bătuţi pentru lucruri mărunte, cum ar fi că au vărsat apă pe jos dintr-o găleată, sau lucruri grave, cum ar fi că s-au culcat cu cineva înainte de nuntă. Dar părinţii ei nu o loveau niciodată. În schimb, o tratau de la egal la egal, cerându-i părerea şi discutându-şi planurile cu ea. Singurul lucru pe care i-l interziseseră vreodată era să meargă la Kumasi, ţinutul regelui ashanti, sau să coboare în ţinutul fanti. Şi, deşi nu o interesa deloc Coasta, nu avea pic de respect pentru fanti, mândria sa faţă de ashanti era grozavă. Creştea cu fiecare zi, pe măsură ce veneau veşti despre bătăliile brave ale soldaţilor ashanti împotriva britanicilor, împotriva forţei lor, a speranţei lor pentru un regat liber.

De când se ştia, părinţii ei inventaseră scuză după scuză. Era prea mică. Nu îi venise sângele. Nu era măritată. Nu avea să se mărite niciodată. Abena începuse să creadă că părinţii ei omorâseră pe cineva din Kumasi sau erau căutaţi de gărzile regelui, poate chiar de rege însuşi. Nu îi mai păsa.

Abena şterse pudra de seminţe de pe faţă şi îşi strânse pumnul, dar înainte să-l folosească, mama sa veni din spate şi o prinse de braţ.

— Ajunge, zise ea.

Bătrânul ţinea capul plecat când ieşi din colibă, iar când aerul răcoros de afară îi lovi ceafa dezgolită, Abena începu să plângă.

— Stai jos, spuse mama ei, arătându-i scaunul de pe care tocmai se ridicase tatăl său. Abena o ascultă şi o privi pe mama sa, o femeie de şaizeci şi cinci de ani, care nu părea mai în vârstă decât ea însăşi, încă atât de frumoasă încât băieţii din sat şopteau şi fluierau când se apleca să ridice găleţile cu apă. Tatăl tău şi cu mine nu suntem bineveniţi în Kumasi, spuse ea. Vorbea cum i-ai vorbi unei femei în vârstă, ale cărei amintiri, lucrurile acelea odată nişte crisalide tari, se transformaseră în fluturi şi zburaseră departe, fără să se mai întoarcă. Eu sunt din Kumasi, şi când eram tânără, i-am sfidat pe ai mei ca să mă mărit cu tatăl tău. A venit după mine. A venit hăt, din ţinutul Fanti.

Abena scutură din cap.

— De ce n-au vrut părinţii tăi să te măriţi cu el?

Akosua puse o mână peste mâna Abenei şi începu s-o mângâie.

— Tatăl tău a fost un... Se opri, căutând cuvintele potrivite. Abena ştia că mama ei nu voia să spună un secret pe care nu se cădea să-l spună ea. A fost fiul unui Neînfricat, nepotul a doi Neînfricaţi, tare neînfricaţi, şi a vrut să-şi trăiască viaţa pentru el, în loc de viaţa care i-a fost aleasă. Voia ca şi copiii lui să poată face la fel. Asta e tot ce pot să spun. Du-te şi vizitează Kumasi. Tatăl tău n-o să te oprească.

Mama ei părăsi coliba ca să-l caute pe tatăl ei, iar Abena se uită lung la pereţii din argilă roşie din jurul ei. Tatăl său trebuia să fie un Neînfricat, dar alesese asta: argilă roşie clădită în formă de cerc, un acoperiş de paie bătătorite, o colibă atât de mică, încât aveau loc în ea doar câteva scaune din buturugi de copac. Afară, pământul distrus al

unei ferme care nu îşi câştigase niciodată acest titlu. Hotărârea lui însemnase ruşinea ei, ruşinea ei de femeie nemăritată, fără copii. Avea să meargă în Kumasi.

Seara, când se asigură că părinţii ei adormiseră, Abena se strecură în ansamblul lui Ohene Nyarko. Prima lui soţie, Mefia, fierbea apă afară din colibă, iar aburul din aer şi din tuci o făcea să asude.

— Soră Mefia, bărbatul tău e-acasă? întrebă Abena, iar Mefia îşi dădu ochii peste cap şi-i arătă uşa.

Fermele lui Ohene Nyarko rodeau în fiecare an. Deşi satul lor nu avea decât vreo trei kilometri pe trei, deşi nu aveau pe cine numi Căpetenie sau Neînfricat, atât de mici le erau pământul şi statutul, Ohene era respectat. Un bărbat care s-ar fi descurcat bine altundeva, dacă nu s-ar fi născut aici.

— Nevastă-ta mă urăşte, zise Abena.

— Crede că încă mă mai culc cu tine, spuse Ohene Nyarko, iar în ochi avea o sclipire poznaşă, care o făcu pe Abena să vrea să-l pocnească.

Ea se crispa când se gândea la ce se petrecuse între ei doi. Erau copii pe vremea aceea. Inseparabili şi zvăpăiaţi. Ohene descoperise că beţişorul dintre picioare putea să facă trucuri magice, şi în timp ce tatăl şi mama Abenei erau plecaţi să cerşească puţin din mâncarea bătrânilor, cum făceau în fiecare săptămână, Ohene îi arătase Abenei acele trucuri.

— Vezi? zise el când se uitau cum beţişorul se ridică atunci când ea îl atinse.

Amândoi îşi văzuseră taţii în starea aceea, Ohene în zilele când tatăl său se ducea de la o colibă a unei neveste la alta, iar Abena în zilele dinainte să primească propria colibă. Dar nu-l văzuseră niciodată pe al lui Ohene făcând la fel.

— Ce simţi? întrebase ea.

El ridică din umeri, zâmbi, iar ea ştiu că era un lucru bun ce simţea el. Se născuse din părinţi care o lăsau să-şi spună părerea, să se ducă după ceea ce-şi dorea, chiar dacă aşa ceva le era permis doar băieţilor. Acum voia asta.

— Întinde-te deasupra mea! comandă ea, amintindu-şi cum îi văzuse pe părinţii săi de atâtea ori.

Toată lumea din sat râdea mereu de părinţii ei, spunând că Păgubosu' era prea sărac ca să-şi ia o a doua nevastă, dar Abena ştia adevărul. Că în acele nopţi în care dormea pe latura îndepărtată a colibei lor mici, prefăcându-se că nu ascultă, îl auzea pe tatăl ei şoptind: „Akosua, eşti singura şi unica femeie din viaţa mea".

— Nu putem face asta până nu ne sărbătorim nunta! spuse Ohene, ruşinat.

Toţi copiii auziseră poveştile despre cei care se culcau împreună înainte să-şi sărbătorească nunta: povestea exagerată despre bărbaţii ale căror penisuri se transformau în copaci când încă se aflau înăuntrul femeilor, crescându-le ramuri în pântecele acestora, ca să nu se mai poată desprinde de trupul ei; cele mai simple, mai adevărate despre alungare, amenzi şi ruşine.

În sfârşit, în acea seară, Abena reuşise să-l convingă pe Ohene, iar el bâjbâi, împingând la intrare până ce sparse poarta, iar pe ea o duru, împingând apoi înăuntru: o dată, de două ori, apoi nimic. Nici un geamăt zgomotos sau scâncet cum auziseră ieşind de pe buzele taţilor lor. Ohene pur şi simplu plecă aşa cum sosise.

Pe vremea aceea, ea era cea puternică, de neclintit, cea care îl putea convinge asupra oricărui lucru. Acum, Abena se uita lung la Ohene Nyarko în timp ce acesta stătea rânjind, cu umerii laţi, aşteptând favoarea care ştia că-i tremură pe buze.

— Am nevoie să mă duci în Kumasi, spuse ea.

Nu era înţelept să călătorească singură şi nemăritată, şi ştia că tatăl ei nu avea să o ducă.

Ohene Nyarko râse, un sunet adânc şi zgomotos.

— Draga mea, nu pot să te duc în Kumasi acum. E un drum de mai bine de două săptămâni, şi curând o să vină ploile. Trebuie să am grijă de fermă.

— Băieţii tăi muncesc oricum cel mai mult, zise ea. Detesta când îi spunea „draga mea”, mereu în engleză, cum îl învăţase ea când erau copii, după ce îl auzise pe tatăl său spunând asta o dată şi îl întrebase ce înseamnă. Detesta că Ohene Nyarko îi spunea dragă în timp ce afară soţia lui îi gătea masa de seară, iar copiii aveau grijă de fermă. Nu i se părea corect să o lase să meargă acoperită de ruşine, aşa cum făcuse toţi anii aceia, nu când ştia, privindu-i câmpurile, că în curând avea să aibă destulă avere pentru o a doua soţie.

— Ei, dar pe băieţii mei cine îi supraveghează? O stafie? Nu pot să mă însor cu tine dacă nu cresc ignamele.

— Dacă nu te-ai însurat cu mine până acum, nici n-o s-o faci vreodată, şopti Abena, surprinsă de nodul care i se pusese atât de iute în gât.

Detesta când el făcea glume despre căsătoria cu ea.

Ohene Nyarko plescăi din limbă şi o trase la piept.

— Nu plânge acum, zise el. O să te duc să vezi capitala ashanti, bine? Nu plânge, draga mea.

Ohene Nyarko era un om de cuvânt, şi la sfârşitul săptămânii, cei doi porniră spre Kumasi, căminul lui Asantehene.

Totul îi părea nou Abenei. Ansamblurile chiar erau ansambluri, construite din piatră cu cinci sau şase colibe fiecare, nu una sau cel mult două. Aceste colibe erau atât de înalte, încât înviau imaginea unor uriaşi de trei metri din poveştile pe care i le spunea mama sa. Uriaşi care se lăsau în jos ca să culeagă copilaşi de pe pământul de humă când nu erau ascultători. Abena îşi închipui familiile de uriaşi care locuiau în oraş, aducând apă şi făcând focul ca să-i fiarbă în supă pe copiii obraznici.

Kumasi se întindea în faţa lor, la nesfârşit. Abena nu mai fusese niciodată într-un loc unde nu ştia numele tuturor. Nu mai fusese niciodată într-o fermă pe care nu o putea măsura cu ochiul liber, atât de mică era peticul de pământ al fiecărei familii. Aici, pământurile erau mari şi bogate şi pline de oameni care le lucrau. Se vindeau obiecte în mijlocul oraşului, lucruri pe care nu le mai văzuse

vreodată, rămăşiţe ale vremii în care comerţul cu britanicii şi olandezii era stabil.

După-amiază, merseră la palatul lui Asantehene. Era atât de lung şi de lat, încât îşi dădu seama că puteau încăpea acolo mai bine de o sută de oameni: soţii, copii, sclavi şi nu numai.

— Putem vedea Tronul de Aur? întrebă Abena, iar Ohene Nyarko o duse în camera unde era păstrat, încuiat în spatele unei vitrine de sticlă, pentru ca nimeni să nu-l atingă.

Era tronul care conţinea sunsum, sufletul întregii naţiuni Ashanti. Acoperit cu aur pur, coborâse din ceruri şi aterizase în poala primului Asantehene, Osei Tutu. Nimeni nu avea voie să se aşeze pe el, nici măcar regele însuşi. Fără să vrea, Abena simţi cum lacrimile îi pişcau ochii. Auzise despre acest tron întreaga ei viaţă de la înţelepţii satului, dar nu îl văzuse niciodată cu ochii săi.

După ce ea şi Ohene Nyarko terminară vizita la palat, ieşiră pe porţile de aur. În acelaşi timp, intră un om, nu cu mult mai în vârstă decât tatăl Abenei, înfăşurat în kente şi mergând în baston. Se opri, uitându-se atent la chipul Abenei.

— Eşti o stafie? întrebă el, aproape strigând. Tu eşti, James? Au zis că ai murit în război, dar ştiam eu că nu se putea! Întinse mâna dreaptă şi mângâie uşor obrazul Abenei, atingând-o atât de îndelung şi de familiar, încât Ohene Nyarko trebui să-i dea până la urmă mâna la o parte.

— Bătrâne, nu vezi că-i femeie? Nu-i nici un James aici.

Bătrânul scuturǎ din cap de parcă ar fi vrut să-şi limpezească ochii, dar când se uită din nou la Abena nu simţi decât confuzie.

— Îmi pare rău, zise el înainte să plece, legănându-se.

După ce plecă, Ohene Nyarko o împinse pe Abena mai departe, afară din palat, până ce ajunseră din nou în agitaţia oraşului.

— Bătrânul ăla cred că era chior, şopti el, conducând-o pe Abena de cot.

— Şşşş, zise Abena, deşi bărbatul nu avea cu siguranţă cum să-i audă. Omul ăla probabil e din familia regală.

Ohene Nyarko pufni.

— Dacă el e din familia regală, atunci şi tu eşti, zise el, râzând gălăgios.

Merseră mai departe. Ohene Nyarko voia să cumpere unelte noi pentru agricultură de la nişte oameni din Kumasi, înainte să se întoarcă, dar Abena nu suporta gândul să piardă timpul cu nişte oameni pe care nu-i cunoştea când putea să se bucure de Kumasi, aşa că ea şi Ohene Nyarko se despărţiră, făgăduindu-şi să se întâlnească din nou înainte de căderea nopţii.

Merse până ce pielea aspră de pe tălpi începu să-i ardă, apoi se opri o clipă, găsind mângâiere la umbra unui palmier.

— Scuză-mă, Ma. Aş vrea să-ţi vorbesc despre creştinism.

Abena ridică privirea. Bărbatul era negru şi musculos, şi vorbea într-o limbă twi stâlcită sau neexersată, nu îşi dădea seama care. Îl privi, dar nu fu în stare să-i asocieze chipul cu vreun trib pe care îl cunoştea.

— Cum te numeşti? întrebă ea. Cine sunt oamenii tăi?

Bărbatul zâmbi şi scutură din cap.

— Nu contează cum mă numesc sau cine sunt oamenii mei. Vino, să-ţi arăt ce treabă facem aici.

Pentru că era curioasă, Abena îl urmă.

El o duse la o bucată de ţărână, un luminiş care aştepta, cerea să se construiască ceva acolo, pentru ca oraşul întins în jur să nu mai pară un cerc frânt. La început, Abena nu văzu multe, dar apoi veniră mai mulţi bărbaţi negri cu chipuri imposibil de asociat, care duceau buturugi pe post de scaune. Apoi sosi un om alb. Era primul om alb pe care îl vedea Abena. Deşi toată lumea şoptea că tatăl său avea şi sânge alb, i se părea că el era doar o versiune puţin mai deschisă la culoare decât ea.

Aici, era omul despre care vorbeau de fapt sătenii, omul care venise pe Coasta de Aur ca să găsească sclavi şi aur prin orice mijloace. Fie că fura, fie că minţea, fie că îi promitea alianţă naţiunii fanti sau putere naţiunii ashanti, omul alb găsea mereu un mijloc să obţină ceea ce voia. Dar comerţul cu sclavi se sfârşise în cele din urmă, şi trecuseră două războaie anglo-ashanti. Omul alb, căruia îi spuneau Abro Ni, cel ticălos, pentru toate necazurile pe care le provocase, nu mai era binevenit aici.

Şi iată că Abena îl văzu totuşi, stând pe buturuga unui copac retezat, vorbindu-le oamenilor negri care nu aveau un trib.

— Cine e ăsta? îl întrebă pe bărbatul de lângă ea.

— Omul alb? zise el. E Misionarul.

Misionarul o privea acum, zâmbind şi făcându-le semn să se apropie, dar soarele începea să apună, ferindu-se sub coroanele palmierilor care însemnau partea de vest a oraşului, iar Ohene Nyarko avea s-o aştepte.

— Trebuie să plec, spuse ea, retrăgându-se deja.

— Te rog! zise omul negru. În spatele său, Misionarul se ridică, gata să vină după ea. Încercăm să construim biserici în toată regiunea Ashanti. Te rog să vii la noi, dacă ai vreodată nevoie.

Abena încuviinţă, deşi alerga deja. Când ajunse la locul de întâlnire, Ohene Nyarko cumpăra igname coapte de la o fată. O fată care, precum Abena, venise din vreun sătuc ashanti, sperând să vadă ceva nou, să-şi schimbe situaţia.

— Ei, femeie din Kumasi, zise Ohene Nyarko. Fata îşi pusese la loc pe cap vasul mare din lut în care avea igname şi se îndepărta, cu şoldurile mişcându-i-se într-un ritm uniform şi legănat. Ai întârziat.

— Am văzut un om alb, spuse ea, sprijinindu-se cu mâna de zidul ansamblului cuiva, încercând să-şi recapete suflul. Un om al bisericii.

Ohene Nyarko scuipă pe pământ şi ţâţâi printre dinţi.

— Europenii ăştia! Nu ştiu să stea departe de ashanti? Nu i-am învins noi în ultimul război? Nu vrem ce încearcă ei să ne aducă! Să-şi ia religia şi să o ducă la fanti, înainte să-i stârpim până la ultimul.

Abena încuviinţă cu un aer absent. Bărbaţii din satul ei vorbeau deseori despre conflictul în desfăşurare dintre ashanti şi britanici, spunând că fanti erau simpatizanţi şi că nici un om alb nu putea să vină în ţara lor şi să le spună că nu le mai aparţinea. Erau oameni din sate, oameni care nu văzuseră niciodată un război, cei mai mulţi dintre ei nevăzând nici măcar Coasta de Aur pe care îşi doreau atât de mult s-o apere.

Într-o seară ca aceasta începuse Papa Kwabena, unul dintre cei mai bătrâni oameni din satul lor, să vorbească despre comerţul cu sclavi.

— Ştiţi, aveam un văr în nord care a fost răpit din coliba sa în toiul nopţii. Vâjj! Răpit pur şi simplu, şi nu ştim de cine. O fi fost un războinic ashanti? O fi fost un fanti? Nu ştim. Nu ştim unde l-au dus!

— La Castel, zise tatăl Abenei, şi toţi se întoarseră să-l privească.

Păgubosu’. Care stătea întotdeauna în spate la adunările sătenilor, ţinând-o în poală pe fiică-sa ca pe un fiu. Îi permiteau acest lucru, fiindcă le era milă de el.

— Ce castel? întrebă Papa Kwabena.

— E un castel pe coasta din ţinutul Fanti care se numeşte Castelul Cape Coast. Acolo îi ţineau pe sclavi înainte să-i

trimită departe, în Aburokyire[8]: America, Jamaica. Negustorii ashanti îşi duceau acolo prizonierii. Intermediarii fanti, ewe sau ga îi ţineau închişi, apoi îi vindeau britanicilor sau olandezilor, sau oricui plătea mai mult la vremea aceea. Cu toţii erau de vină. Noi toţi eram... suntem.

Bărbaţii încuviinţară la unison, deşi nu ştiau ce e acela un castel, ce e America, dar nu voiau să pară neştiutori în faţa lui Păgubosu'.

Ohene Nyarko scuipă o bucată arsă de ignamă şi îşi lăsă mâna pe umărul Abenei.

— Eşti bine? întrebă el.

— Mă gândeam la tatăl meu, răspunse ea.

Un zâmbet se lăţi pe chipul lui Ohene Nyarko.

— Oh. Păgubosu'. Ce-ar zice el dacă te-ar vedea acum aici cu mine, ha? „Fiul" lui scump, Abena, făcând ceva ce i-a interzis de mult. Ohene râse. Hai să te duc înapoi acasă la el.

Merseră repede şi în tăcere, Ohene Nyarko şi silueta sa mare, voinică, făcând loc, tăind o cărare prin terenul cu pericole la care Abena nu îndrăznea să se gândească. La sfârşitul celei de-a doua săptămâni, zăreau silueta satului, aşa mic cum era.

— Hai să ne odihnim aici, propuse Ohene Nyarko, arătând spre un loc din faţa lor.

---

[8] Cuvânt în limba twi care înseamnă „în străinătate".

Abena îşi dădu seama că şi alţii se mai odihniseră acolo înainte. Era o mică peşteră formată din ruinele unor copaci răsturnaţi, iar spaţiul de pe pământ fusese eliberat să facă loc.

— Nu putem să mergem mai departe? întrebă Abena.

Începuse să i se facă dor de mama şi de tatăl său. Le povestise totul din ziua în care rostise primul cuvânt, şi abia aştepta să le povestească despre această întâmplare, chiar dacă ştia că tatăl ei avea să fie încă supărat. Avea să vrea să audă. Părinţii ei îmbătrâneau, iar ea ştia că nu aveau timp pentru ranchiună.

Ohene Nyarko îşi punea deja lucrurile jos.

— Mai e de mers o zi, spuse el, şi sunt prea obosit, draga mea.

— Nu-mi spune aşa, zise Abena, lăsându-şi jos lucrurile la rândul său şi aşezându-se în micuţa peşteră din trunchiuri de copaci.

— Dar eşti.

Ea nu vru să rostească acele vorbe. În schimb, voia să le forţeze să-i rămână îndărătul buzelor, dar le simţea urcându-i din gât, împingându-i buzele.

— Atunci de ce nu mă iei de nevastă?

Ohene Nyarko se aşează lângă ea.

— Am mai vorbit despre asta. O să te iau de nevastă la următoarea recoltă mare. Ai mei spuneau mereu că nu trebuie să mă însor cu o femeie al cărei clan nu-l cunosc.

Au spus că n-o să le aduci decât dezonoare copiilor mei, asta, dacă am avea copii, dar ei nu mai vorbesc pentru mine de-acum. Nu-mi pasă ce zic sătenii. Nu-mi pasă că şi pe maică-ta au crezut-o stearpă până să te aibă pe tine. Nu-mi pasă că eşti fiica unui om fără nume. O să te iau de nevastă imediat ce pământul meu îmi spune că sunt gata să te iau.

Abena nu îl putea privi. Se uita lung la coaja palmierilor, la romburile rotunjite care se încrucişau unele peste altele. Fiecare diferit; fiecare la fel.

Ohene Nyarko îi întoarse bărbia înspre el.

— Trebuie să ai răbdare, spuse el.

— Am avut răbdare când te-ai însurat cu prima nevastă. Părinţii mei sunt atât de bătrâni că încep să se gârbovească. Curând, o să cadă precum copacii ăştia, şi apoi?

Nu ştia dacă din pricina gândului de a rămâne singură fără părinţii săi ori a singurătăţii ei actuale, înainte să se poată împotrivi, lacrimile începură să-i curgă pe obraji.

Ohene Nyarko îşi aşeză palmele pe amândoi obrajii ei şi îi şterse cu degetele mari lacrimile, care curgeau însă mai repede decât le putea el da la o parte, aşa că se folosi de buze pentru a săruta dâra sărată ce începuse să se formeze.

Curând, buzele ei le întâlneau pe ale lui. Nu erau buzele pe care şi le amintea din copilărie, buzele subţiri şi mereu uscate, fiindcă refuza să le ungă. Erau mai pline, o capcană pentru buzele ei, pentru limba ei.

Nu după mult timp, stăteau întinşi în umbra peşterii. Abena îşi scoase pânza în care era înfăşurată şi îl auzi pe Ohene ţinându-şi respiraţia, dându-şi jos haina la rândul său. La început, doar se uitară lung unul la altul, măsurându-şi trupurile, comparându-le cu ceea ce cunoscuseră înainte.

El se întinse spre ea, iar ea tresări, amintindu-şi de ultima dată când o atinsese. Cum era întinsă pe podeaua colibei părinţilor săi, uitându-se fix la acoperişul din paie şi întrebându-se dacă mai era ceva, durerea actului depăşind atât de mult plăcerea, încât nu înţelegea ce se întâmpla în colibele din satul ei, din ţinutul Ashanti, din lume.

Acum, Ohene Nyarko îi ţintui braţele pe argila roşie şi tare. Ea îl muşcă de mână, iar el mârâi, dându-i drumul, până ce ea îl îmbrăţişă, trăgându-l din nou spre ea. El se mişca de parcă ştia scenele care îi rulau ei în minte. Iar Abena îl lăsă înăuntrul său. Şi se lăsă în voia uitării, nemaigândindu-se decât la el.

Când terminară, când erau transpiraţi şi obosiţi şi îşi trăgeau sufletul, Abena îşi lăsă capul pe pieptul lui, acea pernă ce răsufla greu, ascultându-i inima care-i bătea în ureche.

Abena petrecuse o dată o zi întreagă aducând apă pentru ferma tatălui său: mergând la râu, scufundând găleata, întorcându-se şi umplând rezervorul. Curând, avea să se lase întunericul, şi indiferent câtă apă aducea, părea că niciodată nu e suficientă. A doua zi dimineaţă, toate plantele erau moarte, ofilite şi acopereau pământul din faţa colibei cu frunzele lor maro.

Avea doar cinci ani pe atunci. Nu înţelegea că unele lucruri pot să moară deşi încerci din răsputeri să le ţii în viaţă. Tot ce ştia era că în fiecare dimineaţă tatăl său supraveghea plantele, se ruga pentru ele, şi că în fiecare anotimp când se întâmpla inevitabilul, tatăl său, un bărbat pe care nu îl văzuse niciodată plângând, care primea fiecare ghinion de parcă era o nouă şansă, înălţa capul şi o lua de la capăt. Aşa că de acea dată, ea plânse pentru el.

Tatăl său o găsi în coliba sa şi se aşeză lângă ea.

— De ce plângi? întrebă el.

— Au murit toate plantele, iar eu puteam să le ajut! zise ea printre suspine.

— Abena, întrebă el, ce-ai fi făcut altfel dacă ştiai că plantele aveau să moară?

Se gândi la asta o clipă, îşi şterse nasul cu dosul mâinii şi răspunse:

— Aş fi adus mai multă apă.

Tatăl său încuviinţă.

— Atunci, data viitoare adu mai multă apă, dar nu mai plânge acum. În viaţă, nu trebuie să ai loc de regrete. Dacă la momentul ăla ai simţit o luciditate, ai simţit o siguranţă, atunci de ce să simţi regret mai târziu?

Ea încuviinţa din cap în timp ce el îi vorbea, deşi nu îi înţelegea cuvintele, fiindcă ştia, chiar şi atunci, că vorbea mai mult pentru sine.

Dar acum, lăsându-şi capul să se mişte în ritmul răsuflării şi inimii lui Ohene Nyarko, cu sudoarea amestecată care se prelingea încet între ei doi, îşi aminti acele vorbe şi nu regretă nimic.

În anul în care Abena merse în vizită în Kumasi, toată lumea din sat avu o recoltă proastă. Apoi, anul următor. Şi încă patru ani după aceea. Sătenii începură să se mute. Unii erau atât de disperaţi încât se duseră chiar în nordul înfricoşător, traversând fluviul Volta în căutarea unui pământ fără stăpân, pământ care nu îi abandonase.

Tatăl Abenei era atât de bătrân încât nu îşi mai putea îndrepta spatele sau mâinile. Nu mai era în stare să aibă grijă de fermă. Aşa că Abena făcea asta în locul lui, privind cum pământul distrus scuipă moarte an după an. Sătenii nu mâncau. Susţineau că e un gest de penitenţă, dar ştiau că era singura lor opţiune.

Chiar şi pământurile bogate ale lui Ohene Nyarko deveniră sterpe, aşa că făgăduiala sa de a o lua pe Abena de nevastă după următoarea recoltă bună fu lăsată la o parte.

Continuară să se întâlnească. În primul an, înainte să ştie ce avea să le aducă recolta, se vedeau fără ruşine.

— Abena, ai grijă, spunea mama ei în dimineţile în care Ohene Nyarko se strecura afară din coliba Abenei. Nu-i a bună.

Dar Abenei nu-i păsa. Ce dacă oamenii ştiau? Ce dacă rămânea gravidă? Curând, avea să fie nevasta lui Ohene Nyarko, nu doar cea mai veche prietenă a sa transformată în ibovnică.

Dar în anul acela, plantele lui Ohene Nyarko fură primele care se stricară, iar oamenii se scărpinau în cap, neînţelegând de ce. Până ce le muriră şi lor plantele, şi atunci fură de părere că sigur se află o vrăjitoare printre ei. Oare necazul pe care credeau că avea să îl abată Păgubosu' asupra lor venea atât de târziu? O femeie pe nume Aba fu prima care îl văzu pe Ohene Nyarko mergând pe cărarea dinspre coliba Abenei, la capătul celui de-al doilea an greu.

— E Abena! strigă Aba la următoarea adunare a sătenilor, dând buzna în încăperea plină de bărbaţi în vârstă, ţinându-se cu mâna de pieptul care-i urca şi cobora odată cu răsuflarea. Ea i-a adus răul lui Ohene Nyarko, şi acum răul se întinde şi la noi toţi!

Înţelepţii ascultară ce aveau de spus Ohene Nyarko şi Abena, apoi, timp de opt ore, dezbătură ce era de făcut. Era rezonabil că Ohene Nyarko îi făgăduise s-o ia de nevastă după următoarea recoltă bună. Nu vedeau nimic rău în asta, dar nu puteau lăsa desfrâul nepedepsit, altfel, copiii aveau să crească gândindu-se că asemenea lucruri sunt acceptabile, iar cei mai superstiţioşi dintre ei aveau să dea în continuare vina pe Abena pentru neajunsurile pământului. Nu ştiau decât că femeia era probabil la fel de stearpă ca pământul dacă nu zămislise până atunci, şi ştiau că dacă aveau s-o alunge din sat acum, Ohene Nyarko avea să fie prea furios ca să-i ajute să se redreseze după ce ea avea să plece. În sfârşit, ajunseră la o decizie şi le-o spuseră tuturor. Abena avea să fie îndepărtată din sat când avea să zămislească un prunc sau după şapte ani grei. Dacă recolta era bună înainte de oricare dintre aceste momente, îi îngăduiau să rămână.

— Bărbatul tău e acasă? o întrebă Abena pe soţia lui Ohene Nyarko în a treia zi din al şaselea an greu.

În timp ce traversase distanţa scurtă, turna cu găleata, dar când ajunse acolo, potopul se oprise.

Mefia nu o privi, nici nu vorbi. De fapt, prima soţie a lui Ohene Nyarko nu mai vorbise cu Abena din noaptea în care se certase cu soţul ei, implorându-l să pună capăt aventurii, să pună capăt ruşinii ce se abătuse asupra familiei lor, iar el îi răspunsese că nu avea să-şi încalce cuvântul dat. Totuşi, Abena încerca să se poarte frumos cu femeia ori de câte ori avea ocazia.

În sfârşit, după ce tăcerea deveni prea apăsătoare pentru Abena, intră în coliba lui Ohene Nyarko. Atunci când îl văzu, acesta împacheta câteva lucruri într-un săculeţ de pânză kente.

— Unde te duci? îl întrebă, stând în pragul uşii.

— Mă duc la Osu. Se zice că a adus cineva de acolo o plantă nouă. Zice-se că o să crească bine aici.

— Şi eu ce mă fac cât timp eşti în Osu? Or să mă alunge probabil în secunda în care pleci, zise Abena.

Ohene Nyarko îşi puse jos lucrurile şi o ridică pe Abena în braţe, aşa încât chipurile lor erau la acelaşi nivel.

— Atunci, or să aibă de-a face cu mine când mă întorc.

O lăsă jos. Afară, copiii lui cojeau scoarţa de pe copacii tweapia ca să facă beţe de mestecat pe care să le ducă în Kumasi şi să le vândă pe mâncare. Abena ştia că asta îl ruşina pe Ohene Nyarko – nu că urmaşii lui găseau ceva

util de făcut, ci că făceau asta din cauză că el nu-i putea hrăni.

Făcură dragoste iute în ziua aceea, iar Ohene Nyarko porni la drum la scurt timp după aceea. Abena se duse acasă şi îşi găsi părinţii stând în faţa focului, prăjind arahide.

— Ohene Nyarko zice că e o plantă nouă în Osu, care creşte foarte bine. S-a dus s-o ia şi să ne-o aducă.

Mama sa încuviinţă din cap. Tatăl ridică din umeri. Abena ştia că îi făcuse de ruşine. Când se făcuse anunţul viitorului său exil, părinţii săi merseră la înţelepţii satului în încercarea de a discuta cu ei, de a-i convinge să se răzgândească. Pe vremea aceea, Păgubosu' era bărbatul cel mai în vârstă din sat, şi situaţia nu se schimbase. Încă i se mai datora respect, chiar dacă nu i se permitea să fie unul dintre înţelepţi, fiindcă nu era născut în sat.

— Avem doar un copil, zise Bătrânul, dar înţelepţii doar întoarseră capetele.

— Ce-ai făcut? o întrebă mama Abenei la cină, în acea seară, plângând în pumni înainte să-i ridice spre ceruri. Ce-am făcut să merit copilul ăsta?

Dar pe vremea aceea nu trecuseră decât doi ani grei, iar Abena îi asigurase că plantele aveau să crească, iar Ohene Nyarko avea să o ia de nevastă. Acum, singura lor consolare era faptul că Abena moştenise, se pare, presupusa nerodnicie a mamei sale, sau blestemul familiei Bătrânului, sau orice o împidica să zămislească un copil.

— Nimic nu are să crească aici, zise Bătrânul. Satul ăsta e terminat. Nimeni nu poate să mai trăiască aşa. Nimeni nu

poate să mai sufere alt an în care să nu mănânce decât alune şi scoarţă de copac. Ei cred că te trimit doar pe tine în exil, dar de fapt pământul ăsta ne-a condamnat pe toţi la exil. Fii cu băgare de seamă. E doar o chestiune de timp.

Ohene Nyarko se întoarse după o săptămână cu seminţele cele noi. Planta se numea cacao, iar el spuse că avea să schimbe totul. Zicea că poporul Akuapem din Regiunea Orientală culegea deja roadele noii plante, vânzând-o albilor de peste ocean la preţuri care aminteau de vechiul negoţ.

— Nici nu ştiţi cât m-au costat seminţele astea mici! spuse Ohene Nyarko, ţinându-le în palmă, ca toţi cei din jur să le vadă, să le atingă şi să le miroasă. Dar o să merite pentru satul nostru. Aveţi încredere în mine. N-o să ne mai spună Coasta de Aur, şi o să înceapă să ne spună Coasta de Cacao!

Şi avu dreptate. În câteva luni, arborii de cacao ai lui Ohene Nyarko răsăriseră deja, rodind fructele aurii, şi verzi, şi portocalii. Sătenii nu mai văzuseră aşa ceva, şi erau atât de curioşi, atât de dornici să atingă şi să deschidă păstăile înainte să fie gata, încât Ohene Nyarko şi băieţii săi începură să doarmă afară ca să păzească arborii.

— Dar o să ne hrănească? se întrebau sătenii după ce fuseseră alungaţi de copii sau după ce strigase la ei însuşi Ohene Nyarko.

Abena îl văzu tot mai rar pe Ohene Nyarko în primele luni în care cultiva cacao, dar absenţa lui o consolă. Cu cât muncea mai mult la fermă, cu atât mai repede avea să obţină o recoltă bună; şi cu cât mai repede avea să fie

recolta bună, cu atât mai curând aveau să se însoare. În zilele în care îl întâlnea, el nu discuta decât despre cacao şi cât îl costase. Palmele lui purtau acel miros nou, dulce şi întunecat, şi de pământ, şi după ce pleca de la el, îl simţea în continuare în locurile pe care le atinsese, pe cercurile pline şi închise la culoare ale sfârcurilor sale sau după ureche. Planta îi afecta pe toţi.

În sfârşit, Ohene Nyarko anunţă că e vremea recoltei, şi toţi bărbaţii şi femeile din sat veniră să facă aşa cum îi învăţa, aşa cum fusese şi el învăţat de agricultorii din Regiunea Orientală. Deschiseră fructele de cacao şi găsiră o pulpă albă şi dulce ce înconjura boabele mici, violacee; aşezară boabele cărnoase pe un pat de frunze de bananier, apoi le acoperiră cu mai multe frunze. Apoi, Ohene Nyarko îi trimise acasă.

— Nu putem trăi din asta, şopteau sătenii pe drum spre casele lor.

Unele dintre familii începuseră deja să-şi strângă lucrurile din colibă, descurajate de ceea ce văzuseră înăuntrul păstăilor de cacao. Dar ceilalţi se întoarseră după cinci zile să întindă boabele fermentate la soare ca să se usuce. Sătenii îşi donaseră care mai de care sacii de pânză kente, şi după ce se uscară, boabele de cacao fură strânse în aceşti saci.

— Şi acum? se întrebară unii pe alţii, uitându-se în jur în timp ce Ohene Nyarko duse sacii în coliba sa.

— Acum ne odihnim, îi anunţă el pe cei care aşteptau afară. Mâine mă duc la târg să vând ce pot.

În noaptea aceea, dormi în coliba Abenei, fără ruşine şi în văzul tuturor, de parcă erau căsătoriţi de patruzeci de ani sau mai mult, iar asta îi dădu Abenei speranţă că în curând aşa va fi. Dar bărbatul întins lângă ea pe podea nu era bărbatul încrezător, care făgăduise salvarea întregului sat. În braţele sale, bărbatul pe care îl cunoştea încă dinainte să poarte pânză ca să-şi acopere şalele tremura.

— Dacă nu merge? Dacă nu pot să le vând? întrebă el, cu capul îngropat în pieptul ei.

— Şşş! Nu mai vorbi aşa, zise ea. O să se vândă. Trebuie să se vândă.

Dar el tot plângea şi tremura, aşa încât ea nu-l auzi când spuse: „Mă tem şi de asta”, şi nu ar fi înţeles nici dacă l-ar fi auzit.

Plecase deja când ea se trezi de dimineaţă. Sătenii găsiseră şi sacrificaseră o capră tânără şi costelivă în pregătirea sosirii sale, gătind carnea tare zile în şir cât de bine fură în stare, sperând că avea să se înmoaie. Copiii mai mici, crezând că sunt iuţi şi isteţi, încercau să apuce bucăţele de carne mai mult negătită de pe animal când mamele lor nu se uitau, dar femeile, născute cu un al şaselea simţ pentru năzdrăvăniile copiilor, le dădeau peste mână, apoi îi apucau de încheietură şi le ţineau mâna deasupra focului până când copiii ţipau şi promiteau să fie cuminţi.

Ohene Nyarko nu se întoarse în noaptea aceea, nici în cea care urmă. Se întoarse în după-amiaza celei de-a treia zile. În spatele său, trase de sfoară, mergeau patru capre grase şi îndărătnice, care behăiau de parcă miroseau lama cuţitului. Sacii pe care îi cărase plini cu boabe de cacao se

întoarseră plini cu igname şi nuci de cola, ulei proaspăt de palmier şi vin de palmier din belşug.

Sătenii dădură o serbare cum nu mai avuseseră de ani de zile, cu dansuri, şi strigăte, şi unduit din sânii goi. Bărbaţii şi femeile în vârstă dansau Adowa, legănându-şi uşor şoldurile şi împreunându-şi mâinile pe care le ridicau spre cer, ca şi cum erau gata să primească darurile pământului, apoi să-i dea şi înapoi câte ceva.

Stomacurile lor se făcuseră parcă mai mici, aşa că mâncarea îi sătură repede, iar ei umplură locurile rămase cu vin dulce de palmier.

Păgubosu' şi Akosua erau atât de fericiţi că anii grei luaseră sfârşit, încât se îmbrăţişau strâns, privindu-i pe ceilalţi cum dansează, privindu-i pe copiii care se băteau pe burţile pline în ritmul muzicii.

În mijlocul sărbătorii, Abena se uită la Ohene Nyarko în timp ce acesta urmărea oamenii din satul pe care îl iubeau toţi cu patimă, iar pe chipul lui citea mândria şi ceva ce nu putea identifica.

— Te-ai descurcat bine, zise ea, apropiindu-se de el.

Ohene Nyarko se ţinuse la distanţă toată noaptea, iar ea crezuse că era din cauză că nu voia să atragă atenţia asupra lor în mijlocul serbării, că nu voia ca sătenii să înceapă să se întrebe ce avea să însemne asta pentru exilul Abenei. Dar acesta era ultimul lucru la care se putea gândi Abena. Încă nu spusese nimănui, dar ciclul îi întârziase patru zile. Şi chiar dacă îi mai întârziase patru zile şi altădată până atunci, şi îşi închipuia că avea să-i mai

întârzie patru zile în această viaţă, se întreba dacă de data asta era momentul.

Îşi dorea ca Ohene Nyarko să-şi strige de pe acoperişuri iubirea faţă de ea. Să spună: acum că tot satul a fost hrănit şi a serbat, te iau de nevastă. Nu mâine, ci azi. Chiar azi. Serbarea asta va fi pentru noi.

În schimb, zise:

— Bună, Abena. Ai mâncat destul?

— Da, mulţumesc.

El încuviinţă din cap şi bău dintr-o tigvă cu vin de palmier.

— Te-ai descurcat bine, Ohene Nyarko, zise Abena, întinzând mâna să-l atingă pe umăr, dar mâna sa nu atinse decât aerul.

El nu o privea în ochi.

— De ce te-ai tras înapoi? întrebă ea, îndepărtându-se de el.

— Ce?

— Nu spune „ce” de parc-aş fi nebună. Am încercat să te ating şi te-ai tras înapoi.

— Linişte, Abena. Nu face o scenă.

Ea nu făcu o scenă. În schimb, se întoarse şi începu să meargă, să meargă pe lângă oamenii care dansau, pe lângă părinţii săi care plângeau, să meargă până când găsi

podeaua colibei sale şi se întinse pe ea, cu o mână pe inimă şi cu cealaltă pe burtă.

Aşa o găsiră înţelepţii satului a doua zi când veniră să-i spună că putea să rămână în sat. Anii grei se terminaseră înainte de al şaptelea an de adulter, iar ea încă nu zămislise. Şi recolta lui Ohene Nyarko era atât de profitabilă, spuseră ei, încât acum putea să-şi îndeplinească în sfârşit promisiunea.

— N-o să mă ia de nevastă, zise Abena din locul său de pe podea, întorcându-se de pe o parte pe alta, cu o mână pe burtă şi cu alta pe inimă, ţinându-se de cele două locuri care o dureau.

Înţelepţii se scărpinară în cap şi se uitară unii la alţii. Să fi înnebunit până la urmă după atâţia ani de aşteptare?

— Ce înseamnă asta? întrebă unul dintre ei.

— N-o să mă ia de nevastă, repetă ea, apoi se întoarse din nou, nemaiarătându-le decât spatele.

Înţelepţii se duseră degrabă la coliba lui Ohene Nyarko. El deja se pregătea pentru următorul anotimp, pregătind şi separând seminţele, ca să poată să le împartă cu toţi ceilalţi agricultori din sat.

— Deci, v-a spus, zise el. Nu ridică privirea spre înţelepţi, ci numai continuă să se îngrijească de seminţe. O grămăjoară pentru neamul Sarpong, alta, pentru Gyasi, alta, pentru Asare, încă una pentru Kankam.

— Ce înseamnă asta, Ohene Nyarko?

Făcuse toate grămăjoarele, iar după-amiază, capul fiecărei familii avea să vină să le ia, să le întindă pe bucăţica sa de pământ şi să aştepte ca arborii aceia ciudaţi să crească şi să dea roade, pentru ca satul lor să revină curând la ceea ce fusese, sau să fie mai bogat.

— Ca să iau plantele de cacao, a trebuit să-i făgăduiesc unui bărbat din Osu că am să mă însor cu fiica lui. Trebuie să folosesc tot ce mi-a rămas din negoţul cu cacao ca să-i plătesc preţul miresei. Nu pot s-o iau de nevastă pe Abena anotimpul ăsta. Va trebui să aştepte.

În coliba sa, unde Abena se ridicase în sfârşit de pe pământul tare şi îşi şterse genunchii şi spatele, ea ştiu că nu avea să aştepte.

— Plec, Bătrâne, zise Abena. Nu pot să rămân aici şi să fiu luată de proastă. Am suferit destul.

Tatăl său blocă ieşirea din colibă cu propriul corp. Era atât de bătrân, atât de fragil, încât Abena ştia că doar de l-ar fi atins, bărbatul avea să cadă, iar ea avea să aibă cale liberă şi să-şi vadă de drum.

— Nu poţi să pleci încă, zise el. Nu încă.

Se dădu încet la o parte din uşă, uitându-se să vadă dacă fata avea să rămână. Când ea nu se mişcă, el luă lopata, se duse la un loc de la marginea pământului lor şi începu să sape.

— Ce faci? întrebă Abena. Păgubosu’ asuda. Se mişca atât de încet, că Abenei i se făcu milă de el. Luă lopata şi începu să sape în locul lui. Ce cauţi? întrebă ea.

Tatăl său se puse în genunchi şi începu să râme în ţărână cu amândouă mâinile, ţinând pământul în palmă o vreme, apoi lăsându-l să i se scurgă printre degete. Când se opri, în palme nu mai avea decât un colier cu o piatră neagră.

Abena se lăsă în jos lângă el şi se uită la colier. Avea sclipiri aurii şi era rece la atingere.

Tatăl său gâfâi zgomotos, încercând să-şi recapete suflarea.

— Ăsta a fost al bunicii mele, străbunica ta Effia. I-a fost dat chiar de mama ei.

— Effia, repetă Abena. Era prima dată când auzea numele unuia dintre strămoşii ei, şi savură gustul numelui pe limbă. Voia să-l rostească iar şi iar. Effia. Effia.

— Tatăl meu a fost negustor de sclavi, un om foarte bogat. Am decis să părăsesc ţinutul Fanti pentru că nu voiam să fiu părtaş la munca pe care o făcuse familia mea. Am vrut să muncesc pentru mine. Văd că oamenii ăştia îmi spun Păgubosu', dar în fiecare anotimp eu mă simt norocos că am pământul ăsta, că fac o muncă cinstită, nu ruşinoasă, ca familia mea. Când sătenii de aici mi-au dat bucăţica asta de pământ, m-am bucurat atât de mult, că am îngropat aici piatra asta în semn de mulţumire.

— N-o să te opresc dacă vrei să pleci, dar te rog s-o iei cu tine. Să-ţi ajute aşa cum mi-a ajutat şi mie.

Abena îşi puse colierul la gât şi îl îmbrăţişă pe tatăl său. Mama ei stătea în cadrul uşii, privindu-i acolo în ţărână. Abena se ridică şi o îmbrăţişă şi pe mama sa.

A doua zi dimineaţă, Abena porni spre Kumasi, şi când ajunse la biserica misionară de acolo, atinse piatra de la gât şi le mulţumi strămoşilor săi.

Partea a doua

H

Fu nevoie de trei poliţişti să-l pună pe H la pământ, şi de patru să-l pună în lanţuri.

— N-am făcut nimica! strigă el când îl duseră la celula de închisoare, dar nu vorbea decât cu aerul pe care ei îl lăsaseră în urmă.

Nu mai văzuse niciodată oameni care să se îndepărteze aşa de iute, şi ştiu că îi înfricoşase.

H zgâlţâi zăbrelele, sigur că putea să le îndoaie sau să le rupă, dacă ar fi încercat.

— Încetează-nainte să-ţi facă felu’, zise colegul său de celulă.

H îl recunoscu pe bărbat de prin oraş. Poate că lucrase vreodată pământul cu el la vreuna dintre fermele din comitat.

— Nu-mi face mie nimeni felu’, zise H.

Încă mai împingea zăbrelele, simţind cum metalul începe să cedeze sub degetele sale. Apoi simţi mâinile colegului de celulă pe umeri. H se întoarse atât de iute încât celălalt

bărbat nu avu timp să se mişte sau să gândească, înainte ca H să-l apuce de gât şi să-l ridice. H avea mai bine de un metru optzeci, şi îl ridică pe bărbat atât de sus, încât acesta atingea tavanul cu capul. Dacă H l-ar fi ridicat mai sus, l-ar fi scos prin tavan.

— Să nu mă mai atingi vreodat', zise H.

— Crezi c-albii ăştia n-au să-ţi facă felu'? zise bărbatul, cu vorbe şoptite şi rare.

— Da' ce-am făcut? întrebă H.

Îl coborî pe bărbat la loc pe podea, iar acesta căzu în genunchi, trăgând mult aer în piept.

— Zic că tu uitat dup-o gagică albă.

— Cine zice?

— Poliţia. Am auzit cum vorbea ce să zică 'nain' să ias' după tine.

H se aşeză lângă celălalt bărbat.

— Cu cine-a zis că vorbeam?

— Cora Hobbs.

— Nu m-am uitat după nici o Hobbs, zise H, înfuriindu-se din nou.

Dacă umblau zvonuri despre el şi o femeie albă, spera să fie măcar una mai drăguţă decât fiica fostului său şef de la plantaţia unde lucra pentru cotă din recoltă.

— Băiete, uite la tine, zise colegul său de celulă, cu o privire atât de răutăcioasă, încât lui H i se făcu deodată, inexplicabil, frică de bărbatul mai mărunt şi mai bătrân. Nu contează c-oi fi fost tu sau nu. Tot ce trebe e să zică ei c-ai fost. Asta-i tot. Crezi că dac-ai muşchi şi eşti voinic scapi? Neah, albii ăştia nu suportă să te vadă. Să mergi tu aşa liber. Nimeni nu vrea să vadă un negru ca tine că se plimbă ţanţoş ca un păun. De parcă nu ţi-ar fi frică de nimic. Îşi sprijini capul de peretele celulei şi închise ochii o clipă. Câţi ani aveai când s-a sfârşit războiu'?

H încercă să numere înapoi, dar nu se pricepuse niciodată la cifre, iar Războiul Civil avusese loc cu atât de mult timp în urmă încât nu putea număra atât de departe.

— Nu-s sigur. Vreo treişpe, cred, zise el.

— Mmmm. Vezi, aşa gândeam şi io. Erai mic. Nu ştii tu ce-i aia sclavie, nu? Dacă nu ţi-a zis nimeni, îţi zic io. S-o fi terminat războiu', da' sclavia nu.

Bărbatul închise din nou ochii. Îşi lăsă capul să se bălăngăne dintr-o parte în alta pe perete, în stânga, apoi în dreapta. Părea obosit, iar H se întrebă de cât timp stătea în celula aceea.

— Mie îmi zice H, reluă el în sfârşit, pe un ton împăciuitor.

— Ce nume mai e şi ăsta, H? întrebă colegul lui de celulă, fără să deschidă ochii.

— E singuru' pe care-l am, răspunse H.

Curând, bărbatul adormi. H îl ascultă cum sforăia, privi cum pieptul îi urca şi cobora. În ziua în care războiul se

sfârşise, H plecase de pe plantaţia fostului său stăpân şi o luase pe jos din Georgia până în Alabama. Voia să vadă şi să audă lucruri noi odată cu libertatea nou găsită. Era atât de fericit că e liber. Toată lumea pe care o cunoştea era pur şi simplu fericită să fie liberă. Dar nu dură mult.

H petrecu următoarele patru zile în închisoarea districtuală. În cea de-a doua zi, gardienii îl luară pe colegul său de celulă. H nu ştia unde îl duseră. Când veniră în sfârşit după H, gardienii nu vrură să-i spună care era acuzaţia, doar că trebuia să plătească amenda de zece dolari până la sfârşitul nopţii.

— Am numai cinci dolari puşi deoparte, zise H.

Zece ani de lucru pe plantaţie îi trebuiseră ca să economisească atât.

— Poate te ajută familia, zise subcomisarul, care se îndepărta deja spre următoarea persoană.

— N-am familie, zise H către nimeni anume.

Mersese de unul singur pe jos din Georgia în Alabama. Era obişnuit să fie pe cont propriu, dar Alabama transformase singurătatea lui H în ceva ca o prezenţă fizică. Putea s-o strângă în braţe seara când se ducea la culcare. Era în mânerul săpăligii, în pufii de bumbac care zburau purtaţi de vânt.

Avea optsprezece ani când o întâlni pe femeia lui, Ethe. Pe atunci, se făcuse deja destul de voinic încât nu-l mai supăra nimeni. Putea să intre într-o încăpere şi s-o vadă golindu-se pe măsură ce bărbaţii şi femeile îi făceau loc. Dar Ethe stătea întotdeauna pe poziţii. Era cea mai vajnică

femeie pe care o întâlnise vreodată, iar relaţia cu ea era cea mai lungă pe care o avusese cu cineva. I-ar fi cerut ajutorul acum, dar ea nu mai vorbise cu el de când o strigase pe numele altei femei. Greşise când o înşelase, greşise şi mai mult când o minţise. Nu o putea suna pe Ethe acum, nu cu ruşinea asta atârnându-i deasupra capului. Auzise de negrese care veneau la închisoare ca să-şi caute băieţii sau soţii şi care erau duse de poliţişti într-o cameră din spate, unde li se spunea că amenda se poate plăti şi altfel. Nu, se gândi H, Ethe avea s-o ducă mai bine fără el.

La răsărit, a doua zi dimineaţă, într-o zi înăbuşitoare de iulie a anului 1880, H fu legat cu lanţuri de alţi zece bărbaţi şi vândut de statul Alabama să muncească în minele de cărbune de lângă Birmingham.

— Următoru’, strigă şeful minei, iar subcomisarul îl împinse pe H în faţa lui.

H îi privise controlându-i, pe drumul parcurs cu trenul până aici, pe fiecare dintre cei zece bărbaţi care erau legaţi de el. Nu era sigur nici măcar dacă unii dintre ei puteau fi numiţi bărbaţi. Văzu un băiat, nu mai mare de doisprezece ani, tremurând în colţul trenului. Când îl împinseseră pe băiatul acela în faţa şefului minei, făcuse pipi pe el, iar lacrimile îi şiroiau pe obraji, până când arăta de parcă avea să se topească şi el în balta de la picioarele sale. Băiatul era atât de tânăr, încât nu mai văzuse probabil niciodată un bici precum cel pe care îl întinsese şeful minei pe birou; doar auzise despre ele în grozăviile pe care i le povesteau părinţii.

— E vânjos, nu-i aşa? zise subcomisarul, strângând umerii lui H pentru ca şeful minei să vadă cât de tari erau.

H era cel mai înalt şi mai puternic bărbat din încăpere. Petrecuse tot drumul cu trenul încercând să-şi dea seama cum să-şi rupă lanţurile.

Şeful fluieră. Se ridică de pe scaun şi-i dădu ocol lui H. Îl apucă de braţ, iar H se năpusti asupra lui înainte să-l împiedice cătuşele. Nu fusese în stare să rupă lanţurile, dar ştia că dacă ar fi ajuns cu mâinile la el, nu i-ar fi luat mai mult de o secundă să-i rupă gâtul şefului.

— Ohoo! zise şeful minei. Se pare că pe ăsta tre’ să-l învăţăm să se poarte. Cât vrei pe el?

— Douăzeci de dolari pe lună, zise subcomisarul.

— Ştii că nu dăm mai mult de optişpe, chiar şi pentru unul de primă mână.

— Tu ai zis că-i vânjos. Ăsta o să te ţină ceva, pun rămăşag. N-o să-şi dea duhul în mină ca ăştilalţi.

— Nu puteţi să faceţi asta! strigă H. Sunt liber! zise el. Sunt un om liber!

— Neah, zise şeful minei. Se uită cu atenţie la H şi scoase un cuţit din haină. Începu să ascută cuţitul pe o piatră pe care o ţinea pe birou. Nu există cioroi liber. Se duse încet spre H şi îi ţinu cuţitul ascuţit la gât, aşa încât H să-i simtă lama rece şi zimţată, gata să rupă pielea. Şeful de mină se întoarse către subcomisar. Îţi dăm nouăşpe pe ăsta, zise el. Apoi trecu vârful cuţitului încet de-a latul gâtului lui H. Apăru o linie subţire de sânge, curată şi dreaptă, parcă pentru a marca vorbele şefului minei. O fi el vânjos, da’-i curge sânge ca la toţi ăilalţi.

Lui H nu îi trecuse niciodată prin cap, în toţi acei ani în care lucrase pe plantaţii, că sub pământ era mai mult decât ţărână şi apă, gâze şi rădăcini. Acum vedea în subteran un oraş întreg. Mai mare, mai întins, decât orice comitat în care trăise sau muncise vreodată, iar oraşul acesta era ocupat aproape în întregime de bărbaţi şi de băieţi negri. Oraşul acesta avea puţuri pe post de străzi, şi încăperi pe post de case. Şi în fiecare încăpere, peste tot, era cărbune.

Primele cinci sute de kilograme de cărbune erau cel mai greu de dat la o parte. H petrecu ore, zile în şir, în genunchi. La sfârşitul primei luni, lopata părea o prelungire a braţului său, şi într-adevăr, spatele începuse să i se vălurească în jurul omoplaţilor, crescând parcă pentru a se adapta la noua greutate.

Cu braţul său cu care dădea la lopată, H şi ceilalţi bărbaţi erau lăsaţi în jos în mină vreo 200 de metri. Odată ajunşi în oraşul subteran, mergeau cinci, opt, unsprezece kilometri până la latura cu cărbune unde aveau să lucreze în ziua respectivă. H era vânjos, dar agil. Putea să se întindă pe o parte şi să se strecoare în cotloane şi unghere. Putea să se târască pe mâini şi pe genunchi prin tuneluri de piatră aruncată în aer până când ajungea la încăperea potrivită.

Odată ajuns acolo, H scotea cu lopata vreo şase tone de cărbune, ghemuit, în genunchi, pe burtă, pe o parte. Iar când el şi ceilalţi deţinuţi plecau din mină, erau întotdeauna acoperiţi cu un strat de praf negru, braţele îi ardeau, pur şi simplu îi ardeau. Uneori, H se gândea că durerea aceea arzătoare avea să dea foc la cărbune, iar ei aveau să moară cu toţii acolo de durere. Dar ştia că nu doar durerea putea ucide un om în mină. Nu o dată,

gardianul închisorii biciuise un miner pentru că nu-şi făcuse norma de şase tone. H văzuse cum un bărbat din clasa de jos scosese 5 965 de kilograme de cărbune, cântărite la sfârşitul zilei de muncă de şeful minei. Iar când acesta văzu că lipsesc 35 de kilograme, îl puse pe bărbat să-şi ridice mâinile şi să le sprijine de peretele minei, apoi îl biciui până la moarte, iar gardienii albi nu-l mutară în seara aceea şi nici toată ziua următoare, lăsând praful să-i acopere corpul, în semn de avertizare faţă de ceilalţi deţinuţi. Alteori, abatajele din mină se prăbuşeau, îngropându-i pe deţinuţi de vii. De prea multe ori, exploziile de praf nimiceau bărbaţi şi copii cu sutele. Într-o zi, H lucra lângă un om de care fusese legat cu o seară în urmă; a doua zi, omul acela murise Dumnezeu ştie de ce.

H visa să se mute în Birmingham. Lucra pe plantaţie pentru cotă din recoltă de când se sfârşise războiul, şi auzise că Birmingham era locul în care un negru putea să-şi construiască o viaţă. Voise să se mute acolo şi să înceapă în sfârşit să trăiască. Dar ce fel de viaţă era asta? Măcar atunci când era sclav, stăpânul lui trebuia să-l ţină în viaţă ca să nu fi cheltuit degeaba cu el. Acum, dacă H murea, închiriau pur şi simplu următorul om. Un catâr valora mai mult decât el.

Nici nu îşi mai amintea prea bine cum era să fie liber, şi nu-şi dădea seama dacă îi era dor de fapt de libertate sau de capacitatea de a-şi aminti. Uneori, când se întorcea la baraca cu paturi suprapuse pe care o împărţea cu vreo cincizeci şi ceva de bărbaţi, toţi legaţi în lanţuri de paturile lungi de lemn, ca să nu se mişte în somn decât la unison, încerca să-şi aducă aminte cum e să-ţi aminteşti. Se forţa să se gândească la toate lucrurile pe care mintea sa le mai putea evoca: mai ales la Ethe. Corpul ei solid, privirea din ochii ei când o strigase pe alt nume, cât de speriat fusese

să nu o piardă, cât îi păruse de rău. Uneori, când dormea, lanţurile i se frecau de glezne în aşa fel încât îşi amintea senzaţia mâinilor lui Ethe acolo, iar asta îl uimea mereu, fiindcă metalul nu e deloc precum pielea.

Deţinuţii care munceau în mină erau aproape toţi ca el. Negri, odată sclavi, altădată liberi, acum din nou sclavi. Timothy, un bărbat de pe lanţul lui H, fusese arestat în faţa casei pe care o construise după război. Un câine lătrase pe un câmp din apropiere toată noaptea, iar Timothy ieşise să strige la câine să tacă. A doua zi dimineaţă, poliţia îl arestase pentru tulburarea liniştii publice. Alt deţinut, Solomon, fusese arestat pentru că furase cinci cenţi. Pedeapsa lui era de douăzeci de ani.

Din când în când, unul dintre gardieni aducea câte un alb din clasa de jos. Deţinutul nou era legat de un negru, şi în primele minute, tot ce făcea prizonierul alb era să se plângă. Spunea că e mai bun decât cioroii. Îi implora pe fraţii săi albi, gardienii, să aibă milă de el, să-l cruţe de ruşinea întregii situaţii. Blestema, şi plângea, şi o ţinea tot aşa. Apoi trebuiau să intre în mină, iar deţinutul alb învăţa curând că dacă voia să trăiască, trebuia să aibă încredere într-un negru.

H fusese repartizat o dată să lucreze împreună cu un alb din clasa de jos, pe nume Thomas, ale cărui braţe începură să tremure atât de tare, încât nu putu ridica lopata. Era prima săptămână a lui Thomas, dar auzise deja că dacă nu îşi făcea norma, el şi amicul său aveau să fie biciuiţi, uneori până la moarte. H privise braţele tremurânde ale lui Thomas ridicând câteva kilograme de cărbune înainte să cedeze, apoi omul se prăbuşise pe pământ plângând, bâlbâindu-se că nu vrea să moară acolo jos sub ochii unor cioroi.

Fără o vorbă, H luase lopata lui Thomas. Cu propria lopată într-o mână şi cu lopata lui Thomas în alta, H făcuse norma amândurora, iar şeful minei îl urmărise tot timpul.

— N-a mai scos nimeni cărbune la două mâini până acum, zise şeful după ce termină, cu o urmă de respect în glas, iar H doar încuviinţă din cap. Şeful minei îl lovise atunci pe Thomas unde acesta stătea pe jos, trăgându-şi nasul. Cioroiu' ăsta tocmai ţi-a salvat viaţa, zise el.

Thomas ridică privirea către H, dar H nu spuse nimic.

În seara aceea, în pat cu doi bărbaţi legaţi de el de o parte şi de cealaltă, cu alt pat la şaizeci de centimetri deasupra sa, H îşi dădu seama că nu-şi poate mişca braţele.

— Ce-i? întrebă Joecy, observând că H stătea ţeapăn.

— Nu-mi simt braţele, şopti H, speriat.

Joecy încuviinţă din cap.

— Nu vreau să mor, Joecy. Nu vreau să mor. Nu vreau să mor. Nu vreau să mor. H nu se putea abţine să nu repete cuvintele, şi curând îşi dădu seama că plângea, şi nu se putu abţine nici din plâns. Praful de cărbune de sub ochi începu să-i curgă pe faţă, iar H continuă în şoaptă. Nu vreau să mor. Nu vreau să mor.

— Hai, potoleşte-te acum, zise Joecy, strângându-l pe H în braţe cât de tare fu în stare cu lanţurile care zăngăneau şi zornăiau când se mişca. Nu moare nimeni în seara asta. Nu în seara asta.

Cei doi bărbaţi se uitară în jur să vadă dacă alţii se treziseră din cauza zgomotului. Toată lumea auzise că H îl

salvase pe albul din clasa de jos, dar ştiau şi că asta nu însemna că şeful minei avea să dea dovadă de milă. Următoarea zi, H trebuia să-şi facă norma iar.

A doua zi, H fu repartizat în tura de dimineaţă, din nou cu Thomas. El şi ceilalţi bărbaţi din tura de dimineaţă se treziră când luna strălucea încă pe cer, o felie subţire şi curbată în sus ca şi cum era zâmbetul strâmb, cu dinţi albi, al nopţii cu piele neagră. Se duseră la cantină să ia o ceaşcă de cafea şi o bucată de carne. Primiră un pachet cu masa de prânz pe care să-l ia cu ei, apoi fură coborâţi vreo şaizeci de metri în subteran până ajunseră în pântecele minei. De acolo, H şi Thomas continuară încă trei kilometri mai în adânc, oprindu-se în sfârşit în încăperea din mină unde aveau să muncească în ziua respectivă. De obicei, erau doar doi bărbaţi într-o galerie, dar aceasta era deosebit de dificilă, aşa că şeful minei îi repartizase pe perechi: H şi Thomas împreună cu Joecy şi omul lui din clasa de jos, un prizonier zis Tauru', care primise porecla nu din cauza corpului, viguros, îndesat şi impunător, ci pentru că într-o noapte, cei din Ku Klux Klan îl arseseră pe faţă – îl însemnaseră, spuneau ei –, ca să ştie toţi că nu era bun de nimic.

H făcuse totul mecanic în dimineaţa aceea, cu braţele ancorate dureros de o parte şi de alta a corpului, în timp ce refuza cafeaua şi carnea; nu putu să ridice nici pachetul cu masa de prânz şi se strecură în puţul liftului. Rezistase în dimineaţa aceea fără să atragă atenţia, încercând să-şi păstreze energia pentru când avea să fie nevoit să înceapă să muncească.

Joecy lucra la tăiat în ziua aceea. Avea un metru şaizeci şi cinci, un bărbat scund, dar cunoştea piatra ca nimeni altcineva cu care muncise H. Joecy era un tip de clasa

întâi, pe care îl respectau cu toţii, muncind în anul al şaptelea al pedepsei lui de opt ani la fel de fervent ca în primul an. Deseori, spunea că avea să se elibereze şi să înceapă să muncească în mină pe bani, aşa cum făcuseră unii dintre ceilalţi negri. Un miner liber nu putea fi biciuit.

În ziua aceea, spaţiul din stâncă era de doar treizeci şi ceva de centimetri. H mai văzuse oameni strecurându-se în spaţii atât de mici, care tremurau şi hiperventilau atât de rău încât trebuiau să plece. O dată, văzuse un om ajungând la mijloc şi apoi oprindu-se, prea speriat să se mai mişte înainte sau înapoi, prea speriat ca să mai respire. Îl chemaseră pe Joecy să încerce să-l tragă, dar când acesta ajunse acolo, omul deja murise.

Joecy nici măcar nu clipi la vederea spaţiului îngust. Îşi strecură corpul mărunt sub piatră, se întinse pe spate şi începu să taie de dedesubt fundul îmbinării. După ce termină, făcu o gaură în piatră, ascultând-o, cum îi plăcea să spună, ca să găsească punctul care nu avea să se surpe deasupra lui şi să-l omoare pe loc. După ce făcu gaura, Joecy plasă dinamita înăuntru şi o aprinse. Cărbunele explodă, iar Thomas şi Tauru' îşi luară târnăcoapele şi începură să spargă piatra în bucăţi uşor de cărat, ca să se pună cu toţii pe încărcat vagonetul.

H încercă să ridice lopata, dar braţele nu i se mişcară. Mai făcu o încercare, concentrându-şi întreaga energie şi forţă a minţii asupra umărului, a antebraţului, a încheieturii, a degetelor. Nu se întâmplă nimic.

La început, Tauru' şi Thomas se uitară lung la el, dar înainte să-şi dea seama, Joecy luă cu lopata şi mormanul lui, apoi Tauru'. Iar apoi, în sfârşit, parcă după ore întregi,

Thomas îşi făcu şi el partea, până când toată lumea din galeria acelei mine îşi efectuă norma şi apoi şi pe a lui H.

— Mersi pentru ajutoru’ de ieri, zise Thomas după ce terminară.

Braţele încă îl dureau pe H, de o parte şi de alta a corpului. Le simţea ca pe o piatră de neclintit, forţate să-i stea lipite de coaste ca atrase de o forţă gravitaţională. H dădu aprobator din cap spre Thomas. Visa că ucide albi aşa cum ucideau şi ei negri. Visa sfori şi bice, copaci şi puţuri de mină.

— Hei, cum de-ţi zice H?

— Nu ştiu, zise H.

Nu se gândea la altceva decât cum să scape din mină. Uneori, studia oraşul subteran şi se întreba dacă exista vreun loc, vreun mod în care să se elibereze, să iasă pe cealaltă parte.

— Haide. Cineva trebe să-ţi fi pus numele.

— Fostul meu stăpân zicea că H îmi zicea mama. Au pus-o să-mi dea un nume ca lumea înainte să mă nască, dar n-a vrut. S-a omorât singură. Stăpânu’ zice c-a trebuit să mă scoată de la ea din burtă înainte să moară.

Thomas nu spuse nimic atunci, doar încuviinţă iar din cap în semn de mulţumire. O lună mai târziu, când Thomas muri de tuberculoză, H nu îşi mai amintea numele său, doar expresia pe care o avuse pe chip când H ridicase lopata în locul lui.

Aşa se petreceau lucrurile în mină. H nu ştia unde era acum Tauru'. Atât de mulţi erau transferaţi la un moment dat, contractaţi de vreuna dintre companiile noi sau absorbiţi de alta. Era uşor să-ţi faci prieteni, dar imposibil să-i păstrezi. Ultima dată, H auzise că Joecy îşi ispăşise pedeapsa, iar acum toţi prizonierii spuneau poveşti despre vechiul lor amic care devenise în sfârşit unul dintre minerii liberi despre care auziseră cu toţii, dar care nu visau de fapt să devină.

H scoase ultimele sute de kilograme de cărbune, ca prizonier, în anul 1889. Muncise în Rock Slope aproape pe toată durata pedepsei, şi munca asiduă şi abilităţile sale îi uşuraseră sentinţa cu un an. În ziua în care liftul din puţ îl scoase la lumină, iar gardianul închisorii îi descătuşă picioarele, H se uită drept la soare, săturându-se de razele lui, în caz că vreun truc nemilos avea să-l trimită din nou în oraşul subteran. Se holbă neîncetat până când soarele se transformă într-o multitudine de puncte galbene în ochii lui.

Se gândi să meargă înapoi acasă, dar îşi dădu seama că nu ştia unde era casa lui. Nu îl mai aştepta nimic pe vechile plantaţii unde muncise, şi nu avea nici familie. În prima noapte din a doua sa libertate, merse pe jos cât de departe putu, merse până când nu mai văzu nici o mină, nu mai simţi nici un miros de cărbune agăţându-i-se de nări. Intră în primul bar întâlnit, în care se aflau negri, şi cu bruma de bani pe care o avea, comandă o băutură.

Făcuse duş în dimineaţa aceea, încercând să-şi frece semnele unde cătuşele îl strânseseră de glezne, funinginea de sub unghii. Se privise în oglindă până fu convins că nimeni nu avea să-şi dea seama că fusese vreodată într-o mină.

Sorbindu-şi băutura, H observă o femeie. Nu se gândi decât că pielea ei era de culoarea tulpinilor de bumbac. Îi era dor de acea nuanţă de negru după ce, timp de aproape zece ani, nu cunoscuse decât negrul adevărat al cărbunelui.

— Scuzaţi-mă, don’şoară. Îmi puteţi spune unde sunt? întrebă el.

Nu mai vorbise cu o femeie din ziua în care îi spusese lui Ethe pe numele altei femei.

— Nu te-ai uitat la semn înainte să intri? întrebă ea, zâmbind.

— Cre’ că nu, zise el.

— Eşti în baru’ lu’ Pete, domnule...

— H îmi zice.

— Domnul H îmi zice.

Discutară o oră. El află că numele ei era Dinah şi că locuia în Mobile, dar era în vizită la o verişoară aici, în Birmingham, o femeie creştină până-n măduva oaselor şi care nu voia să-şi vadă neamurile bând. Lui H tocmai îi trecea prin cap s-o ceară de nevastă, când se apropie alt bărbat şi li se alătură.

— Pari tare forţos, spuse bărbatul.

— Oi fi, încuviinţă H din cap.

— Cum de te-ai făcut aşa forţos? întrebă bărbatul, iar H ridică din umeri. Haide, zise omul. Suflecă-ţi mâneca. Arată-ne muşchiu’.

H începu să râdă, dar apoi se uită la Dinah, iar ochii ei scânteiau în acel fel care spunea că nu ar deranja-o să vadă. Aşa că îşi suflecă mâneca.

La început, amândoi dădeau apreciativ din cap, dar apoi bărbatul se apropie mai mult.

— Ce-i aia? zise el, trăgând de locul unde mâneca întâlnea spatele lui H, până când sfâşie materialul şi toată cămaşa ieftină se făcu bucăţi.

— Doamne! zise Dinah, acoperindu-şi gura.

H îşi întinse gâtul încercând să se uite la propriul spate, apoi îşi aduse aminte şi înţelese că nu avea nevoie să vadă. Trecuseră aproape douăzeci şi cinci de ani de la sfârşitul sclaviei, iar oamenii liberi nu trebuiau să aibă cicatrici proaspete pe spinare, urmele de bici.

— Ştiam io! spuse bărbatul. Ştiam io că e unu’ din puşcăriaşii de la mină. N-avea cum să fie al’ceva! Dinah, nu-ţi mai pierde vremea cu cioroiu’ ăsta.

Iar ea aşa făcu. Se îndepărtă cu bărbatul celălalt şi se opri la celălalt capăt al barului. H îşi rulă mâneca la loc şi înţelese că nu se putea întoarce în lumea liberă, aşa însemnat cum era.

Se mută în Pratt City, oraşul format din foşti puşcăriaşi, albi şi negri deopotrivă. Mineri prizonieri care acum erau mineri liberi. În prima noapte acolo, întrebă pe unul şi pe

altul, timp de câteva minute, până îl găsi pe Joecy, împreună cu nevasta şi copiii, care se mutaseră şi ei în Pratt City ca să fie cu el.

— Tu n-ai pe nimeni? întrebă soţia lui Joecy, prăjindu-i nişte carne sărată de porc lui H şi străduindu-se să compenseze faptul că el nu mai avusese o masă bună de zece ani, poate mai mult.

— Am avut o femeie pe nume Ethe, acu' mult timp, dar cre' că nu mai vrea s-audă de mine.

Soţia îi aruncă o privire plină de milă, iar H îşi dădu seama că femeia se gândea că ştia toată povestea lui Ethe, fiindcă şi ea se căsătorise cu un bărbat înainte să vină omul alb şi să-i pună în frunte pecetea de puşcăriaş.

— Micu' Joe! strigă soţia, iar şi iar, până când apăru un copil. El e băiatu' nostru, Micu' Joe, zise ea. Ştie să scrie.

H îl privi. Probabil nu avea mai mult de unsprezece ani. Avea genunchii noduroşi şi ochii limpezi. Semăna leit cu tatăl său, dar era şi diferit. Poate că nu avea să ajungă genul de om care trebuia să muncească cu cârca. Poate avea să fie un cu totul alt gen de negru, unul care ajungea să-şi folosească mintea.

— O să-i scrie el lu' femeia ta, zise soţia.

— Neah, spuse H, gândindu-se cum fugise Ethe din cameră ultima dată când fuseseră împreună, de parcă o fugărea o stafie. Nu-i nevoie.

Soţia plescăi din limbă de două, trei ori.

— Să n-aud, spuse ea. Cineva tre’ să ştie că acu’ eşti liber. Cineva din lumea asta tre’ să ştie măcar asta.

— Cu tot respectu’, doamnă. Mă am pe mine, şi doar de asta am avut vr’odată nevoie.

Soţia lui Joecy îl privi lung şi intens, iar H văzu toată mila şi furia din acea privire, dar nu îi păsă. Nu se lăsă, aşa că, în sfârşit, ea fu nevoită să cedeze.

A doua zi dimineaţă, H se duse cu Joecy la mină să ceară de lucru ca muncitor liber.

Şeful, domnul John, îl rugă pe H să-şi dea jos cămaşa. Cercetă muşchii spatelui şi braţelor sale, şi fluieră.

— Orice om care munceşte zece ani la Rock Slope şi mai trăieşte dup-aia merită urmărit. Te-ai făcut frate cu dracu’? întrebă domnul John, uitându-se la H cu ochii săi de un albastru pătrunzător.

— Îi doar silitor, domnu’, zise Joecy. Silitor şi isteţ.

— Garantezi pentru el, Joecy? întrebă domnul John.

— Nu-i nimeni mai bun, doar io, zise Joecy.

H plecă cu târnăcopul în mâini.

Viaţa în Pratt City nu era uşoară, dar era mai bună decât viaţa pe care H o avusese oriunde altundeva. Nu mai văzuse niciodată aşa ceva. Albi cu familiile lor, vecini cu negrii şi familiile lor. Ambele naţii de oameni intrând în aceleaşi sindicate, luptând pentru aceleaşi lucruri. Minele îi învăţaseră că trebuiau să se bazeze unii pe alţii dacă voiau să supravieţuiască, şi adoptaseră această mentalitate

când înfiinţaseră tabăra, fiindcă ştiau că doar un alt miner, un alt fost puşcăriaş, ştia cum e să trăieşti în Birmingham şi să încerci să faci ceva dintr-un trecut pe care mai degrabă ai vrea să-l uiţi.

Munca pe care o depunea H era aceeaşi, doar că acum era plătit pentru ea. Salariu bun, fiindcă odată fusese un tip de clasa întâi, contractat de companiile cărbunelui de la puşcăria de stat pe nouăsprezece dolari pe lună. Acum, banii aceia îi intrau în buzunar, uneori chiar şi patruzeci de dolari într-o singură lună. Îşi amintea cât de puţin economisise când muncise doi ani pe plantaţia Hobbs, şi ştia că, într-un mod sumbru şi întortocheat, mina era unul dintre cele mai bune lucruri care i se întâmplaseră. Îl învăţase o meserie nouă, una nobilă, iar mâinile lui nu aveau să mai fie nevoite să culeagă bumbac sau să mai are pământul vreodată.

Joecy şi nevasta lui, Jane, fuseseră destul de amabili să-l lase pe H să se mute cu ei, dar H obosise să mai trăiască de pe urma şi în preajma altor oameni şi a familiilor lor. Aşa că îşi petrecu mare parte din prima lună în Pratt City venind de la mină şi apoi ducându-se direct la bucata de pământ de lângă cea a lui Joecy pentru a începe să-şi construiască o casă a lui.

H era afară într-o seară, bătând scânduri cu ciocanul, când Joecy veni să-l vadă.

— De ce n-ai intrat pân-acu’ în sindicat? întrebă Joecy. Ne-ar prinde bine unu’ cu firea ta.

Luase cherestea bună de la alt prieten bun din mină şi nu putea lucra la casă decât între opt seara şi trei dimineaţa. La orice altă oră din zi, era în mină.

— Nu mai îs aşa, spuse H.

Deşi nu avea nici o cicatrice pe gât din ziua în care şeful de mină îl tăiase, îşi mai ducea mâna la locul acela din când în când, să-şi aducă aminte că un alb tot te poate omorî degeaba.

— Ah, nu eşti aşa, ha? Haida-de, H. Ne luptăm pentru lucruri care ţi-ar fi şi ţie de folos. Nu-i ca şi cum ai pe cineva să-ţi ţină de urât în casa asta pe care o ridici. Sindicatu' ţi-ar prinde bine.

H se aşează în spate la prima şedinţă la care participase vreodată, cu braţele încrucişate. În faţă, le vorbea un doctor despre boala plămânului negru.

— Praful mineral care vă acoperă corpul la exterior, când plecaţi, ei bine, praful acela vă intră şi înăuntru. Vă îmbolnăveşte. Program mai scurt, ventilaţie mai bună, astea sunt lucruri pentru care ar trebui să luptaţi.

Durase cam o lună, dar nu numai discuţiile cu Joecy îl convinseseră pe H să se înscrie. Adevărul e că îi era teamă că va muri în mină, iar libertatea nu îi alungase această frică. De fiecare dată când H era coborât în mină, îşi închipuia propria moarte. Oamenii făceau boli de care nu mai văzuse sau auzise, dar acum că era liber, putea face pericolul să însemne ceva.

— Mai mulţi bani, pentru asta să luptăm, zise H.

Un murmur începu să treacă prin sală în timp ce bărbaţii îşi ridicau capetele să vadă cine vorbise. „H Două-Lopeţi e aici", „E Două-Lopeţi?" Lucrase atâta timp fără să se ducă la vreo şedinţă.

— N-ai cum să nu respiri prafu’, doctore, zise H. La dracu, cei mai mulţi din sală îs aproape pe moarte deja. Măcar să ne luăm banii ’nainte să ne prăpădim.

În spatele lui H, uşa sălii începu să tremure, şi intră şchiopătând un copil care rămăsese fără un picior. Nu avea probabil mai mult de paisprezece ani, dar deja H simţea că poate să-şi închipuie întreg parcursul vieţii acelui băiat. Poate că începuse ca spărgător, stând cocoşat peste tone de cărbune, încercând să-l extragă din ardezie şi piatră. Apoi, poate că şefii îl făcuseră opritor, fiindcă îl văzuseră fugind afară într-o zi şi că e iute de picior. Băiatul trebuia să fugă odată cu vagonetele, să arunce opritoare în roţile acestora, ca să le încetinească, dar poate că un vagonet nu încetinise. Poate că acel vagonet sărise de pe şine şi îi luase piciorul băiatului, şi tot viitorul acestuia cu el. Poate că după ce doctorul i-l tăiase de tot, ce îl întrista pe băiat cel mai rău era că nu avea să mai devină miner de clasa întâi, ca tatăl său.

Medicul se uită la H, apoi la băiatul schilod şi din nou la H.

— Banii sunt buni, nu mă-nţelegeţi greşit. Dar mineritul poate fi mult mai sigur decât e. Şi viaţa merită să lupţi pentru ea.

Îşi drese glasul, apoi continuă să vorbească despre semnele plămânului negru.

Pe drum spre casă, în acea seară, H începu să se gândească la băiatul schilod, la cât de uşor îi fusese să-şi construiască povestea. Cât de uşor era ca o viaţă să o ia într-o direcţie, şi nu în alta. Încă îşi amintea când îi spunea colegului de celulă că nimic nu-l putea ucide, iar acum îşi vedea moartea peste tot în jurul său. Dacă H n-ar fi fost

atât de arogant când era tânăr? Dacă n-ar fi fost arestat? Dacă şi-ar fi tratat femeia cum se cuvine? Ar fi trebuit să aibă copiii lui până acum. Ar fi trebuit să aibă o fermă mică şi o viaţă plină.

Deodată, H simţi că nu poate să respire, că praful acela adunat într-un deceniu îi urca din plămâni în gât şi îl sufoca. Se aplecă şi începu să tuşească fără oprire, iar când termină de tuşit, se duse împleticindu-se până la casa lui Joecy şi bătu la uşă.

Micu' Joe deschise cu ochi somnoroşi.

— Tati nu s-a-ntors de la şedinţă, unchiu' H, zise el.

— N-am venit să-l văd pe tati tău, fiule. Am... am nevoie să-mi scrii o scrisoare. Eşti în stare?

Micu' Joe încuviinţă din cap. Intră în casă şi ieşi cu materialele de care avea nevoie. Scrise pe măsură ce H dicta:

Dragă Ethe. Sunt H. Acu' sunt liber şi trăiesc în Pratt City.

H puse scrisoarea la poştă a doua zi dimineaţă.

— Tre' să facem grevă, asta tre' să facem, propuse un membru alb din sindicat.

H şedea în primul rând din biserica în care se ţineau şedinţele de sindicat. Era o listă nesfârşită de probleme, iar greva era prima soluţie. H ascultă atent cum un murmur de aprobare începu să se răspândească prin încăpere, şoptit ca un zumzet.

— Cine-o să se uite la greva noastră? întrebă H.

Devenea mai activ la şedinţe.

— Păi, o să le zicem că nu mai muncim pân’ ne creşte leafa sau o face mai sigur. Tre’ să asculte, zise albul.

H pufni.

— Când a ascultat vr’odată albu’ d-un negru?

— Io-s aici, nu? Ş-ascult, zise albul.

— Tu eşti puşcăriaş.

— Şi tu eşti puşcăriaş.

H se uită în jurul lui în încăpere. Erau cam cincizeci de bărbaţi, mai mult de jumătate negri.

— Tu ce-ai făcut? întrebă H, întorcându-şi privirea spre omul alb.

Mai întâi, bărbatul nu vru să vorbească. Ţinea capul plecat, şi îşi drese glasul de atâtea ori, încât H se întrebă dacă îi mai rămăsese salivă în gură. În sfârşit, ieşiră şi cuvintele.

— Am omorât un om.

— Ai omorât un om, ha? Ştii pen’ ce l-au luat pe amicu’ meu Joecy d-acolo? N-a trecut strada când a trecut o muiere albă pe lângă el. Pentru asta i-a dat lui nouă ani. Ţie ţi-a dat tot atâta c-ai omorât un om. Nu suntem puşcăriaşi ca tine.

— Tre’ să muncim împreună acu’, zise albul. La fel ca în mină. Nu putem să fim într-un acolo jos şi altfel aicea.

Nimeni nu vorbi. Însă se întoarseră toţi să-l privească pe H, să vadă ce avea de gând să spună sau să facă. Toată lumea auzise povestea despre ziua când luase în mână cea de-a doua lopată.

În sfârşit încuviinţă, iar a doua zi izbucni greva.

Doar cincizeci de oameni se duseră la muncă în prima zi. Le dădură şefilor o listă de cereri: salarii mai mari, îngrijiri mai bune pentru bolnavi şi program mai scurt. Membrii albi ai sindicatului întocmiseră lista, iar băiatul lui Joecy, Micu' Joe, o citise cu voce tare tuturor membrilor negri, ca să se asigure că spunea ce credeau ei că spune. Şefii răspunseră că minerii liberi puteau fi uşor înlocuiţi cu puşcăriaşi, iar o săptămână mai târziu apăru o căruţă plină cu deţinuţi negri, toţi sub şaisprezece ani şi cu nişte figuri atât de speriate încât îl făcu pe H să vrea să spargă greva, dacă asta ar fi însemnat că nu aveau să fie arestaţi mai mulţi oameni ca să umple golul. Până la sfârşitul săptămânii, singurul lucru asupra căruia conveniseră amândouă părţile era că nu aveau să fie comise crime.

Şi totuşi, mai mulţi puşcăriaşi erau adunaţi şi aduşi în mină. H se întreba dacă mai exista vreun negru în sud care nu fusese băgat la închisoare la un moment dat, atât de mulţi veneau să umple minele. Chiar şi muncitorii liberi, care nu făceau grevă, erau înlocuiţi, aşa că nu după mult timp, mulţi dintre ei se alăturară mişcării. H petrecea ore în şir acasă la Joecy şi Jane, făcând pancarte cu Micu' Joe.

— Ce zice asta? întrebă H, arătând spre lemnul vopsit cu catran de lângă Micu' Joe.

— Zice salarii mai mari, răspunse băiatul.

— Şi aia ce zice?

— Zice fără tuberculoză.

— Unde-ai învăţat să citeşti aşa? întrebă H.

Se ataşase atât de mult de Micu’ Joe, dar când îl vedea pe fiul amicului său, nu făcea decât să-şi dorească din tot sufletul propriul său copil.

Mirosul catranului pe care îl folosea Micu’ Joe ca să scrie se lipea de firele de păr din nările lui H. Tuşi puţin şi din gură îi ieşi o dâră neagră de mucozităţi.

— Mă duceam la şcoală în Huntsville înainte să-l ia pe tati. Când l-au arestat, au zis că el şi familia mea eram prea fuduli. Au zis că de-aia n-a trecut tati strada când a trecut femeia aia albă pe lângă el.

— Şi tu ce crezi? întrebă H.

Micu’ Joe ridică din umeri.

A doua zi, Joecy şi H luară pancartele cu ei la grevă. Erau cam o sută cincizeci de oameni care stăteau în frig. Priveau cu toţii când sosi noua recoltă de puşcăriaşi, aşteptând să fie coborâţi în mină.

— Lăsaţi copiii să plece! strigă H cu putere.

Un băiat făcuse pe el aşteptând liftul, iar H îşi aminti deodată de copilul care fusese legat cu lanţul de el în timp ce mergeau cu trenul spre mină, băiatul care făcuse pe el şi plânsese fără oprire când stăteau în faţa şefului de mină.

— Îs doar nişte copii. Lăsaţi-i să plece!

— Încetaţi cu porcăria asta, şi vă-ntoarceţi la muncă? veni răspunsul.

Apoi, deodată, băiatul care făcuse pe el o rupse la fugă. Nu fu decât o pată neclară în colţul ochiului lui H, înainte să se audă împuşcătura.

Greviştii rupseră rândurile şi îi înconjurară pe cei câţiva şefi albi care stăteau de pază. Sparseră lifturile şi vărsară cărbunele din vagonete înainte să le facă şi pe acelea fărâme. H apucă un alb de gât şi-l ţinu deasupra gropii imense.

— Într-o zi, o să ştie lumea ce-aţi făcut aicea, îi zise bărbatului, a cărui frică i se citea clar în ochii albaştri, ieşiţi din orbite acum, că H îl strângea mai tare.

H vru să-l arunce pe bărbat în gol, în gol, ca să întâlnească oraşul de sub pământ, dar se opri. Nu era puşcăriaşul care îi spuseseră că este.

Fu nevoie de încă şase luni de grevă pentru ca şefii să cedeze. Cu toţii aveau să fie plătiţi cu cincizeci de cenţi mai mult. Băiatul fugar era singurul care murise în timpul protestelor. Creşterea salariului era o victorie măruntă, dar una pe care o acceptau cu toţii. După ziua în care muri băiatul fugar, greviştii ajutară la curăţarea mizeriei lăsate în urmă de luptă. Puseră mâna pe lopeţi, găsiră băiatul care fusese doborât şi îl îngropară în groapa comună. H nu ştia sigur ce gândeau ceilalţi când îl aşezară în sfârşit pe băiat în mormânt, alături de sute de alţi puşcăriaşi care muriseră acolo, fără nume, dar el ştia că era recunoscător.

După şedinţa de sindicat la care se anunţă creşterea salarială, H se duse acasă cu Joecy. Îl conduse pe prietenul său acasă, apoi se duse alături, la a sa. Când ajunse acolo, văzu că uşa din faţă era larg deschisă, iar dinăuntru venea un miros ciudat. Încă avea târnăcopul la el, plin de mizerie şi cărbune din mină. Ridică târnăcopul deasupra capului, convins că vreun şef de mină venise după el. Se strecură încet, pregătit pentru orice avea să urmeze.

Era Ethe. Cu şorţul legat în jurul taliei şi un batic înfăşurat în jurul capului. Se întoarse de la plită, unde gătea nişte legume, şi îl privi.

— Ai face bine să laşi ăla jos, spuse ea.

H se uită la mâinile lui. Târnăcopul era ridicat, doar uşor, deasupra capului său, iar el îl lăsă în jos într-o parte şi apoi pe podea.

— Am primit scrisoarea ta, zise Ethe, iar H încuviinţă din cap; amândoi rămaseră pe loc şi se uitară lung unul la altul o clipă, înainte ca Ethe să-şi recapete graiul. A trebuit s-o iau pe Coniţa Benton din vecini să mi-o citească. Mai întâi, am lăsat-o să stea pe masă. În fiecare zi, treceam pe lângă ea, şi mă gândeam ce să fac. Aşa au trecut două luni.

Slănina de pe fundul oalei începu să sfârâie. H nu ştia dacă Ethe auzea, fiindcă nu se uita decât la el, iar el la ea.

— Trebe să-nţelegi, H. În ziua când mi-ai zis pe numele femeii ăleia, m-am gândit: N-am trecut pân destule? Nu mi s-a luat cam tot ce-am avut vr’odată? Libertatea. Familia. Corpul. Iar acu’, nu mai pot să am nici măcar numele meu? Nu merit să fiu Ethe, măcar pentru tine, dacă nu pentru

altcineva? Mama mi-a dat numele ăla. Am stat şase ani cu ea înainte să mă vândă în Louisiana să muncesc la trestie de zahăr. N-aveam decât numele de la ea atunci. Asta-i tot ce aveam şi de la mine. Iar tu nu mi-ai dat nici măcar atâta.

Deasupra oalei începu să se formeze fum. Urcă mai sus şi mai sus, până ce un nor începu să joace în jurul capului lui Ethe, sărutându-i buzele.

— N-am putut să te iert pentru asta mult timp, şi când am putut, albii deja te pedepseau pentru ceva ce ştiu că n-ai făcut, da nimeni nu-mi zicea cum să fac să te scot. Şi-atuncea, ce să fac, H? Zi-mi tu mie. Ce să fac io atunci?

Ethe se întoarse şi se duse la oală. Începu să cureţe fundul acesteia, iar conţinutul pe care îl ridică în lingură era la fel de negru ca orice altceva văzuse H vreodată.

Se duse la ea, îi luă trupul în braţe, se lăsă să simtă întreaga greutate a femeii. Nu era aceeaşi greutate ca a cărbunelui, acel munte de piatră neagră pe care petrecuse aproape o treime din viaţă ridicându-l. Ethe nu se lăsa aşa de uşor. Nu se sprijini de el până ce oala nu fu curăţată în întregime.

Akua

De fiecare dată când Akua lăsa să cadă o ignamă tăiată în sferturi în uleiul de palmier care sfârâia, sunetul o făcea să tresară. Era un sunet înfometat, sunetul uleiului care înghiţea tot ce i se dădea.

Urechea lui Akua devenea tot mai fină. Învăţase să distingă sunete pe care nu le mai auzise vreodată. Crescuse la şcoala misionară, unde erau învăţaţi să meargă la Dumnezeu cu toate grijile şi problemele şi temerile, dar când ajunse la Edweso şi văzu şi auzi un om alb înghiţit de viu de flăcări, îşi scutură genunchii de praf, îngenunche şi îi dădu lui Dumnezeu acea imagine şi acel sunet, dar Dumnezeu refuză să le primească. Îi întoarse frica în fiecare noapte în coşmaruri groaznice, în care focul înghiţea totul, în care se întindea de pe coasta ţinutului Fanti hăt, până în Ashanti. În visele ei, focul avea forma unei femei care ţinea la piept două copile mici. Femeia din foc le ducea pe aceste două fetiţe până în pădurile din interiorul ţinutului, apoi copilele dispăreau, iar tristeţea femeii din foc trimitea portocaliu şi roşu şi urme de albastru care cuprindeau fiecare copac şi fiecare arbust, cât vedeai cu ochii.

Akua nu îşi amintea prima dată când văzuse focul, dar îşi amintea prima dată când îl visase. Era în 1895, la şaisprezece ani după ce mama sa, Abena, îşi purtase pântecul umflat în care se afla Akua până la misionarii din Kumasi, la cincisprezece ani după ce Abena murise. Atunci focul din visul lui Akua nu era decât o sclipire iute de ocru. Acum femeia din foc se dezlănţuia.

Urechea lui Akua devenea tot mai fină, aşa că noaptea dormea acum întinsă pe spate sau pe burtă, niciodată pe o parte, temându-se să nu zdrobească noua greutate. Era sigură că visele îi intrau prin urechea tot mai fină, că se prindeau de sunetele sfârâitoare ale lucrurilor care se prăjeau în timpul zilei şi i se fixau în minte noaptea, aşa că dormea pe spate ca să le lase să-i pătrundă în urechi. Fiindcă deşi îi era frică de sunetele cele noi, ştia că trebuia să le audă.

Akua ştiu că iar avusese visul în noaptea aceea când se trezi ţipând. Sunetul îi ieşi din gură ca răsuflarea, ca fumul de pipă. Soţul său, Asamoah, se trezi lângă ea şi puse mâna imediat pe maceta pe care o ţinea lângă el, uitându-se la podea să-i vadă pe cei mici, apoi la uşă să vadă dacă era vreun intrus, şi în sfârşit uitându-se la soţia sa.

— Ce înseamnă asta? întrebă el.

Akua tremura, brusc înfrigurată.

— A fost visul, zise ea. Nu îşi dădu seama că plângea până ce Asamoah nu o luă în braţe. Tu şi ceilalţi lideri nu trebuia să-l ardeţi pe omul ăla alb, zise ea în pieptul soţului său, iar el o împinse.

— Vorbeşti pentru omul alb? întrebă el.

Ea scutură iute din cap. Ştia, de când îl alesese pentru măritiş, că soţului ei îi era teamă că timpul petrecut printre misionarii albi o făcuse mai slabă, o femeie ashanti mai puţin adevărată, oarecum.

— Nu-i asta, zise ea. E focul. Tot visez focul.

Asamoah plescăi din limbă. El trăise în Edweso toată viaţa. Pe obraz purta semnul ashanti, iar naţiunea aceea era mândria lui.

— Ce-mi pasă de foc când l-au trimis în exil pe Asantehene?

Akua nu putu răspunde. Ani de zile, Regele Prempeh I refuzase să le permită britanicilor să cucerească Regatul Ashanti, insistând că poporul avea să rămână suveran. Din această cauză, fusese arestat şi trimis în exil, iar furia care

clocotea în toată naţiunea ashanti deveni şi mai puternică. Akua ştia că visele ei nu aveau să împiedice furia care îi clocotea în piept soţului ei. Aşa că hotărî să le ţină pentru ea, să doarmă pe burtă sau pe spate, să nu-l mai lase vreodată pe Asamoah s-o audă ţipând.

Akua îşi petrecea zilele în ansamblu cu soacra sa, Nana Serwah, şi fetele ei, Abee şi Ama Serwah. Începea fiecare dimineaţă măturând, o treabă care îi plăcuse întotdeauna pentru repetitivitate, pentru linişte. Asta fusese treaba ei şi la şcoala misionară, dar acolo, Misionarul râdea când o privea şi se mira de faptul că podeaua şcolii era din humă.

— Cine-a mai pomenit să mături ţărâna de pe ţărână? spunea el, iar Akua se întreba cum arătau podelele în locul de unde venea el.

După ce mătura, Akua le ajuta pe celelalte femei la gătit. Abee avea doar patru ani, dar îi plăcea să ţină în mână pisălogul uriaş şi să se joace de-a ajutatul. „Mami, uite!” zicea ea, ţinând băţul lung la pieptul ei mic. Era mai înalt decât ea, iar greutatea acestuia ameninţa s-o facă să-şi piardă echilibrul. Fetiţa mai mică a lui Akua, Ama Serwah, avea ochi mari şi strălucitori care priveau pe deasupra băţului de amestecat în fufu către sora ei care tremura, înainte s-o privească din nou pe mama sa.

— Eşti aşa de puternică! spunea Akua, iar Nana Serwah plescăia din limbă.

— O să cadă şi-o să se lovească, spunea soacra sa, luând băţul de fufu din mâinile lui Abee şi scuturând din cap.

Akua ştia că Nana Serwah nu era de acord cu ea, spunând deseori că o femeie a cărei mamă o lăsase să fie învăţată

de albi nu avea să ştie vreodată să crească un copil. De obicei, pe la ora asta Nana Serwah o trimitea pe Akua la piaţă să mai ia de-ale gurii pentru mâncarea pe care aveau s-o facă mai târziu pentru Asamoah şi ceilalţi bărbaţi care îşi petreceau zilele afară, întâlnindu-se şi făcând planuri.

Lui Akua îi plăcea să meargă la piaţă. Putea gândi în sfârşit, fără privirea scrutătoare a femeilor şi a bătrânilor, care stăteau în ansamblu, râzând de ea pentru tot timpul pe care-l petrecea uitându-se la acelaşi punct de pe peretele unei colibe. „Nu e cum trebuie”, spuneau ei cu voce tare, întrebându-se cu siguranţă de ce Asamoah alesese să o ia de nevastă. Dar ea nu se uita doar în gol; asculta toate sunetele pe care le avea lumea de oferit, asculta toţi oamenii care locuiseră în acele spaţii pe care ceilalţi nu le puteau vedea. Cutreiera.

În drum spre piaţă, se oprea deseori la locul unde localnicii îl arseseră pe omul alb. Un om fără nume, un cutreierător şi el, care se aflase în oraşul nepotrivit la momentul nepotrivit. La început, era în siguranţă, întins sub un copac, apărându-şi faţa de soare cu o carte, dar apoi Kofi Poku, un copil de numai trei ani, se împiedică în faţa lui Akua, care fusese foarte aproape să-l întrebe pe omul acela dacă se rătăcise sau avea nevoie de ajutor, şi arătă cu degeţelul lui spre el, strigând: „Obroni!”

Urechile lui Akua tresăriră la acel cuvânt. Era în Kumasi când îl auzise prima dată. Un copil care nu mergea la şcoala misionară îi spusese Misionarului „obroni”, iar bărbatul se făcuse roşu ca soarele arzător şi se îndepărtase. Akua avea doar şase ani pe atunci. Pentru ea, cuvântul nu însemnase decât „om alb”. Nu înţelesese de ce se supărase Misionarul, iar în momente ca acestea îşi

dorea să şi-o amintească pe mama sa. Poate ea ar fi avut răspunsurile. În schimb, Akua se furişase în seara aceea până la coliba unui şaman de la marginea oraşului, despre care se spunea că trăia acolo de când sosise prima dată omul alb pe Coasta de Aur.

— Gândeşte-te, zise omul după ce ea îi povesti ce se petrecuse.

La şcoala misionară, albilor le spuneau domnule profesor sau reverend sau domnişoară. Când murise Abena, Akua rămăsese să fie crescută de Misionar. El era singurul care voia s-o ia.

— N-a fost de la început obroni. La început au fost două cuvinte. Abro ni.

— Om ticălos? întrebă Akua.

Şamanul încuviinţă.

— Printre akani, el e omul ticălos, cel care răneşte. În rândurile populaţiei ewe din sud-vest, i se spune Câine Viclean, cel care se gudură şi apoi te muşcă.

— Misionarul nu e ticălos, zise Akua.

Şamanul păstra în buzunar nuci. Aşa îl cunoscuse Akua prima dată. După ce murise mama sa, bocea după ea pe stradă. Încă nu înţelesese ce înseamnă pierderea. Plângea când mama sa o părăsea, să meargă la piaţă, să meargă la mare. Era ceva obişnuit să bocească după ea, dar de data asta durase toată dimineaţa, iar mama ei nu apăruse din nou ca s-o potolească, s-o ţină în braţe, să-i sărute

faţa. Şamanul o văzuse plângând în ziua aceea şi îi dăduse o nucă de cola. Mestecatul o liniştise, pentru o vreme.

Acum îi dădu iarăşi o nucă şi întrebă:

— De ce nu e ticălos Misionarul?

— E omul lui Dumnezeu.

— Şi oamenii lui Dumnezeu nu sunt ticăloşi? întrebă el.

Akua încuviinţă.

— Eu sunt ticălos? întrebă şamanul, iar Akua nu ştiu ce să răspundă.

În prima zi în care îl întâlnise, când îi dăduse nuca de cola, Misionarul ieşise şi o văzuse cu el. O smulsese de mână, o trăsese deoparte şi îi spusese să nu vorbească cu şamanii. Îi spuneau şaman, fiindcă asta era, fiindcă nu renunţase să se roage la străbuni sau să danseze ori să culeagă plante, şi pietre, şi oase, şi sânge cu care să-şi facă ofrandele fetiş. Nu fusese botezat. Akua ştia ce se presupunea despre el, anume că era ticălos, că avea să intre într-un mare bucluc dacă misionarii aflau că ea încă mai mergea să-l vadă, şi totuşi recunoştea că bunătatea lui, iubirea lui erau diferite de cele ale oamenilor de la şcoală. Mai calde şi mai autentice, cumva.

— Nu, nu eşti ticălos, zise ea.

— Poţi stabili dacă un om e rău numai după ceea ce face, Akua. Omul alb şi-a câştigat numele de aici. Nu uita asta.

Iar ea îşi aminti. Îşi aminti şi când Kofi Poku arătă spre omul alb care dormea sub copac şi strigă „Obroni!”. Îşi

aminti şi când se formă mulţimea şi când furia, care clocotise în sat luni în şir, se revărsă. Bărbaţii îl treziră pe omul alb legându-l de copac. Făcură focul, apoi îl arseră. În tot acest timp, el urla în engleză: „Vă rog, dacă mă înţelege cineva, lăsaţi-mă să plec! Sunt doar un călător. Nu sunt din guvern! Nu sunt din guvern!”

Akua nu era singura din mulţime care înţelegea engleza. Nu era singura din mulţime care nu făcu nimic ca să-l ajute.

*

Când Akua se întoarse în ansamblu, toată lumea era agitată. Simţea haosul plutind în aerul ce părea să devină mai dens, mai greu, plin de zgomot şi de frică, de fum de la mâncarea ce sfârâia şi de bâzâitul muştelor. Nana Serwah era acoperită cu o peliculă de sudoare, iar mâinile ei zbârcite rulau fufu de la o secundă la alta ca să umple farfuriile mulţimii de bărbaţi care sosise. Femeia ridică privirea şi o zări pe Akua.

— Akua, ce-i cu tine? De ce stai acolo? Pune mâna şi tu. Oamenii ăştia trebuie hrăniţi înainte de adunarea următoare.

Akua se scutură să se trezească din visare şi se aşeză lângă soacra sa, rulând maniocul pasat în cercuri mici şi strânse şi dându-i-le femeii de lângă ea, care umplea castroanele cu supă.

Bărbaţii strigau zgomotos, atât de zgomotos încât era aproape imposibil să distingi ce spunea unul de ceea ce spuneau ceilalţi. Sunetul era acelaşi. Indignare. Furie. Akua îl vedea pe soţul ei, dar nu îndrăznea să se uite la el.

Ştia că locul ei era cu soacra sa, cu celelalte femei, cu bătrânii, nu implorându-l din priviri să-i răspundă la întrebări.

— Ce se întâmplă? îi şopti Akua lui Nana Serwah.

Femeia îşi clătea mâinile în tărtăcuţa cu apă de lângă ea, apoi şi le şterse de haină. Vorbi cu glas şoptit, abia mişcându-şi buzele.

— Guvernatorul britanic, Frederick Hodgson, a fost azi în Kumasi. Zice că n-o să-l aducă înapoi din exil pe Regele Prempeh I.

Akua ţâţâi din buze. De asta se temeau cu toţii.

— E mai rău de-atât, continuă soacra sa. A zis că trebuie să-i dăm Tronul de Aur să stea pe el sau să i-l oferim în dar reginei.

Mâinile lui Akua începură să tremure în oală, producând un zăngănit grav şi stricând forma de fufu. Deci, era mai rău decât se temeau, mai rău decât alt război, mai rău decât alte câteva sute de morţi. Erau un popor de războinici, şi cunoşteau bine războiul. Dar dacă un om alb lua Tronul de Aur, atunci spiritul ashanti avea să moară cu siguranţă, iar asta nu puteau îndura.

Nana Serwah o atinse pe mână. Era unul dintre puţinele gesturi de bunătate pe care i le arătase mama lui Asamoah din zilele în care acesta îi făcea curte, apoi de la căsătoria cu ea. Amândouă ştiau ce urma şi ce însemna acest lucru.

Până săptămâna următoare, avusese deja loc o întâlnire a şefilor ashanti în Kumasi. Poveştile iscate spuneau că bărbaţii de la întâlnire erau prea timizi, nu se puneau de acord ce să le spună britanicilor, ce să facă. Yaa Asantewaa, chiar Regina Mamă a aşezării Edweso, fu cea care se ridică şi ceru să lupte, spunând că dacă bărbaţii nu voiau, femeile, da.

Cei mai mulţi bărbaţi erau deja plecaţi de dimineaţă. Asamoah îşi sărută fetele, apoi o sărută şi pe ea, şi o ţinu în braţe doar o clipă. Akua îl privi cum se îmbrăca. Îl privi cum plecă. Douăzeci de alţi bărbaţi din localitate plecară împreună cu el. Câţiva rămaseră, se aşezară în ansamblu, aşteptând să fie hrăniţi.

Soţul Nanei Serwah, socrul lui Akua, ţinuse o macetă cu mânerul de aur lângă el în fiecare noapte a vieţii sale, şi după ce muri, Nana Serwah o ţinuse în locul în care el obişnuise să doarmă. O macetă în schimbul unui corp. După ce chemarea la arme a Reginei Mamă ajunse în Edweso, luase maceta de pe pat şi o dusese cu ea în ansamblu. Iar toţi bărbaţii care nu plecaseră deja să lupte pentru Ashanti se uitară o singură dată la femeia bătrână, care ţinea arma cea mare în mâini, şi plecară. Şi aşa începu războiul.

Misionarul ţinea pe birou o nuia lungă şi subţire.

— Nu te vei mai duce la ore cu ceilalţi copii, îi spuse el.

Trecuseră doar câteva zile de când un copil îi spusese Misionarului obroni, dar Akua abia dacă îşi mai amintea. Tocmai învăţase să-şi scrie numele englezesc, Deborah, chiar în dimineaţa aceea. Era cel mai lung nume dintre ale

tuturor copiilor din clasă, iar Akua se străduise foarte mult să-l scrie.

— De-acum înainte, spuse Misionarul, vei lua lecţii de la mine. Înţelegi?

— Da, răspunse ea.

Probabil auzise că ea învăţase să-şi scrie numele. Primea tratament preferenţial.

— Stai jos, zise Misionarul.

Ea se aşează.

Misionarul luă nuiaua de pe birou şi o îndreptă spre ea. Vârful îi ajungea la doar câţiva centimetri de nas. Când îşi încrucişă ochii o văzu limpede, şi abia atunci o cuprinse frica.

— Eşti o păcătoasă şi o păgână, zise el. Akua încuviinţă. Profesorii îi mai spuseseră asta. Mama ta nu avea soţ când a venit aici la mine, gravidă, rugându-mă s-o ajut. Am ajutat-o pentru că asta ar fi vrut Dumnezeu să fac. Dar ea era o păcătoasă şi o păgână, ca tine.

Akua încuviinţă din nou. Frica începea să i se aşeze undeva în stomac, provocându-i greaţă.

— Toţi oamenii de pe continentul negru trebuie să renunţe la păgânism şi să se îndrepte spre Dumnezeu. Fiţi recunoscători că britanicii sunt aici să vă arate cum să duceţi o viaţă bună şi morală.

De data asta, Akua nu încuviinţă. Se uită la Misionar, dar nu ştiu cum să descrie privirea pe care i-o întoarse el.

După ce îi ceru să se ridice şi să se aplece, după ce o lovi de cinci ori şi îi ordonă să se căiască pentru păcatele ei şi să repete „Binecuvântată fie regina”, după ce i se permise să plece, după ce vărsă în sfârşit frica din ea, singurul cuvânt care îi apăru în minte fu „lacom”. Misionarul părea lacom, de parcă ar fi devorat-o dacă ar fi fost în stare.

În fiecare zi, Akua le trezea pe fiicele sale când soarele încă dormea. Îşi înfăşura pânza în jurul corpului, apoi mergea cu fetele până la drumurile de pământ unde Nana Serwah, Akos, Mambee şi toate celelalte femei din Edweso începuseră deja să se adune. Glasul lui Akua era cel mai puternic, aşa că le dădea tonul:

Awurade Nyame kum dom

Oboo adee Nyame kum dom

Ennee yerekokum dom afa adee

Oboo adee Nyame kum dom

Soso be hunu, megyede be hunu.

În susul şi în josul străzilor, femeile cântau. Fetiţa cea mică a lui Akua, Ama Serwah, cânta cel mai tare şi mai fals, cuvintele ei amestecându-se într-o bolboroseală până ce cântecul ajungea la partea ei preferată, când ţipa mai mult decât striga: „DOAMNE, FĂCĂTORULE, ÎNVINGE TRUPELE!” Uneori, femeile o puneau în faţă de tot, iar ea bătea curajos din picioare, până ce Akua o ridica s-o ducă în braţe restul drumului.

După ce cântau, Akua se întorcea să se spele, pe ea şi pe copii, să se ungă cu argilă albă pe corp, ca simbol al

sprijinului faţă de eforturile războiului, să mănânce, apoi să cânte iar. Găteau cu schimbul pentru bărbaţi, ca să aibă întotdeauna ceva de trimis. Noaptea, Akua dormea singură, încă visând focul. Ţipând din nou, acum că Asamoah nu mai era.

Akua şi Asamoah erau căsătoriţi de cinci ani. El era negustor şi avea de lucru în Kumasi. O văzuse într-o zi la şcoala misionară şi se oprise să stea de vorbă cu ea. Şi de atunci, se opri să stea de vorbă cu ea în fiecare zi. Două săptămâni mai târziu se întoarse să o întrebe dacă vrea să se mărite cu el şi să meargă să locuiască în Edweso, fiindcă ştia că era orfană şi nu avea alt loc unde să stea.

Akua nu găsi nimic cu adevărat remarcabil la Asamoah. Nu era arătos ca bărbatul pe nume Akwasi care venea la biserică în fiecare duminică, stând timid în spate şi prefăcându-se că nu observă cum mamele îşi împingeau fetele înspre el. Asamoah părea să aibă şi oarece inteligenţă, fiindcă întreaga sa viaţă nu contase decât inteligenţa corpului: ce putea să prindă sau să construiască ori să ridice şi să ia cu el ca să vândă. Îl văzuse o dată vânzând două kente la preţ de una, pentru că nu putea să numere corect banii. Asamoah nu era cea mai bună alegere, dar era sigură, iar Akua se bucură să-i accepte propunerea. Până atunci, crezuse că avea să fie nevoită să rămână cu Misionarul pentru totdeauna, jucând jocul său straniu de-a eleva şi profesorul, păgâna şi mântuitorul, dar cu Asamoah vedea că viaţa ei putea fi altfel decât îşi închipuise vreodată că avea să fie.

— Îţi interzic, spuse Misionarul când îl anunţă.

— Nu-mi puteţi interzice, răspunse Akua.

Acum că avea un plan, o speranţă de salvare, se simţea îmboldită.

— Eşti... eşti o păcătoasă, şopti Misionarul, ţinându-i capul în palme. Eşti o păgână, zise el, mai tare acum. Trebuie să-L rogi pe Dumnezeu să-ţi ierte păcatele.

Akua nu răspunse. Timp de aproape zece ani, îi ostoise lăcomia Misionarului. Acum voia să aibă grijă de a sa.

— Roagă-L pe Dumnezeu să-ţi ierte păcatele! urlă Misionarul, aruncând cu nuiaua după ea.

Nuiaua o lovi pe Akua în umărul stâng. Ea o privi căzând pe podea, apoi, ieşi calm. În urma ei îl auzea pe Misionar spunând: „Nu e un om al lui Dumnezeu. Nu e un om al lui Dumnezeu”. Dar lui Akua nu-i păsa deloc de Dumnezeu. Avea şaisprezece ani, iar şamanul murise cu doar un an în urmă. Obişnuia să meargă la el de fiecare dată când putea scăpa de Misionar. Îi spunea că avea cu atât mai multe întrebări, cu cât aflase mai multe despre Dumnezeu de la Misionar. Întrebări serioase, ca de pildă dacă Dumnezeu era atât de mare, atât de puternic, de ce avea nevoie de omul alb ca să li-l aducă şi lor? De ce nu le putea spune el singur, de ce nu-şi făcea simţită prezenţa aşa cum o făcuse în zilele despre care se scria în Carte, cu incendii de pădure şi morţi care mergeau? De ce fugise mama ei la aceşti misionari, la aceşti oameni albi, dintre toţi oamenii? De ce nu avea familie? Prieteni? De fiecare dată când îl întreba aceste lucruri pe Misionar, el refuza să-i răspundă. Şamanul îi zisese că poate Dumnezeul creştin este o întrebare, un cerc mare şi învârtejit format din de ce-uri. Răspunsul acesta nu o mulţumi niciodată pe Akua, iar când muri şamanul, nici Dumnezeu nu o mai mulţumi. Asamoah era real. În carne şi oase. Braţele sale erau

groase precum ignamele, iar pielea îi era la fel de brună. Dacă Dumnezeu era învăluit în incertitudini, atunci Asamoah exista cu adevărat.

Acum că venise războiul, Akua observă că Nana Serwah era mai amabilă cu ea decât fusese vreodată. Veşti despre vreun bărbat sau altul care murise soseau în fiecare zi, şi amândouă îşi ţineau răsuflarea, convinse că era doar o chestiune de timp până când numele ce ieşea din gura mesagerului avea să fie Asamoah.

*

Edweso era pustiu. Lipsa bărbaţilor se simţea ca o prezenţă în sine. Uneori, Akua se gândea că nu se schimbaseră prea multe lucruri, dar apoi vedea câmpurile goale, ignamele care putrezeau, femeile care jeleau. Şi visele lui Akua se înrăutăţeau. În ele, femeia din foc se dezlănţuia din cauză că îşi pierduse pruncii. Când şi când, îi vorbea lui Akua, parcă o chema. Părea cunoscută, iar Akua voia să-i pună întrebări. Voia să ştie dacă femeia din foc îl cunoştea pe omul alb care fusese ars. Dacă toţi cei atinşi de flăcări făceau parte din aceeaşi lume. Dacă era chemată. Însă nu vorbea. Se trezea urlând. În mijlocul întregului zbucium, Akua era însărcinată. Cel puţin în şase luni, ghici ea după forma şi greutatea fermă a pântecului.

Într-o zi, când trecuse mai bine de jumătate din război, Akua fierbea igname ca să le trimită soldaţilor, şi nu-şi putu ridica privirea din foc.

— Iarăşi asta? zise Nana Serwah. Credeam c-am terminat cu lenevia ta. Ai noştri merg la luptă ca să te uiţi tu lung în foc şi să urli noaptea să te-audă copiii?

— Nu, mamă, zise Akua, ieşind din starea de amorţeală.

Însă a doua zi făcu la fel. Iar soacra o certă din nou. Acelaşi lucru se petrecu ziua următoare, şi apoi ziua următoare, până ce Nana Serwah decise că Akua e bolnavă şi trebuie să stea în coliba ei până ce boala îi părăsea trupul. Fiicele ei aveau să rămână cu Nana Serwah până ce Akua se vindeca de-a binelea.

În prima zi a exilului în colibă, Akua fu recunoscătoare pentru pauză. Nu se odihnise de când plecaseră bărbaţii la război, mărşăluind tot timpul prin oraş, cântând cântece de război sau stând în picioare şi asudând lângă un tuci uriaş. Planul ei era să nu doarmă până la căderea nopţii. Să stea întinsă în partea de colibă în care stătea de obicei Asamoah, încercând să-şi amintească mirosul lui, ca să-i ţină de urât până ce întunericul avea să cuprindă coliba, aruncându-şi umbrele teribile în încăpere. Dar după câteva ore, Akua adormi, iar femeia din foc reapăru.

Femeia creştea, iar părul îi era un desiş sălbatic de ocru şi albastru. Devenea mai curajoasă. Nu mai ardea doar lucrurile care se aflau în jurul ei, acum îi remarca prezenţa lui Akua. O vedea.

— Unde sunt copiii tăi? întrebă ea.

Akua se temea prea tare ca să-i răspundă. Simţea că pe pat îi era întins trupul. Simţea că visa, însă nu-şi putea controla acea senzaţie. Nu-i putea spune acelei senzaţii să crească mâini, să-i împungă corpul ca să se trezească. Nu-i putea spune acelei senzaţii să arunce apă peste femeia din foc, s-o alunge din visele ei.

— Trebuie să ştii mereu unde-ţi sunt copiii, continuă femeia din foc, iar Akua se înfioră.

A doua zi, încercă să plece din colibă, dar Nana Serwah îl puse pe Grasu' să păzească uşa. Corpul său, prea greoi să lupte în războiul la care se duseseră ceilalţi bărbaţi, era de mărimea perfectă s-o închidă pe Akua înăuntru.

— Te rog! strigă Akua. Lasă-mă să-mi văd copiii!

Dar Grasu' nu se mişca. Nana Serwah, care stătea lângă el, strigă şi ea:

— O să-i vezi când n-o să mai fii bolnavă!

Akua se luptă tot restul zilei. Împinse, dar Grasu' nu se clinti. Strigă, dar el nu vorbea. Bătu cu pumnii în uşă, dar urechile lui nu voiau să audă.

Din când în când, Akua o auzea pe Nana Serwah cum venea la el, aducându-i merinde să mănânce şi apă să bea. El spunea mulţumesc, nimic altceva. Era ca şi cum simţea că îşi găsise felul său de a-şi aduce serviciile. Războiul venise la uşa lui Akua.

La căderea nopţii, Akua se temea deja să mai vorbească. Se ghemui în colţul colibei, rugându-se la fiecare Dumnezeu pe care îl cunoscuse vreodată. La Dumnezeul creştin pe care misionarii îl descriseseră întotdeauna în termeni furioşi şi iubitori deopotrivă. La Nyame, Dumnezeul akan, atotştiutor şi atotvăzător. Se rugă şi la Asase Yaa şi la copiii săi, Bia şi Tano. Se rugă până şi la Anansi, deşi nu era mai mult decât şmecherul pe care oamenii îl includeau în poveşti ca să se amuze. Se rugă cu voce tare şi înfierbântată, ca să nu doarmă, iar de

dimineaţă fu prea slăbită să se lupte cu Grasu', prea slăbită să ştie dacă măcar mai era acolo.

Timp de o săptămână rămase aşa. Nu-i înţelesese niciodată pe misionari când spuneau că uneori puteau petrece o zi întreagă în rugăciune, dar acum îi înţelegea. Rugăciunea nu era un lucru sacru sau sfânt. Nu era rostită clar, în twi sau în engleză. Nu trebuia făcută neapărat în genunchi sau cu palmele împreunate. Pentru Akua, rugăciunea era un cântec frenetic, o limbă pentru acele dorinţe ale inimii a căror existenţă nu o recunoştea nici mintea. Era podeaua de argilă care îi zgâria palmele întunecate. Era ghemuitul în umbra camerei. Era cuvântul de o singură silabă ce-i scăpa de pe buze iar şi iar şi iar.

Foc. Foc. Foc.

Misionarul nu vru să o lase pe Akua să plece din orfelinat ca să se mărite cu Asamoah. Din ziua în care îi spusese de cererea lui Asamoah, el îşi încetase lecţiile, încetase să-i mai spună că e o păgână sau s-o pună să se căiască pentru păcatele sale, să repete „Binecuvântată fie regina!" Doar o privea.

— Nu puteţi să mă ţineţi aici, zise Akua.

Îşi strângea ultimele lucruri din cameră. Asamoah avea să se întoarcă până la căderea nopţii să o ia. Edweso aştepta.

Misionarul se puse în uşă, cu nuiaua în mână.

— Ce? O să mă bateţi până rămân? întrebă ea. Trebuie să mă omorâţi ca să mă ţineţi aici.

— O să-ţi povestesc despre mamă-ta, spuse Misionarul într-un sfârşit. Lăsă nuiaua să cadă pe podea şi se îndreptă spre Akua până ce ajunse atât de aproape, încât ea simţea duhoarea slabă de peşte a respiraţiei sale. Timp de zece ani, nu se apropiase de ea mai mult de lungimea acelei nuiele. Timp de zece ani, refuzase să-i răspundă la întrebările despre familia ei. O să-ţi povestesc despre mamă-ta. Orice vrei să ştii.

Akua se dădu un pas în spate, iar el făcu la fel. Se uită în jos.

— Mama ta, Abena, nu voia să se căiască, zise Misionarul. A venit la noi gravidă – cu tine, păcatul ei –, şi tot nu se căia. Îi scuipa pe britanici. Era certăreaţă şi furioasă. Cred că era bucuroasă de păcatele ei. Cred că nu te-a regretat pe tine sau pe tatăl tău, deşi el nu ţinea la ea aşa cum trebuie s-o facă un bărbat.

Misionarul vorbea încet, atât de încet, că Akua nu era sigură că îl auzea de fapt.

— După ce te-ai născut, am dus-o la apă să se boteze. N-a vrut să meargă, dar eu... eu am forţat-o. S-a zbătut cât am cărat-o prin pădure, până la râu. S-a zbătut fără încetare, şi apoi nu s-a mai mişcat. Misionarul ridică în sfârşit capul şi o privi. Am vrut doar să se căiască. Am... am vrut doar să se căiască...

Misionarul începu să plângă. Nu lacrimile îi atraseră atenţia lui Akua, ci sunetul. Sunetul teribil, acel horcăit, asemenea unui lucru smuls din gât.

— Unde-i e trupul? întrebă Akua. Ce-ai făcut cu trupul ei?

Sunetul se opri. Misionarul vorbi.

— L-am ars în pădure. L-am ars împreună cu toate lucrurile ei. Doamne, iartă-mă! Doamne, iartă-mă!

Sunetul reveni. De data asta, veni cu un tremur, un zguduit atât de violent, încât Misionarul se prăbuşi curând la pământ.

Akua fu nevoită să calce peste corpul lui ca să plece.

Asamoah se întoarse la sfârşitul săptămânii. Akua îl auzi cu urechea sa tot mai fină, deşi încă nu îl vedea. Se simţea pironită la pământ, iar braţele şi picioarele îi erau buşteni grei pe pământul unei păduri întunecate.

La uşă, Nana Serwah hohotea şi striga.

— Băiatul meeu! Băiatul meeu! Băiatul meeu! Băiatul meu!

Apoi urechea fină a lui Akua auzi un sunet nou. Pas zgomotos. Pauză. Pas zgomotos. Pauză.

— Ce face Grasu’ aici? întrebă Asamoah.

Glasul său era suficient de tare încât Akua se gândi să se mişte, dar era ca şi cum se afla din nou pe tărâmul viselor, incapabilă să-şi facă trupul să-i asculte mintea.

Nana Serwah nu îi putu răspunde fiului său, atât de ocupată era să hohotească. Grasu’ se mişcă, iar grosimea lui enormă fu bolovanul care se dădu la o parte să dezvăluie uşa. Asamoah intră în cameră, dar Akua tot nu se putu ridica.

— Ce înseamnă asta? mugi Asamoah, iar Nana Serwah fu scuturată din jelanie.

— Era bolnavă. Era bolnavă, aşa că...

Glasul îi rămase în urmă. Akua auzea din nou sunetul acela. Pas greu. Pauză. Pas greu. Pauză. Pas greu. Pauză. Apoi Asamoah se propti în faţa ei, dar în loc de două picioare, ea nu văzu decât unul.

El se ghemui cu grijă ca să li se întâlnească mai bine ochii, ţinându-şi echilibrul atât de bine încât Akua se întrebă de cât timp nu îşi mai văzuse piciorul lipsă. Părea atât de obişnuit cu golul acela.

El îi observă pântecul umflat şi tresări. Întinse mâna. Akua se uită la ea. Nu mai dormise de o săptămână. Furnici începuseră să-i treacă peste degete şi vru să le scuture, sau să i le dea lui Asamoah, să-şi întrepătrundă degetele ei mici cu ale lui, care erau mari.

Asamoah se ridică şi se întoarse către mama sa.

— Unde sunt fetele? întrebă el, iar Nana Serwah, care începuse iar să plângă, de data aceasta la vederea lui Akua care nu se putea mişca de pe podea, dădu fuga să le aducă.

Ama Serwah şi Abee intrară în colibă. Lui Akua îi păreau neschimbate. Amândouă încă îşi mai sugeau degetul, deşi Nana Serwah le punea ardei iute pe vârful lor în fiecare dimineaţă, la prânz şi seara ca să le împiedice. Fetelor începea să le placă iuţeala. Se uitară când la Asamoah, când la Akua, ţinându-se de mână cu bunica lor, cu degetul mare în gură. Apoi, fără o vorbă, Abee îşi înfăşură

trupşorul în jurul piciorului tatălui său, ca şi cum acesta era un trunchi de copac, ca şi cum era băţul pentru fufu pe care îi plăcea atât de mult să-l ţină în mâini, mai puternic decât ea, mai solid. Cea mică, Ama Serwah, se apropie de Akua, iar ea văzu că fata plânsese; un şuvoi lung de muci îi curgea de la nas la buza de sus şi ţinea gura larg deschisă. Semăna cu un melc fără cochilie care ieşea dintr-o grotă ca să pătrundă într-o peşteră. Atinse genunchiul tatălui său, dar se mişcă să se aşeze unde stătea Akua. Apoi se întinse lângă ea. Akua îi simţea inimioara bătând în ritmul propriei inimi sfâşiate. Întinse mâna s-o atingă pe fiica ei, s-o tragă în braţe, apoi se ridică şi se uită în cameră de jur-împrejur.

Războiul se sfârşi în septembrie, iar pământul din jurul lor începu să resimtă pierderea suferită de ashanti. Fisuri lungi în argila roşie se formau în jurul ansamblului lui Akua, atât de secetos era anotimpul. Culturile se uscaseră, iar hrana era limitată, fiindcă le dăduseră tot ce aveau bărbaţilor care luptau. Dăduseră tot ce aveau, asiguraţi că avea să li se întoarcă în abundenţa libertăţii. Yaa Asantewaa, Regina Mamă din Edweso, fu exilată în Seychelles, şi nu mai fu văzută niciodată de cei care trăiau în sat. Uneori, Akua trecea pe lângă palatul ei când se plimba şi se întreba: Ce-ar fi dacă?

În ziua în care se ridicase de pe pământ, nu voise să vorbească, şi nici nu-i scăpase din ochi pe copii sau pe Asamoah. Şi aşa se cuibăriră toţi unul în altul, o familie frântă, fiecare sperând că prezenţa celorlalţi avea să vindece rana pe care o lăsase în urmă războiul lor personal.

La început, Asamoah nu voia să o atingă, iar ea nu voia să fie atinsă. Locul unde fusese piciorul ei îşi bătea joc de ea.

Nu îşi dădea seama cum să-şi aşeze corpul lângă al lui când stăteau noaptea întinşi în pat. Înainte, se ghemuia în el, cu un picior aşezat între ale lui, dar acum nu îşi găsea o poziţie comodă, iar neastâmpărul ei alimenta neastâmpărul lui. Akua nu mai dormea noaptea, dar Asamoah detesta să o vadă trează şi torturată, aşa că ea se prefăcea că doarme, lăsându-şi valurile sânilor să urce şi să coboare pe curenţii respiraţiei sale. Uneori, Asamoah se întorcea şi se uita la ea. Îl simţea cum chibzuia în timp ce ea se prefăcea că doarme, iar dacă greşea, deschidea ochii sau nu mai respira în acelaşi ritm, glasul său puternic şi tunător îi ordona să doarmă. Dacă îl convingea, aştepta ca respiraţia lui adevărată să se potrivească cu ritmul respiraţiei sale prefăcute, apoi stătea întinsă, dorindu-şi ca femeia din foc să dispară. Dacă dormea, o făcea doar foarte uşor, atingând abia uşor adâncimile tărâmului viselor, sperând să nu o vadă acolo pe femeia din foc înainte să se roage să se trezească.

Apoi, într-o zi, Asamoah nu mai vru să doarmă. Îşi frecă nasul de gâtul lui Akua.

— Ştiu că eşti trează, spuse el. Ştiu că nu dormi zilele astea, Akua.

Iar ea tot încercă să se prefacă, ignorându-i răsuflarea fierbinte de pe pielea ei, răsuflând egal şi la fel.

— Akua, zise el.

Îşi întoarse corpul în aşa fel încât gura i se lipea acum de ureche, iar sunetul numelui său era un băţ puternic ce lovea o tobă goală pe dinăuntru.

Ea nu răspunse în timp ce el continua să-i rostească numele. În prima zi în care ieşise din casă, după săptămâna de exil, sătenii se uitau în altă parte când trecea pe lângă ei, jenaţi şi ruşinaţi de felul în care o lăsaseră pe Nana Serwah să o trateze. Nici soacra sa nu o putea vedea fără să izbucnească în lacrimi, iar rugăminţile ei de a fi iertată erau acoperite de suspine. Numai Kofi Poku, copilul care îl arătase cu degetul pe omul alb, pe omul rău, încredinţându-l astfel focului, o văzu pe Akua cea tăcută şi şopti: „Nebuna”. Nebuna. Soţia Schilodului.

În noaptea aceea, Schilodul o întoarse pe Nebună pe spate şi o pătrunse, cu tărie mai întâi, apoi mai timid. Ea deschise ochii şi îl văzu muncindu-se mai încet decât o făcea înainte, folosindu-şi braţele ca să se dea la o parte, să împingă, sudoarea picurându-i încet de pe puntea nasului şi ajungând pe fruntea ei, de unde se scurgea să se facă una cu pământul.

Când termină, Asamoah se întoarse cu spatele la ea şi plânse. Fetele lor dormeau în aceeaşi încăpere, cu degetul mare în gură. Akua se întoarse şi ea. Obosită, adormi. Iar dimineaţă, când îşi dădu seama că nu mai visase focul, simţi că avea să fie bine. Iar câteva săptămâni mai târziu, când Nana Serwah îl apucă pe bebeluşul Yaw dintre picioarele lui Akua cu o mână şi tăie cordonul cu cealaltă, când Akua îi auzi plânsul şi scâncetele zgomotoase, ştiu că şi fiul ei avea să fie bine.

Treptat, Akua începu să vorbească mai mult. Dormea rar, dar când o făcea, cutreiera. În unele zile se trezea la uşă, în altele, ghemuită între fetele ei. Dormea puţin şi iute, aşa că imediat ce se mişca se trezea din nou. Se întorcea la locul ei de lângă Asamoah, se uita lung la paiele şi noroiul acoperişului de deasupra lor până ce soarele începea să se

strecoare printre crăpături. Rareori, Asamoah o prindea cutreierând noaptea când el însuşi era pe jumătate adormit. Se întindea după macetă, apoi îşi amintea de piciorul lipsă şi renunţa. Învins, se gândea Akua, de soţia sa şi de propria suferinţă.

Akua era circumspectă în privinţa sătenilor; singurii care îi aduceau vreo bucurie erau copiii ei. Ama Serwah rostea cuvinte adevărate de-acum, lăsând în urmă exprimarea iute şi frenetică, lipsită de sens; abia împlinise doi ani. Acum, nimeni nu se mai îndoia de Akua când voia să facă plimbări lungi cu copiii ei. Nu se îndoiră de ea când crezu că un băţ e un şarpe sau când lăsă mâncarea să se ardă în foc. Când şopteau „Nebuna”, trebuiau să o facă pe la spatele Nanei Serwah, fiindcă, dacă îi auzea femeia, limba i se prefăcea într-un bici cu care îi certa aproape la fel de dureros ca unul adevărat.

Akua începea fiecare plimbare întrebându-le pe fiicele ei unde voiau să meargă. Îl atârna pe micul Yaw într-o pânză pe care şi-o înfăşura la spate şi aştepta ca fetele să-i spună încotro. Deseori, spuneau aceleaşi lucruri. Voiau să treacă pe lângă palatul lui Yaa Asantewaa. Locul fusese păstrat în onoarea ei, iar fetelor le plăcea să stea în faţa porţii, cântând cântecele de după război. Preferatul lor era:

Koo koo hin koo

Yaa Asantewaa ee!

Obaa basia

Ogyina apremo ano ee!

Waye be egyae

Na Wabo Mmoden

Uneori, Akua cânta şi ea cu ele, încet, legănându-l pe Yaw înainte şi înapoi în ritmul muzicii, în timp ce o lăuda pe femeia care luptase înaintea tunurilor.

Fetele aveau nevoie să se odihnească des, iar locul lor preferat pentru asta era sub copaci. Akua petrecea după-amiezi lungi împreună cu ele, picotind în peticele mărunte de umbră oferite de copacii imposibil de înalţi.

— Vreau să fiu ca Yaa Asantewaa când o să fiu Bătrână! declară Ama Serwah într-o astfel de zi.

Fetele obosiseră prea mult să mai meargă, iar singurul copac din apropiere era cel unde fusese ars omul alb. Negreala scoarţei pârjolite părea să urce de la rădăcini spre ramurile cele mai joase. Iniţial, Akua nu vru să se oprească acolo, dar greutatea copilului o făcu să simtă că duce în spate zece braţe de igname. În sfârşit, se opri, întinzându-se pe spate, deluşorul pântecului încă umflat ascunzându-le pe fete de privirea ei în timp ce ele stăteau întinse la picioarele ei, iar Yaw era lângă ea.

— O să cânte cântece despre tine, draga mea? întrebă Akua, iar Ama Serwah începu să chicotească.

— Da! zise ea. O să spună: Uite la Bătrâna Ama Serwah. Nu-i aşa că-i puternică, şi frumoasă pe deasupra?

— Şi tu, Abee? întrebă Akua, ferindu-şi ochii de soarele puternic al amiezii.

— Yaa Asantewaa a fost Regina Mamă, fata unui Neînfricat, zise Abee. De-asta cântă lumea despre ea. Ama

Serwah şi cu mine suntem doar fetele unei Nebune crescute de albi.

Akua nu se mai putea mişca atât de iute ca înainte. Nu ştia dacă era din cauza copilului care îi crescuse în pântece, cerându-i hrană şi energie, ori dacă era urmare a săptămânii petrecute în exil, pe podeaua colibei sale. Vru să ţâşnească în picioare, să o privească în ochi pe fiica ei, dar nu reuşi decât să-şi rotească puţin spatele, mai întâi în stânga şi apoi în dreapta, până ce adună destulă forţă să se ridice în şezut şi s-o vadă pe Abee, care se juca cu scoarţa decojită de pe copac.

— Cine ţi-a zis că sunt nebună? întrebă ea, iar copila, care nu-şi dădu seama dacă avea să aibă necazuri, ridică din umeri.

Akua vru să se înfurie mai tare, dar nu găsea niciunde în corp energia să o facă. Avea nevoie de somn. De un somn adevărat. Cu două zile în urmă, uitase ignamele pe care le aruncase în ulei, le uitase în timp ce ochii îi aţipiră. Când Nana Serwah o scutură să o trezească, ignamele arseseră şi se făcuseră scrum. Soacra sa nu spusese nimic.

— Toată lumea zice că eşti nebună, spuse ea. Uneori, Nana ţipă la ei când zic asta, dar ei tot zic aşa.

Akua îşi odihni capul pe o piatră, şi nu vorbi până ce auzi respiraţia molcomă şi adormită a fetelor plutind în jurul său ca nişte fluturi micuţi.

În seara aceea, Akua îi duse pe copii acasă. Asamoah mânca în mijlocul ansamblului când intrară ele.

— Ce mai fac fetele mele? întrebă el când fetiţele fugiră spre el să-l îmbrăţişeze.

Akua rămase în urmă, urmărindu-le cu privirea pe fetele ei cum intrau în colibă. Fusese o zi toridă, iar Ama Serwah îşi dezlipea deja pânza de pe corp în timp ce fugea înăuntru. Îi flutura la spate ca un steag.

— Şi băiatul meu ce face? întrebă Asamoah la spinarea lui Akua, unde atârna Yaw înfăşurat în pânză.

Akua se apropie de soţul ei ca să-l poată atinge pe bebeluş.

— Cu voia lui Nyame, e bine, zise ea, iar Asamoah mormăi aprobator.

— Vino să mănânci, zise el.

O chemă pe mama lui, care apăru după câteva secunde. Vârsta înaintată nu îi scăzuse agilitatea, nici auzul cu care distingea chemarea fiului celui mare care cerea atenţie. Ieşi şi încuviinţă înspre Akua. Încetase să mai plângă la vederea ei abia cu câteva zile în urmă.

— Trebuie să mănânci ca să ai lapte bun, zise ea, înmuindu-şi mâinile în castronul de spălat, ca să poată începe să prepare fufu.

Akua mâncă până ce îi crescu burta. Arăta ca şi cum putea fi înţepată, ca şi cum lapte dulce putea să-i curgă din buric, şi numai asta îşi putea închipui în timp ce se spăla pe mâini. Lapte care curgea sub picioarele ei ca un râu. Îi mulţumi Nanei Serwah şi se răsuci ridicându-se de pe

scaunul pe care stătuse. Întinse mâinile către Asamoah ca să se ridice şi el, luă copilul şi apoi intră în colibă.

Fetele dormeau deja. Akua le invidia. Uşurinţa cu care pătrundeau în lumea viselor. Încă îşi mai sugeau degetul mare, fără să le deranjeze ardeiul iute pe care bunica lor îl aplica în fiecare dimineaţă.

Lângă ea, Asamoah se învârti o dată, de două ori. Şi el dormea mai bine decât în primele zile după ce se întorsese. Uneori, întindea mâna să-şi atingă fantoma piciorului în miez de noapte, iar apoi, văzând că avea mâinile goale, plângea încetişor. Akua nu îi spunea niciodată asta când se trezea.

Acum, întinsă pe spate în colibă, Akua îşi îngădui să închidă ochii. Îşi închipui că era întinsă pe nisipul plajelor din Cape Coast. Somnul o prindea precum valurile. Mai întâi îi atingea degetele încârligate de la picioare, tălpile umflate, gleznele dureroase. Când îi cuprindea gura, nasul, ochii, nu se mai temea de el.

Când pătrunse pe tărâmul viselor, era pe aceeaşi plajă. Mai fusese acolo o singură dată, cu misionarii de la şcoală. Voiau să înfiinţeze o şcoală nouă într-un sat din apropiere, dar îi găsiră pe săteni neprimitori. Akua fusese captivată de culoarea apei. Era o culoare pentru care nu avusese vreodată un cuvânt, pentru că în lumea ei nu apărea nimic asemănător. Nici un verde al copacilor, nici un albastru al cerului, nici o piatră sau ignamă ori argilă nu o putea descrie. În tărâmul viselor, Akua merse până la marginea oceanului care se rostogolea val după val. Înmuie degetul de la picior într-o apă atât de rece, încât simţea că o poate gusta, ca o briză ce îi lovea cerul gurii. Apoi briza se făcu fierbinte, iar oceanul fu cuprins de flăcări. Briza din cerul

gurii lui Akua începu să se învârtejească, iar şi iar, prinzând viteză până ce nu mai putu rămâne prinsă în gura lui Akua, aşa că ea o scuipă. Iar briza scuipată începu să mişte oceanul în flăcări, afundându-se în adâncuri, ca să capete mai multă forţă, până ce vântul ca o spirală şi oceanul înflăcărat se prefăcură în femeia pe care Akua simţea acum că o cunoaşte atât de bine.

De data asta, femeia din foc nu era furioasă. O chemă pe Akua în apă, şi, deşi se temea, Akua făcu primul pas. Picioarele îi ardeau. Când îl ridica pe unul, simţea mirosul propriei cărni pe fundul apei. Totuşi, merse înainte, urmărind-o pe femeia din foc până când aceasta o duse într-un loc care semăna cu coliba lui Akua. Acum, în braţele femeii din foc erau doi copii de foc, pe care îi ţinea prima dată când o visase Akua. Erau fiecare în câte o mână, odihnindu-şi capetele pe câte un sân. Ţipetele lor erau tăcute, dar Akua vedea sunetul, plutind din gurile lor precum vălătucii de fum din pipa preferată a şamanului. Akua simţi nevoia să-i ţină în braţe, şi întinse mâinile după ei. Mâinile îi fură cuprinse de flăcări, dar tot îi atinse. Curând, îi legăna cu propriile braţe în flăcări, jucându-se cu codiţele de foc din care le era făcut părul, cu buzele lor negre precum cărbunele. Se simţea liniştită, fericită chiar, că femeia din foc îi găsise în sfârşit copiii. Şi când îi luă în braţe, femeia din foc nu protestă. Nu încercă să-i smulgă din braţe. În schimb, privi, plângând de bucurie. Iar lacrimile sale erau de culoarea apei oceanului din ţinutul Fanti, acea culoare nici verde, nici albastră, pe care Akua şi-o amintea din tinereţe. Culoarea începu să se adune. Albastru şi mai mult albastru. Verde şi mai mult verde. Până ce torentul lacrimilor începu să stingă focul din mâinile lui Akua. Până ce copiii începură să dispară.

— Akua Nebuna! Akua Nebuna!

Ea simţea sunetul numelui său în hăul ce i se căsca în stomac, cu o greutate îngrijorătoare. Ochii începură să i se deschidă, şi văzu oraşul în jurul său. Era cărată. Zece oameni, cel puţin, o ridicau deasupra capetelor. Simţi toate acestea înainte să simtă durerea, şi se uită în jos şi îşi văzu mâinile şi picioarele arse.

Bocitoarele erau în spatele bărbaţilor. „Diabolico”, strigau unele. „Ticăloaso”, spuneau altele.

Asamoah era în urma bocitoarelor, ţopăind ajutându-se de băţ, încercând să ţină pasul.

Apoi o legau de copacul care arsese. Akua îşi regăsi glasul.

— Vă rog, fraţilor! Spuneţi-mi ce se întâmplă!

Antwi Agyei, unul dintre bătrâni, începu să răcnească.

— Vrea să ştie ce se întâmplă? le strigă el bărbaţilor care se adunaseră.

Înfăşurară funia în jurul încheieturilor lui Akua. Arsurile îi urlară, apoi urlă şi ea.

Antwi Agyei continuă.

— Ce fel de diavol nu se cunoaşte pe sine? întrebă el, iar mulţimea bătu din nenumărate picioare pe pământul tare.

Aruncară funia în jurul taliei lui Akua.

— Am cunoscut-o drept Nebuna, iar acum ni s-a arătat cu adevărat. Ticăloasa. Diabolica. A fost crescută de albi, poate să şi moară ca unul dintre ei.

Asamoah îşi făcu loc în faţa mulţimii.

— Vă rog, zise el.

— Eşti de partea ei? A femeii care ţi-a omorât copiii? strigă Antwi Agyei.

Mânia lui îşi găsea ecoul în răcnetele mulţimii, în picioarele şi palmele care băteau, în limbile care se ondulau.

Akua nu putea gândi. Femeia care i-a omorât copiii? Femeia care i-a omorât copiii? Dormea. Sigur dormea încă.

Asamoah începu să plângă. O privi pe Akua în ochi, şi din ochii săi o imploră să-i răspundă la întrebări.

— Yaw mai trăieşte. L-am luat înainte să moară, dar nu puteam să car decât unul, zise el, încă privind-o pe Akua, dar vorbind către mulţime. Fiul meu o să aibă nevoie de ea. Nu mi-o puteţi lua.

Se uită la Antwi Agyei şi apoi la sătenii din Edweso. Cei care dormiseră erau acum treji, se strecurară să li se alăture celorlalţi care voiau s-o vadă pe femeia diabolică arzând.

— N-am pierdut destulă carne din carnea mea? îi întrebă Asamoah.

Nu după mult timp, o dezlegară pe Akua. Îi lăsară pe ea şi pe Asamoah să se întoarcă singuri la colibă. Nana Serwah şi doctorul se ocupau de rănile lui Yaw. Bebeluşul urla, iar sunetul părea că vine de undeva din afara lui. Nu aveau să-i spună unde le aşezaseră pe Abee şi pe Ama Serwah. Nu aveau să spună nimic.

Akua

De fiecare dată când Akua lăsa să cadă o ignamă tăiată în sferturi în uleiul de palmier care sfârâia, sunetul o făcea să tresară. Era un sunet înfometat, sunetul uleiului care înghiţea tot ce i se dădea.

Urechea lui Akua devenea tot mai fină. Învăţase să distingă sunete pe care nu le mai auzise vreodată. Crescuse la şcoala misionară, unde erau învăţaţi să meargă la Dumnezeu cu toate grijile şi problemele şi temerile, dar când ajunse la Edweso şi văzu şi auzi un om alb înghiţit de viu de flăcări, îşi scuturǎ genunchii de praf, îngenunche şi îi dădu lui Dumnezeu acea imagine şi acel sunet, dar Dumnezeu refuză să le primească. Îi întoarse frica în fiecare noapte în coşmaruri groaznice, în care focul înghiţea totul, în care se întindea de pe coasta ţinutului Fanti hăt, până în Ashanti. În visele ei, focul avea forma unei femei care ţinea la piept două copile mici. Femeia din foc le ducea pe aceste două fetiţe până în pădurile din interiorul ţinutului, apoi copilele dispăreau, iar tristeţea femeii din foc trimitea portocaliu şi roşu şi urme de albastru care cuprindeau fiecare copac şi fiecare arbust, cât vedeai cu ochii.

Akua nu îşi amintea prima dată când văzuse focul, dar îşi amintea prima dată când îl visase. Era în 1895, la şaisprezece ani după ce mama sa, Abena, îşi purtase pântecul umflat în care se afla Akua până la misionarii din Kumasi, la cincisprezece ani după ce Abena murise. Atunci focul din visul lui Akua nu era decât o sclipire iute de ocru. Acum femeia din foc se dezlănţuia.

Urechea lui Akua devenea tot mai fină, aşa că noaptea dormea acum întinsă pe spate sau pe burtă, niciodată pe o parte, temându-se să nu zdrobească noua greutate. Era sigură că visele îi intrau prin urechea tot mai fină, că se prindeau de sunetele sfârâitoare ale lucrurilor care se prăjeau în timpul zilei şi i se fixau în minte noaptea, aşa că dormea pe spate ca să le lase să-i pătrundă în urechi. Fiindcă deşi îi era frică de sunetele cele noi, ştia că trebuia să le audă.

Akua ştiu că iar avusese visul în noaptea aceea când se trezi ţipând. Sunetul îi ieşi din gură ca răsuflarea, ca fumul de pipă. Soţul său, Asamoah, se trezi lângă ea şi puse mâna imediat pe maceta pe care o ţinea lângă el, uitându-se la podea să-i vadă pe cei mici, apoi la uşă să vadă dacă era vreun intrus, şi în sfârşit uitându-se la soţia sa.

— Ce înseamnă asta? întrebă el.

Akua tremura, brusc înfrigurată.

— A fost visul, zise ea. Nu îşi dădu seama că plângea până ce Asamoah nu o luă în braţe. Tu şi ceilalţi lideri nu trebuia să-l ardeţi pe omul ăla alb, zise ea în pieptul soţului său, iar el o împinse.

— Vorbeşti pentru omul alb? întrebă el.

Ea scutură iute din cap. Ştia, de când îl alesese pentru măritiş, că soţului ei îi era teamă că timpul petrecut printre misionarii albi o făcuse mai slabă, o femeie ashanti mai puţin adevărată, oarecum.

— Nu-i asta, zise ea. E focul. Tot visez focul.

Asamoah plescăi din limbă. El trăise în Edweso toată viaţa. Pe obraz purta semnul ashanti, iar naţiunea aceea era mândria lui.

— Ce-mi pasă de foc când l-au trimis în exil pe Asantehene?

Akua nu putu răspunde. Ani de zile, Regele Prempeh I refuzase să le permită britanicilor să cucerească Regatul Ashanti, insistând că poporul avea să rămână suveran. Din această cauză, fusese arestat şi trimis în exil, iar furia care clocotea în toată naţiunea ashanti deveni şi mai puternică. Akua ştia că visele ei nu aveau să împiedice furia care îi clocotea în piept soţului ei. Aşa că hotărî să le ţină pentru ea, să doarmă pe burtă sau pe spate, să nu-l mai lase vreodată pe Asamoah s-o audă ţipând.

Akua îşi petrecea zilele în ansamblu cu soacra sa, Nana Serwah, şi fetele ei, Abee şi Ama Serwah. Începea fiecare dimineaţă măturând, o treabă care îi plăcuse întotdeauna pentru repetitivitate, pentru linişte. Asta fusese treaba ei şi la şcoala misionară, dar acolo, Misionarul râdea când o privea şi se mira de faptul că podeaua şcolii era din humă.

— Cine-a mai pomenit să mături ţărâna de pe ţărână? spunea el, iar Akua se întreba cum arătau podelele în locul de unde venea el.

După ce mătura, Akua le ajuta pe celelalte femei la gătit. Abee avea doar patru ani, dar îi plăcea să ţină în mână pisălogul uriaş şi să se joace de-a ajutatul. „Mami, uite!” zicea ea, ţinând băţul lung la pieptul ei mic. Era mai înalt decât ea, iar greutatea acestuia ameninţa s-o facă să-şi piardă echilibrul. Fetiţa mai mică a lui Akua, Ama Serwah, avea ochi mari şi strălucitori care priveau pe deasupra

băţului de amestecat în fufu către sora ei care tremura, înainte s-o privească din nou pe mama sa.

— Eşti aşa de puternică! spunea Akua, iar Nana Serwah plescăia din limbă.

— O să cadă şi-o să se lovească, spunea soacra sa, luând băţul de fufu din mâinile lui Abee şi scuturând din cap.

Akua ştia că Nana Serwah nu era de acord cu ea, spunând deseori că o femeie a cărei mamă o lăsase să fie învăţată de albi nu avea să ştie vreodată să crească un copil. De obicei, pe la ora asta Nana Serwah o trimitea pe Akua la piaţă să mai ia de-ale gurii pentru mâncarea pe care aveau s-o facă mai târziu pentru Asamoah şi ceilalţi bărbaţi care îşi petreceau zilele afară, întâlnindu-se şi făcând planuri.

Lui Akua îi plăcea să meargă la piaţă. Putea gândi în sfârşit, fără privirea scrutătoare a femeilor şi a bătrânilor, care stăteau în ansamblu, râzând de ea pentru tot timpul pe care-l petrecea uitându-se la acelaşi punct de pe peretele unei colibe. „Nu e cum trebuie”, spuneau ei cu voce tare, întrebându-se cu siguranţă de ce Asamoah alesese să o ia de nevastă. Dar ea nu se uita doar în gol; asculta toate sunetele pe care le avea lumea de oferit, asculta toţi oamenii care locuiseră în acele spaţii pe care ceilalţi nu le puteau vedea. Cutreiera.

În drum spre piaţă, se oprea deseori la locul unde localnicii îl arseseră pe omul alb. Un om fără nume, un cutreierător şi el, care se aflase în oraşul nepotrivit la momentul nepotrivit. La început, era în siguranţă, întins sub un copac, apărându-şi faţa de soare cu o carte, dar apoi Kofi Poku, un copil de numai trei ani, se împiedică în faţa lui

Akua, care fusese foarte aproape să-l întrebe pe omul acela dacă se rătăcise sau avea nevoie de ajutor, şi arătă cu degeţelul lui spre el, strigând: „Obroni!”

Urechile lui Akua tresăriră la acel cuvânt. Era în Kumasi când îl auzise prima dată. Un copil care nu mergea la şcoala misionară îi spusese Misionarului „obroni”, iar bărbatul se făcuse roşu ca soarele arzător şi se îndepărtase. Akua avea doar şase ani pe atunci. Pentru ea, cuvântul nu însemnase decât „om alb”. Nu înţelesese de ce se supărase Misionarul, iar în momente ca acestea îşi dorea să şi-o amintească pe mama sa. Poate ea ar fi avut răspunsurile. În schimb, Akua se furişase în seara aceea până la coliba unui şaman de la marginea oraşului, despre care se spunea că trăia acolo de când sosise prima dată omul alb pe Coasta de Aur.

— Gândeşte-te, zise omul după ce ea îi povesti ce se petrecuse.

La şcoala misionară, albilor le spuneau domnule profesor sau reverend sau domnişoară. Când murise Abena, Akua rămăsese să fie crescută de Misionar. El era singurul care voia s-o ia.

— N-a fost de la început obroni. La început au fost două cuvinte. Abro ni.

— Om ticălos? întrebă Akua.

Şamanul încuviinţă.

— Printre akani, el e omul ticălos, cel care răneşte. În rândurile populaţiei ewe din sud-vest, i se spune Câine Viclean, cel care se gudură şi apoi te muşcă.

— Misionarul nu e ticălos, zise Akua.

Şamanul păstra în buzunar nuci. Aşa îl cunoscuse Akua prima dată. După ce murise mama sa, bocea după ea pe stradă. Încă nu înţelesese ce înseamnă pierderea. Plângea când mama sa o părăsea, să meargă la piaţă, să meargă la mare. Era ceva obişnuit să bocească după ea, dar de data asta durase toată dimineaţa, iar mama ei nu apăruse din nou ca s-o potolească, s-o ţină în braţe, să-i sărute faţa. Şamanul o văzuse plângând în ziua aceea şi îi dăduse o nucă de cola. Mestecatul o liniştise, pentru o vreme.

Acum îi dădu iarăşi o nucă şi întrebă:

— De ce nu e ticălos Misionarul?

— E omul lui Dumnezeu.

— Şi oamenii lui Dumnezeu nu sunt ticăloşi? întrebă el.

Akua încuviinţă.

— Eu sunt ticălos? întrebă şamanul, iar Akua nu ştiu ce să răspundă.

În prima zi în care îl întâlnise, când îi dăduse nuca de cola, Misionarul ieşise şi o văzuse cu el. O smulsese de mână, o trăsese deoparte şi îi spusese să nu vorbească cu şamanii. Îi spuneau şaman, fiindcă asta era, fiindcă nu renunţase să se roage la străbuni sau să danseze ori să culeagă plante, şi pietre, şi oase, şi sânge cu care să-şi facă ofrandele fetiş. Nu fusese botezat. Akua ştia ce se presupunea despre el, anume că era ticălos, că avea să intre într-un mare bucluc dacă misionarii aflau că ea încă mai mergea să-l vadă, şi totuşi recunoştea că bunătatea lui, iubirea lui

erau diferite de cele ale oamenilor de la şcoală. Mai calde şi mai autentice, cumva.

— Nu, nu eşti ticălos, zise ea.

— Poţi stabili dacă un om e rău numai după ceea ce face, Akua. Omul alb şi-a câştigat numele de aici. Nu uita asta.

Iar ea îşi aminti. Îşi aminti şi când Kofi Poku arătă spre omul alb care dormea sub copac şi strigă „Obroni!”. Îşi aminti şi când se formă mulţimea şi când furia, care clocotise în sat luni în şir, se revărsă. Bărbaţii îl treziră pe omul alb legându-l de copac. Făcură focul, apoi îl arseră. În tot acest timp, el urla în engleză: „Vă rog, dacă mă înţelege cineva, lăsaţi-mă să plec! Sunt doar un călător. Nu sunt din guvern! Nu sunt din guvern!”

Akua nu era singura din mulţime care înţelegea engleza. Nu era singura din mulţime care nu făcu nimic ca să-l ajute.

*

Când Akua se întoarse în ansamblu, toată lumea era agitată. Simţea haosul plutind în aerul ce părea să devină mai dens, mai greu, plin de zgomot şi de frică, de fum de la mâncarea ce sfârâia şi de bâzâitul muştelor. Nana Serwah era acoperită cu o peliculă de sudoare, iar mâinile ei zbârcite rulau fufu de la o secundă la alta ca să umple farfuriile mulţimii de bărbaţi care sosise. Femeia ridică privirea şi o zări pe Akua.

— Akua, ce-i cu tine? De ce stai acolo? Pune mâna şi tu. Oamenii ăştia trebuie hrăniţi înainte de adunarea următoare.

Akua se scutură să se trezească din visare şi se aşeză lângă soacra sa, rulând maniocul pasat în cercuri mici şi strânse şi dându-i-le femeii de lângă ea, care umplea castroanele cu supă.

Bărbaţii strigau zgomotos, atât de zgomotos încât era aproape imposibil să distingi ce spunea unul de ceea ce spuneau ceilalţi. Sunetul era acelaşi. Indignare. Furie. Akua îl vedea pe soţul ei, dar nu îndrăznea să se uite la el. Ştia că locul ei era cu soacra sa, cu celelalte femei, cu bătrânii, nu implorându-l din priviri să-i răspundă la întrebări.

— Ce se întâmplă? îi şopti Akua lui Nana Serwah.

Femeia îşi clătea mâinile în tărtăcuţa cu apă de lângă ea, apoi şi le şterse de haină. Vorbi cu glas şoptit, abia mişcându-şi buzele.

— Guvernatorul britanic, Frederick Hodgson, a fost azi în Kumasi. Zice că n-o să-l aducă înapoi din exil pe Regele Prempeh I.

Akua ţâţâi din buze. De asta se temeau cu toţii.

— E mai rău de-atât, continuă soacra sa. A zis că trebuie să-i dăm Tronul de Aur să stea pe el sau să i-l oferim în dar reginei.

Mâinile lui Akua începură să tremure în oală, producând un zăngănit grav şi stricând forma de fufu. Deci, era mai rău decât se temeau, mai rău decât alt război, mai rău decât alte câteva sute de morţi. Erau un popor de războinici, şi cunoşteau bine războiul. Dar dacă un om alb lua Tronul de

Aur, atunci spiritul ashanti avea să moară cu siguranţă, iar asta nu puteau îndura.

Nana Serwah o atinse pe mână. Era unul dintre puţinele gesturi de bunătate pe care i le arătase mama lui Asamoah din zilele în care acesta îi făcea curte, apoi de la căsătoria cu ea. Amândouă ştiau ce urma şi ce însemna acest lucru.

Până săptămâna următoare, avusese deja loc o întâlnire a şefilor ashanti în Kumasi. Poveştile iscate spuneau că bărbaţii de la întâlnire erau prea timizi, nu se puneau de acord ce să le spună britanicilor, ce să facă. Yaa Asantewaa, chiar Regina Mamă a aşezării Edweso, fu cea care se ridică şi ceru să lupte, spunând că dacă bărbaţii nu voiau, femeile, da.

Cei mai mulţi bărbaţi erau deja plecaţi de dimineaţă. Asamoah îşi sărută fetele, apoi o sărută şi pe ea, şi o ţinu în braţe doar o clipă. Akua îl privi cum se îmbrăca. Îl privi cum plecă. Douăzeci de alţi bărbaţi din localitate plecară împreună cu el. Câţiva rămaseră, se aşezară în ansamblu, aşteptând să fie hrăniţi.

Soţul Nanei Serwah, socrul lui Akua, ţinuse o macetă cu mânerul de aur lângă el în fiecare noapte a vieţii sale, şi după ce muri, Nana Serwah o ţinuse în locul în care el obişnuise să doarmă. O macetă în schimbul unui corp. După ce chemarea la arme a Reginei Mamă ajunse în Edweso, luase maceta de pe pat şi o dusese cu ea în ansamblu. Iar toţi bărbaţii care nu plecaseră deja să lupte pentru Ashanti se uitară o singură dată la femeia bătrână, care ţinea arma cea mare în mâini, şi plecară. Şi aşa începu războiul.

Misionarul ţinea pe birou o nuia lungă şi subţire.

— Nu te vei mai duce la ore cu ceilalţi copii, îi spuse el.

Trecuseră doar câteva zile de când un copil îi spusese Misionarului obroni, dar Akua abia dacă îşi mai amintea. Tocmai învăţase să-şi scrie numele englezesc, Deborah, chiar în dimineaţa aceea. Era cel mai lung nume dintre ale tuturor copiilor din clasă, iar Akua se străduise foarte mult să-l scrie.

— De-acum înainte, spuse Misionarul, vei lua lecţii de la mine. Înţelegi?

— Da, răspunse ea.

Probabil auzise că ea învăţase să-şi scrie numele. Primea tratament preferenţial.

— Stai jos, zise Misionarul.

Ea se aşeză.

Misionarul luă nuiaua de pe birou şi o îndreptă spre ea. Vârful îi ajungea la doar câţiva centimetri de nas. Când îşi încrucişă ochii o văzu limpede, şi abia atunci o cuprinse frica.

— Eşti o păcătoasă şi o păgână, zise el. Akua încuviinţă. Profesorii îi mai spuseseră asta. Mama ta nu avea soţ când a venit aici la mine, gravidă, rugându-mă s-o ajut. Am ajutat-o pentru că asta ar fi vrut Dumnezeu să fac. Dar ea era o păcătoasă şi o păgână, ca tine.

Akua încuviinţă din nou. Frica începea să i se aşeze undeva în stomac, provocându-i greaţă.

— Toţi oamenii de pe continentul negru trebuie să renunţe la păgânism şi să se îndrepte spre Dumnezeu. Fiţi recunoscători că britanicii sunt aici să vă arate cum să duceţi o viaţă bună şi morală.

De data asta, Akua nu încuviinţă. Se uită la Misionar, dar nu ştiu cum să descrie privirea pe care i-o întoarse el. După ce îi ceru să se ridice şi să se aplece, după ce o lovi de cinci ori şi îi ordonă să se căiască pentru păcatele ei şi să repete „Binecuvântată fie regina”, după ce i se permise să plece, după ce vărsă în sfârşit frica din ea, singurul cuvânt care îi apăru în minte fu „lacom”. Misionarul părea lacom, de parcă ar fi devorat-o dacă ar fi fost în stare.

În fiecare zi, Akua le trezea pe fiicele sale când soarele încă dormea. Îşi înfăşura pânza în jurul corpului, apoi mergea cu fetele până la drumurile de pământ unde Nana Serwah, Akos, Mambee şi toate celelalte femei din Edweso începuseră deja să se adune. Glasul lui Akua era cel mai puternic, aşa că le dădea tonul:

Awurade Nyame kum dom

Oboo adee Nyame kum dom

Ennee yerekokum dom afa adee

Oboo adee Nyame kum dom

Soso be hunu, megyede be hunu.

În susul şi în josul străzilor, femeile cântau. Fetiţa cea mică a lui Akua, Ama Serwah, cânta cel mai tare şi mai fals, cuvintele ei amestecându-se într-o bolboroseală până ce cântecul ajungea la partea ei preferată, când ţipa mai mult

decât striga: „DOAMNE, FĂCĂTORULE, ÎNVINGE TRUPELE!” Uneori, femeile o puneau în faţă de tot, iar ea bătea curajos din picioare, până ce Akua o ridica s-o ducă în braţe restul drumului.

După ce cântau, Akua se întorcea să se spele, pe ea şi pe copii, să se ungă cu argilă albă pe corp, ca simbol al sprijinului faţă de eforturile războiului, să mănânce, apoi să cânte iar. Găteau cu schimbul pentru bărbaţi, ca să aibă întotdeauna ceva de trimis. Noaptea, Akua dormea singură, încă visând focul. Ţipând din nou, acum că Asamoah nu mai era.

Akua şi Asamoah erau căsătoriţi de cinci ani. El era negustor şi avea de lucru în Kumasi. O văzuse într-o zi la şcoala misionară şi se oprise să stea de vorbă cu ea. Şi de atunci, se opri să stea de vorbă cu ea în fiecare zi. Două săptămâni mai târziu se întoarse să o întrebe dacă vrea să se mărite cu el şi să meargă să locuiască în Edweso, fiindcă ştia că era orfană şi nu avea alt loc unde să stea.

Akua nu găsi nimic cu adevărat remarcabil la Asamoah. Nu era arătos ca bărbatul pe nume Akwasi care venea la biserică în fiecare duminică, stând timid în spate şi prefăcându-se că nu observă cum mamele îşi împingeau fetele înspre el. Asamoah părea să aibă şi oarece inteligenţă, fiindcă întreaga sa viaţă nu contase decât inteligenţa corpului: ce putea să prindă sau să construiască ori să ridice şi să ia cu el ca să vândă. Îl văzuse o dată vânzând două kente la preţ de una, pentru că nu putea să numere corect banii. Asamoah nu era cea mai bună alegere, dar era sigură, iar Akua se bucură să-i accepte propunerea. Până atunci, crezuse că avea să fie nevoită să rămână cu Misionarul pentru totdeauna, jucând jocul său straniu de-a eleva şi profesorul, păgâna şi

mântuitorul, dar cu Asamoah vedea că viaţa ei putea fi altfel decât îşi închipuise vreodată că avea să fie.

— Îţi interzic, spuse Misionarul când îl anunţă.

— Nu-mi puteţi interzice, răspunse Akua.

Acum că avea un plan, o speranţă de salvare, se simţea îmboldită.

— Eşti... eşti o păcătoasă, şopti Misionarul, ţinându-i capul în palme. Eşti o păgână, zise el, mai tare acum. Trebuie să-L rogi pe Dumnezeu să-ţi ierte păcatele.

Akua nu răspunse. Timp de aproape zece ani, îi ostoise lăcomia Misionarului. Acum voia să aibă grijă de a sa.

— Roagă-L pe Dumnezeu să-ţi ierte păcatele! urlă Misionarul, aruncând cu nuiaua după ea.

Nuiaua o lovi pe Akua în umărul stâng. Ea o privi căzând pe podea, apoi, ieşi calm. În urma ei îl auzea pe Misionar spunând: „Nu e un om al lui Dumnezeu. Nu e un om al lui Dumnezeu”. Dar lui Akua nu-i păsa deloc de Dumnezeu. Avea şaisprezece ani, iar şamanul murise cu doar un an în urmă. Obişnuia să meargă la el de fiecare dată când putea scăpa de Misionar. Îi spunea că avea cu atât mai multe întrebări, cu cât aflase mai multe despre Dumnezeu de la Misionar. Întrebări serioase, ca de pildă dacă Dumnezeu era atât de mare, atât de puternic, de ce avea nevoie de omul alb ca să li-l aducă şi lor? De ce nu le putea spune el singur, de ce nu-şi făcea simţită prezenţa aşa cum o făcuse în zilele despre care se scria în Carte, cu incendii de pădure şi morţi care mergeau? De ce fugise mama ei la aceşti misionari, la aceşti oameni albi, dintre toţi oamenii?

De ce nu avea familie? Prieteni? De fiecare dată când îl întreba aceste lucruri pe Misionar, el refuza să-i răspundă. Şamanul îi zisese că poate Dumnezeul creştin este o întrebare, un cerc mare şi învârtejit format din de ce-uri. Răspunsul acesta nu o mulţumi niciodată pe Akua, iar când muri şamanul, nici Dumnezeu nu o mai mulţumi. Asamoah era real. În carne şi oase. Braţele sale erau groase precum ignamele, iar pielea îi era la fel de brună. Dacă Dumnezeu era învăluit în incertitudini, atunci Asamoah exista cu adevărat.

Acum că venise războiul, Akua observă că Nana Serwah era mai amabilă cu ea decât fusese vreodată. Veşti despre vreun bărbat sau altul care murise soseau în fiecare zi, şi amândouă îşi ţineau răsuflarea, convinse că era doar o chestiune de timp până când numele ce ieşea din gura mesagerului avea să fie Asamoah.

*

Edweso era pustiu. Lipsa bărbaţilor se simţea ca o prezenţă în sine. Uneori, Akua se gândea că nu se schimbaseră prea multe lucruri, dar apoi vedea câmpurile goale, ignamele care putrezeau, femeile care jeleau. Şi visele lui Akua se înrăutăţeau. În ele, femeia din foc se dezlănţuia din cauză că îşi pierduse pruncii. Când şi când, îi vorbea lui Akua, parcă o chema. Părea cunoscută, iar Akua voia să-i pună întrebări. Voia să ştie dacă femeia din foc îl cunoştea pe omul alb care fusese ars. Dacă toţi cei atinşi de flăcări făceau parte din aceeaşi lume. Dacă era chemată. Însă nu vorbea. Se trezea urlând. În mijlocul întregului zbucium, Akua era însărcinată. Cel puţin în şase luni, ghici ea după forma şi greutatea fermă a pântecului.

Într-o zi, când trecuse mai bine de jumătate din război, Akua fierbea igname ca să le trimită soldaţilor, şi nu-şi putu ridica privirea din foc.

— Iarăşi asta? zise Nana Serwah. Credeam c-am terminat cu lenevia ta. Ai noştri merg la luptă ca să te uiţi tu lung în foc şi să urli noaptea să te-audă copiii?

— Nu, mamă, zise Akua, ieşind din starea de amorţeală.

Însă a doua zi făcu la fel. Iar soacra o certă din nou. Acelaşi lucru se petrecu ziua următoare, şi apoi ziua următoare, până ce Nana Serwah decise că Akua e bolnavă şi trebuie să stea în coliba ei până ce boala îi părăsea trupul. Fiicele ei aveau să rămână cu Nana Serwah până ce Akua se vindeca de-a binelea.

În prima zi a exilului în colibă, Akua fu recunoscătoare pentru pauză. Nu se odihnise de când plecaseră bărbaţii la război, mărşăluind tot timpul prin oraş, cântând cântece de război sau stând în picioare şi asudând lângă un tuci uriaş. Planul ei era să nu doarmă până la căderea nopţii. Să stea întinsă în partea de colibă în care stătea de obicei Asamoah, încercând să-şi amintească mirosul lui, ca să-i ţină de urât până ce întunericul avea să cuprindă coliba, aruncându-şi umbrele teribile în încăpere. Dar după câteva ore, Akua adormi, iar femeia din foc reapăru.

Femeia creştea, iar părul îi era un desiş sălbatic de ocru şi albastru. Devenea mai curajoasă. Nu mai ardea doar lucrurile care se aflau în jurul ei, acum îi remarca prezenţa lui Akua. O vedea.

— Unde sunt copiii tăi? întrebă ea.

Akua se temea prea tare ca să-i răspundă. Simţea că pe pat îi era întins trupul. Simţea că visa, însă nu-şi putea controla acea senzaţie. Nu-i putea spune acelei senzaţii să crească mâini, să-i împungă corpul ca să se trezească. Nu-i putea spune acelei senzaţii să arunce apă peste femeia din foc, s-o alunge din visele ei.

— Trebuie să ştii mereu unde-ţi sunt copiii, continuă femeia din foc, iar Akua se înfioră.

A doua zi, încercă să plece din colibă, dar Nana Serwah îl puse pe Grasu' să păzească uşa. Corpul său, prea greoi să lupte în războiul la care se duseseră ceilalţi bărbaţi, era de mărimea perfectă s-o închidă pe Akua înăuntru.

— Te rog! strigă Akua. Lasă-mă să-mi văd copiii!

Dar Grasu' nu se mişca. Nana Serwah, care stătea lângă el, strigă şi ea:

— O să-i vezi când n-o să mai fii bolnavă!

Akua se luptă tot restul zilei. Împinse, dar Grasu' nu se clinti. Strigă, dar el nu vorbea. Bătu cu pumnii în uşă, dar urechile lui nu voiau să audă.

Din când în când, Akua o auzea pe Nana Serwah cum venea la el, aducându-i merinde să mănânce şi apă să bea. El spunea mulţumesc, nimic altceva. Era ca şi cum simţea că îşi găsise felul său de a-şi aduce serviciile. Războiul venise la uşa lui Akua.

La căderea nopţii, Akua se temea deja să mai vorbească. Se ghemui în colţul colibei, rugându-se la fiecare Dumnezeu pe care îl cunoscuse vreodată. La Dumnezeul

creştin pe care misionarii îl descriseseră întotdeauna în termeni furioşi şi iubitori deopotrivă. La Nyame, Dumnezeul akan, atotştiutor şi atotvăzător. Se rugă şi la Asase Yaa şi la copiii săi, Bia şi Tano. Se rugă până şi la Anansi, deşi nu era mai mult decât şmecherul pe care oamenii îl includeau în poveşti ca să se amuze. Se rugă cu voce tare şi înfierbântată, ca să nu doarmă, iar de dimineaţă fu prea slăbită să se lupte cu Grasu', prea slăbită să ştie dacă măcar mai era acolo.

Timp de o săptămână rămase aşa. Nu-i înţelesese niciodată pe misionari când spuneau că uneori puteau petrece o zi întreagă în rugăciune, dar acum îi înţelegea. Rugăciunea nu era un lucru sacru sau sfânt. Nu era rostită clar, în twi sau în engleză. Nu trebuia făcută neapărat în genunchi sau cu palmele împreunate. Pentru Akua, rugăciunea era un cântec frenetic, o limbă pentru acele dorinţe ale inimii a căror existenţă nu o recunoştea nici mintea. Era podeaua de argilă care îi zgâria palmele întunecate. Era ghemuitul în umbra camerei. Era cuvântul de o singură silabă ce-i scăpa de pe buze iar şi iar şi iar.

Foc. Foc. Foc.

Misionarul nu vru să o lase pe Akua să plece din orfelinat ca să se mărite cu Asamoah. Din ziua în care îi spusese de cererea lui Asamoah, el îşi încetase lecţiile, încetase să-i mai spună că e o păgână sau s-o pună să se căiască pentru păcatele sale, să repete „Binecuvântată fie regina!" Doar o privea.

— Nu puteţi să mă ţineţi aici, zise Akua.

Îşi strângea ultimele lucruri din cameră. Asamoah avea să se întoarcă până la căderea nopţii să o ia. Edweso aştepta.

Misionarul se puse în uşă, cu nuiaua în mână.

— Ce? O să mă bateţi până rămân? întrebă ea. Trebuie să mă omorâţi ca să mă ţineţi aici.

— O să-ţi povestesc despre mamă-ta, spuse Misionarul într-un sfârşit. Lăsă nuiaua să cadă pe podea şi se îndreptă spre Akua până ce ajunse atât de aproape, încât ea simţea duhoarea slabă de peşte a respiraţiei sale. Timp de zece ani, nu se apropiase de ea mai mult de lungimea acelei nuiele. Timp de zece ani, refuzase să-i răspundă la întrebările despre familia ei. O să-ţi povestesc despre mamă-ta. Orice vrei să ştii.

Akua se dădu un pas în spate, iar el făcu la fel. Se uită în jos.

— Mama ta, Abena, nu voia să se căiască, zise Misionarul. A venit la noi gravidă – cu tine, păcatul ei –, şi tot nu se căia. Îi scuipa pe britanici. Era certăreaţă şi furioasă. Cred că era bucuroasă de păcatele ei. Cred că nu te-a regretat pe tine sau pe tatăl tău, deşi el nu ţinea la ea aşa cum trebuie s-o facă un bărbat.

Misionarul vorbea încet, atât de încet, că Akua nu era sigură că îl auzea de fapt.

— După ce te-ai născut, am dus-o la apă să se boteze. N-a vrut să meargă, dar eu... eu am forţat-o. S-a zbătut cât am cărat-o prin pădure, până la râu. S-a zbătut fără încetare, şi apoi nu s-a mai mişcat. Misionarul ridică în sfârşit capul şi o privi. Am vrut doar să se căiască. Am... am vrut doar să se căiască...

Misionarul începu să plângă. Nu lacrimile îi atraseră atenţia lui Akua, ci sunetul. Sunetul teribil, acel horcăit, asemenea unui lucru smuls din gât.

— Unde-i e trupul? întrebă Akua. Ce-ai făcut cu trupul ei?

Sunetul se opri. Misionarul vorbi.

— L-am ars în pădure. L-am ars împreună cu toate lucrurile ei. Doamne, iartă-mă! Doamne, iartă-mă!

Sunetul reveni. De data asta, veni cu un tremur, un zguduit atât de violent, încât Misionarul se prăbuşi curând la pământ.

Akua fu nevoită să calce peste corpul lui ca să plece.

Asamoah se întoarse la sfârşitul săptămânii. Akua îl auzi cu urechea sa tot mai fină, deşi încă nu îl vedea. Se simţea pironită la pământ, iar braţele şi picioarele îi erau buşteni grei pe pământul unei păduri întunecate.

La uşă, Nana Serwah hohotea şi striga.

— Băiatul meeu! Băiatul meeu! Băiatul meeu! Băiatul meu!

Apoi urechea fină a lui Akua auzi un sunet nou. Pas zgomotos. Pauză. Pas zgomotos. Pauză.

— Ce face Grasu’ aici? întrebă Asamoah.

Glasul său era suficient de tare încât Akua se gândi să se mişte, dar era ca şi cum se afla din nou pe tărâmul viselor, incapabilă să-şi facă trupul să-i asculte mintea.

Nana Serwah nu îi putu răspunde fiului său, atât de ocupată era să hohotească. Grasu’ se mişcă, iar grosimea lui enormă fu bolovanul care se dădu la o parte să dezvăluie uşa. Asamoah intră în cameră, dar Akua tot nu se putu ridica.

— Ce înseamnă asta? mugi Asamoah, iar Nana Serwah fu scuturată din jelanie.

— Era bolnavă. Era bolnavă, aşa că...

Glasul îi rămase în urmă. Akua auzea din nou sunetul acela. Pas greu. Pauză. Pas greu. Pauză. Pas greu. Pauză. Apoi Asamoah se propti în faţa ei, dar în loc de două picioare, ea nu văzu decât unul.

El se ghemui cu grijă ca să li se întâlnească mai bine ochii, ţinându-şi echilibrul atât de bine încât Akua se întrebă de cât timp nu îşi mai văzuse piciorul lipsă. Părea atât de obişnuit cu golul acela.

El îi observă pântecul umflat şi tresări. Întinse mâna. Akua se uită la ea. Nu mai dormise de o săptămână. Furnici începuseră să-i treacă peste degete şi vru să le scuture, sau să i le dea lui Asamoah, să-şi întrepătrundă degetele ei mici cu ale lui, care erau mari.

Asamoah se ridică şi se întoarse către mama sa.

— Unde sunt fetele? întrebă el, iar Nana Serwah, care începuse iar să plângă, de data aceasta la vederea lui Akua care nu se putea mişca de pe podea, dădu fuga să le aducă.

Ama Serwah şi Abee intrară în colibă. Lui Akua îi păreau neschimbate. Amândouă încă îşi mai sugeau degetul, deşi Nana Serwah le punea ardei iute pe vârful lor în fiecare dimineaţă, la prânz şi seara ca să le împiedice. Fetelor începea să le placă iuţeala. Se uitară când la Asamoah, când la Akua, ţinându-se de mână cu bunica lor, cu degetul mare în gură. Apoi, fără o vorbă, Abee îşi înfăşură trupşorul în jurul piciorului tatălui său, ca şi cum acesta era un trunchi de copac, ca şi cum era băţul pentru fufu pe care îi plăcea atât de mult să-l ţină în mâini, mai puternic decât ea, mai solid. Cea mică, Ama Serwah, se apropie de Akua, iar ea văzu că fata plânsese; un şuvoi lung de muci îi curgea de la nas la buza de sus şi ţinea gura larg deschisă. Semăna cu un melc fără cochilie care ieşea dintr-o grotă ca să pătrundă într-o peşteră. Atinse genunchiul tatălui său, dar se mişcă să se aşeze unde stătea Akua. Apoi se întinse lângă ea. Akua îi simţea inimioara bătând în ritmul propriei inimi sfâşiate. Întinse mâna s-o atingă pe fiica ei, s-o tragă în braţe, apoi se ridică şi se uită în cameră de jur-împrejur.

Războiul se sfârşi în septembrie, iar pământul din jurul lor începu să resimtă pierderea suferită de ashanti. Fisuri lungi în argila roşie se formau în jurul ansamblului lui Akua, atât de secetos era anotimpul. Culturile se uscaseră, iar hrana era limitată, fiindcă le dăduseră tot ce aveau bărbaţilor care luptau. Dăduseră tot ce aveau, asiguraţi că avea să li se întoarcă în abundenţa libertăţii. Yaa Asantewaa, Regina Mamă din Edweso, fu exilată în Seychelles, şi nu mai fu văzută niciodată de cei care trăiau în sat. Uneori, Akua trecea pe lângă palatul ei când se plimba şi se întreba: Ce-ar fi dacă?

În ziua în care se ridicase de pe pământ, nu voise să vorbească, şi nici nu-i scăpase din ochi pe copii sau pe

Asamoah. Şi aşa se cuibăriră toţi unul în altul, o familie frântă, fiecare sperând că prezenţa celorlalţi avea să vindece rana pe care o lăsase în urmă războiul lor personal.

La început, Asamoah nu voia să o atingă, iar ea nu voia să fie atinsă. Locul unde fusese piciorul ei îşi bătea joc de ea. Nu îşi dădea seama cum să-şi aşeze corpul lângă al lui când stăteau noaptea întinşi în pat. Înainte, se ghemuia în el, cu un picior aşezat între ale lui, dar acum nu îşi găsea o poziţie comodă, iar neastâmpărul ei alimenta neastâmpărul lui. Akua nu mai dormea noaptea, dar Asamoah detesta să o vadă trează şi torturată, aşa că ea se prefăcea că doarme, lăsându-şi valurile sânilor să urce şi să coboare pe curenţii respiraţiei sale. Uneori, Asamoah se întorcea şi se uita la ea. Îl simţea cum chibzuia în timp ce ea se prefăcea că doarme, iar dacă greşea, deschidea ochii sau nu mai respira în acelaşi ritm, glasul său puternic şi tunător îi ordona să doarmă. Dacă îl convingea, aştepta ca respiraţia lui adevărată să se potrivească cu ritmul respiraţiei sale prefăcute, apoi stătea întinsă, dorindu-şi ca femeia din foc să dispară. Dacă dormea, o făcea doar foarte uşor, atingând abia uşor adâncimile tărâmului viselor, sperând să nu o vadă acolo pe femeia din foc înainte să se roage să se trezească.

Apoi, într-o zi, Asamoah nu mai vru să doarmă. Îşi frecă nasul de gâtul lui Akua.

— Ştiu că eşti trează, spuse el. Ştiu că nu dormi zilele astea, Akua.

Iar ea tot încercă să se prefacă, ignorându-i răsuflarea fierbinte de pe pielea ei, răsuflând egal şi la fel.

— Akua, zise el.

Îşi întoarse corpul în aşa fel încât gura i se lipea acum de ureche, iar sunetul numelui său era un băţ puternic ce lovea o tobă goală pe dinăuntru.

Ea nu răspunse în timp ce el continua să-i rostească numele. În prima zi în care ieşise din casă, după săptămâna de exil, sătenii se uitau în altă parte când trecea pe lângă ei, jenaţi şi ruşinaţi de felul în care o lăsaseră pe Nana Serwah să o trateze. Nici soacra sa nu o putea vedea fără să izbucnească în lacrimi, iar rugăminţile ei de a fi iertată erau acoperite de suspine. Numai Kofi Poku, copilul care îl arătase cu degetul pe omul alb, pe omul rău, încredinţându-l astfel focului, o văzu pe Akua cea tăcută şi şopti: „Nebuna”. Nebuna. Soţia Schilodului.

În noaptea aceea, Schilodul o întoarse pe Nebună pe spate şi o pătrunse, cu tărie mai întâi, apoi mai timid. Ea deschise ochii şi îl văzu muncindu-se mai încet decât o făcea înainte, folosindu-şi braţele ca să se dea la o parte, să împingă, sudoarea picurându-i încet de pe puntea nasului şi ajungând pe fruntea ei, de unde se scurgea să se facă una cu pământul.

Când termină, Asamoah se întoarse cu spatele la ea şi plânse. Fetele lor dormeau în aceeaşi încăpere, cu degetul mare în gură. Akua se întoarse şi ea. Obosită, adormi. Iar dimineaţă, când îşi dădu seama că nu mai visase focul, simţi că avea să fie bine. Iar câteva săptămâni mai târziu, când Nana Serwah îl apucă pe bebeluşul Yaw dintre picioarele lui Akua cu o mână şi tăie cordonul cu cealaltă, când Akua îi auzi plânsul şi scâncetele zgomotoase, ştiu că şi fiul ei avea să fie bine.

Treptat, Akua începu să vorbească mai mult. Dormea rar, dar când o făcea, cutreiera. În unele zile se trezea la uşă, în altele, ghemuită între fetele ei. Dormea puţin şi iute, aşa că imediat ce se mişca se trezea din nou. Se întorcea la locul ei de lângă Asamoah, se uita lung la paiele şi noroiul acoperişului de deasupra lor până ce soarele începea să se strecoare printre crăpături. Rareori, Asamoah o prindea cutreierând noaptea când el însuşi era pe jumătate adormit. Se întindea după macetă, apoi îşi amintea de piciorul lipsă şi renunţa. Învins, se gândea Akua, de soţia sa şi de propria suferinţă.

Akua era circumspectă în privinţa sătenilor; singurii care îi aduceau vreo bucurie erau copiii ei. Ama Serwah rostea cuvinte adevărate de-acum, lăsând în urmă exprimarea iute şi frenetică, lipsită de sens; abia împlinise doi ani. Acum, nimeni nu se mai îndoia de Akua când voia să facă plimbări lungi cu copiii ei. Nu se îndoiră de ea când crezu că un băţ e un şarpe sau când lăsă mâncarea să se ardă în foc. Când şopteau „Nebuna”, trebuiau să o facă pe la spatele Nanei Serwah, fiindcă, dacă îi auzea femeia, limba i se prefăcea într-un bici cu care îi certa aproape la fel de dureros ca unul adevărat.

Akua începea fiecare plimbare întrebându-le pe fiicele ei unde voiau să meargă. Îl atârna pe micul Yaw într-o pânză pe care şi-o înfăşura la spate şi aştepta ca fetele să-i spună încotro. Deseori, spuneau aceleaşi lucruri. Voiau să treacă pe lângă palatul lui Yaa Asantewaa. Locul fusese păstrat în onoarea ei, iar fetelor le plăcea să stea în faţa porţii, cântând cântecele de după război. Preferatul lor era:

Koo koo hin koo

Yaa Asantewaa ee!

Obaa basia

Ogyina apremo ano ee!

Waye be egyae

Na Wabo Mmoden

Uneori, Akua cânta şi ea cu ele, încet, legănându-l pe Yaw înainte şi înapoi în ritmul muzicii, în timp ce o lăuda pe femeia care luptase înaintea tunurilor.

Fetele aveau nevoie să se odihnească des, iar locul lor preferat pentru asta era sub copaci. Akua petrecea după-amiezi lungi împreună cu ele, picotind în peticele mărunte de umbră oferite de copacii imposibil de înalţi.

— Vreau să fiu ca Yaa Asantewaa când o să fiu Bătrână! declară Ama Serwah într-o astfel de zi.

Fetele obosiseră prea mult să mai meargă, iar singurul copac din apropiere era cel unde fusese ars omul alb. Negreala scoarţei pârjolite părea să urce de la rădăcini spre ramurile cele mai joase. Iniţial, Akua nu vru să se oprească acolo, dar greutatea copilului o făcu să simtă că duce în spate zece braţe de igname. În sfârşit, se opri, întinzându-se pe spate, deluşorul pântecului încă umflat ascunzându-le pe fete de privirea ei în timp ce ele stăteau întinse la picioarele ei, iar Yaw era lângă ea.

— O să cânte cântece despre tine, draga mea? întrebă Akua, iar Ama Serwah începu să chicotească.

— Da! zise ea. O să spună: Uite la Bătrâna Ama Serwah. Nu-i aşa că-i puternică, şi frumoasă pe deasupra?

— Şi tu, Abee? întrebă Akua, ferindu-şi ochii de soarele puternic al amiezii.

— Yaa Asantewaa a fost Regina Mamă, fata unui Neînfricat, zise Abee. De-asta cântă lumea despre ea. Ama Serwah şi cu mine suntem doar fetele unei Nebune crescute de albi.

Akua nu se mai putea mişca atât de iute ca înainte. Nu ştia dacă era din cauza copilului care îi crescuse în pântece, cerându-i hrană şi energie, ori dacă era urmare a săptămânii petrecute în exil, pe podeaua colibei sale. Vru să ţâşnească în picioare, să o privească în ochi pe fiica ei, dar nu reuşi decât să-şi rotească puţin spatele, mai întâi în stânga şi apoi în dreapta, până ce adună destulă forţă să se ridice în şezut şi s-o vadă pe Abee, care se juca cu scoarţa decojită de pe copac.

— Cine ţi-a zis că sunt nebună? întrebă ea, iar copila, care nu-şi dădu seama dacă avea să aibă necazuri, ridică din umeri.

Akua vru să se înfurie mai tare, dar nu găsea niciunde în corp energia să o facă. Avea nevoie de somn. De un somn adevărat. Cu două zile în urmă, uitase ignamele pe care le aruncase în ulei, le uitase în timp ce ochii îi aţipiră. Când Nana Serwah o scutură să o trezească, ignamele arseseră şi se făcuseră scrum. Soacra sa nu spusese nimic.

— Toată lumea zice că eşti nebună, spuse ea. Uneori, Nana ţipă la ei când zic asta, dar ei tot zic aşa.

Akua îşi odihni capul pe o piatră, şi nu vorbi până ce auzi respiraţia molcomă şi adormită a fetelor plutind în jurul său ca nişte fluturi micuţi.

În seara aceea, Akua îi duse pe copii acasă. Asamoah mânca în mijlocul ansamblului când intrară ele.

— Ce mai fac fetele mele? întrebă el când fetiţele fugiră spre el să-l îmbrăţişeze.

Akua rămase în urmă, urmărindu-le cu privirea pe fetele ei cum intrau în colibă. Fusese o zi toridă, iar Ama Serwah îşi dezlipea deja pânza de pe corp în timp ce fugea înăuntru. Îi flutura la spate ca un steag.

— Şi băiatul meu ce face? întrebă Asamoah la spinarea lui Akua, unde atârna Yaw înfăşurat în pânză.

Akua se apropie de soţul ei ca să-l poată atinge pe bebeluş.

— Cu voia lui Nyame, e bine, zise ea, iar Asamoah mormăi aprobator.

— Vino să mănânci, zise el.

O chemă pe mama lui, care apăru după câteva secunde. Vârsta înaintată nu îi scăzuse agilitatea, nici auzul cu care distingea chemarea fiului celui mare care cerea atenţie. Ieşi şi încuviinţă înspre Akua. Încetase să mai plângă la vederea ei abia cu câteva zile în urmă.

— Trebuie să mănânci ca să ai lapte bun, zise ea, înmuindu-şi mâinile în castronul de spălat, ca să poată începe să prepare fufu.

Akua mâncă până ce îi crescu burta. Arăta ca şi cum putea fi înţepată, ca şi cum lapte dulce putea să-i curgă din buric, şi numai asta îşi putea închipui în timp ce se spăla pe mâini. Lapte care curgea sub picioarele ei ca un râu. Îi

mulţumi Nanei Serwah şi se răsuci ridicându-se de pe scaunul pe care stătuse. Întinse mâinile către Asamoah ca să se ridice şi el, luă copilul şi apoi intră în colibă.

Fetele dormeau deja. Akua le invidia. Uşurinţa cu care pătrundeau în lumea viselor. Încă îşi mai sugeau degetul mare, fără să le deranjeze ardeiul iute pe care bunica lor îl aplica în fiecare dimineaţă.

Lângă ea, Asamoah se învârti o dată, de două ori. Şi el dormea mai bine decât în primele zile după ce se întorsese. Uneori, întindea mâna să-şi atingă fantoma piciorului în miez de noapte, iar apoi, văzând că avea mâinile goale, plângea încetişor. Akua nu îi spunea niciodată asta când se trezea.

Acum, întinsă pe spate în colibă, Akua îşi îngădui să închidă ochii. Îşi închipui că era întinsă pe nisipul plajelor din Cape Coast. Somnul o prindea precum valurile. Mai întâi îi atingea degetele încârligate de la picioare, tălpile umflate, gleznele dureroase. Când îi cuprindea gura, nasul, ochii, nu se mai temea de el.

Când pătrunse pe tărâmul viselor, era pe aceeaşi plajă. Mai fusese acolo o singură dată, cu misionarii de la şcoală. Voiau să înfiinţeze o şcoală nouă într-un sat din apropiere, dar îi găsiră pe săteni neprimitori. Akua fusese captivată de culoarea apei. Era o culoare pentru care nu avusese vreodată un cuvânt, pentru că în lumea ei nu apărea nimic asemănător. Nici un verde al copacilor, nici un albastru al cerului, nici o piatră sau ignamă ori argilă nu o putea descrie. În tărâmul viselor, Akua merse până la marginea oceanului care se rostogolea val după val. Înmuie degetul de la picior într-o apă atât de rece, încât simţea că o poate gusta, ca o briză ce îi lovea cerul gurii. Apoi briza se făcu

fierbinte, iar oceanul fu cuprins de flăcări. Briza din cerul gurii lui Akua începu să se învârtejească, iar şi iar, prinzând viteză până ce nu mai putu rămâne prinsă în gura lui Akua, aşa că ea o scuipă. Iar briza scuipată începu să mişte oceanul în flăcări, afundându-se în adâncuri, ca să capete mai multă forţă, până ce vântul ca o spirală şi oceanul înflăcărat se prefăcură în femeia pe care Akua simţea acum că o cunoaşte atât de bine.

De data asta, femeia din foc nu era furioasă. O chemă pe Akua în apă, şi, deşi se temea, Akua făcu primul pas. Picioarele îi ardeau. Când îl ridica pe unul, simţea mirosul propriei cărni pe fundul apei. Totuşi, merse înainte, urmărind-o pe femeia din foc până când aceasta o duse într-un loc care semăna cu coliba lui Akua. Acum, în braţele femeii din foc erau doi copii de foc, pe care îi ţinea prima dată când o visase Akua. Erau fiecare în câte o mână, odihnindu-şi capetele pe câte un sân. Ţipetele lor erau tăcute, dar Akua vedea sunetul, plutind din gurile lor precum vălătucii de fum din pipa preferată a şamanului. Akua simţi nevoia să-i ţină în braţe, şi întinse mâinile după ei. Mâinile îi fură cuprinse de flăcări, dar tot îi atinse. Curând, îi legăna cu propriile braţe în flăcări, jucându-se cu codiţele de foc din care le era făcut părul, cu buzele lor negre precum cărbunele. Se simţea liniştită, fericită chiar, că femeia din foc îi găsise în sfârşit copiii. Şi când îi luă în braţe, femeia din foc nu protestă. Nu încercă să-i smulgă din braţe. În schimb, privi, plângând de bucurie. Iar lacrimile sale erau de culoarea apei oceanului din ţinutul Fanti, acea culoare nici verde, nici albastră, pe care Akua şi-o amintea din tinereţe. Culoarea începu să se adune. Albastru şi mai mult albastru. Verde şi mai mult verde. Până ce torentul lacrimilor începu să stingă focul din mâinile lui Akua. Până ce copiii începură să dispară.

— Akua Nebuna! Akua Nebuna!

Ea simţea sunetul numelui său în hăul ce i se căsca în stomac, cu o greutate îngrijorătoare. Ochii începură să i se deschidă, şi văzu oraşul în jurul său. Era cărată. Zece oameni, cel puţin, o ridicau deasupra capetelor. Simţi toate acestea înainte să simtă durerea, şi se uită în jos şi îşi văzu mâinile şi picioarele arse.

Bocitoarele erau în spatele bărbaţilor. „Diabolico”, strigau unele. „Ticăloaso”, spuneau altele.

Asamoah era în urma bocitoarelor, ţopăind ajutându-se de băţ, încercând să ţină pasul.

Apoi o legau de copacul care arsese. Akua îşi regăsi glasul.

— Vă rog, fraţilor! Spuneţi-mi ce se întâmplă!

Antwi Agyei, unul dintre bătrâni, începu să răcnească.

— Vrea să ştie ce se întâmplă? le strigă el bărbaţilor care se adunaseră.

Înfăşurară funia în jurul încheieturilor lui Akua. Arsurile îi urlară, apoi urlă şi ea.

Antwi Agyei continuă.

— Ce fel de diavol nu se cunoaşte pe sine? întrebă el, iar mulţimea bătu din nenumărate picioare pe pământul tare.

Aruncară funia în jurul taliei lui Akua.

— Am cunoscut-o drept Nebuna, iar acum ni s-a arătat cu adevărat. Ticăloasa. Diabolica. A fost crescută de albi, poate să şi moară ca unul dintre ei.

Asamoah îşi făcu loc în faţa mulţimii.

— Vă rog, zise el.

— Eşti de partea ei? A femeii care ţi-a omorât copiii? strigă Antwi Agyei.

Mânia lui îşi găsea ecoul în răcnetele mulţimii, în picioarele şi palmele care băteau, în limbile care se ondulau.

Akua nu putea gândi. Femeia care i-a omorât copiii? Femeia care i-a omorât copiii? Dormea. Sigur dormea încă.

Asamoah începu să plângă. O privi pe Akua în ochi, şi din ochii săi o imploră să-i răspundă la întrebări.

— Yaw mai trăieşte. L-am luat înainte să moară, dar nu puteam să car decât unul, zise el, încă privind-o pe Akua, dar vorbind către mulţime. Fiul meu o să aibă nevoie de ea. Nu mi-o puteţi lua.

Se uită la Antwi Agyei şi apoi la sătenii din Edweso. Cei care dormiseră erau acum treji, se strecurară să li se alăture celorlalţi care voiau s-o vadă pe femeia diabolică arzând.

— N-am pierdut destulă carne din carnea mea? îi întrebă Asamoah.

Nu după mult timp, o dezlegară pe Akua. Îi lăsară pe ea şi pe Asamoah să se întoarcă singuri la colibă. Nana Serwah şi doctorul se ocupau de rănile lui Yaw. Bebeluşul urla, iar

sunetul părea că vine de undeva din afara lui. Nu aveau să-i spună unde le aşezaseră pe Abee şi pe Ama Serwah. Nu aveau să spună nimic.

Yaw

Se apropia harmattanul[9]. Yaw vedea cum praful se ridica din argila tare şi era purtat până la fereastra clasei sale de la etajul al doilea al şcolii din Takoradi, unde preda de zece ani. Se întreba cât de rele aveau să fie vânturile anul acesta. Când avea cinci ani şi încă mai trăia în Edweso, vânturile fuseseră atât de puternice, încât frânseseră trunchiuri de copaci. Praful fusese atât de gros, încât dacă ţinea degetele în faţa ochilor, dispăreau dinaintea sa.

Yaw îşi amestecă hârtiile. Venise la clasă la sfârşitul de săptămână dinainte să înceapă al doilea semestru ca să gândească, poate chiar să scrie. Se uita lung la titlul cărţii sale: Africa să fie a africanilor. Scrisese două sute de pagini şi aruncase aproape tot atâtea. Acum, până şi titlul îl jignea. Îl dădu la o parte, ştiind că, altminteri, ar fi făcut ceva nesăbuit. Să deschidă fereastra, poate, să lase vânturile să-i poarte paginile în depărtări.

— De o nevastă ai nevoie, domnu’ Agyekum. Nu de prostia aia de carte.

Era a şasea seară în care Yaw lua cina acasă la Edward Boahen în săptămâna aceea. Duminică, avea să fie a şaptea. Soţiei lui Edward îi plăcea să se plângă că e

[9] Anotimp în vestul Africii, între sfârşitul lunii noiembrie şi mijlocul lui martie, caracterizat de vântul cu acelaşi nume, prăfos şi uscat, care bate dinspre nord-est, din deşertul Sahara până în golful Guineei.

măritată cu doi bărbaţi, dar Yaw îi lăuda mâncarea atât de des, încât ştia că avea să-l primească în continuare cu drag.

— De ce am nevoie de o nevastă când te am pe tine? întrebă Yaw.

— Ei, ia vezi, zise Edward, oprindu-se din înfulecatul constant pentru prima dată de când soţia lui îi pusese castronul în faţă.

Edward era profesorul de mate de la aceeaşi şcoală romano-catolică din Takoradi la care Yaw preda istorie. Cei doi se întâlniseră la Şcoala Achimota din Accra, iar Yaw preţuia prietenia lor mai mult decât majoritatea lucrurilor.

— Vine independenţa, zise Yaw, iar doamna Boahen oftă din adâncul pieptului.

— Dacă vine, să vină. Am obosit să te aud vorbind despre asta, zise ea. La ce bun independenţa, dacă n-ai pe cineva să-ţi facă de mâncare?

Se duse iute în căsuţa de piatră ca să le mai aducă apă, iar Yaw râse. Îşi închipuia explicaţia pe care i-ar fi pus-o sub numele ei în ziarele revoluţionare: „Femeie tipică de pe Coasta de Aur, mai preocupată de cină decât de libertate”.

— Ar trebui să strângi bani să te duci în Anglia sau America la studii. Nu poţi conduce o revoluţie din spatele catedrei, spuse Edward.

— Sunt prea bătrân să mai plec în America. Prea bătrân şi pentru revoluţie. În plus, dacă mergem la omul alb la şcoală, o să învăţăm doar cum vrea omul alb să învăţăm.

O să ne întoarcem şi o să construim ţara asta cum vrea omul alb s-o construim. O ţară care continuă să-i servească. N-o să fim niciodată liberi.

Edward scutură din cap.

— Eşti prea rigid, Yaw. Trebuie să începem de undeva.

— Păi, hai să începem cu noi. Despre asta era cartea, dar nu mai spuse altceva, fiindcă ştia deja discuţia care s-ar fi iscat. Amândoi bărbaţii se născuseră cam pe vremea când ashanti erau înghiţiţi de Colonia Britanică. Amândoi aveau taţi care luptaseră în diverse războaie pentru libertate. Voiau aceleaşi lucruri, dar aveau idei diferite despre felul în care să le obţină. Adevărul era că Yaw nu credea că putea să conducă o revoluţie de nicăieri. Nimeni nu avea să-i citească cartea, chiar dacă o termina.

Doamna Boahen se întoarse cu un castron mare cu apă, iar cei doi bărbaţi începură să-şi clătească mâinile în el.

— Domnu' Agyekum, ştiu eu o fată bună. E încă la vârsta procreării, deci nu trebuie să-ţi faci griji...

— Trebuie să plec, spuse Yaw, întrerupând-o.

Ştia că era nepoliticos. La urma urmei, doamna Boahen nu greşea. Nu era treaba ei să-i facă de mâncare, dar lui i se părea că nu era treaba ei nici să-i facă morală. Dădu mâna cu Edward, apoi şi cu doamna Boahen, după care se îndreptă spre căsuţa lui de pe terenul şcolii.

Pe când parcurgea distanţa de un kilometru şi jumătate a terenului şcolii, îi văzu pe băieţii care jucau fotbal. Erau agili, deţinând controlul deplin asupra propriilor trupuri.

Aveau un curaj în mişcări pe care Yaw nu îl avusese niciodată când era de vârsta lor. Se opri şi îi privi o clipă, şi nu după mult timp mingea zbură spre el. O prinse, şi fu recunoscător pentru acel strop de atletism.

Băieţii îi făcură cu mâna şi trimiseră un elev nou după minge. Băiatul se apropie, zâmbind mai întâi, dar pe măsură ce se apropia, zâmbetul îi pieri de pe chip, şi în locul lui apăru o privire înfricoşată. Se opri în faţa lui Yaw, fără să spună nimic.

— Vrei mingea? întrebă Yaw, iar băiatul încuviinţă iute, holbându-se în continuare.

Yaw îi aruncă mingea, cu mai multă forţă decât intenţionase, iar băiatul o prinse şi o luă la fugă.

— Ce-a păţit la faţă? îl auzi Yaw întrebând când se apropie de ceilalţi, dar înainte ca ei să poată răspunde, Yaw se îndepărta deja.

Era al zecelea an în care Yaw preda la şcoală. Fiecare an era la fel. Noua pepinieră de elevi începea să înfrumuseţeze terenul şcolii, cu părul proaspăt tuns, cu uniformele abia călcate. Aduceau cu ei orarele, cărţile, puţinii bani pe care părinţii sau satele fuseseră în stare să-i strângă pentru ei. Se întrebau unii pe alţii pe cine aveau la nu ştiu ce materie, iar când vreunul spunea domnul Agyekum, altul îi spunea povestea pe care vărul sau fratele său mai mare o auzise despre profesorul de istorie.

În prima zi din semestrul al doilea, Yaw îi privea pe elevii noi intrând agale în şcoală. Întotdeauna erau copii bine-crescuţi, fiind aleşi pe sprânceană pentru isteţime sau avere ca să meargă la şcoală, să înveţe cartea omului alb.

Pe culoare, în drum spre clasă, erau atât de gălăgioşi încât îţi puteai închipui cum erau în satele lor, luptându-se, şi cântând, şi dansând înainte să ştie ce este o carte, înainte ca familiile lor să ştie că o carte e un lucru pe care şi l-ar dori un copil – ba chiar de care ar avea nevoie. Apoi, când ajungeau în clasă, după ce manualele erau aşezate pe pupitrele lor mici din lemn, deveneau tăcuţi, fermecaţi. Erau atât de tăcuţi în acea primă zi, încât Yaw auzea puii de păsări de pe pervazul ferestrei, implorând să fie hrăniţi.

— Ce scrie pe tablă? întrebă Yaw.

Preda la elevii de clasa întâi secundară, majoritatea de paisprezece şi cincisprezece ani, care învăţaseră deja să citească şi să scrie în engleză în clasele mai mici. La început, când Yaw primise postul, îi explicase directorului că ar trebui să poată să le predea copiilor în dialectele lor, dar directorul râsese de el. Yaw ştia că era o speranţă deşartă. Erau prea multe dialecte ca măcar să încerce.

Yaw îi privea. Îşi dădea seama întotdeauna care băiat avea să ridice primul mâna după felul în care se împingea pe scaun şi îşi plimba privirea de la stânga la dreapta, să vadă dacă mai era cineva care să-i conteste dorinţa de a vorbi primul. De data asta, un băiat foarte mic pe nume Peter ridică mâna.

— Scrie „Istoria înseamnă să spui poveşti”, răspunse Peter.

Zâmbi, eliberând entuziasmul ţinut în frâu.

— „Istoria înseamnă să spui poveşti”, repetă Yaw. Merse de-a lungul intervalelor dintre rândurile de scaune, având grijă să-l privească pe fiecare băiat în ochi. După ce

termină de mers şi se opri în spatele clasei, unde băieţii trebuiau să-şi întindă gâturile ca să-l vadă, întrebă: Cine vrea să ştie povestea despre cum mi-am căpătat cicatricea?

Elevii începură să se foiască, dând din picioarele care deodată le deveniră vlăguite şi şovăielnice. Se uitară unii la alţii, tuşiră, îşi mutară privirile în altă parte.

— Nu vă fie ruşine, zise Yaw, zâmbind acum şi dând din cap încurajator. Peter? întrebă el.

Băiatul, care fusese atât de fericit să vorbească doar cu câteva clipe înainte, începu să-l roage din priviri. Prima zi cu o clasă nouă era întotdeauna favorita lui Yaw.

— Domnu' Agyekum? zise Peter.

— Ce poveste ai auzit? Despre cicatricea mea? întrebă Yaw, încă zâmbind, sperând să risipească puţin din teama crescândă a băiatului.

Peter îşi drese glasul şi se uită în pământ.

— Se zice că v-aţi născut din foc, începu el. Că de-asta sunteţi aşa de deştept. Că v-a aprins focul.

— Altcineva?

Timid, un băiat pe nume Edem ridică mâna.

— Se zice că mama dumneavoastră s-a luptat cu duhurile rele din Asamando.

Apoi William:

— Am auzit că tatăl dumneavoastră a fost aşa de trist că au pierdut ashanti, încât a blestemat zeii, iar zeii s-au răzbunat.

Altul, pe nume Thomas:

— Am auzit că v-aţi făcut-o singur, ca să aveţi despre ce vorbi în prima zi de şcoală.

Toţi băieţii râseră, iar Yaw trebui să-şi înăbuşe propriul amuzament. Ştia că se vorbea despre lecţia lui. Băieţii mai mari le spuneau celor mai mici la ce să se aştepte din partea lui.

Însă continuă, îndreptându-se înapoi spre faţa clasei ca să se uite la elevii săi, băieţii isteţi de pe Coasta de Aur cea incertă, învăţând cartea omului alb de la un om cu cicatrice.

— Povestea cui e corectă? îi întrebă Yaw. Băieţii se uitară la cei care vorbiseră, ca şi cum încercau să-şi stabilească loialitatea susţinând o privire, să dea un vot doar uitându-se la cineva.

În sfârşit, după ce murmurul se potoli, Peter ridică mâna.

— Domnule Agyekum, nu putem şti care poveste e corectă. Se uită la restul clasei, înţelegând încet. Nu putem şti care poveste e corectă, fiindcă n-am fost acolo.

Yaw încuviinţă. Se aşeză pe scaunul din faţa clasei şi se uită la toţi acei tineri.

— Aceasta e problema istoriei. Nu putem şti ceea ce n-am văzut, auzit şi trăit noi înşine. Trebuie să ne punem baza în cuvintele altora. Cei care au fost acolo în zilele de altădată

le-au spus poveşti copiilor lor, ca aceştia să ştie, să le spună poveşti copiilor lor. Şi aşa mai departe, şi aşa mai departe. Dar acum ajungem la problema unor poveşti care se contrazic. Kojo Nyarko spune că atunci când războinicii au venit la el în sat, hainele lor erau roşii, dar Kwame Adu spune că erau albastre. Povestea cui o credem, atunci?

Băieţii tăcură. Se uitau lung la el, aşteptând.

— Îl credem pe cel care are puterea. El e cel care ajunge să scrie povestea. Aşa că atunci când studiaţi istoria, trebuie să vă întrebaţi mereu: Povestea cui îmi lipseşte? Vocea cui a fost înăbuşită pentru ca această voce să iasă în faţă? După ce v-aţi dat seama de asta, trebuie să găsiţi şi povestea aceea. De acolo, începeţi să aveţi o imagine mai clară, deşi încă imperfectă.

Clasa era nemişcată. Păsările de pe pervaz încă aşteptau să vină mâncarea, încă ţipau după mama lor. Yaw le acordă băieţilor puţin timp ca să se gândească la ceea ce spusese, să răspundă, dar când nu zise nimeni nimic, continuă.

— Să deschidem cărţile la pagina...

Unul dintre elevi tuşea. Yaw se uită şi-l văzu pe William cu mâna sus. Îi făcu semn băiatului să vorbească.

— Dar, domnu’ Agyekum, tot nu ne-aţi spus povestea despre cicatrice.

Yaw simţi cum toţi băieţii îşi îndreptară privirile către el, dar ţinu capul în jos. Rezistă dorinţei de a-şi duce mâna la partea stângă a feţei, ca să simtă pielea ridicată şi tare, cu nenumăratele sale unde şi linii care, când era doar un

copil, îi amintiseră lui Yaw de o hartă. Îşi dorise ca acea hartă să-l scoată din Edweso, şi oarecum aşa se întâmplă. Cei din satul său abia îl puteau privi şi strânseseră bani să-l trimită la şcoală ca să înveţe, dar şi ca să nu mai fie nevoiţi să li se amintească de ruşinea lor, bănuia Yaw. Altminteri, harta pielii pline de cicatrici a lui Yaw nu îl dusese nicăieri. Nu se însurase. Nu avea să conducă. Edweso venise cu el.

Yaw nu îşi atinse cicatricea. În schimb, aşează cartea pe masă cu atenţie şi îşi aminti să zâmbească.

— Eram doar un bebeluş, spuse el. Nu ştiu decât ce am auzit şi eu.

Ce auzise: că Nebuna din Edweso, cutreierătoarea, mama lui, Akua, dăduse foc la colibă în timp ce el, încă bebeluş, dormea împreună cu surorile lui. Că tatăl lui, Asamoah, Schilodul, nu putuse să salveze decât un copil, pe fiul lui. Că Schilodul nu-i lăsase să o ardă pe Nebună. Că Nebuna şi Schilodul fuseseră exilaţi la marginea oraşului. Că oraşul strânsese bani să trimită copilul plin de cicatrici la şcoală, când era încă prea mic ca să fi uitat gustul laptelui de la ţâţa mamei. Că Schilodul murise când copilul plin de cicatrici era încă la şcoală. Că Nebuna mai trăia.

Yaw nu mai fusese în Edweso din ziua în care plecase la şcoală. Mulţi ani, mama sa îi trimisese scrisori, fiecare scrisă de mâna cuiva pe care reuşise să-l convingă să scrie în locul ei în ziua respectivă. Scrisorile îl rugau pe Yaw să vină să o vadă, dar el nu îi răspunse niciodată, aşa că până la urmă mama lui se opri. Când era încă la şcoală, Yaw îşi petrecea vacanţele cu familia lui Edward din Oseim. Ei îl luară acasă de parcă ar fi fost unul de-ai lor, iar Yaw îi iubea de parcă le aparţinea. O iubire care nu-şi cere

iertare, care nu pune la îndoială, iubirea căţelului vagabond care urmăreşte omul acasă de la lucru în fiecare seară, bucuros doar că i se permite să meargă lângă el. În Oseim întâlnise Yaw prima fată care avea să-l intereseze vreodată. La şcoală, cel mai mult îi plăcuseră poeţii romantici, şi petrecuse nopţi întregi în Oseim copiindu-i pe Wordsworth şi pe Blake pe frunze pe care le împrăştia în jurul locului de lângă râu unde se ducea fata după apă.

Petrecu o săptămână întreagă făcând acest lucru, ştiind că vorbele englezilor albi nu însemnau nimic pentru ea, fiindcă nu le putea citi. Ştiind că trebuia să vină la el ca să afle ce scria pe frunze. Se gândea la asta în fiecare noapte. Cum fata avea să-i aducă un mănunchi de frunze ca el să-i recite „Un vis” sau „Un gând de seară”[10].

În schimb, ea se duse la Edward. Edward îi citi versurile şi apoi Edward îi spuse că frunzele erau opera lui Yaw.

— Te place, să ştii, zise Edward. Poate într-o zi o să te ceară de nevastă.

Dar fata scutură din cap, plesnind scârbită din limbă.

— Dacă mă mărit cu el, copiii mei o să fie urâţi, declară ea.

În seara aceea, întins lângă Edward în camera lui, Yaw ascultă cum prietenul lui cel mai bun îi spunea că îi explicase fetei că o cicatrice nu se moşteneşte.

Acum, când avea aproape cincisprezece ani, Yaw nu mai ştia ce să creadă: dacă e adevărat sau nu.

---

[10] Poeme de William Blake („A Dream”) şi William Wordsworth („A Night Thought”).

Semestrul trecu. În iunie, Kwame Nkrumah, un lider politic din Nkroful, înfiinţă Partidul Popular Convenţie, iar Edward intră în partid la scurt timp. „Vine independenţa, fratele meu”, îi plăcea să îi spună lui Yaw în serile în care Yaw încă mai venea la cină la el şi la soţia sa. Asta se întâmpla tot mai rar. Doamna Boahen aştepta al cincilea copil şi avea o sarcină dificilă. Atât de dificilă, încât cei doi încetară să mai primească oaspeţi. Mai întâi doar pe ceilalţi profesori şi prieteni din oraş care se aciuaseră pe la ei, dar apoi şi Yaw observă că era tot mai puţin binevenit.

Aşa că Yaw îşi luă o fată în casă. Ezitase să aibă alţi oameni în casă de când se ştia. Putea să-şi prepare câteva feluri de mâncare cu destulă pricepere. Putea să-şi aducă singur apă şi să-şi spele rufele. Nu îşi ţinea casa la fel de ordonată pe cât fusese obligat să-şi ţină camera la şcoală, dar nici unul dintre aceste lucruri nu îl deranja. Prefera dezordinea şi mesele frugale, dacă asta însemna că nu trebuia să aibă altă persoană în casă, care să stea cu ochii pe el.

— Asta-i o prostie! zise Edward. Eşti profesor. Se uită lumea la tine toată ziua.

Dar pentru Yaw era diferit. În faţa clasei, nu era el însuşi. Era un artist, urmând tradiţia dansatorilor şi povestitorilor din sate. Acasă, era el cu adevărat. Timid şi singuratic, mânios şi ruşinat. Nu voia să-l vadă nimeni acolo.

Edward examină singur toate candidatele, iar la sfârşit Yaw se pricopsi cu Esther, o fată din neamul Ahanta, chiar din Takoradi.

Esther era o fată banală. Poate chiar urâtă. Avea ochii prea mari pentru capul ei şi capul prea mare pentru corpul ei. În

prima zi de lucru, Yaw o conduse la camera din spatele casei şi îi spuse că el îşi petrecea scriind cea mai mare parte din timp. O rugă să nu îl deranjeze şi apoi ieşi din cameră şi se întoarse la biroul său.

Cartea devenea nedisciplinată. Liderii politici ai mişcării de independenţă de pe Coasta de Aur, cei Şase Grozavi, se întorseseră cu toţii de la studii din America şi Anglia, şi din câte îşi dădea seama Yaw, erau toţi precum Edward, răbdători, dar energici, încrezători că independenţa avea să vină cu adevărat. Yaw citea din ce în ce mai mult despre mişcarea de eliberare a negrilor din America, şi era atras de furia care aprindea fiecare frază din cărţile lor. Asta îşi dorea de la cartea lui. O furie academică. Tot ce părea că poate aduna era un vaiet interminabil.

— Mă scuzaţi, domnu'.

Yaw ridică privirea din carte. Esther stătea în faţa lui, cu mătura lungă confecţionată manual cu care insistase să vină, deşi Yaw îi spusese că în casa lui există multe mături.

— Nu-i nevoie să vorbeşti în engleză, spuse Yaw.

— Da, domnu', da' sor-mea a zis că s'teţi profesor, că să vorbesc engleză.

Părea îngrozită, cu umerii aduşi în faţă şi cu mâinile strângând mătura atât de tare, încât Yaw vedea cum pielea ce acoperea articulaţiile degetelor începea să se întindă şi să se înroşească. Îşi dorea să-şi fi putut acoperi faţa, să o liniştească pe tânăra femeie.

— Înţelegi twi? întrebă Yaw în limba sa maternă, iar Esther dădu aprobator din cap. Atunci, vorbeşte liber. Auzim destulă engleză şi-aşa.

Era ca şi cum ar fi deschis o poartă. Corpul ei începu să alunece într-o poziţie lejeră, iar Yaw îşi dădu seama că nu cicatricea lui o îngrozise, ci problema limbii, un semn al educaţiei sale, al clasei sale, prin comparaţie cu a lui. Fusese îngrozită că pentru profesorul cărţii albilor avea să fie nevoită să vorbească limba albilor. Acum, eliberată de engleză, Esther zâmbea mai luminos decât oricine altcineva pe care-l văzuse Yaw de foarte mult timp. Vedea strungăreaţa mare, mândră, care stătea ca o uşă între cei doi dinţi din faţă ai fetei, şi se trezi că îşi îndreaptă privirea prin uşa aceea, ca şi cum putea vedea departe, până în gât, până în stomac, până în căminul sufletului ei.

— Domnu', am terminat de făcut curat în dormitor. Aveţi multe cărţi acolo. Ştiaţi? Le-aţi citit pe toate? Ştiţi să citiţi în engleză? Domnu, unde ţineţi uleiu' de palmier? Nu l-am găsit în bucătărie. E o bucătărie drăguţă. Ce vreţi la cină? Să mă duc la piaţă? Ce scrieţi?

Respirase? Dacă da, Yaw nu auzise. Ascunse paginile cărţii sale şi le puse deoparte, în timp ce se gândea la ce să spună.

— Fă orice vrei tu la cină. Nu contează ce.

Ea încuviinţă, aparent deloc nemulţumită că îi răspunsese doar la una dintre întrebări.

— O să fac ciorbă de capră cu ardei, zise ea, cu ochii în pământ, privind de colo colo, ca şi cum căuta pe podea

vreun gând pe care l-ar fi scăpat pe jos. Mă duc la piaţă azi. Se uită la el. Vreţi să mergeţi cu mine la piaţă?

Deodată, Yaw fu cuprins de mânie sau de emoţie. Nu îşi dădea seama care din ele, aşa că alese să răspundă cu mânie.

— De ce să vin la piaţă cu tine? Nu lucrezi pentru mine? strigă el.

Gura fetei se închise, iar poarta către sufletul ei se ascunse. Îşi aplecă într-o parte capul şi îl privi lung, ca şi cum abia atunci îşi dădu seama că avea un chip, şi că acel chip avea o cicatrice. Îl studie încă o clipă, apoi zâmbi din nou.

— Mă gândeam că poate vreţi o pauză de la scris. Sor-mea a zis că profesorii sunt foarte serioşi pentru că fac toată munca în cap şi uneori trebuie să le amintim să-şi folosească şi corpul. Nu vă folosiţi corpul dacă mergeţi la piaţă?

Acum, fu rândul lui Yaw să zâmbească. Esther râse, cu gura larg deschisă, şi deodată lui Yaw îi veni dorinţa stranie de a băga mâna acolo, înăuntru, şi a smulge puţin din acea fericire pentru sine, ca să o păstreze mereu cu el.

Se duseră la piaţă. Femei grase cu copii la sân vindeau supă, porumb, igname, carne. Bărbaţii şi băieţii stăteau în picioare, tocmindu-se unii cu alţii. Unii vindeau mâncare, alţii sculpturi şi tobe din lemn. Yaw se opri la ghereta unui băiat care părea cam de treisprezece ani, care sculpta simboluri cu un cuţit într-o tobă. Tatăl băiatului stătea lângă el şi îl urmărea cu atenţie. Yaw îl recunoscu pe bărbat de la festivalul Kundum care avusese loc cu un an

în urmă. Era unul dintre cei mai buni toboşari pe care îi văzuse Yaw, şi văzându-l pe bărbat uitându-se lung la fiul său, îşi dădu seama că îşi dorea ca băiatul lui să fie şi mai bun.

— Vă place să bateţi toba? întrebă Esther.

Yaw nu îşi dădu seama că ea îl privea. Era atât de neobişnuit să fie nevoit să se preocupe de alţii. Până la urmă, nu fusese mânios. Doar emoţionat.

— Eu? Nu, nu. N-am învăţat niciodată.

Ea dădu aprobator din cap. Trase în urma ei capra abia cumpărată, legată cu funie, şi din când în când, pe drum, animalul se încăpăţâna, îşi afunda copitele în pământ şi împungea aerul cu capul, iar coarnele sale reflectau lumina. O trăgea cu putere, iar capra behăia, poate la ea, deşi poate ar fi făcut aşa oricum.

Yaw îşi dădu seama că ar trebui să spună ceva. Îşi drese glasul şi o privi pe fată, dar cuvintele i se blocară. Ea îi zâmbi.

— Fac o ciorbă foarte bună de capră cu ardei, zise ea.

— Nu mai spune.

— Da, aşa de bună, c-o să ziceţi c-a făcut-o mama dumneavoastră. Unde-i mama dumneavoastră? întrebă ea pe nerăsuflate.

Capra se opinti şi urlă. Esther îşi mai înfăşură o dată funia în jurul încheieturii şi trase. Lui Yaw îi veni ideea că ar trebui să se ofere să ducă el capra, dar nu făcu asta.

— Mama mea trăieşte în Edweso. N-am mai văzut-o de la şase ani. Se opri. Ea mi-a făcut asta.

Arătă spre cicatrice şi îşi răsuci corpul în aşa fel încât fata să o vadă mai bine.

Esther se opri din mers, iar Yaw făcu la fel. Ea îl privi, şi pentru o clipă el se temu că fata avea să întindă mâna în încercarea de a-l atinge, dar nu fu aşa.

În schimb, zise:

— Sunteţi foarte mânios.

— Da, zise el.

Recunoştea asta rareori faţă de sine, darămite faţă de altcineva. Cu cât se uita mai mult la sine într-o oglindă, cu cât trăia mai mult singur, cu cât ţara pe care o iubea rămânea mai mult sub conducerea colonială, cu atât devenea mai mânios. Iar ţinta nebuloasă, misterioasă a mâniei sale era mama sa, o femeie de al cărei chip abia îşi mai aducea aminte, un chip reflectat însă în cicatricea sa.

— Nu vă stă bine mânios, zise Esther. Mai trase o dată cu sete de funia caprei, iar Yaw o ascultă cum behăie în timp ce amândoi mergeau în faţa ei.

Era îndrăgostit de ea. Trecură cinci ani până să-şi dea seama, deşi poate că ştiuse din prima zi. Era vară, iar ceaţa persistentă a căldurii era deasupra lor, atât de omniprezentă încât părea un murmur grav, o căldură pe care o puteai auzi. Yaw nu trebuia să predea în semestrul de vară, aşa că avea ore, zile întregi la dispoziţie să stea să scrie şi să citească. În schimb, de la locul lui de la birou

o privea pe Esther făcând curat. Se prefăcea enervat când ea îşi dădea drumul la noianul de întrebări nesfârşite, dar din acea primă zi, îi răspundea la toate, pe rând. Când nu ploua, stătea afară la umbra unui arbore de mango mare şi stufos, în timp ce ea scotea apă din puţ. O căra în casă cu două găleţi, muşchii umflaţi ai braţelor sale se flexau, o peliculă de sudoare apărea pe ei, iar când trecea pe lângă el, îi zâmbea, iar strungăreaţa sa era atât de adorabilă, încât îl făcea să plângă.

Totul îl făcea să plângă. Înţelegea diferenţele dintre ei ca două prăpastii, imposibil de trecut. El era bătrân; ea era tânără. El era educat; ea, nu. El era însemnat cu cicatrice; ea era întreagă. Fiecare diferenţă adâncea tot mai mult prăpastia. Nu exista vreo cale.

Aşa că nu vorbea. Seara, ea îl întreba ce voia la cină, la ce lucra, dacă auzise vreo noutate despre mişcarea de independenţă, dacă se mai gândea să călătorească la studii.

El spunea ce trebuia spus, nimic mai mult.

— Banku e prea lipicios azi, spuse ea în timp ce mâncau într-o seară.

La început, ea insistase să ia masa separat, spunând că nu se face să mănânce împreună, ceea ce era destul de adevărat. Dar gândul că ea stătea singură în camera sa şi toate întrebările ei nu aveau unde să se ducă îi părea varianta mai rea. Aşa că acum, în seara asta, ca în fiecare seară, ea mânca în faţa lui Yaw la măsuţa lui din lemn.

— E bun, zise el şi zâmbi.

Îşi dorea să fi fost un bărbat frumos, cu pielea netedă precum argila. Dar nu era genul de bărbat care să cucerească o femeie prin simpla lui prezenţă. Trebuia să facă ceva.

— Nu, mi-a ieşit mai bun altădată. E-n regulă. Nu trebuie să-l mâncaţi dacă nu vă place. Vă fac altceva. Aţi vrea supă?

Dădu să-i strângă farfuria, aşa că el o ţinu la loc.

— E bun, zise din nou, mai energic.

Se întrebă ce ar fi trebuit să facă s-o cucerească. În ultimii cinci ani, ea îl făcuse să se deschidă tot mai mult. Punându-i întrebări despre studii, despre Edward, despre trecut.

— Ai vrea să vii la Edweso cu mine? întrebă Yaw. Să merg în vizită la mama?

Imediat ce spuse asta, îi păru rău. Ani de zile, Esther insistase ca el să se ducă, dar el fie o evitase, fie o ignorase. Acum, iubirea îl adusese la disperare. Nici măcar nu ştia dacă Nebuna din Edweso mai trăia.

Esther părea nehotărâtă.

— Vreţi să vin?

— În caz că am nevoie de cineva să-mi facă de mâncare pe drum, zise el iute, încercând să păstreze aparenţele.

După o clipă de gândire, fata încuviinţă. Pentru prima dată de când o întâlnise, nu mai avea alte întrebări.

Erau două sute şase kilometri între Takoradi şi Edweso. Yaw ştia fiindcă simţea fiecare kilometru ca pe o piatră înfiptă în gâtul său. Două sute şase pietre strânse în gură, ca să nu poată vorbi. Chiar şi atunci când Esther îi punea vreo întrebare, cum ar fi cât mai aveau de mers, cum avea să-i explice prezenţa oamenilor din sat, ce avea să-i spună mamei sale când o vedea, pietrele îi blocau cuvintele. Într-un sfârşit, şi Esther tăcu.

El îşi amintea atât de puţin din Edweso, aşa că nu îşi dădu seama dacă se schimbase ceva. Când ajunseră în oraş, fură întâmpinaţi mai întâi de o căldură înăbuşitoare, cu razele soarelui întinse ca o pisică după somn. Doar câţiva oameni stăteau în piaţă în ziua aceea, dar cei care erau acolo se holbau fără fereală, şocaţi fie la vederea vehiculului, fie a străinilor.

— La ce se uită? şopti Esther, jalnic. Era îngrijorată pentru propria persoană, că oamenii aveau să creadă că e necuviincios ca ei doi să călătorească împreună, necăsătoriţi. Încă nu îi spusese acest lucru, dar el îl sesiza în felul în care ea mergea cu ochii în pământ în spatele lui.

Nu după mult timp, un băieţel care probabil nu avea mai mult de patru ani şi care ţinea tivul pânzei în care era înfăşurată mama sa, arătă cu degetul lui micuţ spre Yaw.

— Uite, mami, ce faţă! Ce faţă!

Tatăl băiatului, care stătea de cealaltă parte a sa, îl apucă iute de mână.

— Încetează cu prostiile! îl admonestă el, dar apoi se uită cu mai multă atenţie de-a lungul liniei desenate de degetul micuţului.

Se apropie de Yaw şi de Esther, unde stăteau aceştia, nesiguri, ţinând fiecare câte o plasă.

— Yaw? întrebă el.

Yaw lăsă plasa să cadă pe pământ şi se apropie de bărbat.

— Da? zise el. Mi-e teamă că nu reţin cine eşti.

Ridică mâna la frunte pentru a-şi feri ochii de soare, dar curând o întinse din nou ca să-i strângă mâna bărbatului.

— Mi se spune Kofi Poku, spuse bărbatul, strângându-i mâna la rândul său. Aveam vreo zece ani când ai plecat. Ea e nevastă-mea, Gifty, şi băiatul meu, Henry.

Yaw dădu mâna cu toţi, apoi se întoarse către Esther.

— Ea e... ea e Esther, zise el.

Iar Esther dădu şi ea mâna cu toţi.

— Presupun că ai venit aici s-o vezi pe Nebuna, spuse Kofi Poku înainte să-şi dea seama de greşeala comisă. Îşi duse mâna la gură. Îmi pare tare rău. Vreau să spun Ma Akua.

Yaw îşi dădu seama, din felul în care ochii lui Kofi Poku se mişcară cercetător şi gura îi încetini, că acesta nu trebuise să-i spună pe nume mamei sale de ani de zile. Poate chiar niciodată. Din câte ştia Yaw, Nebuna din Edweso îşi căpătase porecla, pare-se, chiar dinainte să se nască el.

— Nu-ţi face griji, zise Yaw. Am venit s-o vedem pe mama, da.

Chiar atunci, soţia lui Kofi Poku se aplecă să-i şoptească ceva la ureche, iar sprâncenele bărbatului se ridicară, luminându-i chipul. Când vorbi, fu ca şi cum lui îi venise de fapt ideea respectivă.

— Cred că sunteţi foarte obosiţi de pe drum, tu şi soţia ta. Eu şi nevastă-mea am vrea să staţi cu noi. Vă pregătim noi cina.

Yaw începu să scuture din cap, dar Kofi Poku dădu din mână, ca şi cum încerca să-i contracareze refuzul lui Yaw cu al său.

— Insist. În plus, mama ta e trează la cele mai ciudate ore. N-ar fi bine să te duci la ea azi. Aşteaptă până mâine-seară. O să trimitem pe cineva s-o anunţe că vii.

Cum puteau să refuze? Yaw şi Esther se gândiseră să meargă direct la casa lui Akua şi să rămână acolo, dar în schimb parcurseră distanţa de un kilometru şi jumătate dintre piaţa oraşului şi casa lui Poku. Când ajunseră acolo, ceilalţi copii ai lui Kofi Poku, trei fete şi un băiat, începeau să mănânce de seară. Una dintre fete, cea mai înaltă şi mai subţire, stătea în faţa unui mojar uriaş. Băiatul ţinea pisălogul, care era aproape de două ori cât el. Îl ţinea drept în sus şi apoi îl trântea imediat ce mâna fetei terminase de întors fufu din mojar, abia evitând impactul.

— Salut, copiii mei, îi strigă Kofi Poku, şi toţi copiii se opriră din ceea ce făceau şi se ridicară să-şi întâmpine părinţii, dar când îl văzură pe Yaw, îşi potoliră glasurile şi făcură ochii mari.

Cea care părea cea mai mică dintre fete, cu câte două pufuri de păr de o parte şi de alta a capului, trase de cracul pantalonului fratelui său.

— Băiatul lu’ Nebuna, şopti ea.

Însă toţi o auziră, iar Yaw ştiu acum cu siguranţă că povestea sa devenise o legendă în oraşul natal.

Toţi rămaseră în picioare, jenaţi un minut, apoi Esther luă pisălogul de la băiatul cel mare cu braţele ei mari şi musculoase şi lovi iute fufu din mojar până să aibă cineva timp să gândească sau să reacţioneze. Bila de fufu se turti, iar băţul pentru fufu căzu cu o bufnitură pe podeaua de humă.

— Ajunge! strigă Esther după ce se întoarseră cu toţii să o privească. Nu a suferit destul omul ăsta ca să se întoarcă acasă la aşa ceva? întrebă ea.

— Vă rog s-o scuzaţi pe fetiţa mea, spuse doamna Poku, folosindu-şi propriul glas ca să vorbească în loc de al bărbatului său, pentru prima dată de când o cunoscuseră. Doar că au auzit şi ei poveştile. Nu o să mai facă greşeala asta din nou.

Se întoarse, îşi lăsă privirea să zăbovească asupra fiecăruia dintre cei cinci copii, chiar şi asupra celui mic de la picioarele sale, şi aceştia înţeleseră repede, fără să mai fie nevoie de altă explicaţie.

Kofi Poku îşi drese glasul şi le făcu semn celor doi să-l urmeze la locurile lor. Până acolo, Yaw şopti: „Mulţumesc”, iar Esther ridică din umeri.

— Lasă-i să creadă că eu sunt nebuna, zise Esther.

Se aşezară la masă. Copiii îi serviră, speriaţi, dar amabili. Kofi Poku şi soţia sa le spuseră la ce să se aştepte de la mama lui Yaw.

— Locuieşte doar cu o fată în casă în locul acela pe care l-a construit tatăl tău pentru ea la marginea oraşului. Rareori mai iese din casă, deşi uneori o vezi afară, îngrijind de grădină. Are o grădină minunată. Soţia mea se duce deseori să admire florile care cresc acolo.

— Vorbeşte când o vezi? o întrebă Yaw pe doamna Poku.

Femeia scutură din cap.

— Nu, dar mereu e amabilă cu mine. Chiar îmi dă flori să iau acasă. Le pun la fete în păr înainte să mergem la biserică, şi cred că o să le aducă o căsnicie bună.

— Nu-ţi face griji, spuse Kofi Poku. Sunt sigur că o să te cunoască. Inima ei o să te cunoască. Soţia lui şi Esther încuviinţară amândouă din cap, iar Yaw întoarse privirea.

Era întuneric în curte, dar căldura nu scăzuse, doar se transformase, în bâzâitul ţânţarilor şi zumzăitul altor insecte.

Yaw şi Esther îşi terminară mâncarea. Mulţumiră. Fură conduşi în camera lor, unde Esther insistă să doarmă pe podea în timp ce Yaw primi salteaua, una tare şi plină de arcuri, care îi dădu de furcă spatelui său. Şi aşa dormiră acolo.

Petrecură dimineaţa pregătindu-se, plimbându-se prin Edweso şi mâncând de multe ori. Li se spusese că mama

lui Yaw dormea rareori şi părea să prefere serile, nu dimineţile. Aşa că rămaseră în aşteptare. Esther mai ieşise din Takorado o singură dată în viaţă, iar lui Yaw îi plăcea să vadă mirarea din ochii ei în timp ce cuprindeau stranietatea acestui oraş nou.

Toată lumea credea că erau căsătoriţi. Yaw nu îi corectă şi, spre încântarea lui, nici Esther, deşi Yaw se întreba dacă asta nu cumva se datora mai curând politeţii ei, şi nu dorinţei. Îi era prea teamă să întrebe.

Curând, cerul începu să se întunece, şi cu fiecare nuanţă nouă, stomacul lui Yaw începea să se strângă. Esther se tot uita la el cu atenţie, cercetându-i chipul ca şi cum în el se găseau instrucţiuni despre felul în care să se simtă şi ea.

— Nu-ţi fie teamă, zise ea.

De când se cunoscuseră, cu cinci ani în urmă, Esther fusese cea care îl încurajase să se întoarcă acasă. Spunea că are de-a face cu iertarea, însă Yaw nu era sigur că el credea în iertare. Cel mai mult auzea cuvântul în puţinele zile în care mergea la biserica albilor cu Edward şi doamna Boahen, şi uneori cu Esther, aşa că începuse să i se pară un cuvânt pe care albii îl aduseseră cu ei când sosiseră prima dată în Africa. Un truc pe care creştinii lor îl învăţaseră şi despre care le vorbeau tare şi liber oamenilor de pe Coasta de Aur. Iertare, strigau, în timp ce îşi săvârşeau relele. Când era mai tânăr, Yaw se întreba de ce nu propovăduiau că oamenii trebuie să evite să mai săvârşească rele cu totul. Dar cu cât înainta în vârstă, cu atât înţelegea mai bine. Iertarea era un act realizat după faptă, o bucată din viitorul faptei rele. Iar dacă omului îi

îndrepţi ochiul spre viitor, e posibil să nu mai vadă ce lucruri îl vatămă în prezent.

Când se făcu în sfârşit seară, Kofi Poku îi conduse pe Yaw şi pe Esther la casa mamei lui Yaw de la marginea oraşului. Yaw o recunoscu imediat după plantele luxuriante care îi creşteau în grădină. Culori pe care Yaw nu le mai văzuse vreodată înfloreau pe tije lungi şi verzi, ce foşneau din pricina vântului sau a vietăţilor care mişunau sub ele.

— Aici vă las, spuse Kofi Poku.

Nici nu ajunseseră încă la uşă. Pentru orice familie, în oraşul acesta şi în multe altele, ar fi fost considerată o impoliteţe din partea unui localnic să fie atât de aproape de casa cuiva şi să nu dea bună ziua stăpânului casei, însă Yaw văzu jena de pe chipul bărbatului, aşa că îi făcu cu mâna şi îi mulţumi din nou în timp ce acesta se îndepărta.

Uşa de la casă era deschisă, dar Yaw tot bătu de două ori, cu Esther în spatele său.

— Bună ziua? se auzi un glas confuz. O femeie care arăta mai bătrână decât Yaw, cărând un castron de lut, coti pe după casă. Când îl văzu pe Yaw, văzu cicatricea, rămase cu gura căscată, iar castronul căzu pe jos, spărgându-se, împrăştiind bucăţi de lut roşu de la uşă până în grădină. Bucăţele de lut pe care nu aveau să le mai găsească, bucăţele care aveau să fie înghiţite în ţărâna aceea din care se născuseră şi ei.

Femeia striga.

— Slavă Domnului pentru toată mila Sa! Slavă Domnului că e în viaţă! Domnul nostru nu doarme! Femeia dansa în jurul camerei. Bătrâno, Dumnezeu ţi-a adus băiatul! Bătrâno, Dumnezeu ţi-a adus băiatul ca să nu trebuiască să te duci în Asamando fără să-l vezi. Bătrâno, vino de vezi! urla ea.

În spatele său, Yaw o auzea pe Esther bătând din palme în semn de laudă mai moderată. Nu se întoarse, dar ştiu că ea zâmbea luminos, iar căldura acelui gând îl făcu să prindă curaj să mai facă un pas în încăpere.

— Nu mă aude? mormăi femeia pentru sine, întorcându-se brusc spre dormitor.

Yaw se mişca şi el, mai întâi urmărind-o pe femeie, apoi continuând drept până ajunse în sufragerie. Mama lui se aşeză în colţ.

— Deci, te-ai întors în sfârşit acasă, zise ea, zâmbind.

Dacă el nu ar fi ştiut deja că femeia din casa aceasta era mama lui, nu ar fi ştiut privind-o. Yaw avea cincizeci şi cinci de ani, ceea ce însemna că ea avea şaptezeci şi şase, dar părea mai tânără. Ochii săi aveau privirea lipsită de povară a tinereţii, iar zâmbetul îi era generos, dar înţelept. Când se ridică, spatele îi era drept, oasele nu-i erau gârbovite încă de greutatea fiecărui an. Când merse spre el, membrele sale erau fluide, deloc înţepenite, iar încheieturile nu se opreau vreo clipă. Iar când îl atinse, când îi luă mâinile într-ale sale, în mâinile sale distruse, pline de cicatrici, când îi frecă dosul palmelor cu degetele ei mari, strâmbe, el simţi cât de moi erau arsurile ei, foarte moi.

— Fiul s-a întors în sfârşit acasă. Visele nu te lasă şi se împlinesc. Nu te lasă.

Ea îi ţinea mâinile în continuare. În uşă, slujnica îşi drese glasul. Yaw se întoarse şi le văzu pe ea şi pe Esther stând acolo şi zâmbindu-le cu gura până la urechi.

— Bătrâno, punem masa! strigă femeia. Yaw se întrebă dacă glasul ei era întotdeauna atât de zgomotos sau dacă era astfel pentru el.

— Te rog, nu te deranja, o rugă el.

— Ha? Fiul se întoarce acasă după toţi anii ăştia, şi maică-sa să nu taie o capră?

Îşi supse dinţii ieşind pe uşă.

— Şi tu? o întrebă Yaw pe Esther.

— Cine-o să fiarbă ignama în timp ce femeia taie capra? întrebă ea, cu un glas parcă pus pe şotii.

Yaw le privi ducându-se, şi pentru prima dată se emoţionă. Deodată, simţi ceva ce nu mai simţise de foarte, foarte mult timp.

— Ce faci? strigă el, fiindcă maică-sa îi pusese mâna pe cicatrice, trecându-şi degetele peste pielea distrusă pe care numai el o atinsese de aproape jumătate de secol.

Ea continuă, nedescurajată de mânia din vocea lui. Îşi duse degetele arse de la sprânceana pierdută la obrazul ieşit în relief, la bărbia plină de cicatrici. Atinse totul, şi abia după ce ea termină, începu Yaw să plângă.

Ea îl trase cu sine la pământ, îi luă capul şi-l duse la piept şi începu să cânte încet, monoton: „Băiatu’ me-eu! Băiatu’ me-eu! Băiatu’ me-eu! Băiatu’ meu!”

Cei doi rămaseră astfel mult timp, şi după ce Yaw vărsă mai multe lacrimi decât vărsase vreodată, după ce mama sa isprăvi de strigat numele lui în lume, el se dezlipi de ea ca s-o privească.

— Spune-mi povestea despre cum mi-am căpătat cicatricea, zise el.

Ea oftă.

— Cum să-ţi spun povestea cicatricei tale fără să-ţi spun mai întâi povestea viselor mele? Şi cum să vorbesc despre visele mele fără să vorbesc despre familia mea? Familia noastră?

Yaw aşteptă. Mama lui se ridică de pe pământ şi îi făcu semn să facă şi el la fel. Arătă spre un scaun de pe o latură a camerei, iar ea se aşeză pe scaunul din cealaltă parte. Privi peretele din spatele capului lui Yaw.

— Înainte să te naşti, am început să am vise rele. Visele începeau la fel – o femeie făcută din foc venea să mă viziteze. În braţe, ţinea cei doi copii ai ei, de foc, dar apoi copiii dispăreau şi femeia îşi întorcea mânia asupra mea.

— Încă dinainte să înceapă visele, nu-mi era bine. Mama mea a murit de mâna Misionarului de la şcoala din Kumasi. O ştii?

Yaw scutură din cap. Nu mai auzise asta până atunci, şi chiar dacă ar fi auzit, ar fi fost prea mic ca să-şi amintească.

— Misionarul m-a crescut. Singurul meu prieten a fost un şaman. Am fost mereu o fetiţă tristă, fiindcă nu ştiam cum e să fii altfel. Când m-am măritat cu taică-tău, am crezut că pot să fiu fericită, şi când le-am avut pe surorile tale...

Aici, glasul său se curmă, dar ea ridică din umeri şi începu din nou.

— Când le-am avut pe surorile tale, am crezut că sunt fericită, dar apoi am văzut un alb arzând în piaţa din Edweso şi au început visele. Apoi a început războiul, şi visele s-au făcut mai rele. Taică-tău s-a întors fără un picior, şi visele s-au făcut mai rele. Te-am făcut pe tine, şi tristeţea nu a încetat. Am încercat să mă lupt cu somnul, dar eu sunt om, iar somnul nu e. Nu eram pe potriva lui. În somn într-o noapte, am dat foc la colibă. Se spune că tatăl tău nu a putut salva decât unul, pe tine. Dar asta nu e cu totul adevărat. M-a salvat şi pe mine de cei din oraş. Mulţi ani mi-am dorit să nu fi făcut asta.

— Mă lăsau să te văd doar ca să-ţi dau de mâncare. Apoi te-au trimis departe şi nu mi-au spus unde. Am trăit în casa asta cu Kukua din ziua aia şi până azi.

Ca şi cum ar fi fost chemată, Kukua, slujnica cea bătrână, intră cu vin. Îl servi pe Yaw mai întâi şi apoi pe mama sa, dar femeia refuză. Kukua plecă la fel de tăcută cum intrase.

Yaw bău din vin de parcă era apă. Când vasul rămase gol la picioarele sale, îşi întoarse din nou atenţia asupra mamei sale. Ea trase adânc aer în piept şi începu din nou.

— Visele nu au încetat. Nici după foc, nici până în ziua de azi. Am început s-o cunosc pe femeia din foc. Uneori, ca în noaptea focului, mă ducea la ocean în Cape Coast. Uneori mă ducea la o plantaţie de cacao. Uneori, în Kumasi. Nu ştiam de ce. Voiam răspunsuri, aşa că m-am întors la şcoala misionară să întreb de familia mamei. Misionarul mi-a spus că arsese toate lucrurile mamei, dar a minţit. Păstrase un lucru pentru sine.

Mama lui scoase colierul Effiei de la gât atunci şi i-l întinse lui Yaw. Strălucea negru în palma ei. El îl atinse şi îi simţi netezimea.

— Am dus colierul la fiul şamanului să fac ofrandă strămoşilor noştri ca să înceteze să mă mai pedepsească. Pe atunci, Kukua avea vreo paisprezece ani. Când am făcut ritualul, fiul şamanului s-a oprit. I-a dat drumul brusc colierului din mână şi a zis: „Ştii că ai răul în sânge?” M-am gândit că vorbeşte despre mine, despre lucrurile pe care le-am făcut, aşa că am încuviinţat. Dar apoi a zis: „Lucrul acesta pe care-l duci cu tine nu îţi aparţine”. Când i-am spus despre vise, mi-a zis că femeia din foc era o strămoaşă care s-a întors să mă viziteze. A zis că piatra neagră i-a aparţinut şi că de-asta se făcea fierbinte în mâna lui. A zis că dacă o ascultam, avea să-mi spună de unde vin. A zis să mă bucur că eram aleasă.

Yaw se înfurie din nou. De ce să se bucure că era aleasă, dacă acum era o femeie distrusă, iar el, un bărbat distrus? Cum să fie mulţumită cu viaţa asta?

Mama sa îi simţi probabil furia. Bătrână cum era, se duse la el şi îngenunche în faţa lui. Yaw îşi dădu seama că femeia plângea când i se udară tălpile.

Ea ridică privirea către el şi zise:

— Nu mă pot ierta pentru ce-am făcut. Nu o s-o fac. Dar când am ascultat poveştile femeii din foc, am început să înţeleg că şamanul avea dreptate. Avem răul în sânge. Sunt oameni care au făcut rău, fiindcă nu au văzut urmarea răului. Ei nu au avut mâinile astea arse ca să-i prevină.

Ea îi întinse mâinile, iar el le privi cu atenţie. Îi recunoscu pielea în propria lui piele.

— Ce ştiu acum, fiule: Răul naşte rău. Creşte. Se preschimbă, aşa încât uneori nu vezi că răul din lume a început ca răul din casa ta. Îmi pare rău că ai suferit. Îmi pare rău pentru felul în care suferinţa ta aruncă o umbră peste viaţa ta, peste femeia cu care ai să te însori, peste copiii pe care mai trebuie să-i ai.

Yaw o privi uimit, dar ea zâmbi doar.

— Când cineva face un lucru rău, că eşti tu sau sunt eu, că e mamă sau tată, că e omul de pe Coasta de Aur sau omul alb, e ca un pescar ce-şi întinde plasele în apă. Ţine doar un peşte sau doi de care are nevoie să se hrănească şi îi pune pe ceilalţi la loc în apă, gândindu-se că vieţile lor au să se întoarcă la normal. Nimeni nu uită că a fost odată prins, chiar dacă acum e liber. Dar, Yaw, tu trebuie totuşi să-ţi îngădui să fii liber.

Yaw o ridică pe mama sa de pe pământ şi o luă în braţe în timp ce ea incanta în continuare cu glas monoton: „Fii liber, Yaw. Fii liber”. El o îmbrăţişă, uimit de cât de uşoară era.

Curând, Esther şi Kukua intrară aducând oală după oală cu mâncare. Îi serviră pe Yaw şi pe mama sa până târziu în noapte. Apoi mâncară până când se ivi soarele.

Sonny

Închisoarea îi dădea lui Sonny răgaz să citească. Folosi orele dinainte să vină mama lui şi să-l scoată pe cauţiune pentru a răsfoi Sufletele negrilor[11]. Îl mai citise de patru ori şi încă nu se plictisise. Îi reafirma scopul pentru care se afla acolo, pe o bancă de fier, într-o celulă de fier. De fiecare dată când simţea inutilitatea muncii sale de la Asociaţia Naţională pentru Progresul Persoanelor de Culoare[12], frunzărea paginile ponosite ale cărţii, iar acest lucru îi întărea hotărârea.

— Nu ţi s-a urât de asta? zise Willie când dădu buzna pe uşile secţiei de poliţie.

Într-o mână îşi ţinea haina zdrenţăroasă, iar în cealaltă, o mătură. Făcea curat în casele din Upper East Side de când se ştia Sonny, şi nu avea încredere în măturile pe care le

[11] The Souls of Black Folk, eseu sociologic al scriitorului american W.E.B. Du Bois (1868–1963).

[12] NAACP, organizaţie pentru drepturile civile din Statele Unite, înfiinţată în 1909 în scopul de a asigura drepturi egale pentru persoanele de culoare.

aveau albii, aşa că venea întotdeauna cu a ei, cărând-o de la o staţie de metrou la alta, de pe stradă până în casă. Pe când era adolescent, mătura aceea îl făcea pe Sonny să se ruşineze nespus, văzând-o pe mama sa cărând-o peste tot ca pe o cruce. Dacă o ţinea în mână în zilele în care îi striga numele în timp ce el se juca baschet cu prietenii, se lepăda de ea precum Petru.

— Carson! striga ea, iar, în timp ce el îi răspundea cu tăcere, se gândea că avea dreptate să nu-i răspundă, fiindcă i se zicea de prea mult timp „Sonny”.

O mai lăsa să strige „Carson” de câteva ori înainte să spună în sfârşit: „Ce?” Ştia că avea să plătească pentru asta când se întorcea acasă. Ştia că mama sa avea să scoată Biblia şi să-şi strige rugăciunile pentru el în gura mare, dar făcea asta oricum.

Sonny luă Sufletele negrilor în timp ce ofiţerul deschidea uşa. Le făcu semn cu capul celorlalţi bărbaţi care fuseseră arestaţi în timpul marşului şi trecu pe lângă mama sa.

— De câte ori trebe să te-azvârle în puşcărie, ha? strigă Willie după el, dar Sonny îşi văzu de drum.

Nu era ca şi cum nu s-ar fi întrebat şi el acelaşi lucru de o sută de ori sau mai bine. De câte ori se putea ridica de pe podeaua murdară a unei celule? Câte ore putea să petreacă la marş? Câte vânătăi putea să adune de la poliţie? Câte scrisori putea să le trimită primarului, guvernatorului, preşedintelui? De câte zile mai era nevoie ca să se schimbe ceva? Şi când avea să se schimbe, chiar avea să se producă o schimbare? Avea să fie oare America diferită în vreun fel, sau în mare parte aceeaşi?

Pentru Sonny, problema Americii nu era segregarea, ci faptul că de fapt nu puteai să obţii segregare. Sonny încerca să scape de albi de când se ştia, dar, chiar aşa mare cum era ţara asta, nu aveai unde să te duci. Nici măcar în Harlem, unde albii deţineau cam tot ce vedeai cu ochii sau atingeai cu mâna. De fapt, Sonny voia Africa. Marcus Garvey[13] avusese dreptate. Liberia şi Sierra Leone, două eforturi care fuseseră un lucru bun, măcar în teorie. Problema era că în practică lucrurile nu mergeau la fel ca în teorie. Practica segregării încă însemna că Sonny trebuia să vadă albi pe locurile din faţă din fiecare autobuz în care se suia, că i se spunea „băiete” de prea mulţi mucoşi albi. Practica segregării însemna că trebuia să simtă separarea de ceilalţi ca pe o inegalitate, iar asta nu putea suporta.

— Carson, cu tine vorbesc! strigă Willie.

Sonny ştia că nu era niciodată prea mare ca să încaseze una după ceafă, aşa că se întoarse cu faţa la maică-sa.

— Ce?

Ea îl privi cu asprime, iar el îi întoarse privirea. În primii ani din viaţa lui, nu fuseseră decât el şi Willie. Oricât s-ar fi străduit, Sonny nu reuşea să evoce imaginea tatălui său, şi încă nu o iertase pe mama sa pentru asta.

— Eşti un căpos şi-un prost, zise Willie, acum trecând pe lângă el. Tre’ să nu mai stai atâta la închisoare şi să stai mai mult cu copiii tăi. Asta tre’ să faci.

---

[13] Activist al drepturilor omului (1887–1940), care considera că negrii trebuie să se întoarcă pe pământurile strămoşeşti din Africa; a promovat dezvoltarea Liberiei în acest scop.

Mormăi ultima parte în aşa fel încât Sonny abia s-o poată auzi, dar el ar fi ştiut ce spunea ea chiar dacă nu ar fi rostit efectiv cuvintele. Era supărat pe ea, fiindcă nu avea tată, iar ea era supărată pe el, fiindcă devenise la fel de absent ca tatăl său.

Sonny făcea parte din echipa de locuinţe a Asociaţiei Naţionale pentru Progresul Persoanelor de Culoare. O dată pe săptămână, el şi ceilalţi bărbaţi şi femei din echipă mergeau în tot felul de cartiere din Harlem şi îi întrebau pe oameni cum o duc.

— Avem atâţia gândaci şi şobolani, că tre' să ţinem periuţa de dinţi în frigider, se plânse o mamă.

Era ultima vineri din lună, iar Sonny încă suferea de durerea de cap de după noaptea de joi. „Mm-hmm", îi spuse el femeii, ştergându-şi fruntea cu o mână, ca şi cum putea absorbi puţin din durerea care îi pulsa acolo. În timp ce ea vorbea, Sonny se prefăcea că ia notiţe în carnet, dar era acelaşi lucru pe care îl auzise în ultima casă, şi în cea de dinaintea aceleia. De fapt, Sonny putea să nu meargă în nici un apartament, şi tot ar fi ştiut ce aveau de spus locatarii. El, Willie şi sora lui, Josephine, locuiseră în condiţii ca acestea, şi mult mai rele.

Îşi amintea limpede vremea în care cel de-al doilea soţ al mamei sale, Eli, plecase şi luase banii de chirie cu el. Sonny o ţinuse pe micuţa Josephine în braţe în timp ce mergeau din stradă în stradă, rugându-se de toţi cei pe care-i întâlneau să îi primească. Ajunseseră într-un apartament în care locuiau patruzeci de persoane, printre care şi o bătrână bolnavă, care îşi pierduse controlul intestinelor. În fiecare noapte, femeia stătea într-un colţ,

tremurând şi plângând şi umplându-şi pantofii cu rahat. Apoi şobolanii veneau şi îl mâncau.

O dată, când mama sa fusese disperată, îi dusese să stea într-unul din apartamentele din Manhattan în care făcea curat în timp ce familia respectivă era în vacanţă. Apartamentul avea şase dormitoare pentru doar două persoane. Sonny nu ştia ce să facă în tot acel spaţiu. Îşi petrecuse toată ziua în camera cea mai mică, prea speriat să atingă ceva, ştiind că mama sa avea să fie nevoită să-i şteargă amprentele dacă lăsa vreunele.

— Nenea, poţi să mă ajuţi? zise un băiat.

Sonny lăsă carnetul în jos şi se uită la el. Era mic, dar ceva din privirea lui îi spuse lui Sonny că era mai mare decât părea, că avea în jur de paisprezece sau cincisprezece ani. Băiatul se duse la femeie şi îi puse o mână pe umăr. Se uită lung la Sonny mai mult timp, aşa că Sonny avu timp să-i studieze ochii. Erau cei mai mari ochi pe care Sonny îi văzuse vreodată la un bărbat sau la o femeie, cu gene precum picioarele lungi şi fascinante ale unui păianjen înfricoşător.

— Nu poţi, nu? zise băiatul. Clipi de două ori iute, apoi, privind cum i se descâlceau genele sale picioare de păianjen, Sonny fu cuprins deodată de frică. Nici măcar atâta lucru nu eşti în stare să faci? continuă băiatul.

Sonny nu ştia ce să spună. Ştia doar că trebuia să plece de acolo.

Glasul băiatului îi răsună lui Sonny în cap tot restul săptămânii, al lunii, al anului. Ceruse să fie mutat din echipa de locuinţe ca să nu-l mai revadă.

„Nici măcar atâta lucru nu eşti în stare să faci?”

Sonny fu arestat la alt marş. Şi apoi la altul. Şi apoi la altul. După a treia arestare, când Sonny era deja cu cătuşele la mâini, unul dintre poliţişti îi trase un pumn în figură. În timp ce ochiul începea să i se umfle şi să i se închidă, Sonny îşi ţuguie buzele ca şi cum ar fi vrut să scuipe, dar poliţistul îl privi în ochiul teafăr, scutură din cap şi zise:

— Dacă faci asta, azi eşti mort.

Mama lui îi văzu chipul şi începu să plângă.

— Nu pentru asta am plecat din Alabama! zise ea.

Sonny trebuia să meargă la ea acasă pentru cina de duminică, dar nu se duse. Nu se duse nici la muncă în săptămâna aceea.

„Nici măcar atâta lucru nu eşti în stare să faci?”

Reverendul George Lee din Mississippi fu împuşcat mortal în timp ce încerca să se înregistreze pentru alegeri.

Rosa Jordan fu împuşcată în timp ce mergea cu un autobuz, recent desegregat, în Montgomery, Alabama. Era însărcinată.

„Nici măcar atâta lucru nu eşti în stare să faci?”

Sonny tot nu se duse la muncă. În schimb, şedea pe o bancă lângă bărbatul care mătura frizeriile de pe Seventh Street. Nu cunoştea numele bărbatului. Îi plăcea doar să stea de vorbă cu el. Poate era faptul că bărbatul ţinea în mână o mătură, ca mama sa. Cu el putea discuta într-un fel în care nu fusese în stare vreodată să discute cu ea.

— Ce faci când te simţi deznădăjduit? întrebă Sonny.

Bărbatul trase adânc din ţigara Newport.

— Asta ajută, zise el, fluturând ţigara în aer. Scoase o punguţă de hârtie cerată din buzunar şi i-o puse lui Sonny în palmă. Când aia n-ajută, merge cu asta, zise el.

Sonny se jucă puţin cu punguţa. Nu vorbi, aşa că măturătorul îşi luă curând mătura şi plecă. Sonny rămase pe bancă aproape o oră, trecând punguţa de la un deget la altul, gândindu-se la ea. Se gândi la ea în timp ce merse cele zece cvartale până acasă. Se gândi la ea în timp ce îşi prăjea un ou pentru cină. Dacă nimic nu schimba nimic, atunci poate el era cel care trebuia să facă o schimbare. La jumătatea după-amiezii următoare, Sonny nu se mai gândea la ea.

Sună la Asociaţia Naţională pentru Progresul Persoanelor de Culoare şi îşi dădu demisia înainte să arunce punguţa la toaletă.

— Cum o să te descurci cu banii? îl întrebă Josephine pe Sonny.

Nu îşi mai putea păstra apartamentul acum, că nu mai avea venituri, aşa că stătea în casa mamei sale până ce rezolva ceva.

Willie stătea în faţa chiuvetei, spălând vase şi fredonând melodii gospel. Fredona cel mai tare când voia să pară că nu trăgea cu urechea.

— O să mă descurc eu. Mereu mă descurc, nu-i aşa?

Vocea sa era o provocare, iar Josephine nu o acceptă, lăsându-se pe spate pe scaun şi tăcând deodată. Mama sa fredonă puţin mai tare şi începu să spele vasele pe care le avea în mână.

— Să te ajut cu alea, mami, zise Sonny, ridicându-se de pe scaun.

Imediat, ea începu să se ia de el ca să ştie că ascultase de fapt.

— A venit ieri p-aici Lucille şi întreba de tine, zise Willie. Sonny mormăi. Cred c-ar trebui să-i dai un telefon fetii.

— Ştie un' să mă găsească când vrea.

— Şi Angela sau Rhonda? Şi ele ştiu un' să te găsească? Se pare că ştiu să vină la mine acasă numai când nu eşti tu aici.

Sonny mormăi din nou.

— Nu tre' să le dai nimic, mami, zise el.

Mama sa pufni. Încetă să mai fredoneze şi începu să cânte în schimb. Sonny ştia că trebuia să scape din apartament, şi asta repede. Dacă femeile lui se ţineau după el şi maică-sa cânta gospel, era cazul să-şi găsească un loc unde să stea.

Se duse să se vadă cu prietenul său Mohammed în legătură cu un loc de muncă.

— Ar trebui să intri în Naţiunea Islamului[14], omule, spuse Mohammed. Uită de NAACP. Ăia nu fac nimic.

Sonny acceptă un pahar cu apă de la fata cea mare a lui Mohammed. Ridică din umeri la spusele prietenului său. Mai avuseseră această discuţie. Sonny nu putea să intre în Naţiunea Islamului cât timp maică-sa era o creştină ferventă. Avea să-l toace la cap la nesfârşit pe tema asta. În plus, zilele de stat în spatele bisericii la care mergea mama sa nu îl lăsaseră imun la ideile despre furia lui Dumnezeu. Nu era genul de lucru pe care voiai să-l atragi.

— Nici Islamul nu face mare brânză, zise el.

Numele prietenului său Mohammed fusese înainte Johnny. Se cunoscuseră pe când trăgeau la coş pe terenurile din tot Harlemul când erau mici, şi îşi păstraseră prietenia chiar şi după ce zilele de jucat baschet luară sfârşit, şi talia li se îngroşă.

Când se cunoscuseră, Sonny încă răspundea la „Carson”, dar pe teren îi plăcea rapiditatea, uşurinţa lui „Sonny”, aşa că adoptase acel nume ca fiind al său. Mama sa îl detesta. Ştia că era din cauză că tatăl său îi spunea aşa, dar Sonny nu ştia nimic despre tatăl său, aşa că nu simţea nici o emoţie legată de acest nume, decât glasul celorlalţi copii strigând: „Da, Son! Da, Sonny!” când dădea câte un coş.

— E cam secetă în oraş, Sonny, zise Mohammed.

— Tre’ să ştii ceva. Orice, omule.

— Câtă şcoală ai? întrebă Mohammed.

---

[14] Organizaţie religioasă înfiinţată în Statele Unite în anul 1930, care promovează bunăstarea persoanelor de culoare.

— Câţiva ani, zise Sonny. De fapt, nu îşi amintea să fi terminat vreun an într-un singur loc, atât de mult chiulise, se mutase, fusese exmatriculat. Într-un an, din pură disperare, mama sa încercase să-l bage la o şcoală elegantă pentru albi din Manhattan. Intrase în birou, purtând ochelari şi ţinând în mână cel mai bun stilou pe care îl avea. În timp ce Sonny se uita la clădirea imaculată, curată şi strălucitoare, cu copii albi îmbrăcaţi elegant care intrau şi ieşeau extrem de liniştiţi, se gândi la şcolile sale, cele din Harlem, în care tavanul se prăbuşea şi era o duhoare de nedescris, şi se miră că amândouă instituţiile puteau fi numite „şcoli”. Sonny îşi amintea cum funcţionarii de la şcoala albilor o întrebaseră pe mama sa dacă dorea cafea. Îi spuseseră că nu era posibil ca el să meargă acolo. Pur şi simplu, nu era posibil. Sonny îşi amintea cum Willie îi strângea mâna într-a ei în timp ce mergeau pe jos înapoi spre Harlem, ştergându-şi lacrimile cu cealaltă. Ca s-o liniştească, Sonny îi spusese că lui nu-i pasă de şcoli, fiindcă oricum nu se ducea, iar Willie spusese că faptul că nu se ducea era de fapt problema şcolilor.

— Nu-i destul pentru aia de care am auzit, spuse Mohammed.

— Tre’ să muncesc, Mohammed. Trebe.

Mohammed încuviinţă încet, gândindu-se, iar săptămâna următoare îi dădu lui Sonny numărul unui bărbat care plecase din Naţiune, şi acum era proprietarul unui bar. Două săptămâni mai târziu, Sonny lua comenzi de băuturi la Jazzmine, noul club de jazz din East Harlem.

Sonny îşi mută lucrurile din casa mamei sale în seara în care află că primise slujba. Nu îi spuse unde lucrează,

pentru că ştia deja că ea nu era de acord cu jazzul sau cu orice alt gen de muzică laică. Ea cânta pentru biserică, îşi folosea glasul pentru Hristos, şi atât. Sonny o întrebase odată dacă îşi dorise vreodată să fie celebră ca Billie Holiday, să cânte atât de dulce încât până şi albii să îi acorde atenţie, dar mama lui întoarse privirea şi îi spuse doar să aibă grijă cu „genul ăla de viaţă”.

Jazzmine era prea nou ca să atragă clienţi şi artişti de primă mână. În majoritatea zilelor, clubul era pe jumătate gol, iar angajaţii, mulţi, ei înşişi muzicieni care sperau să fie remarcaţi de genul de oameni care puteau să le construiască o carieră, renunţaseră dinainte ca Jazzmine să împlinească şase luni pe piaţă. Nu după mult timp, Sonny deveni barman-şef.

— Dă-mi un whisky, îi spuse o voce înăbuşită lui Sonny într-o seară.

Îşi dădea seama că e o voce de femeie, dar nu îi vedea faţa. Stătea aşezată tocmai la capătul barului şi avea capul în mâini.

— Nu pot să te servesc dacă nu te văd, zise el, iar ea ridică încet capul. Nu vii aici să-ţi iei băutura?

Nu mai văzuse niciodată o femeie care se mişca atât de încet. Era ca şi cum trebuia să-şi croiască drum prin ape adânci şi pline de noroi ca să ajungă la el. Nu avea probabil mai mult de nouăsprezece ani, dar se mişca precum o femeie obosită de viaţă, ca şi cum mişcările bruşte i-ar fi rupt oasele. Când se trânti pe scaunul din faţa lui, tot părea să nu se grăbească.

— Zi lungă? întrebă Sonny.

Ea zâmbi.

— Nu toate zilele-s lungi?

Sonny îi dădu băutura, iar ea o sorbi la fel de încet cum făcea orice altceva.

— Numele meu e Sonny, spuse el.

Ea îi zâmbi din nou şi ochii i se înveseliră.

— Amani Zulema.

Sonny chicoti.

— Ce fel de nume-i ăsta? întrebă el.

— Al meu. Se ridică, şi cu acelaşi mers agale îşi luă băutura de pe bar şi urcă pe scenă.

Formaţia care cântase până atunci părea să se încline în faţa ei. Fără ca Amani să fie nevoită să spună ceva, pianistul se ridică să-i ofere scaunul, iar ceilalţi părăsiră scena.

Îşi lăsă paharul pe capacul pianului şi începu să mângâie clapele cu degetele. Aici, la pian, se manifesta aceeaşi lipsă de grabă pe care Sonny o observase înainte, o plimbare leneşă a degetelor.

Atunci când începu să cânte, se aşternu liniştea în sală. Era o femeie măruntă, dar glasul său era atât de profund încât o făcea să pară mult mai mare. Sunetul acela avea şi o notă de asprime, ca şi cum s-ar fi pregătit făcând gargară cu pietricele. Se legăna în timp ce cânta. Întâi într-o parte, apoi înclina capul înainte să se mişte în partea

cealaltă. Când începu să improvizeze, mulţimea începu să geamă şi să mârâie şi chiar strigă „Amin!” o dată sau de două ori. Câţiva oameni intrară de pe stradă şi rămaseră în prag, încercând doar să o zărească.

Ea încheie cu un murmur, un sunet parcă ieşit din cea mai consistentă parte a stomacului său, locul în care unii spuneau că sălăşluieşte sufletul. Îi amintea lui Sonny de copilăria lui, de prima zi în care mama sa cântase la biserică. Era mic, iar Josephine era doar un bebeluş care sălta pe genunchiul lui Eli. Mama sa lăsase cartea de cântări să cadă pe jos, şi toţi enoriaşii se speriaseră de zgomot şi o priviră. Sonny simţi cum inima îi rămase în gât. Îşi amintea că îi fusese ruşine pentru ea. Pe atunci, era mereu furios sau ruşinat din cauza ei. Dar apoi ea începuse să cânte. „O cunună am să port”, cântă ea. O cunună am să port.

Era cel mai frumos lucru pe care îl auzise Sonny vreodată, şi atunci o iubi pe maică-sa, cum nu o mai iubise până atunci. Enoriaşii spuseră: „Cântă, Willie” şi „Amin” şi „Slavă Domnului”, iar lui Sonny i se păru că mama sa nu mai trebuia să aştepte raiul pentru răsplata sa. El îşi dădea seama; ea deja îşi purta cununa.

Amani termină de murmurat şi zâmbi către mulţime în timp ce toţi începură să facă un zgomot teribil, aplaudând şi lăudând-o. Ea îşi luă paharul de pe pian şi îl bău până la fund. Se întoarse la Sonny şi puse paharul gol în faţa lui. Nu mai rosti nici un cuvânt în timp ce se îndrepta spre ieşire.

Sonny stătea în nişte ansambluri din East Side cu nişte oameni pe care îi ştia oarecum. Deşi ştia că nu face bine, îi

dăduse mamei sale adresa, şi îşi dădu seama că ea i-o dăduse lui Lucille, când femeia îşi făcu apariţia cu fiica sa.

— Sonny! strigă ea. Stătea pe trotuarul din faţa blocului. În Harlem puteau să fie şi o sută de Sonny. Nu voia să admită că el era acesta. Carson Clifton, ştiu că eşti acolo.

Apartamentul nu avea nici o uşă din spate, şi era doar o chestiune de timp până ce Lucille avea să reuşească să urce.

Sonny se aplecă peste pervazul ferestrei sale de la etajul al treilea.

— Ce vrei, Luce? întrebă el.

Nu o mai văzuse pe fiica sa de aproape un an. Copilul era mare, prea mare să mai fie ţinut la şoldul mamei sale atât de mărunte, dar Lucille avusese întotdeauna destulă forţă cât să dea şi la alţii.

— Hai lasă-ne să urcăm! strigă ea, iar el scoase ceea ce Josephine numea „oftatul lui de babă” înainte să coboare să le ia.

Lucille era în cameră de nici zece secunde, când Sonny regretă că o lăsase să intre.

— Avem nevoie de bani, Sonny.

— Ştiu că te-a plătit maică-mea.

— Şi ce să-i dau de mâncare copilului? Aer? Nu cu aer creşte copilu’.

— N-am nimic pentru tine, Lucille.

— Ai apartamentu’ ăsta. Angela mi-a zis că i-ai dat ceva chiar luna trecută.

Sonny scutură din cap. Ce se mai minţeau femeile astea una pe alta şi pe ele însele!

— N-am văzut-o pe Angela de mai mult timp decât pe tine.

Lucille pufni.

— Ce fel de tată eşti tu!

Sonny se înfurie acum. Nu voia copii, şi ajunsese cumva să aibă trei. Primul era fata Angelei, al doilea a Rhondei, şi al treilea era fetiţa lui Lucille, care ieşise cam înceată. Mama lui le dădea bani tuturor în fiecare lună, chiar dacă el îi spusese să înceteze şi le avertizase pe fiecare dintre femei să nu îi mai ceară. Ele nu ascultau.

Când Angela o născuse pe fiica lor, Etta, Sonny avea doar cincisprezece ani. Angela avea doar paisprezece. Spuneau că aveau să se căsătorească şi să facă lucrurile cum trebuie, dar când părinţii Angelei aflaseră că e gravidă şi că bebeluşul e al lui Sonny, o trimiseseră în Alabama să stea la rudele ei de acolo până ce avea să se nască fata, iar apoi nu îl lăsară să o vadă pe nici una dintre ele după ce Angela se întoarse.

Sonny vrusese cu adevărat să aibă grijă de Angela, de fiica sa, dar era tânăr şi şomer, şi se gândea că poate părinţii Angelei aveau dreptate când spuneau că nu era bun de nimic. Aproape i se frânse inima în ziua în care Angela se mărită cu un pastor tânăr care făcea turnee de reînnoire a credinţei în sud. Pastorul o lăsa pe Angela în Harlem luni în

şir, iar Sonny se gândi că dacă ar fi avut-o, nu ar fi părăsit-o vreodată.

Dar apoi se privea în oglindă uneori, şi vedea trăsături pe care nu le recunoştea de pe chipul mamei sale. Nasul lui nu era al ei. Nici urechile. Obişnuia să o întrebe pe mama sa despre aceste trăsături când era mic. O întreba de unde avea nasul, urechile, pielea mai deschisă la culoare. O întreba despre tatăl său, iar tot ce spunea ea era că nu avea tată. Nu avea tată, dar ajunsese în regulă. „Aşa-i?” îl întreba pe bărbatul din oglindă. „Aşa-i?”

— Nici măcar nu mai e copil mic, Lucille. Uită-te la ea.

Fata mergea împleticindu-se prin apartament, cu picioruşele ei care încercau să-şi găsească echilibrul. Lucille îi aruncă lui Sonny o privire ucigătoare, luă copilul şi plecă.

— Şi acu’ să nu te duci la maică-mea după bani! strigă după ea.

O auzi tropăind pe scări în jos până ajunse în stradă.

Două zile mai târziu, Sonny era la Jazzmine. Îi întrebase pe ceilalţi care lucrau acolo când avea să se întoarcă Amani, dar nici unul nu ştia.

— Se duce unde-o poartă vântu’, zise Louis Orbul, ştergând barul. Sonny probabil oftă, fiindcă nu după mult timp Louis zise: Ştiu eu sunetu’ ăsta.

— Ce sunet?

— Nu vrei aşa ceva, Sonny.

— De ce nu? întrebă Sonny. Ce putea să ştie un bătrân orb despre cum e să-ţi doreşti o femeie doar când o vezi?

— Nu-i vorba doar despre cum arată o femeie, tre’ să te gândeşti şi ce are în ea, răspunse Louis, citindu-i gândurile. În femeia aia nu-i nimic vrednic de dorinţă.

Sonny nu ascultă. Mai trecură trei luni până o văzu din nou pe Amani. Atunci deja ieşise să o caute, oprindu-se din club în club, aşteptând să o vadă îndreptându-se agale către scenă.

Când o găsi, ea şedea la o masă în spatele clubului, dormind. Fu nevoit să se ducă mai aproape ca să-şi dea seama, atât de aproape încât o auzea cum inspira şi expira în timp ce sforăia. Se uită în încăpere, dar Amani era într-un colţ întunecat al barului, şi nu părea că o caută nimeni. Îi împinse braţul. Nimic. Îi împinse braţul iar, mai tare de data asta. Tot nimic. La a treia încercare, ea îşi răsuci capul într-o parte, atât de încet că părea un bolovan care se mişcă. Amani clipi de câteva ori, un gest lent, intenţionat, care îi împreună pleoapele grele şi genele groase.

Când se uită în sfârşit la el, Sonny înţelese de ce trebuia să clipească. Ochii ei erau injectaţi, pupilele dilatate. Mai clipi de două ori, de data asta repede, şi privind-o, lui Sonny îi trecu deodată prin cap că nu se gândise ce avea să facă după ce o găsea.

— Cânţi în seara asta? întrebă el timid.

— Ţi se pare că arăt ca şi cum aş cânta?

Sonny nu răspunse. Amani începu să-şi întindă gâtul şi umerii. Se scutură din tot corpul.

— Ce vrei, omule? întrebă ea, văzându-l iar. Ce vrei?

— Pe tine, recunoscu Sonny. Râvnise la ea din ziua în care o văzuse cântând. Nu era vorba de mersul ei agale sau că glasul ei îi evoca amintirea lui preferată cu maică-sa. Era vorba că simţise ceva deschizându-se înlăuntrul lui când ea începuse să cânte în seara aceea, şi voia să capteze încă puţin din acea senzaţie, să o păstreze pentru sine.

Ea scutură din cap şi zâmbi puţin.

— Atunci, vino.

Ieşiră în stradă. Tatălui vitreg al lui Sonny, Eli, îi plăcea să se plimbe pe jos, şi când venea la ei, îi lua pe Sonny, pe Willie şi pe Josephine prin tot oraşul. Poate aşa ajunsese să-i placă şi maică-sii să se plimbe, se gândi Sonny. Încă îşi amintea ziua în care mersese cu el până în partea albă a oraşului. El credea că aveau să meargă la nesfârşit, dar ea se oprise deodată, iar Sonny se trezi că se simte dezamăgit, deşi nu reuşise să-şi dea seama de ce.

Cu Amani, Sonny trecu pe lângă locuri pe care le ştia din vremea în care lucra în echipa de locuinţe, localuri de jazz pentru nevoiaşi, standuri de mâncare ieftină, frizerii, iar în faţa tuturor stăteau drogaţi cu o pălărie în mâna întinsă.

— Încă nu mi-ai zis de numele tău, spuse Sonny în timp ce trecură peste un bărbat întins în mijlocul străzii.

— Ce vrei să ştii?

— Eşti musulmană?

Amani râse puţin.

— Neah, nu-s musulmană.

Sonny aşteptă să vorbească. El spusese deja destul. Nu voia să o preseze, să-şi arate dorinţa, slăbiciunile. Aşteptă ca ea să vorbească.

— Amani înseamnă „armonie” în swahili. Când am început să cânt, am simţit că am nevoie de un nume nou. Mama mi-a zis Mary, da’ n-ai cum să ajungi cineva dacă te cheamă Mary. Şi n-am io treabă cu Naţiunea Islamului şi astea cu Înapoi în Africa, da’ am văzut Amani şi am simţit că e numele meu. Aşa că l-am luat.

— N-ai treabă cu „astea cu Înapoi în Africa”, dar foloseşti un nume african?

Sonny lăsase politica în urmă, dar simţea cum aceasta revenea încet. Amani avea aproape jumătate din vârsta lui. America în care se născuse ea era diferită de cea în care se născuse el. Rezistă impulsului de a o mustra.

— Nu putem să ne întoarcem, nu-i aşa? Ea se opri din mers şi îl apucă de braţ. Părea mai serioasă decât în restul serii, ca şi cum acum îşi dădea seama că el era o persoană adevărată, şi nu vreuna pe care o visase când el o găsise adormită. Nu putem să ne întoarcem undeva unde n-am fost de fapt niciodată. Nu mai e a noastră. Asta e.

Şi făcu un gest cu mâna, ca şi cum încerca să prindă tot Harlemul în palmă, tot New Yorkul, toată America.

Ajunseră în sfârşit la un ansamblu de locuinţe tocmai în West Harlem. Clădirea nu era încuiată, şi când intrară în

hol, primul lucru pe care îl observă Sonny era şirul de drogaţi care stăteau lipiţi de pereţi. Arătau ca nişte manechine, sau ca acel cadavru pe care îl văzuse Sonny când intrase într-o agenţie funerară şi observase cum angajatul manipula cadavrul, punându-i cotul în cui, întorcându-i faţa la stânga, îndoind corpul din şale.

Nimeni nu manipula corpurile din hol – nimeni pe care să-l vadă Sonny –, dar îşi dădu seama imediat că era o casă de drogaţi, şi deodată, ceea ce nu voise să ştie despre mişcările lente, adormite ale lui Amani deveni foarte evident. Începu să se simtă agitat, dar îşi înghiţi teama, fiindcă era important pentru el ca Amani să nu vadă că el începea tot mai mult să simtă că nu mai are control asupra sa, cu cât stătea mai mult cu ea.

Intrară într-o cameră. Un bărbat care îşi ţinea în braţe propriul corp stătea ghemuit pe o saltea murdară, sprijinită de perete. Două femei îşi băteau braţele, pregătindu-se pentru acul pe care îl ţinea un al doilea bărbat. Nici măcar nu ridicară privirea când intrară Sonny şi Amani.

Oriunde privea, Sonny vedea instrumente de jazz. Doi corni francezi, o chitară bas, un saxofon. Amani îşi lăsă lucrurile jos şi se aşeză lângă una dintre fete, care ridică în sfârşit privirea şi le făcu un semn cu capul. Amani se întoarse către Sonny, care se ţinea încă la distanţă, cu mâna aproape atingând clanţa.

Ea nu spuse nimic. Bărbatul îi dădu acul primei fete. Fata respectivă îi pasă acul celeilalte. Cealaltă îi dădu acul lui Amani, dar ea încă îl privea pe Sonny. Încă tăcea.

Sonny o urmări cum îşi înfipse acul în braţ, cum ochii i se dădură peste cap. Când îl privi din nou, nu trebui să vorbească pentru ca el să o audă spunând: „Asta sunt eu. Tot mă mai vrei?”

— Carson! Carson, ştiu că eşti acolo!

Auzea glasul, dar în acelaşi timp nu îl auzea. Locuia în propria minte, şi nu îşi dădea seama unde se oprea aceea şi unde începea lumea, şi nu voia să-i răspundă glasului până nu era sigur din care parte venea.

— Carson!

El se aşeză repede, sau cel puţin aşa i se păru. Asuda, iar pieptul i se mişca sus-jos, sus-jos. Trebuia să meargă să ia o doză curând, ca să nu moară.

Când glasul din faţa uşii începu să se roage, Sonny îşi dădu seama că era mama sa. Mai făcuse asta de câteva ori, când era încă treaz mare parte din timp, când drogul era în general distractiv şi simţea că are un oarecare control asupra lui.

— Doamne, eliberează-mi băiatul din chinurile astea! Doamne, Dumnezeule, ştiu că s-a dus până-n iad să tragă cu ochiu’, dar Te rog să mi-l trimiţi înapoi!

Lui Sonny i s-ar fi părut liniştitor dacă nu s-ar fi simţit atât de rău. Îi veni să verse, mai întâi nimic, dar nu după mult timp vomita în colţul camerei.

Glasul mamei sale deveni mai puternic.

— Doamne, ştiu că-l poţi salva de ce îl supără! Binecuvântează-l şi ţine-l în viaţă!

Salvarea era exact ce îşi dorea Sonny. Era un drogat de patruzeci şi cinci de ani şi era obosit, dar şi scârbit, iar scârba pe care o simţea încercând să se lase de drog îi depăşea oboseala de a continua să ia de fiecare dată.

Mama lui şoptea acum, sau poate urechile lui Sonny nu mai aveau acuitate. Curând, nu mai auzi nimic. Nu după mult timp, cineva avea să vină acasă. Unul dintre ceilalţi drogaţi cu care trăia avea să intre şi poate aveau să bage ceva, sau poate nu, şi atunci Sonny trebuia să înceapă ritualul de a încerca să bage ceva singur. În schimb, începu acum.

Se ridică anevoie de pe jos şi îşi puse urechea la uşă ca să se asigure că maică-sa plecase. După ce se convinse, ieşi să salute Harlemul.

Harlem şi heroină. Heroină şi Harlem. Sonny nu se mai putea gândi la una fără să se gândească la cealaltă. Sunau la fel. Amândouă aveau să-l omoare. Drogaţii şi jazzul mergeau mână-n mână, se hrăneau reciproc, şi acum de fiecare dată când Sonny auzea un corn francez, voia o doză.

Sonny coborî pe 116th Street. Aproape întotdeauna găsea ceva pe 116th, şi se antrenase să observe drogaţii şi dealerii cât de repede putea, lăsându-şi privirea să-i scaneze pe cei care aşteptau până ce dădeau peste oamenii care aveau ce îi trebuia lui. Era consecinţa lumii din mintea sa. Îl făcea conştient de alţii care aveau aceleaşi preocupări.

Când Sonny dădu peste prima drogată, întrebă dacă avea ceva la ea, iar femeia scuturâ din cap. Când ajunse la al doilea, îl întrebă dacă îl lasă să ia puţin, iar bărbatul

scutură din cap la rândul său, dar îi indică un tip care vindea.

Mama lui Sonny nu îi mai dădea bani. Angela îi mai dădea uneori, dacă soţul ei habotnic făcea rost de ceva în plus în turneul de reînnoire a credinţei. Sonny îi dădu dealerului ultimul dolar pe care îl avea, iar asta îi aduse atât de puţin. Mai nimic.

Vru să ia doza înainte să se întoarcă, în caz că Amani era acolo. Ar fi sărit pe el pentru puţinul pe care-l avea. Sonny intră în baia unui local şi se înţepă, şi imediat simţi cum greaţa se îndepărta de el. Când ajunse înapoi acasă, se simţea aproape bine. Aproape, ceea ce însemna că avea să fie nevoit să mai bage o doză curând ca să se mai apropie puţin, apoi iar ca să se mai apropie încă puţin, şi iar, şi iar.

Amani şedea în faţa unei oglinzi, împletindu-şi părul.

— Unde-ai fost? întrebă ea.

Sonny nu răspunse. Îşi şterse nasul cu dosul palmei şi începu să caute de mâncare în frigider. Locuiau în complexul social Johnson Houses de pe 112th cu Lexington, şi nu ţineau niciodată uşa încuiată. Drogaţii veneau şi plecau, dintr-un apartament în altul. Cineva era leşinat pe podea, în faţa mesei.

— A fost maică-ta pe-aici, zise Amani.

Sonny găsi o bucată de pâine şi mâncă partea nemucegăită. O privi pe Amani în timp ce îşi termina de aranjat părul şi se ridică să se privească în oglindă. Se îngrăşa în jurul taliei.

— A zis că vrea să te duci acasă duminică la masă.

— Un’ te duci? o întrebă el pe Amani.

Nu îi plăcea când se aranja aşa. Îi promisese de mult că nu avea să-şi vândă trupul pentru droguri, iar la început, Sonny nu crezuse că avea să fie în stare să-şi ţină promisiunea. Cuvântul unui drogat nu conta prea mult. Uneori, ca să fie sigur, o urmărea când ea se plimba prin Harlem, în serile în care îşi aranja părul şi se machia. De fiecare dată, se sfârşea la fel de trist: Amani se ruga de un proprietar de club să o mai lase să cânte o dată, doar o dată. Nu o lăsau aproape niciodată. O dată, cel mai sordid local din tot Harlemul acceptase, iar Sonny rămăsese în picioare în spate în timp ce Amani urcă pe scenă, înconjurată de tăcere şi priviri goale. Nimeni nu îşi amintea cum fusese înainte. Vedeau numai ce ajunsese acum.

— Ar trebui să te duci la maică-ta, Sonny. Ne-ar prinde bine nişte bani.

— Haide, Amani. Ştii că n-o să-mi dea nimica.

— Ba poate că da. Dacă te aranjezi un pic. Te bărbiereşti şi faci un duş. Poate o să-ţi dea ceva.

Sonny se duse la Amani. Se opri în spatele ei şi îi înconjură burta cu mâinile, îi simţi greutatea fermă.

— Ce-ar fi să-mi dai tu ceva, dragă? îi şopti la ureche.

Ea începu să se foiască, dar el o ţinea strâns, şi ea cedă, se aplecă spre el. Sonny nu o iubise niciodată, nu chiar. Dar întotdeauna o dorise. Avusese nevoie de ceva timp să înveţe diferenţa dintre acele două lucruri.

— Abia m-am aranjat, Sonny, zise ea, dar deja îi oferea gâtul, aplecându-l spre stânga pentru ca el să-şi poată trece limba peste partea dreaptă.

— Cântă-mi ceva, Amani, zise el, apucându-i sânul.

Ea murmură la atingerea lui, dar nu cântă.

Sonny îşi lăsă mâna să cutreiere în jos dinspre sân, jos până la smocul de păr care îl aştepta. Apoi ea începu. „I loves you, Porgy. Don't let him take me. Don't let him handle me and drive me mad."[15] Cânta atât de încet, că părea aproape o şoaptă. Aproape. Când degetele lui o găsiră umezită, ea reluă refrenul. Când plecă în seara aceea ca să bată cluburile de jazz, nimeni nu o primi să cânte, dar Sonny o lăsa mereu.

— O să mă duc s-o văd pe mama, promise el când ea ieşi, lăsând uşa deschisă.

Sonny păstra o punguţă de hârtie cerată cu heroină în pantof. Era un confort. Parcurse numeroasele cvartale dintre casa lui şi a mamei sale cu degetul mare strâns în jurul punguţei, ca şi cum era un pumn mic. Îl strângea, apoi îi dădea drumul. Strângea, apoi îi dădea drumul.

Pe când Sonny trecea pe lângă ansamblurile care umpleau distanţa dintre apartamentul său şi al lui Willie, încercă să-şi amintească ultima dată când vorbise cu adevărat cu mama sa. Era 1964, în timpul protestelor, iar ea îl rugase să se întâlnească în faţa bisericii ca să-i poată împrumuta nişte bani.

---

[15] I Loves You, Porgy, cântec jazz interpretat de mai mulţi artişti importanţi, cum ar fi Billie Holiday, Nina Simone şi Bill Evans.

— Nu vreau să te văd mort sau mai rău, spusese ea, dându-i lui Sonny mărunţişul care nu ajunsese pe tăviţa cu colecta. Când luă banii, Sonny se întrebă: Ce poate fi mai rău decât să fii mort? Dar peste tot în jurul lui, totul era limpede. Cu doar câteva săptămâni în urmă, un poliţist NYPD împuşcase un băiat negru de cincisprezece ani, elev, pentru o nimica toată. Uciderea lui stârnise protestele, în care tineri negri şi câteva negrese se răzvrătiseră împotriva poliţiei. Ştirile prezentaseră totul ca şi cum era vina negrilor din Harlem. Negrii violenţi, nebuni, monstruoşi, care aveau tupeul să ceară să nu le fie împuşcaţi copiii în plină stradă. Sonny ţinu strâns banii mamei sale în timp ce se ducea acasă în ziua aceea, sperând să nu dea peste vreun alb care să încerce să dovedească ceva, fiindcă în corpul său ştia, chiar dacă mintea lui nu înţelesese încă acest lucru, că în America, să fii negru era cel mai rău lucru posibil. Mai rău decât să fii mort era să fii un mort viu.

Josephine răspunse la uşă. Cu o mână o ţinea în braţe pe fetiţa sa, iar băiatul o ţinea de cealaltă mână.

— Te-ai rătăcit sau ce? întrebă ea, aruncându-i o privire aspră.

— Ia vezi, şuieră maică-sa din spatele ei, dar Sonny se bucura să vadă să sora lui îl trata ca de obicei.

— Ţi-e foame? întrebă Willie. Luă fetiţa de la Josephine şi se îndreptă spre bucătărie.

— Mai întâi mă duc la baie, zise Sonny, îndreptându-se deja într-acolo.

Închise uşa şi se aşează pe scaunul de toaletă, scoţând punguţa din pantof. Nu intrase nici de un minut, dar deja era agitat. Avea nevoie de ceva care să-l ţină pe linia de plutire.

Când se întoarse, mama lui deja îi aranjase o farfurie. Mama şi sora lui îl priveau în timp ce mânca.

— Voi de ce nu mâncaţi? le întrebă el.

— Fin'că ai întârziat o oră jumate! zise Josephine printre dinţi.

Willie puse o mână pe umărul lui Josephine, apoi scoase din sân nişte bani.

— Josey, ce-ar fi să te duci să le iei la ăştia micii ceva? propuse ea.

Privirea pe care Josephine i-o aruncă lui Willie îl răni pe Sonny mai mult decât orice îi spusese până atunci. Era o privire care întreba dacă Willie avea să fie în siguranţă singură cu el, iar când Willie încuviinţă nesigură, lui Sonny i se frânse inima.

Josephine îi luă pe copii şi plecă. Sonny nu o mai văzuse pe fetiţă, deşi mama sa venise să-l anunţe când se născuse. Pe băiat Sonny îl văzuse o dată, când trecuse pe lângă Josephine pe o stradă liniştită, într-o zi. Ţinuse capul în jos şi se prefăcuse că nu îi vede.

— Săru'mâna pentru masă, mamă, zise Sonny. Aproape terminase de mâncat şi începea să i se facă rău de la graba cu care mâncase.

Ea încuviinţă din cap şi îi mai puse o porţie în farfurie.

— De când n-ai mai mâncat ceva ca lumea? întrebă ea.

Sonny ridică din umeri, iar mama lui continuă să-l privească. Iar se simţea agitat; efectul dozei mici pe care o luase trecea prea iute, şi voia să se retragă ca să mai ia puţin, dar prea multe drumuri la baie aveau doar să-i trezească suspiciuni.

— Tatăl tău a fost un om alb, zise Willie cu calm. Sonny aproape se înecă cu osul de pui cu care se căznea. Mă întrebai de el, acum mult timp, şi nu ţi-am zis niciodată nimic, aşa că-ţi zic acum.

Se ridică să toarne un pahar din carafa cu ceai pe care o ţinea lângă chiuvetă. Bău paharul de ceai până la fund în timp ce Sonny îi privea spatele. Când termină paharul, îşi mai turnă unul şi îl luă la masă.

— N-a fost alb de la început, zise ea. Era negru când l-am cunoscut, mai mult galben decât negru, de fapt. Totuşi, era de culoare.

Sonny tuşi. Începu să se joace cu osul de pui.

— De ce nu mi-ai zis mai de mult? întrebă el.

Simţea cum se înfuria, dar încercă să se abţină. Venise aici pentru bani, şi nu se putea certa cu ea acum. Nu acum.

— M-am gândit să-ţi spun. Chiar m-am gândit. L-ai văzut o dată. În ziua când ne-am plimbat hăt, până pe West 109th Street, mai ţii minte? Taică-tu stătea peste drum cu femeia lui albă şi copilul lui alb, şi m-am gândit că poate trebuie să-i zic lui Carson cine e, dar apoi am zis că-i mai bine să-l

las să plece. Aşa că l-am lăsat să plece, şi noi ne-am întors în Harlem.

Sonny frânse osul de pui în două.

— Mamă, trebuia să-l opreşti. Trebuia să-mi zici şi trebuia să-l opreşti. Nu ştiu de ce laşi mereu oamenii să te calce în picioare. Tata, Eli, biserica naibii. Nu te-ai luptat pentru nimica niciodată. Nimica. Nici o zi din viaţa ta.

Mama lui întinse mâna peste masă, îi puse mâna pe umăr şi îl strânse tare până ce el trebui s-o privească în ochi.

— Nu-i adevărat, Carson. M-am luptat pentru tine.

El îşi întoarse privirea la cele două bucăţi de os de pui din farfurie. Lovea cu degetul de la picior în punguţa din pantof.

— Crezi c-ai făcut mare brânză că mergeai la marşuri? Şi eu am mers. Am mers cu taică-tău şi cu bebeluşu' meu tocmai din Alabama. Hăt, până-n Harlem. Băiatu' meu avea să vadă o lume mai bună decât am văzut eu, decât au văzut ai mei. Aveam să fiu o cântăreaţă celebră. Robert nu avea să lucreze în mină pentru vreun alb. Şi ăsta a fost un marş, Carson.

Sonny începu să se uite spre baie. Voia să-şi ceară scuze şi să termine punguţa din pantof. Ştia că probabil avea să fie ultima pe care şi-o permitea mult timp de acum încolo.

Willie îi strânse farfuria şi îşi mai puse ceai. O vedea stând în picioare în faţa chiuvetei, bând şi inspirând adânc, cu pieptul şi spatele urcând şi coborând în timp ce încerca să-

şi revină. Se întoarse şi se aşează în faţa lui, privindu-l în tot acest timp.

— Erai mereu atât de mânios. Chiar şi când erai mic, erai mânios. Te vedeam cum te uiţi la mine de parcă voiai să mă omori, şi nu ştiam de ce. Mi-a luat mult timp să-mi dau seama că te-ai născut dintr-un bărbat care şi-a putut alege viaţa, dar tu nu aveai să poţi să ţi-o alegi vreodată, şi parcă te-ai născut ştiind asta.

Luă o gură de ceai şi se uită în gol.

— Albii au de ales. Pot să-şi aleagă slujba, casa. Pot să facă copii negri şi apoi să-i înghită pământul, de parcă n-ar fi fost vreodată acolo, de parcă negresele astea cu care s-au culcat sau pe care le-au violat s-au încălecat singure şi au rămas gravide. Albii aleg şi pentru negri. Mai de mult îi vindeau; acu' doar îi trimit la puşcărie cum l-au trimis pe tata, ca să nu mai stea cu copiii lor. Mi se rupe inima când te văd, băiatul meu, nepotul lu' tati, cu copiii ăştia mici care merg prin Harlem şi abia îţi ştiu numele, darămite faţa. Nu mă gândesc decât că nu aşa trebe să fie. Astea-s lucruri pe care nu le-ai învăţat de la mine, lucruri pe care le-ai luat de la taică-tău, deşi nici nu-l cunoşti, lucruri pe care el le-a luat de la albi. Mă întristez când văd că băiatu' meu e un drogat după atâta cât am mers, dar mă întristez şi mai rău când te văd cum crezi că poţi să pleci aşa cum a făcut taică-tău. Continuă tu să faci ce faci acuma, şi nu mai trebe s-o facă albul. Nu tre' să te mai vândă sau să te bage în mină ca să fie stâpânu' tău. O să fie stăpânu' tău oricum, şi ce-o să zică? Că tu ai făcut asta. O să-ţi pună ţie vina-n cârcă.

Josephine se întoarse cu copiii. Aveau tricourile mânjite cu îngheţată şi zâmbeau mulţumiţi. Josephine nu aşteptă să

audă mai mult. Îi duse pe copii direct în dormitor, la culcare.

Willie scoase un teanc de bani dintre sâni şi îl trânti pe masă, în faţa lui.

— Pentru asta ai venit? întrebă ea.

Sonny văzu cum mamei sale îi dădeau lacrimile. Lovea în continuare cu degetul de la picior punguţa cerată, iar degetele îl mâncau să ia banii.

— Ia-i şi du-te dacă vrei, zise Willie. Du-te dacă vrei.

Sonny ar fi vrut să urle, să ia banii, să ia ce mai avea în punguţa din pantof şi să găsească un loc unde să-şi bage în venă până ce nu avea să-şi mai aducă aminte lucrurile pe care i le spusese maică-sa. Asta ar fi vrut să facă. Dar nu o făcu. În schimb, rămase acolo.

Marjorie

— Mă scuzi, soro. Te duc să vezi Castelu'. Castelu' Cape Coast. Cinci cedi. Vii din America? Te duc să vezi vaporu' de sclavi. Doar cinci cedi.

Băiatul avea probabil cam zece ani, şi era cu doar câţiva ani mai mic decât Marjorie. O urmărise de când ea şi menajera bunicii sale coborâseră din tro-tro. Aşa făceau localnicii: aşteptau ca turiştii să coboare ca să-i păcălească să plătească lucrurile despre care ghanezii ştiau că sunt gratuite. Marjorie încercă să-l ignore, dar îi era cald şi era obosită, simţind încă sudoarea celorlalţi oameni care

fuseseră lipiţi de spatele, şi pieptul, şi coastele ei în timpul călătoriei de aproape opt ore cu tro-tro din Accra.

— Te duc să vezi Castelu' Cape Coast, tanti. Doar cinci cedi, repetă el. Nu purta tricou, iar ea simţea cum căldura îi radia din piele, venind spre ea. După tot drumul, nu mai suporta alt trup străin atât de aproape de al ei, aşa că se trezi curând că strigă în twi:

— Sunt din Ghana, prostule. Nu vezi?

Băiatul continuă să vorbească în engleză.

— Da' vii din America?

Furioasă, merse mai departe. Bretelele ghiozdanului o apăsau pe umeri, şi ştia că aveau să-i lase urme.

Marjorie era în Ghana în vizită la bunica ei, ca în fiecare vară. În urmă cu ceva timp, femeia se mutase în Cape Coast, ca să fie aproape de apă. În Edweso, unde locuise înainte, toată lumea îi spusese Nebuna, dar în Cape Coast o ştiau doar drept Băbuţa. Atât de bătrână, se spunea, că putea să recite întreaga istorie a Ghanei pe de rost.

— E copila mea care vine să mă vadă? întrebă femeia. Se sprijinea într-un baston din lemn curbat, iar spatele ei imita acea curbură, bombându-se aşa încât femeia părea că se află într-o poziţie de rugăciune constantă. Akwaaba. Akwaaba. Akwaaba, spuse ea.

— Băbuţa mea! Mi-a fost dor de tine, zise Marjorie.

O strânse în braţe prea tare pe bunica sa, iar bătrâna icni de durere.

— Ei, ai venit să mă frângi?

— Scuze, scuze.

Băbuţa îl chemă pe băiatul din casă să-i ia ghiozdanul lui Marjorie, iar fata desprinse încet, cu grijă, bretelele de pe umerii care o dureau.

Bunica sa o văzu crispându-se şi întrebă:

— Ai păţit ceva?

— N-am nimic.

Răspunsul ei era un reflex. De fiecare dată când tatăl sau bunica sa o întrebau despre durere, Marjorie spunea că nu ştia ce-i aia. Când era mică, îi spusese cineva că cicatricile pe care tatăl său le purta pe faţă, şi bunica sa pe mâini şi pe picioare izvorau dintr-o durere înfiorătoare. Şi fiindcă Marjorie nu avea cicatrici asemănătoare, nu îşi îngăduia niciodată să se plângă de durere. O dată, când era mică, se uitase cum o infecţie de la genunchi creştea întruna. O ascunsese de părinţii săi aproape două săptămâni, până ce infecţia se întinsese în spatele genunchiului, unde coapsa întâlneşte pulpa, şi nu mai putea îndoi bine piciorul. Când le arătă în sfârşit părinţilor, mama ei vomită, iar tatăl ei o luă în braţe şi se duse cu ea degrabă la urgenţe. Infirmiera care veni să-i cheme fu uluită nu de infecţie, ci de cicatricea tatălui său. Îl întrebă dacă el era cel care avea nevoie de ajutor.

Privind acum mâinile bunicii sale, era aproape imposibil să distingă pielea cicatrizată de pielea ridată. Întreg peisajul trupului femeii se transformase într-o ruină; tânăra fusese doborâtă, lăsând asta în urmă.

Luară un taxi până la casa Babei. Bunica lui Marjorie trăia într-un bungalou mare, deschis, pe plajă, precum acelea pe care le aveau puţinii albi care locuiau în oraş. Când Marjorie era în clasa a treia, tatăl şi mama sa plecaseră din Alabama şi se întorseseră în Ghana ca să o ajute pe Băbuţă să o construiască. Stătură acolo multe luni, lăsând-o pe Marjorie în grija unei prietene. Când veni vara şi Marjorie putu în sfârşit să meargă în vizită, se îndrăgosti de casa frumoasă fără uşi. Era de cinci ori mai mare decât apartamentul micuţ al familiei sale din Huntsville, iar curtea din faţă era plaja, nu o petic prăpădit de iarbă ofilită precum curtea pe care o cunoscuse dintotdeauna. Îşi petrecu toată vara aceea întrebându-se cum putuseră părinţii ei să plece dintr-un asemenea loc.

— Ai fost cuminte, fata mea? întrebă Băbuţa, dându-i lui Marjorie puţină ciocolată pe care o ţinea în bucătărie. Marjorie avea o slăbiciune pentru dulciuri, îndeosebi pentru ciocolată. Mama ei glumea deseori că Marjorie probabil se născuse dintr-o ditamai păstaia de cacao despicată.

Marjorie dădu aprobator din cap, acceptând trataţia dulce.

— Mergem la apă azi? întrebă ea, cu gura plină de ciocolată topită.

— Vorbeşte în twi, răspunse bunica ei aspru, lovind-o pe Marjorie peste ceafă.

— Scuze, mormăi Marjorie. Acasă, în Huntsville, părinţii ei îi vorbeau în twi, iar ea le răspundea în engleză. Făceau asta din ziua în care Marjorie venise acasă cu un bilet de la educatoare, care spunea:

Marjorie nu se oferă să răspundă la întrebări. Abia vorbeşte. Ştie engleză? Dacă nu ştie, puteţi să o înscrieţi la un curs de engleză, ca limba a doua. Sau poate Marjorie are nevoie de îngrijire specială? Avem clase foarte bune de învăţământ special aici.

Părinţii ei erau livizi de furie. Tatăl ei citi biletul cu voce tare de patru ori, strigând: „Ce ştie şi proasta asta?" după fiecare repetare, dar de atunci încolo o ascultară pe Marjorie la engleză în fiecare seară. Când încerca să le răspundă la întrebări în twi, îi spuneau: „Vorbeşte în engleză", aşa că acum era prima limbă care îi venea în cap. Trebuia să îşi aducă aminte că bunica ei cerea exact opusul.

— Da, mergem la apă acum. Lasă-ţi lucrurile deoparte.

Mersul la plajă cu Băbuţa era pentru Marjorie unul dintre cele mai dragi lucruri din lume. Bunica ei nu era ca alte bunici. Noaptea, vorbea în somn. Uneori se zvârcolea; alteori umbla prin cameră. Marjorie auzise poveştile despre arsurile pe care bunica ei le avea pe mâini şi pe picioare, despre cea de pe chipul tatălui său. Ştia de ce oamenii din Edweso îi spuneau Nebuna, dar pentru ea, bunica ei nu fusese niciodată nebună. Băbuţa visa vise şi avea viziuni.

Merseră pe jos spre plajă. Băbuţa se mişca atât de încet, încât părea că nu se mişcă deloc. Nici una nu purta pantofi, şi când ajunseră la marginea nisipului, aşteptară ca apa să vină să le sărute spaţiile dintre degete, să cureţe nisipul ce se ascundea acolo. Marjorie se uită cum bunica ei închise ochii, şi aşteptă răbdătoare ca bătrâna să vorbească. Pentru asta veniseră, pentru asta veneau mereu.

— Ai piatra la gât? întrebă bunica ei.

Instinctiv, Marjorie duse mâna la colier. Tatăl ei i-l dăduse cu numai un an în urmă, spunându-i că de acum e destul de mare să aibă grijă de el. Fusese al Băbuţei şi al Abenei înaintea ei, al lui James, şi Quey, şi Effia cea Frumoasă înaintea tuturor. Începuse cu Maame, femeia care pusese un foc grozav. Tatăl ei îi spusese că acel colier era o parte din istoria familiei lor şi că nu trebuia să-l scoată vreodată sau să-l dea cuiva. Acum reflecta apa oceanului din faţa lor, iar valuri aurii sclipeau în piatra neagră.

— Da, Băbuţo, zise ea.

Bunica ei o luă de mână şi amândouă tăcură din nou.

— Eşti în apa asta, spuse ea în cele din urmă.

Marjorie încuviinţă din cap cu seriozitate. În ziua în care se născuse, cu treisprezece ani în urmă, tocmai pe celălalt mal al Atlanticului, părinţii ei îi trimiseseră cordonul ombilical Băbuţei pentru ca femeia să-l ducă în ocean. Era singura cerinţă a Băbuţei, ca dacă fiul şi nora ei, amândoi în vârstă când hotărâseră să se căsătorească şi să se mute în America, aveau să facă un copil, să trimită ceva ce îi aparţinea copilului respectiv înapoi în Ghana.

— Familia noastră a început aici, în Cape Coast, zise Băbuţa. Arătă spre Castelul Cape Coast. În visele mele, tot vedeam acest castel, dar nu ştiam de ce. Într-o zi, am venit la apele astea şi am simţit spiritul strămoşilor noştri chemându-mă. Unii erau liberi, şi mi-au vorbit din nisip, dar alţii erau prinşi adânc, adânc, adânc în apă, aşa că a trebuit să mă duc mai în larg să le pot auzi glasurile. M-am dus atât de departe, încât apa aproape m-a tras la fund să

mă întâlnesc cu spiritele care erau prinse atât de adânc în mare, că nu aveau să-şi capete vreodată libertatea. Pe când trăiau, nu au ştiut de unde veneau, iar acum, morţi, nu ştiau cum să ajungă pe uscat. Te-am adus aici ca să ştii unde e acasă, dacă spiritul o să-ţi rătăcească vreodată.

Marjorie încuviinţă în timp ce bunica ei o luă de mână şi o conduse tot mai departe în apă. Era ritualul lor de vară, bunica ei îi amintea cum să ajungă acasă.

Marjorie se întoarse în Alabama cu pielea trei tonuri mai închisă şi cu două kilograme în plus. Îi venise ciclul în timp ce era cu bunica ei, iar bătrâna bătuse din palme şi intonă cântece pentru a sărbători feminitatea lui Marjorie. Nu voia să plece din Cape Coast, dar începea şcoala, şi părinţii ei nu aveau s-o lase să mai rămână.

Intra la liceu, şi deşi detestase întotdeauna Alabama, şcoala mai nouă şi mai mare îi aminti imediat de ce. Familia ei locuia în sud-estul oraşului Huntsville. Erau singura familie de culoare de pe stradă, singurii negri pe kilometri întregi. La noul ei liceu, erau mai mulţi copii negri decât era obişnuită Marjorie să vadă în Alabama, dar fu nevoie de numai câteva discuţii cu aceştia ca Marjorie să-şi dea seama că nu erau acelaşi fel de negri ca ea. Că, de fapt, cu ea era ceva în neregulă.

— De ce vorbeşti aşa? o întrebă Tisha, şefa găştii, în prima zi de liceu, când se duse lângă ele la prânz.

— Aşa cum? întrebă Marjorie, iar Tisha repetă, vorbind aproape cu accent britanic pentru a o imita perfect pe Marjorie. Aşa cum?

A doua zi, Marjorie se aşează singură la masă, citind Împăratul muştelor pentru ora de engleză. Ţinea cartea într-o mână şi furculiţa în cealaltă. Era atât de captivată de carte, încât nu îşi dădu seama că puiul pe care îl înţepase cu furculiţa nu îi ajunsese în gură până ce nu gustă decât aer. Ridică privirea în sfârşit şi le văzu pe Tisha şi pe celelalte fete zgâindu-se la ea.

— De ce citeşti cartea aia? întrebă Tisha.

Marjorie se bâlbâi.

— Tre... trebuie s-o citesc pentru oră.

— Trebuie s-o citesc pentru oră, o imită Tisha. Vorbeşti ca o albă. Albă. Albă. Albă.

Fetele scandau în continuare, iar Marjorie abia se abţinu să nu plângă. În Ghana, de fiecare dată când apărea o persoană albă, se găsea întotdeauna vreun copil care să arate cu degetul. Câte un grup mic de copii, negri şi lucioşi în soarele ecuatorial, întindeau degeţelele spre persoana cu o piele diferită de a lor şi strigau: „Obroni! Obroni!” Chicoteau, încântaţi de diferenţă. Când Marjorie văzu prima dată copii făcând asta, privi cum omul alb, a cărui culoare fusese remarcată, devenea şocat, ofensat.

— De ce tot spun asta? îl întrebă el pe prietenul care îi arăta împrejurimile.

Tatăl lui Marjorie o trase la o parte în seara aceea şi o întrebă dacă ştia răspunsul la întrebarea omului alb, iar ea ridică din umeri. Tatăl ei îi spuse că acel cuvânt ajunsese să însemne ceva cu totul diferit faţă de ceea ce însemna la început. Că tinerii din Ghana, o ţară abia născută, se

născuseră într-un loc golit de colonizatorii săi. Fiindcă nu vedeau albi în fiecare zi, aşa cum văzuseră cei din generaţia mamei sale sau mai în vârstă, cuvântul putea să dobândească acum un înţeles nou pentru ei. Trăiau într-o Ghana în care ei formau majoritatea, în care culoarea lor era singura culoare cât vedeai cu ochii. Pentru ei, să-i spui cuiva „obroni” era ceva nevinovat, o interpretare a rasei ca fiind reprezentată de culoarea pielii.

Acum, ţinând capul în jos şi luptându-se cu lacrimile în timp ce Tisha şi prietenele ei îi spuneau „albă”, Marjorie deveni conştientă, încă o dată, că aici „alb” putea să însemne modul în care vorbea o persoană; „negru”, muzica pe care o ascultai. În Ghana, puteai să fii doar ce erai, doar ce arăta pielea ta lumii întregi.

— Nu le băga în seamă, zise mama lui Marjorie, Esther, în seara aceea, în timp ce o mângâia pe păr. Nu le băga în seamă, fata mea deşteaptă. Fata mea frumoasă.

A doua zi, Marjorie luă prânzul la catedra de engleză. Profesoara ei, doamna Pinkston, era o femeie grasă, cu pielea de culoarea nucilor, cu un râs ce părea sunetul unui tren care se apropie. Purta o poşetă mare, roz din care scotea cărţi la nesfârşit, ca dintr-un joben de magician. În mintea ei, Marjorie le spunea cărţilor iepuri.

— Ce ştiu ele? zise doamna Pinkston, întinzându-i lui Marjorie un biscuit. Nu ştiu nimic.

Doamna Pinkston era profesoara preferată a lui Marjorie, una dintre cei doi profesori negri dintr-o şcoală cu aproape două mii de elevi. Era singura persoană pe care o cunoştea Marjorie care avea un exemplar din cartea tatălui său, Decăderea unui popor începe din casele oamenilor

săi. Cartea era munca de-o viaţă a tatălui său. Avea şaizeci şi trei de ani când o terminase, aproape şaptezeci când el şi mama ei o avuseseră în sfârşit pe ea. Luase titlul dintr-un vechi proverb ashanti şi îl folosi pentru a discuta despre sclavie şi colonialism. Marjorie, care citise toate cărţile de pe rafturile familiei sale, petrecuse odată o după-amiază întreagă încercând să citească volumul tatălui său. Ajunsese abia la pagina a doua. Când îi spuse tatălui său acest lucru, el îi zise că era ceva ce avea să înţeleagă abia când va fi mult mai mare. Spuse că oamenii au nevoie de timp ca să poată vedea lucrurile limpede.

— Ce părere ai despre carte? întrebă doamna Pinkston, arătând spre exemplarul din Împăratul muştelor care atârna din mâinile lui Marjorie.

— Îmi place, spuse fata.

— Dar o iubeşti cu adevărat? O simţi înlăuntrul tău?

Marjorie scutură din cap. Nu ştia ce înseamnă să simţi o carte înlăuntrul tău, dar nu vru să îi spună asta profesoarei de engleză, ca să nu o dezamăgească.

Doamna Pinkston râse ca un tren în mişcare, lăsând-o pe Marjorie să citească.

Aşa petrecu Marjorie trei ani, căutând cărţi pe care să le iubească, pe care să le simtă înlăuntrul său. Până în ultimul an, citise aproape tot ce se putea de pe peretele de la miazăzi al bibliotecii şcolii, cel puţin o mie de cărţi, şi înainta încet, dar sigur pe peretele de la miazănoapte.

— E bună aia.

Tocmai scosese Middlemarch de pe raft şi inspira parfumul cărţii, când i se adresă băiatul.

— Îţi place Eliot? întrebă Marjorie.

Îl mai văzuse în ultimul timp, dar nu îşi amintea prea bine unde. Cu păr blond şi ochi albaştri, semăna cu un băieţel pe care îl văzuse odată într-o reclamă la cerealele Cheerios, care acum ar fi fost mare.

El îşi duse degetul arătător la buze.

— Să nu spui nimănui, zise el, iar ea zâmbi fără să vrea.

— Eu sunt Marjorie.

— Graham.

Dădură mâna, iar Graham îi povesti despre Penele de porumbel, cartea pe care o citea. Îi spuse că familia sa tocmai se mutase acolo din Germania, că tatăl său era în armată, iar mama sa murise cu mult timp în urmă. Marjorie vorbise probabil şi ea, dar nu îşi amintea ce spusese, doar că zâmbise atât de mult că o dureau obrajii. Până să-şi dea seama, sună clopoţelul, şi pauza de prânz se terminase, iar ei merseră la ora următoare.

De atunci înainte, se întâlniră în fiecare zi. Citeau împreună în bibliotecă în timp ce toţi ceilalţi luau prânzul. Stăteau la doar câţiva centimetri distanţă la o masă mare şi lungă la care ar fi încăput treizeci de persoane, sau mai mult, iar numeroasele scaune goale nu le ofereau nici o scuză care să le explice apropierea. Încetară să mai vorbească atât de mult cât vorbiseră în prima zi. Era suficient să citească împreună. Uneori, Graham lăsa un

bilet scris de el pe care să-l găsească Marjorie. Erau mai ales poezii scurte sau fragmente de poveşti. Ea era prea timidă ca să-i arate lucrurile pe care le scrisese. Seara, când mergea acasă, aştepta ca părinţii ei să plece la culcare înainte să-şi aprindă lampa şi să citească biletele lui Graham la lumina slabă.

— Tati, când ai ştiut că îţi place de mama? întrebă ea la micul dejun a doua zi.

Tatăl său suferise un atac de cord cu doi ani în urmă, iar acum mânca în fiecare zi un castron cu fulgi de ovăz. Era atât de bătrân, încât profesorii lui Marjorie presupuneau mereu că e bunicul ei.

El îşi şterse buzele cu şervetul şi îşi drese glasul.

— Cine ţi-a zis că îmi place de maică-ta? întrebă el.

Marjorie îşi dădu ochii peste cap, iar tatăl ei izbucni în râs.

— Maică-ta ţi-a zis asta? Ei, Abronoma, eşti prea tânără să-ţi placă de cineva. Concentrează-te asupra şcolii.

Ieşi pe uşă, îndreptându-se spre colegiul comunitar, unde ţinea ora de istorie, înainte ca Marjorie să poată protesta. Nu îi plăcuse niciodată când tatăl ei îi spunea Porumbiţa. Era numele ei special, porecla născută odată cu ea din cauza numelui său ashanti, dar mereu o făcuse pe Marjorie să se simtă mică, tânără şi cumva fragilă. Nu era mică. Nu era nici tânără. Era bătrână, atât de bătrână, încât sânii îi crescuseră cât ai mamei sale, atât de mari, că uneori trebuia să-i ţină în mâini în timp ce se plimba goală prin dormitor ca să nu-i lase să îi plesnească pieptul.

— De cine îţi place? întrebă mama lui Marjorie, intrând în încăpere cu rufe proaspăt spălate în braţe.

Deşi părinţii ei locuiau în America de aproape cincisprezece ani, Esther tot nu folosea maşina de spălat. Spăla toate rufele familiei de mână, la chiuveta din bucătărie.

— De nimeni, spuse Marjorie.

— A venit cineva să te invite la bal? întrebă Esther, zâmbind cu gura până la urechi.

Marjorie oftă. Cu cinci ani în urmă, se uitase cu mama ei la o ediţie specială a emisiunii 20/20 despre balurile din toată America, iar mama sa fusese încântată. Spusese că nu mai văzuse niciodată ceva asemănător cu fetele acelea în rochii lungi şi băieţii în costume. Gândul că fiica ei putea fi una dintre acele fete speciale era o speranţă ce sclipea ca lumina în ochiul lui Esther, la fel cum înţepa ca un fir de praf în ochiul lui Marjorie. Marjorie era una dintre cei treizeci de elevi negri de la liceul ei. Nici unul nu fusese invitat la bal în anul anterior.

— Nu, mamă, Dumnezeule!

— Nu sunt Dumnezeu şi n-am fost niciodată, zise mama ei, scoţând un sutien negru de dantelă din adâncul apei de la chiuvetă. Dacă te place vreun băiat, trebuie să-i arăţi şi tu că îl placi. Altfel, n-o să facă niciodată nimic. Eu am locuit în casa lui taică-tău mulţi, mulţi ani înainte să mă ceară de nevastă. Eram o fată prostuţă, sperând că o să vadă că voiam acelaşi lucru ca el, fără să-i arăt eu asta. Dacă nu ar fi intervenit Băbuţa, cine ştie dacă ar fi făcut vreodată ceva. Femeia aia are o voinţă de fier.

În seara aceea, Marjorie vârî poezia lui Graham sub pernă, sperând că moştenise voinţa bunicii sale, că versurile pe care le scrisese el aveau să-i pătrundă în ureche în somn, să-i înflorească într-un vis.

Doamna Pinkston organiza un eveniment cultural pentru persoanele de culoare la şcoală, şi o întrebă pe Marjorie dacă vrea să recite un poem. Evenimentul, intitulat Apele prin care trecem, era diferit faţă de orice mai organizase şcoala până atunci, şi urma să aibă loc la începutul lui mai, mult după ce trecuse Luna Istoriei Negrilor.

— Tot ce trebuie să faci e să-ţi spui povestea, zise doamna Pinkston. Vorbeşte despre ce înseamnă pentru tine să fii afro-americană.

— Dar nu sunt afro-americană, zise Marjorie.

Deşi nu putu citi cu exactitate privirea din ochii doamnei Pinkston, Marjorie înţelese imediat că spusese ceva greşit. Vru să-i explice doamnei Pinkston, dar nu ştia cum. Vru să-i spună doamnei Pinkston să acasă aveau un alt cuvânt pentru afro-americani. Akata. Că akata erau diferiţi de ghanezi, plecaţi de prea mult timp de pe continentul-mamă ca să-i mai poată numi astfel. Vru să-i spună doamnei Pinkston că şi ea se simţea înstrăinată, aproape akata, plecată de prea mult timp din Ghana ca să mai fie ghaneză. Dar expresia de pe faţa doamnei Pinkston nu o lăsă să explice nimic.

— Ascultă, Marjorie, o să-ţi spun ceva ce poate nu ţi-a spus nimeni până acum. Aici, în ţara asta, pentru albii care conduc totul nu contează de unde vii. Acum eşti aici, iar negru e negru şi e negru.

Se ridică de pe scaun şi turnă câte o ceaşcă de cafea pentru fiecare. Lui Marjorie nu îi prea plăcea cafeaua. Era prea amară; gustul i se lipea de gâtlej, ca şi cum nu se putea hotărî dacă vrea să-i pătrundă în corp sau să fie expulzat pe gură. Doamna Pinkston bău cafeaua, dar Marjorie doar se uită la a ei. Puţin, doar o clipă, crezu că îşi poate vedea chipul reflectat în ceaşcă.

În seara aceea, Marjorie se duse să vizioneze un film cu Graham. Când veni să o ia de acasă, ea îl rugă să parcheze maşina la o stradă distanţă. Încă nu era pregătită să le spună părinţilor săi.

— Bună idee, zise Graham, iar Marjorie se întrebă dacă tatăl lui ştia unde era.

Când se termină filmul, Graham o duse cu maşina într-un luminiş din pădure. Era unul dintre acele locuri în care se spunea că merg alţi tineri să se giugiulească, dar Marjorie mai fusese acolo de câteva ori, şi niciodată nu era nimeni.

Nici în seara aceea nu era nimeni. Graham avea o sticlă de whisky pe bancheta din spate, şi deşi detesta gustul alcoolului, Marjorie sorbi încet din ea. În timp ce ea bea, Graham scoase o ţigară. După ce o aprinse, continuă să se joace cu bricheta, făcând focul să apară, apoi să dispară iar.

— Vrei să încetezi, te rog? îl rugă Marjorie când el începuse să fluture bricheta.

— Ce? întrebă Graham.

— Cu bricheta. Vrei s-o pui deoparte, te rog?

Graham îi aruncă o privire ciudată, dar nu spuse nimic, aşa că ea nu fu nevoită să explice. De când auzise povestea despre cum îşi dobândiseră cicatricile tatăl şi bunica ei, era îngrozită de foc. Pe când era de-o şchioapă, femeia din foc pe care o visa bunica ei îi bântuise orele de trezie. Auzise de ea doar din poveştile bunicii sale în zilele în care mergeau până la apă, pentru ca bunica ei să-i spună ce ştia despre strămoşii lor, şi totuşi Marjorie credea că o vede pe femeia din foc în lumina albastră şi portocalie a plitei, în cărbunii încinşi, în brichete. Îi era teamă că aveau să-i vină şi ei coşmarurile, că şi ea avea să fie aleasă de strămoşi să audă poveştile familiei sale, dar coşmarurile nu îi veniseră niciodată, aşa că, în timp, teama sa faţă de foc scăzu. Dar din când în când, mai simţea câte o tresărire a inimii când vedea flăcări, ca şi cum umbra femeii din foc încă pândea.

— Cum ţi s-a părut filmul? întrebă Graham, lăsând bricheta la o parte.

Marjorie ridică din umeri. Era singurul răspuns de care era în stare, fiindcă nu se gândise deloc la film. În schimb, se gândise la amplasarea mâinilor lui Graham faţă de floricele sau de braţul scaunului pe care îl împărţeau. Se gândise la râsul lui când i se părea ceva amuzant, dacă înclinarea capului lui către stânga, către ea, era sau nu o invitaţie ca şi ea să-şi încline capul spre el sau să şi-l lase pe umărul lui. În săptămânile pe care le petrecuseră ajungând să se cunoască, Marjorie devenise tot mai înamorată de albastrul ochilor lui. Scria poezii despre ei. Albastrul ca apa oceanului, ca văzduhul limpede, ca safirul – nu îl putea cuprinde. La cinema, se gândise că singurii prieteni adevăraţi pe care îi avea erau personaje din romane, deloc adevărate. Iar după aceea, apăruse Graham şi înghiţise o parte din singurătatea ei cu ochii săi albaştri precum

balenele. A doua zi, nu îşi mai amintea nici cum se numea filmul.

— Da, şi mie mi s-a părut la fel, zise Graham.

Luă o gură serioasă din sticla de whisky.

Marjorie se întrebă dacă era îndrăgostită. Cum putea să ştie? Cum ştiai de fapt? În şcoala gimnazială, îi plăcuse literatura victoriană cu romantismul său răscolitor. Fiecare personaj din cărţile acelea era îndrăgostit fără speranţă. Toţi bărbaţii seduceau, toate femeile erau seduse. Era mai uşor să vezi cum arăta dragostea atunci, cu emoţia sa jenant de grandioasă şi de netulburată. Acum, dragostea însemna să stai într-o maşină Camry şi să bei whisky?

— Tot nu m-ai lăsat să citesc nimic din ce-ai scris, zise Graham.

Îşi înăbuşi un râgâit, pasându-i sticla lui Marjorie.

— Trebuie să scriu un poem pentru adunarea doamnei Pinkston de luna viitoare. Poate o să-l citeşti pe ăla.

— Asta e la câteva săptămâni după bal, nu?

Gura lui Marjorie se uscă când îl auzi pomenind de petrecere. Aşteptă ca el să spună mai mult, dar Graham nu mai zise nimic, aşa că ea doar încuviinţă.

— Mi-ar plăcea să-l citesc. Adică, dacă vrei şi tu.

Sticla revenise în mâinile lui, şi deşi era întuneric, Marjorie distingea liniile adânc ridate ale mâinii lui, care se înroşea de atâta strâns.

În săptămâna aceea începură să înflorească perii Bradford. La şcoală, toată lumea spunea că miros a spermă, a sex, a vaginul unei femei. Lui Marjorie nu-i plăcea mirosul lor, reflexie a virginităţii sale, a incapacităţii sale de a-i compara mirosul cu orice altceva decât peşte în putrefacţie. În fiecare an, vara, se obişnuia cu mirosul, iar când cădeau florile, mirosul nu mai era altceva decât o amintire îndepărtată. Dar apoi venea iar primăvara şi mirosul reapărea, făcându-şi strident simţită prezenţa.

Marjorie lucra la poemul său pentru Apele prin care trecem, când tatăl său primi un telefon din Ghana. Băbuţa era slăbită. Îngrijitorul său nu-şi dădea seama dacă visele erau la fel ori altfel. Băbuţa nu se mai ridica din pat atât de des cum o făcea înainte – ea, femeia căreia odată îi fusese frică de somn.

Marjorie vru ca familia ei să plece în Ghana imediat. Se opri din scrisul la poem, smulse telefonul din mâna tatălui său nedumerit – un gest care i-ar fi adus o palmă peste ceafă în orice altă zi – şi îi ceru îngrijitorului să i-o dea pe Băbuţă la telefon, chiar dacă asta însemna să o trezească.

— Eşti bolnavă? o întrebă pe bunica ei.

— Bolnavă? Curând o să dansez cu tine lângă apă vara asta. Cum să fiu bolnavă?

— Nu o să mori?

— Ce ţi-am spus eu despre moarte? zise Băbuţa tăios la telefon, cu un glas ce părea mai puternic decât la începutul discuţiei.

Marjorie trase de firul telefonului. Băbuţa spunea că numai trupurile mor. Spiritele cutreieră. Găsesc Asamando, sau nu. Rămân cu descendenţii lor să-i orienteze prin viaţă, să-i aline, uneori să-i sperie ca să se trezească din negura neiubirii, netrăirii.

Marjorie duse mâna la piatra de la gât. Darul străMoaşei sale.

— Promite-mi că nu pleci până nu te văd din nou, zise Marjorie.

În spatele ei, Yaw îi puse o mână pe umăr.

— Îţi promit că n-o să te părăsesc niciodată, zise Băbuţa.

Marjorie îi dădu receptorul înapoi tatălui său, care o privi ciudat. Se duse înapoi în camera ei. Pe birou, pe bucata de hârtie care trebuia să conţină un poem, scria doar: „Apă. Apă. Apă. Apă”.

Marjorie şi Graham ieşiră împreună încă o dată, de data asta la Centrul Spaţial şi pentru Rachete al Statelor Unite. Graham nu mai fusese acolo niciodată, dar Marjorie şi părinţii ei mergeau o dată pe an. Mamei sale îi plăcea să privească toate fotografiile astronauţilor care tapetau pereţii, iar tatălui ei îi plăcea să se plimbe prin muzeu, cercetând fiecare rachetă de parcă încerca să înveţe cum să construiască şi el una. Într-un fel sau altul, se gândi Marjorie, părinţii ei călătoriseră deja prin cosmos, aterizând într-o ţară la fel de străină pentru ei precum luna.

Graham nu respecta semnele cu Nu atingeţi. Lăsa amprente fantomatice pe cutiile din fibră de sticlă, amprente care dispăreau aproape instantaneu.

— America nu ar avea un program spaţial dacă n-ar fi fost nemţii, zise Graham.

— Ţi-e dor de Germania? întrebă Marjorie.

Graham nu prea vorbea despre locul unde petrecuse aproape toată copilăria. Nu îşi purta ţara la vedere aşa cum ea purta Ghana.

— Uneori, dar progeniturile soldaţilor se obişnuiesc cu mutatul de colo colo.

El ridică din umeri şi apăsă cu degetele o cutie în care era un costum de cosmonaut. Marjorie îşi închipui că el avea să-şi bage mâna prin geam, să intre cu totul în cutie, să îmbrace costumul, apoi să piardă gravitaţia până ce corpul său avea să plutească departe, departe.

— Marjorie?

— Da?

— Am zis dacă te-ai duce înapoi în Ghana?

Ea se gândi o clipă, la bunica ei de la mare, la Castel. Se gândi la forfota frenetică a maşinilor şi a corpurilor de pe străzile din Cape Coast, la femeile cu şolduri late care vând peşte din castroane mari argintii, la fetiţele cărora nu le-au dat încă sânii şi care se plimbă pe mijlocul străzii, presându-şi feţele de geamurile taxiurilor, spunând: „Apă cu gheaţă” sau „Vă rog, vă implor”.

— Nu cred.

Graham încuviinţă şi începu să meargă mai departe, la următorul exponat. Marjorie îi luă mâna exact când el o ridica să o aşeze pe fibra de sticlă. Îl opri şi zise:

— Simt mai ales că nu aparţin acestui loc. Imediat ce mă dau jos din avion, oamenii îşi dau seama că sunt ca ei, şi totuşi diferită. Pot să miroasă asta pe mine.

— Ce să miroasă?

Marjorie ridică privirea, încercând să găsească cuvântul potrivit.

— Singurătatea, poate. Sau solitudinea. Cum nu sunt nici de aici, nici de acolo. Bunica mea e singura persoană care mă vede cu adevărat.

Se uită în jos. Mâna îi tremura, aşa că îi dădu drumul lui Graham, dar el i-o luă din nou. Iar când ea ridică din nou privirea, el se aplecă spre ea şi îşi apăsă buzele de ale ei.

*

Săptămâni în şir, Marjorie aşteptă veşti despre bunica ei. Părinţii ei angajaseră un îngrijitor nou care să aibă grijă de ea în fiecare zi, ceea ce nu părea decât să o enerveze. Se simţea mai rău. Marjorie nu ştia cum de ştia, dar ştia.

La şcoală, Marjorie era tăcută. Nu ridica mâna la nici o oră, iar doi dintre profesori o opriseră să o întrebe dacă totul e în regulă. Ea nu le dădu importanţă. În loc să ia prânzul la catedra de engleză sau să citească la bibliotecă, stătea în sala de mese, în colţul unei mese lungi şi dreptunghiulare, provocându-i pe toţi cei care treceau pe lângă ea să

scoată ce au mai rău din ei. În schimb, Graham se apropie şi se aşează în faţa ei.

— Eşti bine? întrebă el. Nu te-am mai văzut de... Vocea lui se stinse treptat, dar Marjorie voia ca el să spună: De când ne-am sărutat. De când ne-am sărutat.

În ziua aceea, Graham purta culorile şcolii – un portocaliu ţipător, domolit doar puţin de un gri liniştitor.

— Sunt bine, zise ea.

— Îţi faci griji cu poezia? întrebă el.

Poezia ei era o colecţie de corpuri de literă pe o bucată de hârtie, un experiment de caligrafie, cu litere mari, cursive, toate majuscule.

— Nu, nu-mi fac griji din cauza asta.

Graham încuviinţă atent şi îi susţinu privirea. Ea venise la sala de mese fiindcă voia să fie singură în mijlocul oamenilor. Era o senzaţie care îi plăcea uneori, ca atunci când cobora din avion în Accra şi era întâmpinată de o mare de feţe care semănau cu a ei. În acele câteva minute de început, capta acel anonimat, dar apoi clipa se risipea. Cineva o aborda, o întreba dacă îi poate căra bagajul, dacă o poate conduce undeva, dacă îi dă de mâncare copilului său.

În timp ce se uita şi ea la Graham, o fată brunetă, pe care Marjorie o recunoscu de pe culoare, se apropie de ei.

— Graham? întrebă ea. Nu prea te văd pe-aici la prânz. Mi-aş aminti.

Graham încuviinţă din cap, dar nu zise nimic. Fata încă nu o observase pe Marjorie, dar faptul că Graham o ignora îi îndreptă atenţia dinspre el către persoana care i-o captase.

Se uită la Marjorie doar o clipă, dar fu suficient pentru ca Marjorie să observe grimasa de dezgust care începuse să se formeze pe chipul ei.

— Graham, şopti ea, ca şi cum dacă ar fi coborât vocea, Marjorie nu ar fi auzit. N-ar trebui să stai aici.

— Ce?

— N-ar trebui să stai aici. Ceilalţi o să înceapă să se gândească... Din nou, o privire iute. Mă rog, ştii tu.

— Nu, nu ştiu.

— Vino şi stai cu noi, zise ea.

În clipa aceea, deja scana încăperea, iar limbajul trupului dădea semne de nelinişte.

— Sunt bine aici.

— Du-te, zise Marjorie, iar Graham se întoarse către ea. Era ca şi cum uitase pentru cine se luptase de la bun început. Ca şi cum s-ar fi luptat doar pentru scaun, şi nu pentru fata care stătea în faţa lui. Du-te, e-n regulă.

După ce rosti cuvintele, ea încetă să mai respire. Vru ca el să spună nu, să se lupte mai mult, să-i ia mâna peste masă şi să-şi frece degetele lui mari înroşite printre spaţiile dintre degetele ei.

Dar el nu făcu asta. Se ridică, aproape uşurat. Când Marjorie o observă pe fata brunetă strecurându-şi mâna într-a lui ca să-l tragă după ea, ajunseseră deja la jumătatea sălii. Marjorie se gândise că Graham era ca ea, un cititor, un singuratic, dar privindu-l cum se îndepărta cu fata, îşi dădu seama că ea era altfel. Văzu cât de uşor îi era lui să se strecoare neobservat, ca şi cum ar fi aparţinut dintotdeauna acelui loc.

Tema balului era Marele Gatsby. În zilele de pregăteli care îl precedară, podelele şcolii erau pline de paiete şi de sclipici. În seara balului, Marjorie era înghesuită între părinţii ei pe canapea, uitându-se la un film la televizor. Îi auzi pe părinţii ei şuşotind despre ea când se ridică să facă floricele de porumb.

— Ceva nu e-n regulă, zise Yaw.

Nu se pricepuse niciodată la şuşotit. La volumul obişnuit, glasul său era un tunet ieşit din pântec, adânc şi zgomotos.

— E doar o adolescentă. Aşa sunt adolescenţii, zise Esther.

Marjorie le auzise pe celelalte infirmiere de la căminul unde lucra Esther vorbind astfel, de parcă adolescenţii erau nişte bestii sălbatice într-o junglă periculoasă. Cel mai bine e să-i laşi în pace.

Când se întoarse, Marjorie încercă să pară mai senină, dar nu îşi dădea seama dacă reuşea.

Telefonul sună, iar ea se grăbi să răspundă. O rugase pe bunica ei să o sune o dată pe lună pentru siguranţă, chiar dacă ştia că era obositor pentru bătrână să fie nevoită să o

facă. Dar, când răspunse la telefon, o întâmpină vocea lui Graham.

— Marjorie? întrebă el.

Ea respira în telefon, dar încă nu vorbea. Ce era de spus?

— Mi-aş dori să te iau. Doar că...

Glasul său se stinse, dar nu conta. Mai auzise asta o dată. Avea să meargă cu bruneta. Voia să o ia pe Marjorie, dar tatăl lui nu considera că ar fi potrivit. Şcoala nu considera că ar fi potrivit. Ca o ultimă redută, Marjorie îl auzise spunându-i directorului că ea „nu e ca alte negrese”. Şi, cumva, asta fusese mai rău. Deja renunţase la el.

— Pot să-ţi aud poemul totuşi? întrebă el.

— Îl citesc săptămâna viitoare. Toată lumea o să-l audă.

— Ştii ce vreau să spun.

În sufragerie, tatăl ei începuse să sforăie. Aşa se uita mereu la filme. Şi-l imagina aplecându-se spre umerii mamei ei, înconjurat de braţele femeii. Poate că şi mama ei dormea, cu capul aplecat spre al lui Yaw, cu codiţele împletite formând parcă o draperie, ascunzându-le chipurile. Iubirea lor era una comodă. O iubire care nu cerea să te lupţi sau să te ascunzi. Când Marjorie îl întrebase iar pe tatăl său când ştiuse că o place pe Esther, el îi răspunsese că ştiuse dintotdeauna. Îi spuse că era un sentiment născut în sine, că îl inspirase odată cu prima adiere din Edweso, că se mişca prin lăuntrul lui ca harmattanul. Pentru Marjorie nu era nimic asemănător iubirii în Alabama.

— Trebuie să închid, îi spuse lui Graham la telefon. Mă cheamă părinţii. Puse telefonul în furcă şi se întoarse în sufragerie. Mama ei era trează, privind drept spre televizor, deşi nu se uita la el.

— Cine era, draga mea? întrebă ea.

— Nimeni, răspunse Marjorie.

În amfiteatru, începeau două mii de persoane. Din spatele scenei, Marjorie îi auzea pe ceilalţi elevi intrând unii după alţii, cu sporovăiala insistentă a plictiselii lor. Ea se plimba încoace şi încolo, prea speriată să se uite după cortină. Lângă ea, Tisha şi prietenii ei exersau un dans în ritmul muzicii ce se auzea în surdină dintr-un casetofon portabil.

— Eşti gata? întrebă doamna Pinkston, făcând-o pe Marjorie să tresară.

Mâinile îi tremurau deja, şi fu uimită că nu scăpă foaia cu poemul.

— Nu, zise ea.

— Ba da, spuse doamna Pinkston. Nu-ţi face griji. O să fii grozavă.

Se duse mai departe, să vadă ce fac toţi ceilalţi participanţi.

Când începu programul, pe Marjorie o luă durerea de stomac. Nu mai vorbise niciodată în faţa atâtor persoane, şi era gata să pună durerea pe seama acestui fapt, dar apoi aceasta se instală mai profund. Un val de greaţă o însoţi, dar curând trecură amândouă.

Acea senzaţie îi mai venea din când în când. Bunica ei o numea o premoniţie, când corpul fetei simţea ceva ce lumea încă nu observase. Marjorie o simţea uneori înainte să primească o notă mică la vreun test. O dată, o simţise înaintea unui accident de maşină. Altă dată, o simţise cu câteva clipe înainte să-şi dea seama că pierduse un inel pe care i-l dăduse tatăl ei. El spunea că toate aceste lucruri s-ar fi întâmplat indiferent că ea avea sau nu senzaţia respectivă, şi poate că era adevărat. Tot ce ştia Marjorie era că senzaţia aceea o avertiza să se pregătească.

Aşa că, pregătindu-se, păşi pe scenă după ce doamna Pinkston o prezentă. Ştia că luminile aveau să fie puternice, dar nu luase în calcul şi căldura emanată de ele, ca un milion de sori strălucitori abătându-şi razele asupra ei. Începu să transpire şi îşi şterse fruntea cu o mână.

Aşeză foaia de hârtie pe pupitru. Exersase de un milion de ori, în şoaptă mută în clasă, în faţa oglinzii din baie, în maşină în timp ce părinţii ei conduceau.

Sunetul tăcerii, spart din când în când de câte un tuşit sau de picioare neastâmpărate, o tachina pe Marjorie. Se aplecă spre microfon. Îşi drese glasul, apoi citi:

Despică-mi Castelul în două,

găseşte-mă, găseşte-te.

Noi, două, am trecut prin nisip,

vânt, aer.

Una a simţit biciul. Biciuită,

şi înainte înrobită.

Noi, două, negrese.

Eu, tu.

Una zămislită din

pământul de cacao, s-a născut din nucă,

sângerând, cu pielea netăiată.

Noi, două, plutim.

Apele par altfel

dar ne sunt la fel.

Înrudite. Piele surori.

Cine ar fi ştiut? Nu eu. Nici tu.

Ridică privirea. Se deschise o uşă, lăsând să pătrundă mai multă lumină. Era suficientă lumină cât să-l vadă pe tatăl său stând în uşă, dar nu destulă cât să vadă lacrimile care-i curgeau pe faţă.

Singura promisiune pe care o încălcă Băbuţa, Akua, Nebuna din Edweso, fu ultima pe care o făcuse. Muri în toiul unui somn de care se temea. Vru să fie îngropată în pământul unui munte ce străjuieşte marea. Marjorie îşi luă liber tot restul anului şcolar; oricum, notele ei erau atât de bune încât acest lucru nu prea contă.

Merse cu mama ei în spatele bărbaţilor care erau însărcinaţi să care trupul bunicii sale. Tatăl ei insistase să care şi el, deşi era atât de bătrân, încât prezenţa sa era mai mult o povară decât un ajutor. Când ajunseră la locul

de îngropăciune, oamenii începură să jelească. Toată lumea plângea de zile şi zile în şir, dar Marjorie încă nu.

Bărbaţii începură să sape în huma roşie. Două movile stăteau de o parte şi de alta a gropii mari şi dreptunghiulare, care se făcea tot mai adâncă. Un tâmplar îi meşterise sicriul Băbuţei dintr-un lemn de aceeaşi culoare cu pământul, iar când sicriul fu coborât, nimeni nu îşi mai dădea seama unde se termina lemnul şi unde începea pământul. Începură să arunce la loc pământul în groapă. Îl bătătoriră bine, cu dosul lopeţii, după ce terminară. Sunetul răsună în munte, până în vale.

După ce puseră un semn pe mormânt, Marjorie îşi dădu seama că uitase să pună înăuntru poemul, clădit din poveştile din vise pe care i le spunea Băbuţa când o ducea pe Marjorie la apă. Ştia că bunicii sale i-ar fi plăcut să îl audă. Scoase poemul din buzunar, iar mâinile tremurânde făcură cuvintele să se vălurească, deşi vântul nu adia mai deloc.

Marjorie se aruncă peste movila mormântului, plângând într-un sfârşit: „Mam-yee a mea, Maame a mea. Mam-yee a mea, Maame a mea.”

Mama ei veni să o ridice de pe pământ. Mai târziu, Esther îi spuse că parcă avea să-şi ia zborul de pe stâncă, să coboare pe lângă munte şi să ajungă în mare.

Marcus

Lui Marcus nu-i plăcea apa în mod deosebit. Era la facultate când văzu prima dată oceanul de aproape, şi îi

întoarse stomacul pe dos tot acel spaţiu, acel albastru nesfârşit, ce se întindea mai departe decât puteai cuprinde cu ochii. Îl îngrozea. Nu le spusese prietenilor săi că nu ştie să înoate, iar colegul său de cameră, un roşcovan din Maine, era deja cu doi metri sub suprafaţa Atlanticului înainte ca Marcus să bage măcar degetele de la picioare în apă.

Ceva din mirosul oceanului îi făcea greaţă. Acea duhoare de sare udă i se lipea de nări şi-l făcea să se simtă de parcă se îneca deja. O simţea groasă, în adâncul gâtului, ca saramura, lipindu-se de locul de unde-i atârna omuşorul, aşa încât nu putea să respire cum trebuie.

Când era tânăr, tatăl său îi spusese că negrilor nu le place apa fiindcă fuseseră aduşi pe continent pe vase de sclavi. Ce treabă să aibă un negru să înoate? Fundul oceanului era plin deja de negri.

Marcus încuviinţa întotdeauna răbdător din cap când tatăl său spunea asemenea lucruri. Sonny vorbea mereu despre sclavie, despre industria muncii deţinuţilor, despre Sistem, despre segregare, despre Om. Tatăl său avea o ură adânc înrădăcinată faţă de albi. O ură ca un sac umplut cu pietre, câte o piatră pentru fiecare an în care nedreptatea rasială continua să facă legea în America. Încă mai căra sacul acela.

Marcus nu avea să uite vreodată învăţăturile timpurii ale tatălui său, lecţiile de istorie alternativă care îi stârniseră întâi interesul faţă de studiul mai în detaliu al Americii. Cei doi împărţeau o saltea în apartamentul înghesuit al lui Ma Willie. Seara, întins pe salteaua cu arcuri ca nişte cuţite, Sonny îi spunea lui Marcus că America lua negri de pe trotuare şi-i băga la închisoare sau că băncile refuzau să

investească în cartierele negrilor, iar aceştia nu puteau lua ipoteci sau împrumuturi pentru afaceri. Aşa că era de mirare că închisorile încă erau ticsite de ei? Era de mirare că ghetoul era ghetou? Sonny vorbea despre lucruri pe care Marcus nu le citise niciodată în cărţile de istorie, dar despre care mai târziu, când ajunse la facultate, află că sunt adevărate. Află că mintea tatălui său era sclipitoare, dar că era prinsă sub ceva.

Dimineaţa, Marcus îl privea pe Sonny cum se dădea jos din pat, se bărbierea şi pornea spre clinica de metadonă din Harlemul de Est. Era mai uşor să urmărească mişcările tatălui său decât să privească un ceas. La şase şi jumătate se dădea jos din pat şi bea un pahar cu suc de portocale. La şase şi patruzeci şi cinci se bărbierea, iar la şapte ieşea pe uşă. Îşi lua metadona şi apoi mergea să lucreze ca om de serviciu la spital. Era cel mai deştept om pe care îl cunoştea Marcus, dar nu putea scăpa niciodată complet de sub greutatea heroinei pe care o consumase.

Când avea şapte ani, Marcus o întrebă o dată pe Ma Willie ce s-ar fi întâmplat dacă o parte a programului lui Sonny s-ar fi schimbat. Ce s-ar fi întâmplat dacă nu ar fi luat metadona. Bunica sa doar ridica din umeri. Abia când Marcus mai crescu începu să înţeleagă cât de importantă era de fapt rutina tatălui său. Întreaga sa viaţă părea să atârne în acest echilibru.

Acum, Marcus era din nou aproape de apă. Un nou amic de la facultate îl invitase la o petrecere la piscină pentru a sărbători noul mileniu, iar Marcus acceptă, şovăind. O piscină din California era mai sigură decât Atlanticul, clar. Se putea întinde pe un şezlong şi s-ar preface că venise doar pentru soare. Putea să facă glume pe seama faptului că avea nevoie să se bronzeze.

Cineva strigă: „Pârtieee!” şi trimise un val rece şi ud peste picioarele lui Marcus. El se şterse, făcând o grimasă, după ce Diante îi dădu un prosop.

— La dracu’, Marcus, cât mai stăm aicea, omule? E cald de mori. Parc-am fi în Africa, aşa-i de cald.

Diante se plângea mereu. Era un artist pe care Marcus îl cunoscuse la o petrecere în East Palo Alto, şi chiar dacă Diante crescuse în Atlanta, avea ceva care îi amintea lui Marcus de casă. Fuseseră ca fraţii de atunci înainte.

— Abia am venit de zece minute, D. Calmează-te, zise Marcus, cu toate că şi el începea să devină nerăbdător.

— Neah, omule. N-am de gând să mă coc în căldura asta. Ne vedem mai încolo.

Se ridică şi le făcu scurt cu mâna celor din piscină.

Diante cerea mereu să meargă la evenimentele şcolii cu Marcus, ca să-şi ia tălpăşiţa aproape imediat după ce soseau. Căuta o fată pe care o cunoscuse odată la un muzeu de artă. Nu-şi amintea numele ei, dar îi spuse lui Marcus că îşi dădea seama că fata era la şcoală doar din felul cum vorbea. Marcus nu simţea nevoia să-i aducă aminte că erau cam vreun milion de universităţi în zonă. Cine putea spune că fata aceea avea să ajungă la vreuna dintre petrecerile lui?

Marcus făcea un doctorat în sociologie la Stanford. Era ceva ce nu şi-ar fi închipuit că ar fi putut face pe vremea când împărţea o saltea cu tatăl său, şi totuşi, iată că asta făcea. Sonny fusese atât de mândru când îi spusese că

fusese acceptat la Stanford, încât plânsese. Fusese singura dată când Marcus îl văzuse plângând.

Marcus plecă de la petrecere la puţin timp după Diante, invocând o scuză legată de faptul că avea de lucru. Parcurse pe jos cei nouă kilometri şi jumătate până acasă, iar când ajunse acolo, transpiraţia îi ieşise prin tricou. Intră în duşul cu faianţă albastră şi lăsă apa să-i curgă peste cap, fără să ridice vreodată capul spre ea, încă temându-se să nu se înece.

— Maică-ta te salută, zise Sonny.

Era telefonul săptămânal. Marcus îl suna în fiecare duminică după-amiază, când ştia că mătuşa sa Josephine şi toţi verii erau acasă la Ma Willie, gătind şi luând masa după biserică. Suna, fiindcă îi era dor de Harlem, îi era dor de cinele de duminică, îi era dor de Ma Willie cântând gospel din toţi rărunchii, ca şi cum Iisus avea să vină în zece minute dacă l-ar fi chemat ea să vină să aranjeze o farfurie.

— Nu mai minţi, zise Marcus.

Ultima dată când o văzuse pe Amani fusese la absolvirea liceului. Mama lui se îmbrăcase într-o ţinută pe care i-o dăduse Ma Willie, cu siguranţă. Era o rochie cu mâneci lungi, dar când ridică braţul să-i facă cu mâna în timp ce el traversa scena să-şi primească diploma, Marcus era aproape sigur că vedea urmele de pe piele.

— Hmm, fu tot ce răspunse Sonny.

— Sunteţi bine acolo? întrebă Marcus. Copiii şi toţi ăilalţi sunt bine?

— Da, s’tem bine. S’tem bine.

Respirară o secundă în telefon. Nici unul nu voia să vorbească, dar nici să închidă telefonul.

— Tot curat? întrebă Marcus.

Nu întreba des, dar întreba.

— Da, îs bine. Nu-ţi face tu griji pentru mine. Stai cu nasu’-n cărţi. Nu te mai gândi la mine.

Marcus încuviinţă din cap. Avu nevoie de puţin timp să realizeze că tatăl său nu avea cum să-l audă, aşa că spuse: „Bine”, şi închiseră în sfârşit telefonul.

Apoi, Diante veni să-l ia. Îl căra pe Marcus după el la un muzeu din San Francisco, acelaşi la care Diante o întâlnise pe fata respectivă.

— Nuş’ ce eşti aşa disperat după fata asta, D, spuse Marcus.

Nu prea se dădea în vânt după muzeele de artă. Nu ştia ce să înţeleagă din operele pe care le vedea. Îl asculta pe Diante vorbind despre linii, şi culori, şi umbre. Dădea din cap, dar nimic nu avea sens pentru el.

— Dac-ai vedea-o, ai înţelege, răspunse Diante.

Se plimbau prin muzeu, dar nici unul din ei nu privea cu adevărat lucrările.

— Înţeleg că arată bine.

— Da, arată bine, da’ nici măcar nu-i vorba de asta, omule.

Marcus mai auzise asta. Diante o întâlnise pe femeia respectivă la expoziţia Karei Walker. Cei doi trecuseră de patru ori pe lângă siluetele negre de hârtie care urcau din podea până în tavan înainte ca umerii să li se atingă la a cincea trecere. Vorbiseră despre o lucrare anume de aproape o oră, fără să-şi amintească să-şi decline identitatea.

— Îţi zic io, Marcus. O să vii la nuntă curând. Tot ce tre' să fac e s-o găsesc.

Marcus pufni. De câte ori nu i-o arătase Diante pe „soţia lui" la vreo petrecere, pentru ca apoi să iasă cu ea doar o săptămână?

Îl lăsă pe Diante în plata lui şi se plimbă singur prin muzeu. Mai mult decât lucrările îi plăcea arhitectura muzeului. Scări bogat ornamentate şi pereţi albi pe care atârnau lucrări viu colorate. Îi plăcea cum atmosfera muzeului îi acorda răgazul să se plimbe şi să se gândească.

Fusese la un muzeu odată, într-o excursie cu clasa, în şcoala primară. Luaseră autobuzul, apoi merseră pe jos restul străzilor doi câte doi, fiecare copil ţinându-se de mână cu următorul. Marcus îşi amintea că fusese uluit de restul Manhattanului, de partea care nu era a lui, de costumele bărbaţilor şi de frizurile lor în scări. În muzeu, doamna de la casa de bilete le zâmbise din ghereta de sticlă. Marcus îşi întinsese gâtul ca s-o vadă, iar ea îi răsplătise efortul făcându-i cu mâna.

După ce intraseră, profesoara lor, doamna MacDonald, îi condusese dintr-o încăpere în alta, de la un exponat la altul. Marcus era la capătul rândului, iar LaTavia, fata cu care se ţinea de mână, îi dăduse drumul ca să strănute,

aşa că Marcus profitase de ocazie să-şi lege şiretul. Când ridică iarăşi capul, colegii lui trecuseră mai departe. Gândindu-se mai bine, ar fi trebuit să fie în stare să-i găsească repede, un şir de răţuşte negre în marele muzeu alb, dar erau atât de mulţi oameni, şi toţi erau atât de înalţi, încât nu se descurcă pe lângă ei, şi deveni iute prea speriat ca să se mai mişte.

Stătea acolo, paralizat şi plângând tăcut, când îl găsise un cuplu de albi în vârstă.

— Uite, Howard, zise femeia. Marcus încă îşi amintea culoarea rochiei femeii, un roşu sângeriu care nu făcea decât să-l sperie şi mai tare. Sărăcuţul, probabil s-a pierdut sau aşa ceva. Ea îl studie cu atenţie şi zise: E drăguţ, nu?

Bărbatul, Howard, avea în mână un baston subţire şi bocăni cu el în podea, lângă piciorul lui Marcus.

— Te-ai pierdut, băiete? Marcus nu vorbi. Am întrebat: te-ai pierdut?

Bastonul continua să lovească la piciorul lui, iar pentru o clipă, Marcus simţise ca şi cum bărbatul avea să ridice din clipă în clipă bastonul până la tavan, iar apoi să-l abată asupra capului său. Nu ştia de ce se simţea aşa, dar se sperie atât de rău încât începu să simtă un şuvoi ud care-i curgea în jos pe cracul pantalonilor. Urlă şi fugi dintr-o cameră cu pereţi albi în alta, şi în alta, până ce un gardian îl prinse, o chemă pe profesoară prin staţie şi trimise toată clasa înapoi în stradă, înapoi în autobuz, înapoi acasă în Harlem.

Diante îl găsi după un timp.

— Nu-i aici, zise el.

Marcus îşi dădu ochii peste cap. La ce se aştepta? Cei doi părăsiră muzeul.

Trecu o lună, apoi veni iar vremea ca Marcus să se întoarcă la cercetarea sa. O evitase, fiindcă nu mergea prea bine.

Iniţial, vrusese să-şi concentreze lucrarea asupra sistemului de închiriere a deţinuţilor care răpise ani de zile din viaţa străbunicului H, dar cu cât pătrundea mai adânc în cercetare, cu atât devenea mai vast proiectul. Cum să vorbească despre povestea străbunicului H fără să vorbească şi despre bunica sa Willie şi despre milioanele de alţi negri care migraseră în nord, fugind de Jim Crow[16]? Şi dacă vorbea despre Marea Migraţie, trebuia să vorbească despre oraşele care primiseră acele valuri de migranţi. Trebuia să vorbească despre Harlem. Şi cum să vorbească despre Harlem fără să pomenească de dependenţa de heroină a tatălui său – de turele din puşcărie, de cazier? Şi dacă avea să vorbească despre heroina din Harlemul anilor ’60, nu trebuia să vorbească şi despre cocaina de peste tot din anii ’80? Şi dacă scria despre cocaină, trebuia să scrie inevitabil şi despre „războiul împotriva drogurilor”. Iar dacă începea să vorbească despre războiul împotriva drogurilor, avea să vorbească despre cum aproape jumătate din negrii cu care crescuse fie se îndreptau către, fie tocmai ieşeau din ceea ce devenise cel mai dur sistem penitenciar din lume. Şi dacă vorbea despre motivul pentru care prietenii din

[16] Sistemul castelor rasiale care funcţiona mai ales în statele din sud între 1877 şi jumătatea anilor 1960, ducând la apariţia legilor de segregare rasială. Denumirea provine de la porecla ironică dată persoanelor de culoare.

cartierul lui ispăşeau pedepse de câte cinci ani pentru posesie de marijuana, când aproape toţi albii cu care mersese la facultate o fumau în văzul tuturor în fiecare zi, avea să se enerveze atât de tare încât să trântească volumul de cercetare pe masa frumoasei şi tăcutei Săli de Lectură Lane de la Biblioteca Green a Universităţii Stanford. Şi dacă trântea cartea pe masă, atunci toţi cei din sală aveau să se zgâiască la el şi nu aveau să-i vadă decât pielea şi furia, şi aveau să creadă că ştiu ceva despre el, şi ar fi fost acelaşi lucru care justificase pedeapsa cu închisoarea a străbunicului său H, doar că altfel, mai puţin evident ca odinioară.

Când Marcus începea să gândească aşa, nu reuşea să deschidă nici măcar o carte.

Nu îşi amintea exact când îl lovise nevoia de a învăţa şi de a-şi cunoaşte familia mai îndeaproape. Poate că fusese în timpul unei cine de duminică acasă la Ma Willie, când bunica sa îi rugase să se ţină cu toţii de mână şi să se roage. Era înghesuit între doi veri sau între tatăl său şi mătuşa Josephine, iar Ma Willie începea una dintre rugăciunile ei cu un cântec.

Glasul bunicii sale era una dintre minunile lumii. Era de-ajuns cât să stârnească în el toată speranţa şi credinţa pe care avea să le posede vreodată, adunate laolaltă pentru a-i face inima să palpite şi palmele să-i transpire. Trebuia să lase mâna cuiva ca să-şi şteargă palmele, lacrimile.

În camera aceea, cu familia sa, îşi închipuia uneori o cameră diferită, o familie mai mare. Îşi închipuia atât de tare încât uneori credea că îi poate vedea pe toţi. Uneori, într-o colibă din Africa, un patriarh care ţinea în mână o macetă; alteori afară, într-o pădure de palmieri, o mulţime

care privea o femeie tânără cum căra o găleată pe creştet; alteori într-un apartament înghesuit cu prea mulţi copii, sau la o fermă mică, fără noroc, în jurul unui copac în flăcări sau într-o clasă. Vedea aceste lucruri în timp ce bunica lui se ruga şi cânta, se ruga şi cânta, şi îşi dorea cu atâta ardoare ca toţi oamenii pe care îi plăsmuia în minte să fie acolo în camera aceea, cu el.

Îi mărturisise asta bunicii sale după o cină de duminică, iar ea îi zisese că poate avea darul clarviziunii. Dar Marcus nu reuşea niciodată să se convingă să creadă în zeul lui Ma Willie, aşa că se apucase să-şi caute familia şi să găsească răspunsuri într-un mod mai concret, prin studii şi prin scris.

Acum, Marcus nota câteva idei şi ieşea să se vadă cu Diante. Misiunea prietenului său de a găsi femeia misterioasă de la muzeu se sfârşise, dar apetitul său pentru petreceri şi ieşiri nu.

Ajunseră în San Francisco în seara aceea. Un cuplu de lesbiene pe care le cunoştea Diante îşi deschiseseră casa pentru o seară la galerie/dans afro-caraibian. Când intrară, fură întâmpinaţi de sunetul metalic al unor tobe mari de oţel. Bărbaţi îmbrăcaţi în pânze kente viu colorate, înfăşurate în jurul taliei, ţineau în mâini beţe de tobe cu măciulii roz. O femeie stătea în picioare la capătul acestui şir de bărbaţi, fredonând un cântec tânguitor.

Marcus înaintă în casă. Lucrările de artă de pe pereţi îl speriau puţin, deşi nu ar fi recunoscut niciodată acest lucru în faţa lui Diante dacă, sau mai degrabă când, prietenul său avea să-i ceară părerea. Lucrarea pe care o adusese Diante era cu o femeie cu coarne legată de un baobab. Marcus nu o înţelegea deloc, dar se opri puţin sub

ea, cu capul aplecat în stânga, încuviinţând uşor de fiecare dată când apărea cineva lângă el.

Curând, persoana de lângă el fu Diante. Prietenul său îl împunse în umăr de mai multe ori, toate împunsăturile în succesiune rapidă, astfel încât încetă înainte ca Marcus să-i poată cere asta.

— Ce-i, omule? zise Marcus, întorcându-se să se uite la el.

Era ca şi cum Diante nici nu-şi dădea seama că mai era cineva acolo. Corpul său era răsucit într-o parte, şi deodată se întoarse către Marcus.

— E aici.

— Cine?

— Cum naiba cine? Fata, omule. E aici.

Marcus îşi întoarse privirea spre locul indicat de Diante. Erau două femei care stăteau una lângă alta. Prima era înaltă şi foarte slabă, cu pielea mai deschisă, ca a lui Marcus, dar cu codiţe afro care îi coborau până sub fund. Se juca cu cozile, răsucindu-le în jurul degetului sau luându-le pe toate şi strângându-şi-le în vârful capului.

Femeia de lângă ea era cea care îi atrase atenţia lui Marcus. Avea pielea închisă la culoare – negru-albăstruie, i s-ar fi zis la locurile de joacă din Harlem – şi era bine făcută, cu sâni mari şi zdraveni şi o coafură afro sălbatică datorită căreia arăta ca şi cum fusese sărutată de trăsnet nu demult.

— Hai, omule, zise Diante, îndreptându-se deja spre femei.

Marcus mergea puţin în spatele lui. Îl vedea pe Diante încercând să pară relaxat. Mersul calculat cocoşat, înclinarea atentă. Când ajunseră la femei, Marcus aşteptă să vadă care era ea.

— Tu! zise femeia cu cozi afro, plesnindu-l pe Diante pe umăr.

— Mi s-a părut că te recunosc, da’ nu-mi aminteam de unde te ştiu, zise Diante.

Marcus îşi dădu ochii peste cap.

— Ne-am întâlnit la muzeu, acum câteva luni, spuse femeia, zâmbind.

— Da, da, desigur, zise Diante. Se purta cât de bine era în stare acum, stând ţanţoş şi zâmbind. Eu sunt Diante, iar el e amicul meu, Marcus.

Femeia îşi netezi fusta şi apucă altă şuviţă, începând să o răsucească în jurul degetului. Parcă se dichisea. Femeia de lângă ea încă nu scosese nici un cuvânt, iar ochii săi erau aţintiţi în pământ, ca şi cum dacă nu se uita la ei, se putea preface că nu sunt acolo.

— Eu sunt Ki, zise femeia cu cozi afro. Iar ea e prietena mea. Marjorie.

La auzul numelui său, Marjorie ridică privirea, iar draperia părului său sălbatic se desfăcu pentru a da la iveală un chip plăcut şi un colier frumos.

— Încântat, Marjorie, zise Marcus, întinzând mâna.

Când Marcus era doar un băieţel, mama sa, Amani, îl luase cu ea pentru o zi. Îl răpise, de fapt, fiindcă Ma Willie şi Sonny, şi restul familiei, habar nu aveau că Amani, care ceruse doar să-l salute, avea să-l ademenească afară din apartament cu promisiunea unei îngheţate la cornet.

Mama sa nu îşi permitea îngheţata. Marcus îşi amintea cum se plimba cu el de la o gheretă la un magazin, apoi la altul, şi iar altul în speranţa că preţurile aveau să fie mai bune la un chioşc aflat doar puţin mai departe. Când ajunseră în vechiul cartier al lui Sonny, Marcus fu sigur de două lucruri: în primul rând, că se afla undeva unde nu trebuia să fie, şi în al doilea rând, că nu avea să primească nici o îngheţată.

Mama sa îl târâse după ea în susul şi în josul străzii 116th, lăudându-se cu el la prietenii săi drogaţi, gaşca muzicienilor de jazz faliţi.

— Ăsta-i al tău? zise o femeie grasă, fără dinţi, chircindu-se în aşa fel încât Marcus privea drept prin ţeava gurii sale goale.

— Dap, ăsta-i Marcus.

Femeia îl atinse, apoi se îndepărtă cu mers legănat. Amani îl conducea în continuare printr-o zonă a Harlemului pe care băiatul o cunoştea doar din poveşti, din rugăciunile de salvare pe care le rosteau enoriaşii în fiecare duminică. Soarele cobora tot mai mult pe cer. Amani începu să plângă şi să ţipe la el să se mişte mai repede, deşi el mergea cât de repede îl duceau picioruşele sale. Era aproape la asfinţit, când Ma Willie şi Sonny îl găsiră. Tatăl său îl smulse de mână şi-l trase deoparte atât de iute, încât crezu că o să-i iasă braţul din umăr. Şi se uită cum

bunica sa o pocni pe Amani peste faţă, spunând destul de tare cât să audă toată lumea:

— Mai pune o dată mâna pe copilu’ ăsta, şi o să vezi tu ce se-ntâmplă.

Marcus se gândea adesea la ziua aceea. Încă era uimit. Nu de frica pe care o simţise în timpul zilei, când femeia care nu era mai mult decât o străină pentru el îl trăsese tot mai departe de casă, ci de plenitudinea iubirii şi protecţiei pe care o simţi mai târziu, când îl găsi în sfârşit familia sa. Nu de faptul că se pierduse, ci că fusese găsit. Era aceeaşi senzaţie pe care o trăia de fiecare dată când o vedea pe Marjorie. Ca şi cum ea l-ar fi găsit cumva.

Trecură luni de zile, iar relaţia lui Diante şi Ki se fâsâi, rămânând doar prietenia lui Marcus şi Marjorie ca dovadă a existenţei sale. Diante îl tachina constant pe Marcus în legătură cu Marjorie, spunând:

— Când ai de gând să-i zici fetii că-ţi place?

Dar Marcus nu îi putea explica lui Diante că nu era vorba de asta, fiindcă nu înţelegea prea bine nici el despre ce era vorba de fapt.

— Deci, asta e Regiunea Ashanti, spuse Marjorie, arătând spre o hartă a Ghanei de pe peretele său. Practic, de aici e familia mea, dar bunica mea s-a mutat în Regiunea Centrală, aici, ca să fie mai aproape de mare.

— Urăsc marea, zise Marcus.

La început, Marjorie îi zâmbi, ca şi cum urma să izbucnească în râs, dar apoi se opri, iar privirea ei deveni serioasă.

— Ţi-e teamă de ea? întrebă Marjorie.

Lăsă degetul să-i alunece uşor de pe marginea hărţii în jos, pe perete. Îşi odihni palma pe colierul cu piatră neagră pe care îl purta în fiecare zi.

— Da, cam aşa ceva, zise Marcus.

Nu mai mărturisise nimănui această temere.

— Bunica mea spunea că îi auzea pe oamenii prinşi pe fundul oceanului vorbind cu ea. Pe strămoşii noştri. Era un pic nebună.

— Asta nu mi se pare nebunie. Ce naiba, toată lumea din biserica bunică-mii a dat peste vreun spirit la un moment dat. Că unul vede sau aude sau simte ceva ce alţii nu pot, asta nu înseamnă că e nebun. Bunică-mea spunea: „Orbul nu spune că suntem nebuni fiindcă vedem”.

Acum, Marjorie îi zâmbi cu adevărat.

— Vrei să ştii de ce mi-e frică? întrebă ea, iar el încuviinţă.

Învăţase să nu fie surprins de cât de comunicativă era. Cum ea nu se mulţumea niciodată cu discuţii de complezenţă, ci se afunda direct în apele adânci.

— De foc, zise ea.

El auzise povestea cicatricii tatălui său în prima săptămână de după ce o cunoscuse pe Marjorie. Răspunsul ei nu îl surprinse.

— Bunica mea îmi spunea că ne-am născut dintr-un foc mare. Aş vrea să ştiu ce voia să spună cu asta.

— Te-ai întors vreodată în Ghana?

— Ah, am fost ocupată cu şcoala şi predatul, şi toate astea.

Se opri şi se uită în gol, numărând.

— Nu m-am întors de când a murit bunica, de fapt, zise ea încet. Ea mi-a dat ăsta. O moştenire de familie, presupun.

Marjorie arătă spre colierul său.

Marcus dădu aprobator din cap. Deci, de asta Marjorie nu îl dădea jos niciodată.

Se făcea târziu, iar Marcus avea de lucru, dar nu se putea clinti din acel loc din sufrageria lui Marjorie. Era o fereastră mare care lăsa să intre atâta lumină încât părea că umărul său era mângâiat de căldură. Voia să rămână acolo cât mai mult cu putinţă.

— Ar fi detestat să ştie că a trecut atâta timp. Aproape paisprezece ani. Când părinţii mei trăiau, încercau să mă facă să merg, dar a fost prea dureros să o pierd. Iar apoi i-am pierdut pe ei, şi cred că n-am mai văzut rostul. Mi-am cam ieşit din mână cu limba twi, aşa că nu ştiu dacă m-aş mai descurca, oricum.

Râse forţat, dar întoarse privirea imediat ce hohotul îi scăpă de pe buze. Îşi ascunse chipul de el un timp ce păru foarte lung. Soarele ajunse în sfârşit într-un loc unde fereastra nu îi putea capta lumina. Marcus simţea cum căldura îi părăseşte umărul, şi o dori înapoi.

Marcus petrecu tot restul anului evitându-şi cercetarea. Nu mai vedea rostul. Obţinuse o bursă care avea să-l ducă în Birmingham ca să vadă ce mai rămăsese din Pratt City. Se duse cu Marjorie, şi nu găsiseră decât un bătrân orb şi probabil nebun, care spunea că îl cunoscuse pe străbunicul H când era doar un copil.

— Ai putea să-ţi faci cercetarea pe Pratt City, sugerase Marjorie când plecaseră din casa omului. Pare un oraş interesant.

Când bătrânul auzi vocea lui Marjorie, spuse că vrea să o simtă. Că aşa ajungea să cunoască un om. Marcus privise, uimit şi oarecum jenat, cum ea îl lăsă pe bătrân să o pipăie pe braţe şi, în sfârşit, pe faţă, ca şi cum o citea. Răbdarea ei îl uluise. În timpul scurt de când o cunoscuse, îşi dădea seama deja că ea avea destulă răbdare cât să treacă prin aproape orice furtună. Marcus învăţa uneori cu ea la bibliotecă, şi o privea cu coada ochiului în timp ce ea devora carte după carte. Se ocupa de literatura africană şi afro-americană, iar când Marcus o întrebă de ce alesese aceste subiecte, ea îi spuse că erau cărţile pe care le simţea înlăuntrul său. Când bătrânul o atinse, ea îl privise cu atâta răbdare, încât parcă îl citea şi ea în timp ce el îi citea pielea.

— Nu asta-i ideea, zise el.

— Dar care e, Marcus?

Ea se opri din mers. Din câte ştiau, stăteau deasupra a ceea ce fusese o mină de cărbune, un mormânt pentru toţi puşcăriaşii negri care fuseseră trimişi să muncească acolo. Una era să studiezi ceva, şi cu totul altceva să fi trăit acel lucru. Să-l fi simţit. Cum să-i explice lui Marjorie că prin proiectul său voia să capteze senzaţia de timp, senzaţia de a fi făcut parte din ceva ce se întindea atât de mult în trecut, o senzaţie incomensurabilă, că era uşor să uite că ea, şi el, şi toţi ceilalţi, existau înăuntrul acestui lucru – nu în afara sa, ci înăuntrul său.

Cum să-i explice lui Marjorie că nu trebuia să fie aici? Viu. Liber. Că faptul că se născuse, că nu era într-o celulă de închisoare undeva nu se datora faptului că se ridicase singur pe propriile picioare, nu prin muncă asiduă sau prin credinţa în Visul American, ci prin pur noroc. Doar auzise poveşti despre străbunicul său, H, de la Ma Willie, dar acele poveşti erau de-ajuns cât să-l facă să lăcrimeze şi să-l umple de mândrie. H Două-Lopeţi i se spunea. Dar cum i se spusese tatălui său sau tatălui acestuia înainte? Dar mamelor? Cu toţii fuseseră produsul vremurilor lor, iar mergând acum prin Birmingham, Marcus era o acumulare a acelor vremuri. Asta era ideea.

În loc să spună ceva dintre aceste lucruri, zise:

— Ştii de ce mi-e frică de ocean?

Ea scutură din cap.

— Nu e doar pentru că mi-e frică să nu mă înec. Deşi cred că îmi e. E tot acel spaţiu. Că oriunde mă uit, văd albastru, şi nu-mi dau seama unde începe. Când sunt acolo, stau cât de aproape se poate de nisip, pentru că măcar acolo ştiu unde se termină.

Ea nu vorbi o vreme, doar continuă să meargă puţin în faţa lui. Poate că se gândea la foc, la lucrul despre care îi spusese că îi e cel mai frică. Marcus nu văzuse niciodată o fotografie cu tatăl ei, dar îşi închipuia că era un bărbat de temut, cu o cicatrice care îi acoperea o întreagă jumătate a feţei. Îşi închipuia că Marjorie se temea de foc din aceleaşi motive pentru care el se temea de apă.

Ea se opri sub un felinar spart din care pâlpâia o lumină stranie, fără oprire.

— Pun pariu că ţi-ar plăcea plaja din Cape Coast, zise ea. E frumos acolo. Nu seamănă cu nimic ce-ai vedea în America.

Marcus râse.

— Nu cred că cineva din familia mea a plecat vreodată din ţară. N-aş şti ce să fac într-un zbor atât de lung.

— În general, dormi, zise ea.

El abia aştepta să iasă din Birmingham. Pratt City dispăruse de mult, iar el nu avea să găsească ceea ce căuta în ruinele acelui loc. Nu ştia dacă avea să găsească vreodată acel lucru.

— Bine, zise el. Hai să mergem.

— Mă scuzi, domnu’. Vrei să vezi castelu’ de sclavi? Te duc să vezi Castelu’ Cape Coast. Zece cedi, domnu’. Doar zece cedi. Te duc să vezi castelu’ ca lumea.

Marjorie îl alerga prin staţia de tro-tro, grăbindu-se spre un taxi care avea să-i ducă la staţiunea de pe plajă. Cu câteva zile în urmă, fuseseră în Edweso, aducând un omagiu

locului în care se născuse tatăl ei. Cu doar câteva ore înainte, fuseseră în Takoradi, făcând acelaşi lucru în locul natal al mamei sale.

Totul era sclipitor aici, până şi pământul. Oriunde mergeau, Marcus observa ţărâna roşie scânteietoare. Îi acoperea corpul la sfârşitul fiecărei nopţi. Acum, era şi nisip amestecat cu ea.

— Nu-i băga în seamă, zise Marjorie, ducându-l pe Marcus pe lângă grupul de băieţi şi fete care încercau să-l atragă să cumpere una-alta, să-l ducă te miri unde.

El o opri pe Marjorie.

— L-ai văzut vreodată? Castelul?

Se aflau în mijlocul unei străzi aglomerate, iar maşinile claxonau, deşi puteau să claxoneze pe oricine – pe numeroasele fete slabe cu găleţi pe creştete, pe băieţii care vindeau ziare, ţara întreagă cu pielea ca a lui, care se înghesuia, făcând şofatul aproape imposibil. Totuşi reuşiră cumva să treacă.

Marjorie îşi apucă bretelele rucsacului şi le depărtă de corp.

— Nu, de fapt n-am fost niciodată. Asta fac turiştii negri când vin aici.

El ridică o sprânceană.

— Ştii ce vreau să spun, zise ea.

— Păi, eu sunt negru. Şi sunt turist.

Marjorie oftă şi se uită la ceas, deşi nu trebuiau să meargă nicăieri. Veniseră pentru plajă, şi aveau la dispoziţie toată săptămâna să o vadă.

— Bine, hai. Te duc eu.

Luară un taxi până la staţiune, ca să-şi lase lucrurile. Din balcon, Marcus zări prima dată cu adevărat plaja. Părea că se întinde pe kilometri întregi. Lumina soarelui ricoşa din nisip, făcându-l să sclipească. Nisipul precum diamantele de pe coasta de aur de odinioară.

Nu era aproape nimeni care să mişune în jurul Castelului în ziua aceea, cu excepţia câtorva femei care erau adunate în jurul unui copac foarte bătrân, mâncând alune şi împletindu-şi părul una alteia. Se uitară la Marcus şi la Marjorie când aceştia se apropiară, dar rămaseră pe loc. Marcus începu să se întrebe dacă le vedea cu adevărat în carne şi oase. Dacă exista vreun loc despre care să crezi că e bântuit, acesta era. Din afară, castelul era de un alb orbitor. Alb ca praful, ca şi cum tot castelul fusese frecat până strălucea, curăţat de orice pete. Marcus se întreba cine îl făcea să strălucească astfel, şi de ce. Când intrară, totul începu să pară mai sordid. Scheletul murdar al unei ruşini demult trecute care ţinea locul laolaltă începu să se arate în cimentul înnegrit, în uşile cu balamale ruginite. Curând, un bărbat atât de deşirat şi înalt încât părea făcut din elastice întinse îi întâmpină pe ei şi pe ceilalţi patru care se înscriseseră la tur.

Îi spuse ceva lui Marjorie în fanti, iar ea răspunse în dialectul twi poticnit şi spăşit pe care îl vorbise toată săptămâna.

Pe când mergeau spre şirul lung de tunuri care priveau spre mare, Marcus o opri.

— Ce-a zis? şopti el.

— A cunoscut-o pe bunica. Mi-a urat akwaaba.

Era unul dintre puţinele cuvinte pe care le învăţase Marcus în timpul petrecut acolo. „Bun-venit”. Familia lui Marjorie, străinii de pe stradă, chiar şi omul care le verificase actele la aeroport, i-l tot repetau pe timpul întregii şederi. I-l spuneau şi lui.

— Aici se găsea biserica, spuse bărbatul din elastic, arătând cu mâna. Chiar deasupra temniţelor. Mergeai pe aici, la etajul de sus, intrai în biserica aia, şi nu ştiai niciodată ce se petrecea dedesubt. De fapt, mulţi soldaţi britanici se însurau cu femeile din partea locului, iar copiii lor, împreună cu copiii localnicilor, mergeau la şcoală aici, la etajul ăsta de sus. Alţi copii erau trimişi în Anglia la şcoală şi se întorceau să formeze o clasă a elitelor.

Lângă el, Marjorie îşi lăsa greutatea de pe un picior pe altul, iar Marcus încerca să nu o privească. Era felul în care majoritatea oamenilor îşi trăiau vieţile, la etajele de sus, fără să se oprească să se uite în jos.

Curând se îndreptară spre ceea ce se găsea jos. Jos, în pântecele acestei fiare uriaşe, eşuate. Aici era mizeria ce nu putea fi spălată. Verde, şi gri, şi neagră, şi maro, şi întunecată, atât de întunecată. Nu erau ferestre. Nu era aer.

— Aceasta e una dintre temniţele femeilor, zise ghidul în sfârşit, conducându-i într-o cameră care încă mai mirosea,

slab. Aici ţineau până la două sute cincizeci de femei, câte trei luni odată. De aici le duceau pe uşa asta.

Merse mai departe.

Grupul părăsi temniţa şi se îndreptă împreună spre uşă. Era o uşă din lemn vopsită în negru. Deasupra ei, era un semn pe care scria: Uşa fără de întoarcere.

— Uşa asta duce spre plajă, unde vapoarele aşteptau să îi ducă departe.

Ei. Ei. Întotdeauna ei. Nimeni nu le spunea pe nume. Nimeni din grup nu vorbea. Toţi stăteau nemişcaţi, aşteptând. Ce, Marcus nu ştia. Deodată, i se făcu greaţă. Vru să fie altundeva, oriunde altundeva.

Nu gândi. Începu doar să împingă în uşă. Îl auzea pe ghid rugându-l să se oprească, strigând la Marjorie în fanti. O auzea şi pe Marjorie. Îi simţi braţul pe mâna lui, apoi simţi cum împinse cu mâna şi în sfârşit zări lumina.

Marcus începu să alerge pe plajă. Afară erau sute de pescari care îşi îngrijeau năvoadele de un turcoaz viu. Cât vedeai cu ochii, erau bărci lungi cu vâsle, meşterite manual. Fiecare barcă avea câte un steag de nici o naţionalitate, de fiecare naţionalitate. Vedeai o barcă mov cu picăţele lângă una britanică, una de un portocaliu-sângeriu lângă una franceză, una ghaneză lângă alta americană.

Marcus alergă până ce găsi doi bărbaţi cu pielea închisă la culoare, lucioasă precum crema de ghete, care făceau un foc orbitor, cu flăcări care se întindeau şi urcau, târându-se

spre apă. Găteau peşte deasupra focului, iar când îl văzură se opriră şi se uitară lung.

Îi auzi paşii în urma sa înainte să o vadă. Sunetul tălpilor care loveau nisipul, un sunet uşor, înfundat. Ea se opri la mulţi paşi în spatele său, iar când vorbi, glasul său era ceva îndepărtat, purtat de vântul sărat.

— Ce s-a întâmplat? strigă Marjorie.

Iar el se tot uita în apă. Se întindea în toate direcţiile în care putea vedea. I se spărgea la picioare, ameninţând să stingă focul.

— Vino aici, spuse el, întorcându-se în sfârşit să o privească.

Ea se uită la foc, şi abia atunci îşi aduse el aminte de frica ei.

— Vino, spuse el încă o dată. Vino să vezi.

Ea se apropie încă puţin, dar se opri din nou când flăcările urcară violent spre cer.

— E în regulă, spuse el, şi crezu asta. Întinse mâna. E în regulă.

Ea se duse la locul unde stătea el, unde focul se întâlnea cu apa. El o luă de mână şi amândoi se uitară în abisul valurilor. Frica pe care Marcus o simţise în interiorul castelului era încă acolo, dar el ştia că era precum focul, ceva sălbatic, dar care putea fi ţinut sub control, izolat.

Apoi Marjorie îi dădu drumul mâinii. El o privi luând-o la fugă, cu capul înainte, în valurile care se spărgeau, o privi

scufundându-se până ce o pierdu şi nu putu decât să aştepte să iasă din nou la suprafaţă. Când ea ieşi, se uită la el, cu braţele mişcându-se în cercuri în jurul său, şi deşi nu vorbea, el ştia ce spunea. Era rândul lui să vină la ea.

El închise ochii şi păşi în apă până când valurile îi atinseră gambele, apoi îşi ţinu răsuflarea şi începu să alerge. Să alerge sub apă. Curând, valurile i se spărgeau deasupra capului şi peste tot în jurul său. Apa îi intra în nas şi îi pişca ochii. Când ridică în sfârşit capul din mare ca să tuşească, apoi să respire, se uită la toată apa din faţa ochilor săi, la întinderea aceea de timp şi spaţiu. O auzea pe Marjorie râzând, şi curând râse şi el. Când ajunse în cele din urmă la ea, Marjorie se mişca doar atât cât să-şi ţină capul deasupra apei. Colierul cu piatră neagră se odihnea sub clavicula ei, iar Marcus privi scânteierea aurie care ieşea din piatră, sclipind în soare.

— Poftim, zise Marjorie. Ia-l tu. Îşi scoase colierul de la gât şi îl aşeză la gâtul lui Marcus. Bun-venit acasă!

El simţi cum piatra îi atinse pieptul, tare şi fierbinte, înainte să-şi găsească din nou drumul spre suprafaţă. O atinse, mirat de greutatea ei.

Pe neaşteptate, Marjorie îl stropi, râzând zgomotos înainte să înoate spre ţărm.

Mulţumiri

Sunt extrem de recunoscătoare burselor Chappell-Lougee Fellowship de la Universitatea Stanford, Merage

Foundation for the American Dream Fellowship, Dean’s Graduate Research Fellowship de la Universitatea din Iowa, şi Whited Fellowship pentru că mi-au sprijinit această muncă din ultimii şapte ani.

Foarte multe mulţumiri agentului meu, Eric Simonoff, pentru că a fost atât de sigur şi de înţelept, un promotor feroce al acestui roman. Le mulţumesc şi celorlalţi membri ai echipei minunate de la WME, în special Raffaellei De Angelis, lui Annemarie Blumenhagen şi lui Cathryn Summerhayes pentru că m-au reprezentat atât de minunat în restul lumii.

Îi mulţumesc din suflet redactorului meu, Jordan Pavlin, pentru încurajările sale şi redactarea sa minunată, pentru credinţa ei nestrămutată în acest roman şi pentru atâta grijă. Le mulţumesc şi tuturor celor de la Knopf pentru entuziasmul fără limite. De asemenea, lui Mary Mount şi tuturor de la Viking UK.

Pentru piatra de temelie a prieteniei: Tina Kim, Allison Dill, Raina Sun, Becca Richardson, Bethany Woolman, Tabatha Robinson şi Faradia Pierre.

Îi mulţumesc Christinei Ho, prima mea cititoare şi prietenă iubită, pentru că a văzut romanul acesta în fiecare variantă haotică a sa şi pentru că m-a asigurat, la fiecare pas, că merită să merg mai departe.

A fost un privilegiu extraordinar să petrec doi ani la Iowa Writers’ Workshop. Mulţumesc, Deb West, Jan Zenisek şi Connie Brothers. Le mulţumesc şi colegilor mei de acolo, în special celor care mi-au dat sfaturi, încurajări şi o masă caldă, uneori toate în aceeaşi seară: Nana Nkweti, Clare Jones, Alexia Arthurs, Jorge Guerra, Naomi Jackson,

Stephen Narain, Carmen Machado, Olivia Dunn, Liz Weiss şi Aamina Ahmad.

Am fost nespus de norocoasă să am parte de profesori care m-au făcut să simt, chiar şi când eram doar un copil, că visul meu de a deveni scriitoare nu e doar posibil, ci o finalitate inevitabilă. Nu pot să le mulţumesc îndeajuns pentru acel sprijin de la început, dar voi încerca în continuare. În Alabama: Amy Langford şi Janice Vaughn. La Stanford: Josh Tyree, Molly Antopol, Donna Hunter, Elizabeth Tallent şi Peggy Phelan. La Iowa: Julie Orringer, Ayana Mathis, Wells Tower, Marilynne Robinson, Daniel Orozco şi Sam Chang. Îi mulţumesc şi lui Sam Chang pentru că a crezut în această carte de la primul cuvânt, pentru că a avut grijă să am tot ce îmi trebuie pentru a lucra, şi pentru acel telefon din 2012.

Mulţumesc, Hannah Nelson-Teutsch, Jon Amar, Patrice Nelson şi, cu deosebit omagiu, lui Clifford Teutsch pentru sprijinul lor şi primirea caldă.

Le datorez atâtea părinţilor mei, Kwaku şi Sophia Gyasi, care, la fel ca atâţia imigranţi, sunt definiţia perfectă a muncii asidue şi a sacrificiului. Vă mulţumesc că aţi bătătorit o cărare pe care să mergem mai uşor. Le mulţumesc fraţilor mei, Kofi şi Kwabena, pentru că au mers alături de mine.

Mulţumiri speciale tatălui meu şi lui Kofi pentru că au răspuns la nenumărate întrebări de cercetare. Pe lângă răspunsurile şi sugestiile lor utile, câteva dintre cărţile şi articolele pe care le-am consultat au fost: The Door of No Return de William St. Clair, Mission from Cape Coast Castle to Ashantee de Thomas Edward Bowdich, The Fanti and the Transatlantic Slave Trade de Rebecca Shumway, The

Human Tradition in the Black Atlantic, 1500–2000 editată de Beatriz G. Mamigonian şi Karen Racine, A Handbook on Asante Culture de Osei Kwadwo, Spirituality, Gender, and Power in Asante History de Emmanuel Akyeampong şi Pashington Obeng, Black Prisoners and Their World, Alabama 1865–1900 de Mary Ellen Curtin, „From Alabama's Past, Capitalism Teamed with Racism to Create Cruel Partnership" de Douglas A. Blackmon, Twice the Work of Free Labor: The Political Economy of Convict Labor in the New South de Alex Lichtenstein, „Two Industrial Towns: Pratt City and Thomas" de la Birmingham Historical Society, Yaa Asantewaa and the Asante-British War of 1900–1 de A. Adu Boahen, şi Smack: Heroin and the American City by Eric C. Schneider.

În sfârşit, şi cel mai important, îi mulţumesc lui Matthew Nelson-Teutsch, cel mai bun cititor şi cel mai drag suflet, care a adus fiecărei lecturi a romanului toată generozitatea, inteligenţa, bunătatea şi iubirea pe care le aduce zilelor mele. Noi, eu şi cartea aceasta, suntem mai bune graţie acestui fapt.
Citate din Biblie, Iov, 1, 16; 1, 19; 1, 21.

Table of Contents

DRUMUL SPRE CASĂ
Partea întâi
Effia
Esi
Quey
Ness
    James
Kojo
Abena

Partea a doua
H
Akua
Willie
Yaw
Sonny
Marjorie
Marcus
Mulţumiri